

The Project Gutenberg eBook of Alroy: Romani

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Alroy: Romani

Author: Earl of Beaconsfield Benjamin Disraeli

Translator: Waldemar Churberg

Release date: February 26, 2008 [eBook #24687]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ALROY: ROMANI ***

Produced by Tapio Riikonen

ALROY

Romani

B. D'Israel'ilta,
Parlamentin-jäsen,
'Coningsby'n ja 'Sibyl'in kirjoittaja.

Englannin kielestä suomentanut Waldemar Churberg.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 1875.

"Missä olet maani, oi!
Äänettömillä rannoillas
Ei laulu sankareistas soi,
Jo katos' urhot laaksoistas:
Mun käsissäni, heikkovoimaisen,
Soi kanteleesi jumalallinen!"

ALKULAUSE.

Kun oleskelin Jerusalemissa vuonna 1831 ja kävin Israelin kuninkaitten tarun-omaisissa

hautakammioissa, ajatukseni palasivat eräasen henkilöön, jonka ihmeellinen elämän-juoksu oli jo nuoruudessani kiinnittänyt huomiotani, koska se oli täynnä mitä runsaimpia aiheita runolliseen teokseen. Silloin minä aloitin tätä kertomusta, jonka oli määrä säilyttää *Alroy'n* muistoa.

Kahdennellatoista vuosisadalla, jolloin Alroy astui esiin, oli Idän valtiollinen asema tämmöinen.

Kalifatia uhkasi pikaisesti lähestyvä häviö. Seldshukien sultanit, joita oikea-uokoisten hallitsijat olivat kutsuneet avuksensa, olivat, niinkuin Ranskan majordomit, kohonneet valtakunnan varsinaisiksi isänniksi. He olivat Profeetan jälkeläisten maista lohkoneet itselleen neljä kuningaskuntaa, jotka tuottivat sultanin nimen neljälle seldshukilaiselle ruhtinaalle, nimittäin Bagdadin, Persian, Syrian ja Rumin eri Vähän Aasian sultaanille.

Mutta ylellisyyden ja velttouden tavalliset seuraukset alkoivat ilmestyä näissä sotaisissa ruhtinaissa itsessä, samalla kuin heidän armeijainsa sotakuri höltyi ja näitten käytös muuttui epäluotettavaksi. He eivät olleet enää samoja voittamattomia ja vastustamattomia sotureita kuin niihin aikoihin, jolloin he Kaspien meren rannikoilta levisivät Idän ihanimpiin maisemiin; ja vaikka heidän vielä onnistui pitää voimassa järjestystä omissa maissansa, he kuitenkin vaivoin peitetyllä pelolla katselivat Karamanian kuningasten kasvavaa voimaa, joitten valloitukset päivästä päivään likenivät heidän rajojansa.

Hebrean kansan suhteen tulee tietää, että Jerusalemin hävityksen jälkeen itämaan Juutalaiset, vaikka he tunnustivat voittajiensa päävaltaa, kuitenkin kaikenlaisia oikeuden asioita varten keskenänsä yhtyivät kotimaisen hallitsijan johdolla, jonkun kuuluisan Davidin jälkeisen, jota he kunnioittivat "Vankeuden Ruhtinaan" nimellä. Jos saamme uskoa tämän haaveksivaisen kansan innokkaita historioitsioita, oli semmoisia menestyksen aikakausia, jolloin "Vankeuden Ruhtinaat" osoittivat melkein yhtä suurta komeutta ja olivat melkein yhtä mahtavat kuin entiset Judan kuninkaat. Varmaa on, että heidän valtansa karttui aivan samassa määrässä kuin kalifati heikontui, eikä saa epäillä, että Hebrealaisten ruhtinaat ajottain, kun kalifien valta oli suurimmassa häiriössä, pääsivät jommoiseenkin paikkakunnalliseen, vaikka pian ohitse menevään arvoon. Heidän pää-asuntonsa oli Bagdad, jossa he pysyivät yhdenteentoista vuosisataan asti. Tämä oli turmiokas aikakausi itämaitten historiassa, eivätkä "Vankeuden Ruhtinaatkaan" vältäneet sen vaurioita. Näitä ruhtinaita mainitaan vielä kahdennellatoista vuosisadalla. Minä olen rohjennut sijoittaa yhden heistä Hamadaniin, tähän kaupunkiin, jossa Hebrealaiset mielellään oleskelivät, koska se oli Esterin ja Mardokain hautaus-paikka.

Mitä tämän kertomuksen yliluonnollisiin tapauksiin koskee, ne noudattavat kabbalaa ja ovat asianmukaiset. Kaikkiin näihin henkimaailman ilmiöihin, hautojen aaveista Salomonin valtikkaan asti, löytyy todistuksia Hebrealaisten muinaistarinoissa.

Grosvernor Gate,

Heinäkuulla, 1845.

ALROY.

ENSIMÄINEN OSA.

I.

Vaskitorvet kajahtivat viimeisen kerran, kun Vankeuden Ruhtinas astui valkoisen muulinsa selästä; hänen saattokuntansa riemasteli ikäänkuin he vielä kerta olisivat olleet itsenäinen kansa; ja jollei olisi nähnyt ympärillä seisovien Mahomettilaisten pilkallisia syrjäsilmyksiä, olisi helposti luullut tätä päivää pikemmin voiton kuin veron päiväksi.

"Kunnia ei ole vielä kadonnut!" huudahti arvoisa Bostenag, kun hän astui asuntonsa saliin. "Tämä

tosin ei ole niinkuin Saban käynti Salomonin luona; eikä kuitenkaan kunnia vielä ole kadonnut. Sinä olet asettanut hyvin, uskollinen Kaleb." Ijääkään miehen rohkeus kävi suuremmaksi, sillä jokainen askel omien seinien suojassa poisti yhä enemmän hänen mielestään hänen pelkonsa äskeiset syyt — uskottoman alhaisen luja-ääniset kiroukset ja uhkaavat aseet.

"Tämä on oleva ilon ja kiitoksen päivä!" jatkoi ruhtinas; "ja katso, uskollinen Kaleb, että torvensoittajia hyvin kestitetään. Tuo viimeinen toivotus toimitettiin uhkeasti. Se ei ollut niinkuin pasunan ääni Jerikon edustalla; vaan kuitenkin se ilmoitti, että sotalaumojen Herra oli meidän puolellamme. Kuinka noita kiroituja Ismaeliitoja vävähti! Huomasitko, Kaleb, sitä pitkää viheriäisiin puettua Turkkiilaista, joka seisoj vasemmalla puolella minua? Jakobin valtikan kautta, hän vaaleni! No! tämä on oleva ilon ja kiitoksen päivä! Ja'a säästämättä viiniä ja lihapatoja kansalle. Pidä, lapseni, huolta tästä, sillä kansa huusi uljaasti ja vahvalla äänellä. Se ei ollut niinkuin tuo ankara huuto leirissä, kun liiton-arkki palasi; vaan kuitenkin se kuului komealta ja todisti, ettei kunnia vielä ollut kadonnut. Ja'a siis säästämättä viiniä, poikaseni, ja juo Ismaelin häviöksi sitä nestettä, jota hän ei tohdi maistaa."

"Tämä on todella ollut suuri päivä Israelille!" huudahti Kaleb riemuiten hänkin samoin kuin hänen hallitsijansa.

"Jos tätä juhlakulkua olisi kielletty", jatkoi Bostenag, "jos minä olisin kaikista ruhtinaista ollut ainoa, jonka olisi täytynyt jalkaisin viedä perille tuo kirottu vero ilman torvitta ja vartioväettä, niin, hyvä Kaleb, tämän valtikan kautta, minä todella luulen, että, vaikka tämä vanha vereni nyt juoksee verkalleen suonissani, minä olisin — mutta nyt on tarpeeton puhua — isiemme Jumala on ollut meidän turvamme."

"Aivan niin, Herrani, me olimme niinkuin David Ziphin korvessa; mutta nyt olemme niinkuin Herran voidellut Engedin linnoituksessa!"

"Kunnia ei ole tosiaankaan vielä kokonansa kadonnut", lisäsi ruhtinas hiljennetyllä äänellä; "jos kuitenkin — minä kerron sinulle jotakin, Kaleb — kiitä Herraa, että sinä olet nuori."

"Eläneehän minun ruhtinaanikin hyviä aikoja vielä nähdäksensä."

"Ei, lapseni, sinä et ymmärrä minua oikein. Sinun ruhtinaasi on elänyt pahoja aikoja nähdäksensä. Tulevaisuutta minä en ajatellut, kun käskin sinun kiittää Herraa, koska olet nuori — sitä suurempi syntyni oli. Minä ajattelin, Kaleb, että jos sinun hiukseksi olisivat niinkuin minun, jos sinä voisit muistaa, niinkuin minä, niitä aikoja, jolloin emme tarvinneet mitään lahjoja osoittaaksemme, että olimme ruhtinaita — niitä kunniakkaita päiviä, jolloin itse vankeuden vangitsimme — minä ajattelin, kuule poikaseni, mikä edullinen perintö se on, kun syntyy menneitten ilojen perästä."

"Minun isäni eli Babelissa", Kaleb lausui.

"Voi! älä mainitse sitä nimeä! — älä mainitse!" huudahti ijäkäs päällikkö. "Synkkä se aika oli, jolloin kadotimme tämän toisen Sionin! Me olimme silloin myöskin Egyptiläisten orjina; mutta todestansa Faraon valtakunta oli meidän käsissämme. No Kaleb, Kaleb, sinä, joka tiedät kaikki — nuo vaivaloiset päivät — nuo yöt, yhtä levottomat kuin rakkautta sairastavan nuorukaisen — sinä, joka tiedät kaikki, mitä sinun ruhtinaasi on saanut kärsiä, ennenkuin hän sai luvan kaunistaa veropäiväämme kymmenkunnan kurjien vartiain läsnä-ololla — sinä, joka tiedät kaikki minun vastukseni, joka olet nähnyt kaikki minun häväistykseni, mitä sinä sanoisit dirhemeillä täytetystä kukkarosta, jota seitsemän tuhatta käyräsapelia ympäröitsi?"

"Seitsemän tuhatta käyräsapelia!"

"Ei ainoatakaan vailla; minun isäni heilutti yhtä."

"Se oli tosiaan suuri päivä Israelille!"

"Ei, se ei ole mitään. Kun vanha Alroy oli ruhtinaana — vanha David Alroy — emme kolmenakymmenenä vuotena, hyvä Kaleb — kolmenakymmenenä pitkänä vuotena maksaneet *mitään* veroa Kalifille."

"Ei mitään veroa! ei mitään veroa kolmenakymmenenä vuotena! Ihmekö siis, ruhtinaani, että Filistealaiset taannoin korkoja vaativat?"

"Ei, se ei ole mitään", jatkoi ijäkäs Bostenag palveliansa huudahuksista vaaria pitämättä. "Kun Muktador oli kalifi, lähetti hän samalta ruhtinas Davidilta tiedustelemaan miks'ei dirhemejä oltu koottu, ja heti David käski ratsahille ja lähti etevinten kansalaisten seurattessa palatsille ja sanoi kalifille, että vero osoitti semmoista heikkojen nöyrytmistä voimallisempien edessä, jonka kautta suojelusta ja apua pyydetään; vaan koska hän ja hänen kansansa olivat kymmenen vuotta vartioinneet kaupunkia

Seldshukeja vastaan, niin kalifi hänen mielestään oli hänelle velkaa."

"Me saamme vielä nähdä aasin astuvan tikapuita ylös", huudahti Kaleb, kummastuneena katsoen taivasta kohden.

"Se on kuitenkin totta", jatkoi ruhtinas; "minä olen usein kuullut isäni kertovan tätä. Hän eli siihen aikaan lapsi, ja hänen äitinsä nosti hänen ylös katsomaan, kuinka saattoväki palasi, ja koko kansa huusi: 'valtikka ei ole joutunut pois Jakobilta.'"

"Se oli tosiaan suuri aika Israelille."

"Ei, se ei ole mitään. Tämmöisiä asioita voisin viljalta kertoa sinulle! Mutta me puhumme turhia; meidän toimmemme ei ole vielä päättynyt. Mene sinä kansan luo; lesket ja orpolapset odottavat sinua. Anna runsaasti, hyvä Kaleb, anna runsaasti; Kananealaisten saaliit eivät ole enää meidän hallussamme, vaan kuitenkin on Herra vielä meidän Jumalamme, ja lopulta tämäkin päivä on suuri päivä Israelille. Ja, Kaleb, Kaleb, ilmoita minun sukulaiselleni, David Alroy'lle, että minä tahtoisin puhutella häntä."

"Minä teen kaikki viipymättä, hyvä isäntäni! Meitä kummastutti, ettei meidän kunnioitettu herramme, teidän sukulaisenne, tänä päivänä ollut muassamme veron viennillä."

"Kuka käski teidän kummastella? Menkää tiehenne! Kuinka kauan mielitte laiskehtia täällä? — pois?"

"Heitä kummastuttaa, ettei hän ollut muassamme tänä päivänä veron viennillä. Voi! varmaankin — kaikki siitä puhuvat. Tämä poika saattaa meidät perikatoon — juuri viisas käsi meidän särkynyttä valtikkaamme pitelemään. Minun silmäni ovat seuranneet häntä hänen lapsuudestaan asti; hänen olisi tarvinnut asua Babelissa. Vanhan Alroy'n veri juoksee hänen suonissaan — kankeaniskainen suku. Nuorena minä olin ystävydessä hänen iso-isänsä kanssa; minä itse haaveksin silloin moninaisia. Unelmia, unelmia! pahat ajat ovat kohdanneet meitä, vaan kuitenkin me vaurastumme. Minä olen elänyt kyllin, jotta olen nähnyt, että rikas karavani, joka kuljettaa Indian shaaleja ja Samarkandin kankaita, vielä on ihana katsella, vaikkei juuri niinkuin tanssi liiton-arkin edessä. Ja meidän kovasydämiset hallitsijamme ylpein mieli-aloinensa, tulevatko he toimeen ilman meitä? Me hyödyimme vielä rikkain. Minä olen nähnyt ylpeän kalifin kukistuvan paljoa viheliäisemmäksi orjaksi kuin Israel. Ja vielä nytkin nuot voittosat ja hekumalliset Seldshukit vapisevat, kun vaan Arflanin nimeä vähänkin mainitaan. Kuitenkin minä, Bostenag, ja meidän hajonneitten sukukuntiemme kurjat jäännökset vielä säilyimme, ja vielä, kiitetty olkoon Jumalamme, me vaurastumme. Mutta meidän valtamme aika on mennyt; viisaan menetyksen kautta meidän nyt tulee edistyä. Ivaa ja pilkkaa, kirousta, kukaties lyömistäkin täytyy nyt Israelin tyvenellä, jopa hymyilevälläkin muodolla kestää. Entä sitten? Jokaisesta ivasta ja pilkasta, jokaisesta kirouksesta minä saan dirhemini; ja jokaisesta lyömästä — katsokoon se eteensä, joka on minun velkojani taikka tahtoo siksi ruveta. Mutta katso, sukulaiseni tulee! Hänen iso-isänsä oli minun ystäväni. Minusta tuntuu ikäänkuin nyt näkisin hänen: saman Alroy'n, joka oli lapsuuteni kumppani. Vaan kuitenkin tuo heikko vartalo ja nuot tyttömäiset kasvot varsin vähän soveltuvat noihin mustiin himoihin ja vaarallisiin aikeisiin, jotka, minun luullakseni, piilevät hänen hellässä rinnassaan. Hyvä, että tulitte."

"Te tahdoitte minua tänne, heimolaiseni?"

"Entä sitten? Vanhat tahtovat usein, mitä nuoret harvoin tarjoavat."

"Minä en kumminkaan voi kieltää mitään; sillä minulla ei ole mitään annettavaa."

"Sinulla on juveli, jota minä suuresti halajan."

"Juveli! Katso, minun seppeläni! Te annoitte sen minulle, setäni; se on teidän."

"Minä kiitän sinua. Minä näen tässä, lapseni, monta loistavaa rubinia, monta hienoa ja tummaa helmeä ja monta smaragdia, jotka hohtavat ikäänkuin tähdet kaukaisessa erämaassa. Ne ovat oivallisia kiviä, vaan kuitenkin minä kaipaen yhtä juvelia, paljon kalliimpaa, jonka luulin olevan sinulla, David, kun annoin tämän korean seppelän sinulle."

"Miksi te siitä nimitätte?"

"Kuuliaisuudeksi."

"Merkitykseltään kahdenvaiheinen sana; sillä kuuliaisuus ei ole mikään hyvä avu, kun velvollisuus tuottaa häpeätä."

"Minä näen, että sinä ymmärrät, mitä tarkoitan. Sanalla sanoen, minä käskin sinun tulla saadakseni tietää, miks'et tänä päivänä yhtynyt minuun, kun minä vein meidän — meidän —"

"Veromme."

"Olkoon niin: veromme. Miksi olit poissa?"

"Sentähden, että se oli vero: minä en maksa mitään veroa."

"Jos, David, seitsemänkymmentä kolkkoa talvea olisi saattanut nuoruuteni huimuuden unhotuksiin, minä pitäisin sinua mieletonnä. Luuletko sinä, että minä siitä syystä, että olen vanha, suostun häpiään ja hallitsiasukuni orjuuteen? Jos elämä olisi vaan vapauden tai orjuuden, kunnian tai kunniaattomuuden asia, olisi kaikkien helppo päättää. Tiedä, se ei tarvitse suurta rohkeutta, joka mieli olla äreänä kansanystävänä onnettomassa maassa ja purkaa urhoollista mielipahaansa kanssakärsiviä vastaan, joitten vaivoja hän ei kykene lievittämään. Vaan sitä laatua sinun sukusi aina oli. Semmoisia vapauttajia löytyi kosolta Alroy'n hallitsiasuvussa. Ja mikä seuraus siitä on ollut? Minä tapasin sinun ja sinun sisaresi orpolapsina, sinun valtikkasi murtuneena ja sinun sukukuntasi hajonneena. Se vero, jonka me nyt kumminkin maksamme niinkuin ruhtinaat, otettiin silloin ruuskalla ja sitä kahleissa tarjottiin. Minä kokosin meidän hälventyneen kansamme, minä asetin vanhan valta-istuimemme entisellensä ja tätä päivää, jota sinä arvelet nöyristyksen ja murheen päiväksi, katsovat kaikki syystä voiton ja pitojen päiväksi; sillä, eikö ole nähty, että Ismaeliitain kiusallakin valtikka ei ole vielä joutunut pois Jakobilta?"

"Tehkääät hyvin, heimolaiseni, ja jättäkääät nämät asiat. Minä en tahtois mielelläni unhottaa, että te olette minun sukulaiseni, vieläpä hyväkin. Älkäämme riidelkö. Vähät minun tunteistani. Ne ovat minun omani: minä en voi niitä muuttaa. Ja mitä minun esi-isiini tulee, jo he miettivät paljon, vaan toimittivat vähän, no siinä tapauksessa näyttää siltä kuin sukusarjani olisi puhdas ja minä heidän todellinen poikansa. Oli kumminkin yksi heistä sankari."

"Oi! tuo suuri Alroy; sinun sopii hyvin ylpeillä semmoisesta esi-isästä."

"Minä häpeän hänen edessään, setäni — häpeän, häpeän."

"Hänen valtikkansa on vielä tallella. Minä en puolestani ole pettänyt häntä. Ja niin minä nyt joudun siihen, mitä meidän yhteentulomme oikeastaan tarkoitti. Minä tahtoisin jättää takaisin tämän valtikan."

"Kenelle?"

"Sen oikealle omistajalle, sinulle itselle."

"Voi! ei, ei — älkääät — älkääät. Minä pyydän teitä, unhottakaat yhtä perinpohjin, että minulla on oikeus siihen, kuin minä tästä oikeudesta luovun. Tämä valtikka — te olette käyttäneet sitä viisaasti ja hyvästi; minä rukoulen teitä, pitäkääät se. Minulla ei ole todellakaan, hyvä heimolaiseni, minkäänlaista kykyä tämän viran tukaliin tehtäviin."

"Sinä himoitset kunniaa, mutta kartat työtä."

"Työ ilman kunniaa on palkkalaisen osa."

"Sinä olet lapsi; sinä elänet kuitenkin, kunnes opit, että elämän suurin sulo on hiljaiset velvollisuudet ja hyvin ansaittu lepo."

"Jos lepo on minulle määrätty, minä tahdon pitää sitä metsä-elävän luolassa."

"Oi David! David! sinun luonteessasi, poikani, on jotakin rajua, joka usein saattaa minun vapisemaan. Sinä olet jo liian paljon yksinään, lapseni. Ja tästä syystä, niinkuin tärkeämmistäkin, minä soisin, että sinä vihdoin rupeat siihen virkaan, joka perinnön kautta on sinun. Sitä myöten kuin minä vähäisellä kokemuksellani neuvon-antajana voin auttaa sinua, minä aina olen altisna sinulle; ja, paitsi sitä, meidän Jumalamme ei hylkää sinua, joka olet orpolapsi ja kuninkaallista sukua."

"Älkääätte, hyvä heimolaiseni, jatkako. Minua ei erittäin haluta nousta semmoiselle valta-istuimelle, joka asettaa minut orjien ensimmäiseksi."

"Joutavia! sinä olet nuori. Elämmekö me orjiksi? Onko tämä sali mikään palvelian huone? Missä komeassa haremissa näkisimme näin kalliita mattoja ja näin uhkeita sohvia? Minusta ei tunnu siltä kuin olisin orja. Raha-arkkuni ovat täynnä dirhemejä. Onko tämä orjantapaista? Karavanin rikkain seurue on aina Bostenag'in. Onko tämä orjan oloa? Astu Bagdadin basaarin poikki ja sinä huomaat minun nimeni mahtavammaksi kuin kalifin. Osottaako tämä orjuutta?"

"Heimolaiseni, sinä teet työtä muitten hyväksi."

"Niin me kaikki teemme, niin mehiläinen tekee, ja kuitenkin on hän vapaa ja onnellinen."

"Hänellä on kumminkin pistin."

"Jota hän ei voi käyttää kuin yhden kerran; ja kun hän pistää —"

"Hän kuolee, mutta niinkuin sankari. Semmoinen kuolema on makeampi kuin hunaja."

"Kyllä, sinä olet nuori, sinä olet nuori. Minulla oli myöskin kerta aikeita. Kaikki vaan unelmia, unelmia. Minä tahtoisin mielelläni nähdä sinun onnellisena, lapseni. Noh, anna noitten kasvojen kirkastua; lopulta on tämä päivä kuitenkin suuri päivä. Jos sinä olisit nähnyt, mitä minä olen nähnyt, David, sinäkin olisit kiitollinen. Tule, kemuilkaamme. Ismaeliita, tuo kirottu Hagarin lapsi, tunnustaa tänään, että sinä olet ruhtinas; tänä päivänä sinä myöskin täytät kahdeksantoista vuotta. Kansamme tavat vaativat nyt, että sinä otat vastaan miehen-ijän kunniamerkit. Tästä päivästä siis sinun hallituksesi alkaa; ja meidän juhlassamme minä esittelen kansan vanhimmat heidän ruhtinaallensa. Jää hyvästi hetkeksi, lapseni. Pue kasvosi hymyihin. Minä hartaasti odotan sinun tuloasi."

"Jääkää hyvästi."

Hän käänsi päätänsä ja silmäili heimolaistansa, kun tämä astui ulos: hänen katkera katsantonsa lauhkeni vähitellen, kun Bostenag poistui: alakuloisuus astui ivan sijaan; hän huokaili, hän heittäysi sohvalle ja peitti kasvonsa käsillään.

Yhtäkkiä hän nousi ja astui epätasaisesti ja kiivaasti edes-takaisin huoneessa. Hän seisahti, hän nojautui yhtä pylvästä vastaan. Hän puhui vapisevalla ja hillityllä äänellä.

"Voi! sydämeni on täynnä huolia ja suru pimittää sieluni! Mikä minä olen? Mitä nämät kaikki ovat? Raskas pilvi peittää elämäni. Isieni Jumala, salli sen puhjeta!"

"Minä en tiedä, mitä minä tunnen — kuitenkin, mitä minä tunnen, on mielettömyyttä. Näin oleminen ei ole elämistä, jos elämä on semmoinen, joksi minä olen toisinaan sitä mielessäni kuvaillut ja joksi rohkenen sitä ajatella. Jos elämä on siinä, että hengittää, että syö, että nukkuu, että valvoo ja taas hengittää, että taas huomaa elämän toivottomaksi — jos elämä on siinä, miksipä nämät alati ahdistavat ajatukset, jotka hiljalleen kuiskuttelevat, että kuolema olisi parempi?"

"Pois! Paha henki kiusaa minua. Mutta mihin? Mikä nimetön teko on saastuttava tätä kättä? Se ei saa tapahtua: kaksi kertaa kahden tuhannen vuoden vanha kuninkaallinen veri, se ei saa kuolla — kuolla niinkuin unelma. Oi! sydämeni on täynnä huolia ja suru pimittää sieluni!"

"Kuule! vaskitorvet julistavat häväistystämme. Voi! jospa ne vaan kutsuisivat taisteluun! Sotalaumojen Herra! anna minun voittaa niinkuin David tai kuolla, Herra, niinkuin Saul!"

"Miksi minä elän? Oi! jos vaan se ajatus, joka salaisesti väijyy sydämessäni, voisi vastata — ei tuon torven ääni puhuisi lujemmin eikä selvemmin. Väärän aatteen palveliana minä viivyn tässä varjokkaassa elämässä ja kasvattelen noita äänettömiä kuvia, joita ainoastaan minun silmäni näkevät, kunnes ne viimein ovat varustetut kaikilla elämän kauheilla ehdoilla ja hengittävät ja toimivat ja synnyttävät sallimuksen ja kauneuden, ajan ja kuoleman ja kunnian vireän maailman. Ja tuosta tekojen häikäisevästä erämaasta minä sitten kuljen pois ja herään ja havaitsen itseni tulleen tähän kolkkaan orjuuden maahan aivan niinkuin laitani nyt on. Hirveätä! hirveätä!"

"Isieni Jumala! — sillä minä en todellakaan julkene nimittää sinua heidän viheliäisten lastensa Jumalaksi — salli minun kuitenkin, Sinain muiston kautta, sanoa sinulle, että vielä jotakin entisen veren kaltaista juoksee näissä suonissa ja että vielä löytyy yksi, joka mielellänsä tahtois puhua kasvoista kasvoihin sinun kanssasi — puhua ja voittaa."

"Ja jollei se lupaus, jossa me pysymme kiinni, ole pelkkää petosta, anna hänen tulla, tulla, vieläpä pian tulla, sillä sinun palveliasi Israel, Herra, on nyt niin pahamaineinen orja, niin suruun vaipunut ja niin ylenkatsottu, että silloinkin, kun isämme ripustivat harppunsa Babelin virran synkkien vesien rannoilla, he olivat kuin paradiisissa siihen verraten, mitä me kärsimme."

"Voi! He eivät kärsi; he kantavat osaansa eivätkä tunne mitään. Muutoin meidän varjokas kerubimme tähän aikaan jälleen vartioitsisi liiton-arkkia. Tahto työn synnyttää ja se, joka kauan jotakin aatetta vaalii, vaikka kuinka hurjaa tahansa, huomaa, että hänen unelmansa oli vaan tulevien tapausten ennustaja."

"Ja nytkin kirkas leimaus välähtää sieluni pimeyden puhki — siltä minusta näyttää, siltä näyttää — voi! tuskalloisin olo on se, kun epätoivossa kunniaa uneksii. Ei, ei, minä elän ja kuolen aivan halpana olentona; kauneus ja rakkaus ja maine ja mahtavat työt, naisten hymyt ja miesten katseet ja tuo jalostuttava oman arvon tieto ja koko tuon suurien tuottavan innon vinheä virta — nämät eivät ole minua varten — ja minä, Alroy, pyhien kuningasten jälkeinen, jonka sielu himoitsee valtaa, minä seison täällä turhaan kädelläni tavoittaen kadonnutta valtikkaani, häpeän-alaisena orjana! Ja elätkö minä kuitenkin? Elätkö! kyllä, hauskastikin. Kuule! ilo pitää uhkeita pitojansa näitten hupaisten muurien sisäpuolella."

Me riemuitsemme tänään; vaan kuitenkin, ennenkuin tuo komea aurinko, jonka vankka kulku seisautettiin miekkojemme edessä, joille se nyt ei katso soveliaaksi paistaakaan; ennenkuin tuo komea aurinko, ikäänkuin sankari kunniakkaalta sotatanterelta, astuu leponsa valoisaan majaan: joku teko tehdään."

"Minun esi-isäni, urhoolliset esi-isäni, jollei tämä hermoton käsi voi lunastaa takaisin perintöämme, jos tuo saastainen metsäkarju vielä rypee suloisessa viinitarhassasi, Israel, en minä kumminkaan ole sinua häväisevä. Ei! anna minun hukkoa. Davidin huone ei ole enään; meidän pyhä siemenemme ei saa enää piillä eikä pilaantua, ikäänkuin ruostunut tavara, tässä pahentuneessa maassa. Jollemme voi kukoistaa, niin kuolkaamme!"

"Voi! älä sano niin, veljeni!"

Hän kääntyy ja luo silmänsä kasvoihin, kauniisin kuin tähdikäs yö; hänen sydämensä on täynnä, hänen äänensä matala.

"Oi' Miriam! sinä mustien ajatusten karkoittaja! Sinäkö se olet? Miksi olet täällä?"

"Miksi minä olen täällä? Etkö sinä ole täällä? ja tarvitseeko minun tuoda elin mitään tukevampaa syytä? Voi! kallis veljeni, tule nyt ottamaan osaa juhlaamme! Huoneittemme seinät ovat koristetut semmoisilla kukilla, joita sinä rakastat; minä poimin niitä suihkulähteen reunoilta; pyhät lamppumme ovat puhdistetut ja järjestetyt ja sinun täytyy panna niitten ensimmäinen liekki palamaan. Portin ulkopuolella neitsyeni vartovat tarjotaksensa sinulle juhlaaotteita. Tule siis, armas veljeni, ottamaan osaa juhlaamme."

"Miksi juhlaa viettäisimme?"

"Voi! eivätkö nämät lamput ole sinun kalliin nimesi kunniaksi sytytetyt, nämät kukkakiehkurat ripustetut! Tänä päivänä on ruhtinas annettu meille, tänä päivänä —"

"Ruhtinas ilman ruhtinaskuntaa."

"Vaan ei ilman sitä, joka saattaa valtakunnat mieluisaksi ja jota monen hallitsijan sydän on halannut — kuuliaisia alamaisia, David."

"Orjia, Miriam, kanssa-orjia."

"Mitä me olemme, veljeni, siksi Jumalamme on tahtonut meidät; nöyrtykäämme ja vapiskaamme."

"Minä en tahdo nöyrtyä, vapista en voi."

"Hiljaa, David, hiljaa! Tämä ylpeä mieli se oli, joka käänsi Jumalan koston meidän puoleemme."

"Tämä ylpeä mieli Kanaan valloitti."

"Voi veljeni, armas veljeni! He kertoivat minulle, että mustat ajatukset vaivaavat sinua, ja minä tulin, toivoen, että Miriam voisi ne haihduttaa. Meidän entisyytemme, Alroy, on ihana unelma; ja tulevaisuutemme on kumminkin yhtä ihana toivo; ja mitä nykyisyytemme tulee, sinä olet minun veljeni. Sinun rakkaudessa on nyt minun onneni ja minä pidän enemmän sinun satunnaisista syleilyksistäsi ja harvinaisista hymyistäsi kuin kaikesta sukukuntamme lahonneesta loistosta, pulskeista puutarhoistamme ja hohtavista saleistamme."

"Kuka on vartiolla tuolla ulkona?"

"Kaleb."

"Kaleb."

"Hallitsija!"

"Mene sanomaan heimolaiselleni, että minä heti tulen pitoihimme. Jätä minut hetkeksi, Miriam. Ei, pyyhi pois nuot kyynelät."

"Oi, Alroy, ne eivät ole surun-kyyneliä!"

"Jumala olkoon sinun kanssasi! sinä olet elämäni sulo ja lohdutus. Jää hyvästi, jää hyvästi!"

"Minä huomaan, että naisten vaikutus minuun on hyvin suuri. Ei senlaatuista sankareita saada. Minä en tiedä rakkaudesta mitään paitsi siitä puhtaasta ystävydestä, joka sitoo minun tähän tyttöön, joka on orpolapsi ja minun sisareni. Me olemme niin yhdenkaltaiset, että kun hän viime pääsiäisenä piloillaan kääri turbanini päänsä ympärille, heimolaisemme nimitti häntä Davidiksi."

"Minun sukukuntani tyttäret eivät miellytä minua, vaikka he ovat erinomaisen ihanat. Jos meidän nuorukaisemme olisivat yhtä urhoolliset kuin nuot ovat kauniit, me vielä tanssisimme Sionilla. Minä olen kuitenkin usein ajatellut, että, jos saisin kallistaa tätä synkkää otsaani jotakin lumivalkeista povea vastaan, joka olisi minun omani, ja asua erämaassa kaukana ihmisten näkyvistä ja kaikesta siitä huolesta ja vaivasta ja viheliäisyydestä, joka vaikeroi ja hikoilee ja huokailee minun ympärilläni, minä kenties pääsisin tuon ylen suuren tuskan vointeesta, joka kalvaa olentoani. Vähät siitä! Elämä ei ole kuin unelma ja minun elämäni täytyy olla kurja unelma."

II.

Hamadanin porttien ulkopuolella, aivan vähäisen matkan päässä kaupungista, oli ylänkömaalla aitaus, jonka keskeltä kohosi vanha muistorakennus, sadun mukaan Esterin ja Mardokain hautakammio. Tässä juhlallisessa ja yksinäisessä paikassa Alroy tavallisesti oleskeli ja sinne hän tänäkin päivänä, pidoista paeten, lähti noin tuntia ennen auringon laskua.

Kun hän avasi hautapaikan jyrkään portin, hän kuuli takaansa hevostavon töminän; ja ennenkuin hän jälleen oli sulkenut sen, joku huusi häntä.

Hän katsoi ylös; ja näki nuorekkaan ja hekumallisen Alschirokin, joka oli kaupungin kuvernööri ja seldshukein sultanin veli. Ainoastaan yksi juoksulainen seurasi häntä. Tämä oli eräs Arabialainen, Alschirokin inhottu suosikki ja hänen huvitustensa kaikkialla tunnettu kätyri.

"Koira!" huudahti tulistunut Alschirok, "oletko kuuro vai uppiniskainen? Vaiko kumpikin? Tuleeko meidän kahdesti huutaa orjiamme? Avaa tuo portti!"

"Minkä vuoksi?" Alroy kysyi.

"Minkä vuoksi! Pyhän profeetan kautta, hän vaihtaa kysymyksiä meidän kanssamme! avaa portti taikka sinun pääsi saa vastata siitä!"

"Kuka sinä olet", Alroy vastasi, "joka pidät niin suurta suuta? Oletko joku juhlaileva Turkkilainen, joka on rikkonut profeetan käskyn ja juonut jotakin muuta kuin vettä? Pyri tiehesi taikka minä haastan sinun kadin eteen;" ja niin lausuen hän kääntyi hautauskammiota päin.

"Äitini silmäin kautta, tuo koira pilkkaa meitä! Jollemme jo olisi myöhästyneet ja jollei tämä hevonen olisi niinkuin kesytön tiikeri, minä seivästäisin hänet paikalla. Puhuttele sitä koiraa, Mustafa! taivuttele häntä!"

"Arvoisa Hebrealainen", lausui hienokas Mustafa lähestyen, "nähtävästi sinä et huomaa, että tämä on herramme Alschirok. Hänen korkeutensa antaisi mielellään hevosensa astua sinun oivallisen kansasi hautauspaikan kautta, koska hänen täytyy tärkeistä syistä matkustaa erään pyhimyksen luo, joka oleskelee kunnaan toisella puolella, ja aika on täpärällä."

"Jos tämä en herramme Alschirok, sinä olet epäilemättä hänen uskollinen orjansa Mustafa."

"Minä olen todella hänen halpa orjansa. Entä sitten, nuori herrani?"

"Kiitä onneasi, että portti on lukossa. Siitä ei ole kuin yksi päivä kun solvasit erään huonekuntani palvelian sisarta. Minä en tahtois mielelläni tahrata käsiäni niin kurjalla verellä kuin sinun — mutta pois, viheliäinen, pois!"

"Pyhä profeetta! kuka tuo koira on?" huudahti Alschirok kummastuneena.

"Se on nuori Alroy", vastasi hiljalleen Mustafa, jokei ollut alusta tuntenut häntä, "se, jota he sanovat ruhtinaaksensa: kovin jäykkä nuorukainen! Herrani, meidän on parempi jatkaa matkaamme."

"Nuori Alroy! Kyllä muistan. Heilläkin täytyy olla ruhtinas! Nuori Alroy! Hyvä, lähdetään pois — ja, koira!" huusi Alschirok, nousten ylös jalustimissaan ja herittäen kättänsä, "koira! muista veroasi!"

Alroy syöksähti portin luo, mutta sen tukevaa lukkoa kävi vaan hitaasti avaaminen, ja ennenkuin hän ennätti seurata, oli Alschirokin virma ratsu vienyt hänen saavuttamattomiin.

Pettyneen vimma kuvasteli tuokion Alroy'n kasvoissa; hän seiso i vähän aikaa kiinteästi katsoen kadonneen vihollisen tietä päin, ja sitten hän astui verkalleen hautakammiota kohden; mutta hänen kiihtynyt mieli-alansa ei nyt tointunut siihen hiljaiseen uneksimiseen, johon hän muistorakennuksen luo lähtiessään aikoi antautua. Hän oli levoton ja tuskastunut, ja viimein hän meni siihen metsään, joka kasvoi hautauspaikan huipulla.

Hän oli nyt tullut eräälle töyräälle, nuorten kuusten suojaan, joitten joukosta jänteriä seteri yleni. Hän

heittäysi tämän paksujen ja siivekästen oksien alle ja katseli vähäistä ja viheriätä laaksoa, jonka keskellä oli marmorinen suihkulähde. Kierteiset pylvääät kannattivat tämän moninaisesti leikattua kupolia, jota leveä hebreankielinen kirjoitus ympäröitsi. Valkoisten pylväitten jalat peittyivät metsäkasveihin taikka kätkeytyivät monivärisiin kurbitsipenkeriin. Kirkkaasti laskeuva aurinko vuodatti koko näkymölle lienteän, mutta loistavan valon.

Tyven hetki, kaunis näkymö, hyvät hajut ja hiljaisuus, jotka yhdistivät lemunsä ja rauhansa, tuo leuto tuuli, joka vienosti nousi ja kutsui nääntyvät linnut viilistytään sulkiansä hämärän ilmassä ja räpyttään helottavia siipiänsä yhtä helottavalla taivaalla — oi! mikä synkkä mieli olisi ollut huojentumatta lähestyvän illan lempeän hengen edessä?

Ja Alroy katseli luonnon ihanata yksinäisyyttä ja kyynel vierä hänen ylpeälle poskellensa.

"Se on kummallista! mutta, kun olen näin yksinäni tällä rauhaisella hetkellä, minusta aina tuntuu kuin katselisin luvattua maata. Ja unissani ilmestyy usein silmiäni eteen joku valoisa kohta, jonkun vaellusajan kirkas muisto, ja kun minä herään, on mielestäni ikäänkuin olisin ollut Kanaassa. Miksi minä en ole siellä? Se karavani, joka kuljettaa heimolaiseni tavaraa erämaan poikki, voisi kuljettaa minunkin. Mutta minä venyn täällä, minun kurja elämäni heittää tämän viheliäisen kaupungin surkeassa unteluudessa, enkä minä toimita mitään. Voi! tuo entinen vankeus oli kuin mahtava valta tämän häpeällisen orjuuden suhteen. Meillä ei ole enää mitään Esteriä, joka istuisi heidän kuninkaansa rinnalla, ei mitään valtioviisasta Mardokaita, ei mitään purpuraan puettua Danielia. Oi Jerusalem, Jerusalem! Minä luulen, että sinun näkösi kohottaisi voimani korkeimmillensa. Vaan kuitenkin, kun täytyy nähdä kukistunut tilasi — heimolaiseni kertoo minulle, ettei temppeleistä ole kiveäkään säilynyt. Se on kauheata! Eikö löydy mitään toivoa?"

"Tiilikivet ovat pudonneet pois, mutta me rakennamme marmorilla jälleen; viikunapuut ovat kaadetut maahan, mutta me panemme seetereitä sijaan."

"Tyttöjemme laulu, kun he käyvät iltakäyntiänsä lähteellä. Viimeisissä sanoissa on tulevaisuuden ennustus."

"Kuule taas! Kuinka kauniisti heidän suloiset ja yhdistyneet äänensä sointuen väikkyvät lempeässä ja aaltoilevassa ilmassa!"

"Kuitenkin minä olen sinun jälleen rakentava, ja sinä rakennetaan, oi Israelin impi! Kuitenkin sinä olet jälleen kaunistava itseäsi kanteleillasi ja lähtevä niitten tanssiin, jotka iloa pitävät. Kuitenkin sinä olet jälleen istuttava viinitarhoja Samarian vuorille."

"Katso! heidän valkoiset haamunsa välähtelevät tuolta päivän valaisemien pensaitten takaa kimaltelevien lehtien välitse, kun he tasaisin askelin astuvat viettävää rinnettä alaspäin. Sorea seurue hohtavissa riveissä: jokainen juhlavaatteisin puettuna, verhoten tumman ihania kasvojansa kainolla kädellä ja kantaen armaan päänsä päällä sievää vaasia. Heitä johtaa minun sisareni."

"Ja nyt he saapuvat lähteen reunalle ja laskevat vaasinsa sen veteen, yhtä puhtaasen ja kauniisen kuin he itse. Muutamat lepäävät marmoripylväitten alla; toiset, istahtaen maahan, keräävät hynänhajuja kukkia ja solmivat niitä kiehkuiksi; ja, kun nyt ovat sekaisin, tuo vallaton tyttö koskee herkästi sormillansa kosteaan vaasiinsa ja vihmoa välkkyviä valohelmiä hiljaisten sisartensa päälle. Kuule! taas he laulavat."

"Oi Sibmah'n viiniköynnös! sinun kesähedelmiisi ja sinun viinisatoosi on ryöstäjä käynyt käsiksi!"

Parahus, huuto, pitkällinen, kauhea huuto, hämmästys, pako, epätoivo! Katso! metsästä syöksähtää turbinipäinen mies ja tarttuu laulun johtajattareen. Tämän kumppanit pakenevat kaikkialle — Miriam yksin on jäänyt Alschirokin syliin.

Vesipatsas, joka rajusti kohooa kesäisen valtameren povesta lämpimässä ilman-alassa, kun nuot äkkiä nousneet pilvet aivan selvään ilmoittavat, että taivaan juhlapäivä on ohitse, ja riekuvat vesilinnut ennustavat myrskyn aikaa — vesipatsas, joka kohooa mereltä, ei ollut niin rajua kuin hän — nuori Alroy.

Vaaleana ja vimmittuna hän kavahti kiireesti ylös, hän tempasi maasta yhden puun lujin juurinensa, riensi rinnettä alaspäin, huohottaen ja raivoten, ja löi ryöstäjää vahvalla kuusella aivoihin. Alschirok kaatui hengettömäksi maahan, ja Miriam taintuen veljensä käsiin.

Ja tuossa hän seiso, tyrmistyneenä ja liikkumaton, katsellen sisarensa kalmeita kasvoja ja itse vihastansa ja teostansa uupuneena tukien hänen kallista, mutta hermotonta ruumistansa.

Yksi paenneista neitsyistä ilmestyi, kaukaa tähystellen. Kun hän näki emäntänsä oman kansalaisensa sylissä, hän rohkaisi mielensä ja kootakseen hajonneita kumppaneitansa hän korotti äänensä ja lauloi:

"Joutukaat, Jerusalemin tyttäret, oi! joutua saat, sillä Herra on kostanut meidän puolestamme, ja ryöstäjä on ryöstetty."

Ja ennen pitkää vastattiin tähän säkeesen eri tahoilta metsästä ja pian immet palasivat jälleen laulaen:

"Me tulemme, oi! Jerusalemin tytär, me tulemme; sillä Herra on kostanut meidän puolestamme, ja ryöstäjä on ryöstetty."

He kokoontuivat emäntänsä ympärille ja mikä päästi irti hänen huntunsa, mikä toi vettä suihkulähteestä ja kasteli hänen virkistyviä kasvojansa. Ja Miriam avasi silmänsä ja lausui: "veljeni!" Ja Alroy vastasi: "minä olen täällä." Ja Miriam jatkoi matalalla äänellä: "pakene, David, pakene, sillä se mies, jonka sinä löit, on ruhtinas kansansa joukossa."

"Hän on oleva armollinen, sisareni; ja epäilemättä, koska hän ensiksi erhettyi, on hän jo tällä hetkellä unhottanut rikokseni."

"Oikeutta ja armoa! Veljeni, mitäpä nuot ilkeät tyrannit näistä kummastakaan tiennevät! Hän on ehkä jo tuominnut sinut johonkin julmaan ja pitkällöiseen kidutukseen, ja — voi! kuinka äärettömästi minua tuskastuttaa! — pakene, veljeni, pakene!"

"Pakene, pakene, pakene!"

"Ei tarvitse pelätä mitään, Miriam; minä soisin, ettei koko hänen kirottu sukunsa huolettaisi meitä enemmän kuin tämä teidän äskeinen hallitsiansa. Katso, hän nukkuu sitkeästi. Mutta hänen ruumiinsa ei saa saastuttaa meidän puhdasta lähdeämme ja hyvänhajuisia kukkiamme. Minä viskaan sen metsään ja kuljeskelen täällä tänä yönä kuuntelemassa shakaleja, kun he pitojansa pitävät."

"Sinä puhut hurjasti, David. Kuinka! ei! Se on mahdotonta! Hän ei ole kuollut. Sinä et ole tappanut häntä! Hän nukkuu — hän on peloissaan. Hän on olevinansa kuollut, että me jättäisimme tämän paikan ja hän saisi rauhassa nousta. Tytöt, katsokaat häntä. David, sinä et vastaa. Veli, kallis veljeni: hän on varmaan pyörtnyt. Minä luulin hänen paenneen. Tuokaat vettä, neitsyet, tuon hirveän miehen saataville. Minä en tohdi katsella häntä."

"Pois! minä tahdon katsella häntä ja minä tahdon riemuita. Kuollut! Alschirok kuollut! No! Ainoastaan silmänräpäys sitten oli tuo jähmettynyt ruumis ruhtinas, minun sortajani. Näinkö voimme päästä vapaaksi heistä, kuinka? Jos ruhtinas hukkuu, miks'ei myöskin kansa? Kuollut, aivan kuollut, ja minä olen hänen surmaajansa. Haa! vihdoon minä olen mies. Tämä, tämä on todella elämää. Jospa saisin aina elää surman töissä!"

"Voi! voi! meidän huonekuntamme on kukistunut! Hänen raju käytöksensä pelottaa minua. David, David, herkeä. Hän ei kuule minua; minun ääneni on kenties heikko. Minä olen kovin voimaton. Neitsyet, langetkaat polvillenne ruhtinaanne eteen ja asettakaat hänen vihansa vimmaa."

"Suloinen on surun hetkenä sisaren ääni, ja viisas on niitten neuvo, jotka rakastavat meitä."

"No, tämä on minun Goljatini! linkokivi taikka kaares, se on sama. Sotalaumojen Herra on meidän puolellamme. Syystä minua Davidiksi nimitetään."

"Pelasta meitä vihollisistamme, oi Herra! niistä, jotka nousevat meitä vastaan, ja niistä, jotka salaa meitä väijyvät."

"Jospa vaan tämä isku olisi monin kerroin isketty, jospa vaan heimolaiseni palveliat tekisivät samoin, niin näkisimme jälleen Elah'n päivät! Filistealainen, tuo saastainen, haurelias, kirottu Filistealainen! ja hän rohkeni koskea minun sisareeni! Voi, jospa koko hänen sukukuntansa olisi täällä, kaikki, kaikki! Minä sitoisin semmoiset tulisoitot heidän ketunhäntäänsä, että valo johdattaisi meitä vapauteen!"

Hänen puhuessaan eräs neitsyt, joka ei vielä ollut seuraan palannut, nähtiin lähestyvän heitä kovin huolestuneena muodoltansa.

"Pakene", hän huudahti; "he tulevat, he tulevat!"

Miriam, joka heikkona ja voimatonna istui nojautuneena yhden palveliattaren rintaa vastaan, nousi äkkiä ylös samalla silmänräpäyksellä, kuin hänen tarkka korvansa kuuli nämät sanat, ja tarttui veljensä käsivarteen.

"Alroy! David, veli, kallis veljeni. Minä rukoilen sinua, kuuntele — minä olen sinun sisaresi, sinun Miriamisi; — he tulevat, he tulevat, nuot kovasydämiset, pahat miehet, he tulevat tappamaan, kukaties kiduttamaan sinua, hellää veljeäni. Herää, David, herää tuosta hurjasta, kiivaasta unelmasta: Pelasta

itsesi — pakene!"

"Oi! sinäkö se olet, Miriam? Sinä näet, että hän nukkuu sitkeästi. Minä uneksin jaloja hankkeita ja suuria toiveita. Se on ohitse nyt. Minä olen taas entiselläni. Mitä sinä tahdoit?"

"He tulevat, tämän kaatuneen miehen julmat seuralaiset! he tulevat ottamaan sinua kiinni. Pakene, David!"

"Sinua jättääkseni?"

"Minä ja neitsyeni kerkeämme vielä pakenemaan sitä yksinäistä tietä, jota me tulimme, heimolaisemme puutarhojen kautta. Kun pääsemme hänen huoneesensa, me olemme tuokion turvassa — niin turvassa kuin kurja sukukuntamme suinkin voi olla. Bostenag on niin rikas, niin viisas, niin varovainen, hän tietää niin tarkasti ihmisten menot ja tuntee niin täydellisesti tämän kansan luonnon ja mielenlaadun, että kaikki käy hyvin; minä en pelkää mitään. Mutta, jos sinä jäät tänne taikka he löytävät sinut, sinun veresi yksin tyydyttää heitä. Jos he varmaan tietävät, että sinä olet paennut, johon nyt kehoitan sinua, heidän hallitsija vainaansa, jota he tuskin rakastivatkaan — no, tue minua silmänräpäys kädelläsi, armas Beruna. Niin, se on hyvä. Minä aioin sanoa, että, jos heitä hyvin lahjotaan — ja he saavat kaikki juvelini — niin hän on ennen pitkää yhtä vähän heidän muistossaan kuin hän nyt on hengissä. Minä tuskin jaksan puhua — minä tunnen, että sanani sekaantuvat taikka näyttävät sekaantuvan; minä olen taintumallani, mutta minä en tahdo — ei! älä pelkää. Minä pääsen kyllä kotiin. Nämät neitsyet ovat minun huostassani. Juuri tämmöisissä vaaran tiloissa meidän tulee näyttää kuninkaallisen veren arvo. Minä tahdon pelastaa heidät — tai kuolla heidän kanssaan."

"Voi, Sisareni, minusta tuntuu kuin en olisi koskaan ennen kuin nyt tietänyt, että olin veli. Kallis Miriam, mitä elämä on? mitä kosto taikka vieläpä mainekin ja vapaus ilman sinua? Minä jään tänne."

"Suloinen on surun hetkenä sisaren ääni, ja viisas on niitten neuvo, jotka rakastavat meitä."

"Pakene, David, pakene."

"Pakene! minne ja kuinka?"

Hevosen hirnunta kuului viidakosta.

"Voi! he tulevat!" huudahti Miriam innoissaan.

"Kaikki nämät ovat kohdanneet meitä, oi Herra, vaan emme kuitenkaan ole unhottaneet Sinua, emmekä ole liitossasi vilpistelleet."

"Kuule! taas hirnuu! Se on joku hevonen, joka kutsuu isäntäänsä. Minä näen sen. Rohkeutta, Miriam! se ei ole mikään vihollinen, vaan varsin altis ystävä hädän aikana. Se on Alschirokin ratsu. Hän ajoi sillä minun sivuitseni hautakammion luona ennen päivänlaskua. Minä katselin sitä tarkkaan — hyvin upea hevonen."

"Katso, katso, oinas on takertunut pensaasen sarvistansa."

"Meidän Jumalamme ei ole unhottanut meitä! Nopeasti, neitsyet, tuokaat tänne tuo kaunis ratsu. Kuinka! vapisetteko? Minä rupean hänen palveliaksensa."

"Ei! Miriam, varo itseäsi, varo. Se on kesytöin eläin, raju kuin tuulispää. Anna, minä käyn siihen käsiksi."

Hän juoksi sisarensa jälkeen, riensi viidakkoon ja talutti esiin hevosen.

Ei ole luullakseni pitkä aika mennyt siitä kuin tämä pulskea hevonen erämaasta; hänen puuhkea harjansa, hänen tuliset silmänsä, hänen korskuvat sieramensa osoittivat hyvin hänen omatietoista ylpeyttään ja puhtaan rotunsa jaloutta. Hänen värinsä oli ikäänkuin musta yö, jolloin tuhannet tähdet tuikkivat, ja hän polki maata sievällä kaviollansa ikäänkuin siipiänsä liehuttava kotka.

Alroy hyppäsi sen selkään ja ohjasi sitä taitavalla kädellä..

"Haa!" hän huudahti, "minusta tuntuu kuin olisin pikemmin sankari kuin pakolainen. Jää hyvästi, sisareni; jääkääte hyvästi te suloiset neitsyet; jääkääte hyvästi ja pitäkääte hellää huolta kalliista Miriamistani. Yksi syleily, armas sisareni", ja hän notkistui alaspäin ja lausui hiljaisella äänellä: "sano tuolle oivalliselle Bostenagille, ettei hän säästä kultaa, sillä minä olen varma siitä, että, ennenkuin vuosi on päättänyt hitaan kulkunsa, minä palajan ja panen sortajamme maksamaan tämän hätäisen paon ja katkeran eron. Vaan nyt erämaahan!"

TOINEN OSA.

I.

Kiidä, joutuin kiidä, sinä uljas ratsu, ja polje erämaan jäljetöntä tietä. Sinun allasi on ääretön maa, sinun ylläsi ääretön taivas — rautainen tanner ja vaskinen laki. Kiidä, kiireesti kiidä, sinä uljas ratsu, ja polje erämaan jäljetöntä tietä!

Voi! luuletko, että nämät suolaiset lakeat johdattavat Yemen'in onnellisiin lehtoihin ja vainuatko tässä kuumassa tuulessa Arabian hyvänhajuista henkäystä? Suloinen hairaus, jalo hevonen, sillä tämä suolainen erämaa ei johdata Yemen'in onnellisiin lehtoihin eikä se henkäys, jota vainuat meitä kohtaavassa tuulessa, ole Arabian hyvänhajuinen henkäys.

Tämä on sammunut, tähdet ovat syttyneet palamaan koko erämaan taivaan loistolla, ja laskeuva yö tuottaa nyt kasteisilla siivillensä virvoitusta nuoren Hebrealaisruhtinaan nääntyvälle ruumiille ja kalvealle poskelle.

Yhä eteenpäin ratsu rientää, yhä hänen vankka sydämensä voimistuttaa häntä. Vuoden-ajan ja matkan pituuden, polttavan maan, paahtavan auringon säteet, kaikki voittaa hänen vikevä ruumiinsa, hänen jänterät hermonsansa ja tuliset suonensa.

Syötävää, juotavaa heillä ei ole mitään. Ei mikään elähyttävä lähde, ei mikään varjokas puu näy suotuisin seuroinensa. Ei mikään eläin, ei lintukaan ilmesty näillä harmailta autiomailla. Ei mikään häiritse tätä mahtavaa äänettömyyttä. Jo shakalinkin hirveä huuto tuntui lievittävältä. Joku hallava metsärotta lumivalkeilla viiksillä, hiipien jostakin kuivettuneesta orjantappurapensaasta, käärmeenpoika välkkyvissä hampaissaan, irvistelee iloisena kuutamossa. Tässä heidän ainoa seuransa.

Aamu tulee, raikas, lemuava aamu, jota rikollinenkin ikävöitsee. Aamu tulee ja kaikki astuu näkyviin. Ja valo vuotaa niinkuin sinetti maan päälle, ja tämän kasvot kuvautuvat ikäänkuin leimalla painettu vaha. Heidän edessään ja myöskin heidän oikealla kädellensä oli hiekkainen erämaa; mutta yön kuluessa he olivat suuresti lähestyneet niitä vuoriharjanteita, jotka vasemmalta puolelta rajottivat erämaata ja joita kohden Alroy oli ensiksi ohjannut hevostansa.

Nämät harjanteet kuuluivat vankkaan Elbursin selkään; ja kun aurinko nousi erään korkean vuorenhuipun takaa, hevonen yhtäkkiä seisahtui ja hirnui ikäänkuin pyytäen vettä. Mutta itse uupuneena Alroy ei voinut kuin hyväilemisellä viihdyttää häntä. Ja rohkaistuneena ymmärsi hevonen isäntänsä ja hirnui taas iloisemmin.

Tunnin taikka kaksi ruhtinas ja hänen uskollinen kumppaninsa etenivät vitkalleen, mutta, kun päivä kului, kävi kuumuus niin rasittavaksi ja jano niin hirmuiseksi, että Alroy jälleen joudutti hevostansa vuoria kohden, jossa hän tiesi löytävänsä lähteen. Ratsu samosi altiisti eteenpäin ja näytti samoin kuin isäntäkin haluavan jättää kuivan ja raukaisevan erämaan.

Monta monituista kertaa onneton pakenija mietti, eikö hänen pitäisi laskeuta alas hevosen selästä ja kuolla; ei mikään kidutus, jota Hamadanissa ehkä kohtaisi häntä, voinut tuntua kauheammalta kuin se pitkitetty ja sanomaton tuska, jota hän nyt kärsi. Kun hän riensi eteenpäin nojautuneena hevosensa kaulan puoleen, hän huomasi semmoisen paikan, joka näytti tummemmalta kuin ympäröivä hiekka. Tässä, hän arveli, löytyy kenties vettä. Hän koetti pidättää hevostansa, mutta töin tuskin se häneltä onnistui ja vielä suuremmalla vaivalla hän astui hevosen selästä. Hän paneusi polvillensa ja kaapi käsillään heikosti ylös hiekkaa. Se oli hyvin kosteata. Hän oli melkein menehtymällensä turhaan työhönsä. Vihdoin, kun hän oli kaivanut noin jalan syvältä, pulpahti vähäisen vettä esiin. Hän pisti kätensä siihen, vaan se oli suolaista kuin valtameri. Kun hevonen näki veden, se pystytti korviansa, mutta sitä haisteltuaan käänsi pois päänsä ja hirnui surkeasti.

"Voi eläin-raukka!" huudahti Alroy, "minä olen syypää sinun kärsimyksiisi, minä, joka tahtoisin olla hyvä isäntä sinulle, jos maailma sen sallisi. Oi, jospa me kerran vielä olisimme oman kirkkaan lähteeni luona! Tämä ajatus on mieletön. Ja Miriam! Minä pelkään, että olen peräti hentosydäminen." Hän nojautui hevosensa selkään tuntien itsensä aivan väsyneeksi ja heittäisi vävähyttelevään nyyhkytykseen.

Ja ratsu inisi hiljaa, käänsi päätänsä ja hivutti hienosti otsaansa hänen käsivarteensa ikäänkuin lohduttaakseen häntä hänen kärsimisessään. Ja kumma kyllä kävi Alroy'n tila huokeammaksi, kun hän oli saanut purkaa sydämensä liikituksen, ja ihastuen uskollisen hevosensa hellyyteen hän notkistui alas, otti vettä ja heitti sitä hevosen jaloille niitä jäähdyttääksensä ja pyyhki pois vaahdon sen kasvoista ja huuhteli niitä, ja hevonen hirnui taas iloisesti.

Ja nyt yritti Alroy jälleen nousemaan sen selkään, mutta voimat puuttuivat häneltä, ja hevonen

laskeusi heti polvilleen ja vastaan-otti hänen. Ja kun ruhtinas oli päässyt istualle, kohosi hevonen ja juoksi taas entistä suuntaa ripein askelin. Päivän aletessa he olivat kulkeneet muutaman penikulman sillä epätasaisella ja kallioisella maalla, joksi vuoret loivenivat; ja etäältä erotti Alroy kauan kaivatun lähteen katoksen. Hänen mielensä virkistyi ja hänen voimansa palasivat. Hän taputti ratsunsa kaulaa ja osotti kädellään katosta, ja hevonen pystytti korviansa ja kiiiruhti eteenpäin.

Juuri auringonlaskussa he ennättivät lähteelle. Alroy hyppäsi hevosen selästä ja aikoi taluttaa sitä lähteen partaalle, mutta se ei tahtonut liikkua. Se seiso i vavisten lakastuneilla silmillä ja sitten huoaten kaatui maahan ja kuoli.

II.

Yö tuottaa lepoa; yö tuottaa lohdutusta; lepoa väsyneelle, lohdutusta murheelliselle. Vaan toivottomalle yö tuottaa epätoivoa.

Kuu on vaipunut varhaiseen lepoon; mutta tuhansia tähtiä välkky taivaalla. Korkeat vuoret kohoavat yksivakaisina selkeässä ja äännettömässä ilmassa. Metsässä kaikki on hiljallansa. Uupunut tuuli ei liehu enää, vaan on voimatonna laskeunut lehtivuoteellensa ja nukkuu niinkuin ihmisetkin. Ainoastaan suihkulähteen tiukunta kuuluu. Ja lähteen reunalla makaa nuorukainen.

Akkiä joku eläin hiipii esiin mustien ja ryhmelöisten kallioin takaa. Haa! shakali vainuaa kaukaa hevosen ruumiin uhkean mätänemisen. Oivalliset pidot, arvaan minä, tänä yönä koko tällä kunnan seuralla. Shakali, ja kettu, ja näätä, joutukaat nyt, ennenkuin päivän koitto kutsuu korppikotkan kemuihinsa ja riistää teiltä saaliinne.

Shakali nuoli ratsun verta ja ulvoi erinomaisen ihastuneena. Ja hetken perästä kuului vihainen haukunta etäältä. Ja shakali silpoi lihan yhdestä kylkikuusta ja päästi taas valittavan riemuhuudon.

Kuule, heidän nopea astuntansa! Ensiksi kuusi, ja sitten kolme laukaten esiin ilkeällä mielihyvällä. Ja yksi näätä hyökkää metsästä; mutta ylpeinä lukumäärästänsä ajoivat shakalit hänen pois, ja tuossa hän seiso i joukon ulkopuolella, läähöttäen, kauniina, pettyneenä, valkeilla hampaillansa ja kiiltävällä nahallaan, ja silmät säihkyen tuimasta kiukusta.

Yhtäkkiä, kun joku puoleksi ravittu shakali vetäytyi pois pääparvesta, laahaten perässään irti revittyä raajaa, jossa hermot vielä värisivät, näätä karkasi viholliseensa, sieppasi pois hänen saaliinsa ja pujautti metsään.

Hänen hurja riemuhuutonsa herätti leijonan luolastansa. Mustana kuin ebenholtsi tämän vanteran ruumis liikkui edelleen kaukaisella kummulla, hänen häntänsä kiemarteli ikäänkuin käärme. Hän ärjyi, ja shakalit vapisivat ja herkesivät heti pidoistansa, kääntäen päätänsä hallitsiansa ääntä kohden. Hän astui eteenpäin; hän lähestyi heitä verkalleen. He peräytyivät; hän taivutti päätänsä, tutki ruumista ylpeänlääntäisellä uuteliaisuudella ja heitti sen kohta kuninkaallisella ylenkatseella. Shakalit kokoontuivat taas hevosen sisällysten ympärille. Leijona likeni lähde tää, juodaksensa. Hän näki ihmisen. Hänen harjansa pöyrityi, hän pieksi häntänsä kauheasti, hän notkistui nukkuvan ruhtinaan puoleen ja laski hirveän kiljunan, joka havautti Alroy'n.

III.

Hän heräsi; hänen katseensa kohtasi julman pedon palavat silmät, jotka olivat kiinnitetyt häneen himonsekaisella kummastuksella. Hän heräsi, heräsi tainnuksista; mutta tämä unelmaton horrostila oli vilkastuttanut voipunutta yksinäistä matkustajaa; silmänräpäyksessä hän kokosi mielensä, muisti kaikki, mitä oli tapahtunut, ja käsitti nykyisen asemansa. Hän loi takaisin leijonaan yhtä käskevän ja kiivaan ja tarkastelevan katseen kuin tämän oma. Tuokion aikaa heidän säkenöivät silmänsä taistelivat kuninkaallisessa kilvoituksessa; mutta vihdo in eläimen rohkeus lannistui ihmishengen edessä. Säikähtyneenä pyörähti leijona pois, astui ylpeällä pelolla kallioin lomitse ja juoksi sitten metsään.

IV.

Aamu koittaa; hopeinen valo on levinyt siniselle ja tähdikkäälle taivaalle. Armaalta tuntuu aamun henki. Yö tuottaa lepoa, mutta päivä tuottaa iloa.

Yksinäisen linnun riemulaulu erämaassa! Yksinäinen lintu, joka laulaa ilosta! Heleinä ja suloisina ja kepeinä ja selkeinä sen sävelet herkästi virtaavat ilman läpitse ja väreilevät viattomalla ihastuksella.

Yksinäistä lintua yksinäinen nuorukainen katselee suihkulähteen reunalta. Korkealla ilmassa se

ylpeästi laiehtii viippuen karmosinipunaisilla siivillänsä, ja sen lumivalkoinen pyrstö, pitkä, sievä ja ohut, hohtaa niinkuin säihkyvä meteori auringon paisteessa.

Yksinäisen linnun riemulaulu erämaassa! Yhtäkkiä se lehahti alaspäin, kiersi kolme kertaa somasti hebrealaisruhtinaan pään ympäri ja pudotti sitten hiljalleen tertun tuoreita ja hyvänhajuista taateleita hänen viereensä.

Se on mennyt, se on mennyt! tuo iloinen vieras, on mennyt siihen palmuiseen maahan, jota se rakastaa; mennyt niinkuin kirkas ja hupainen unelma. Silmänräpäys takaperin se oli tuolla loistaen selkeässä ilmassa, vaan nyt vieras on poissa. Voi! ei enää kuulunut yksinäisen linnun riemulaulua erämaassa.

V.

"Niinkuin sinä ravitsit Elisan, olet myöskin ravinnut minut, isieni Jumala!" ja Alroy nousi, otti turbaninsa, levitti sen maahan, lankesi polvilleen ja rukoili. Sitten hän söi taateleita ja joi lähteestä ja täynnänsä luottamusta Israelin Jumalaan Davidin jälkeinen jatkoi pakoansa.

Hän alkoi nyt astua vuori-harjanteita ylöspäin, vaikea ja tuskallinen matka. Kun kaksi tuntia oli puolipäivästä kulunut, saapui hän ensimmäisen selänteen huipulle ja näki synkän ja sekasohroisen erämaan täynnänsä jyrkänteitä ja vuoren-solia ja mustia pohjattomia syvänteitä. Kuivettuneitten koskien kulku-uomat olivat kaikin päin uurtaneet ympäröiviä kukkuloita, ja paikoin muutamat metsävuohet jyrksivät satunnaisesti löydettyä laihaa ja karvasta laidunta. Tämä autiomaata ulottui useita penikulmia joka taholle; rajana kävi korkeampi vuorijakso, jonka takaa yleni sinistä taivasta kohden Elbursin jaloimmat huiput, hohtaen teräväkärkisten jäätiköitten ikuisesta lumesta.

Näkyi selvään, ettei Alroy ollut outo tälle pakonsa näkymölle. Hän ei ollut koskaan epäillyt matkansa suuntaa, ja tuokion huipulla levättyään astui hän nyt vasemmalle päin luontaista mutta mutkikasta polkua myöten, kunnes musta onkalo esti häntä edemmäksi pääsemästä. Ainoastaan muutamain kyynärien väli eroitti häntä vastapäisestä kalliosta, joka tämän synnytti, mutta alta avautuva kuilu — ei kukaan voinut katsoa sen näkymättömään pohjaan kauhistumatta ja takaisin vetäymättä.

Ruhtinas notkistui alaspäin ja tutki suurella huolella ympäröivää maata. Viimein hän nosti ylös vähäisen neliskulmaisen kiven, joka peitti metallilaikan, ja ottaen povestaan karneoli-talismanin, johon oli piirretty kummallisia kirjaimia, koputti hän sinetillä kolmesti laikkaa. Kolea, juhlallinen kumina kuului ympäriltä. Heti kimmahdi laikka auki, ja Alroy veti esiin useita kyynäriä rautaketjuja, joita hän heitti vastapäätä olevalle kalliolle. Ketjut puuttuivat helposti kallioon ja kiintyivät nähtävästi jostakin magnetillisestä vaikutuksesta. Tarttuen molemmin käsin ketjuihin ruhtinas nyt kiipesi onkalon yli. Kun hän pääsi toiselle puolelle, irtaantuivat ketjut kalliosta, katosivat nopeasti vastapäiseen aukkoon, joka sulkeutui samalla kolealla, juhlallisella kuminalla kuin ennen.

VI.

Alroy astui noin sata askelta eteenpäin luonnon tekemän basalti-pylvähistön läpitse, kunnes hän joutui avaralle, katottomalle ja samasta kivilajista sukeuneelle pihalle, jota äkkinäinen helposti olisi luullut ihmiskäden muodostaneen ja sievistäneen. Tämän keskikohdalta kumpusi alati lähde, kylmä kuin jää; virtaileva vesi oli kaivanut uran kiviseen tantereen ja näkyi jonkun aikaa polveilevan kallioin keskitse siksi kuin se vihdoin syöksähti jyrkänteestä alas johonkin kuiluun ja muuttui läikkiväksi vihmaksi. Pihan poikki mentyänsä saapui Alroy laveaan luolaan.

Tämä luola oli melkein ympyräinen ja sai valonsa laessa olevan aukon kautta. Syrjäpuolisessa ja pimeässä nurkassa palava lamppu osotti kuitenkin, ettei sen asukas luottanut yksistään elävän sulouden luonnolliseen lähteeseen. Luolan keskellä seisoi pyöreä vaskipöytä, johon oli koverrettu kummallisia kirjaimia ja mystillisiä kuvia: lähellä tätä oli sohva, jossa nähtiin muutamia kirjoja. Seinästä riippui kilpi, joukko jousia ja nuolia ynnä muita aseita.

Kun Vankeuden Ruhtinas lankesi polvillensa ja suuteli tyhjää sohvaa, yksi haamu astui luolan perimmäisestä päästä valoon. Tämä oli keski-ikäinen, tavallista paljon pitempi mies; hänen ruumiinsa oli vankka ja atletillinen, hänen muotonsa suuresti huomiota koskeva ja majesteettillinen. Hänen musta partansa valui alas hänen rinnallensa tumman punaisen kauhtanan yli; tätä ympäröitsi musta vyö, joka oli koristettu samankaltaisilla, keltaisilla kirjaimilla kuin nuot vaskipöytänsä piirretyt. Musta oli myöskin hänen turbaninsa ja mustat hänen isot ja sädehtivät silmänsä.

Vieras lähestyi niin hiljaa, ettei Alroy sitä havainnutkaan, ennenkuin hän jälleen oli noussut.

"Jabaster!" huudahti ruhtinas.

"Davidin pyhä siemen", vastasi kabbalista, "sinua on odotettu. Minä olen viime yönä tähdistä lukenut sinua. Ne puhuivat murheesta."

"Murheesta tai voitonriemusta, aika on näyttävä kumpaisesta, suuri mestari. Tätä nykyä minä olen pakolainen ja perin uupunut. Verikoirat ajavat minua takaa, mutta minä luulen, että nyt olen välttänyt heidät. Minä olen surmannut yhden Ismaeliitan."

KOLMAS OSA.

I.

Oli sydän-yö. Alroy nukkui sohvalla: hänen unensa oli levoton. Jabaster seiso i hänen vieressään liikahtamatta ja tarkasti katsellen uinailevaa vierastansa.

"Israelin ainoa toivo", lausui kabbalista hiljaa, "minun oppilaani ja ruhtinaani! Minä olen usein huomannut hänen suuressa sielussaan suurien sankaritoitten siemenen ja miettinyt hänen tulevaa elämäänsä profeetallisella toivolla. Davidin veri, kunnian-arvoisan sukukunnan pyhä vesa. Hänen kuohuvissa suonissaan on jotakin taikamaista, jota tieteeni ei tavoita."

"Kun minä nuorena nostin lippumme kotiseutuni virran Tigrin varrella ja kutsuin kansakuntani voittamaan jälleen liiton-arkkia, me olimme lukuisat, rikkaat, voimakkaat; me olimme silloin kansa ja he kokoontuivat rohkeasti lipun ympärille. Kaipasimmeko silloin neuvoa? tarvitsimmeko johdattajaa? Ken voi väittää, ettei Jabasterin aivot ja käsi aina olleet saatavilla? Vaan kuitenkin unelma haihtui, tuo ihana näky. Voi! kun minä surmasin Marvanin, ja kalifin leiri loi leimuavan varjonsa verisen virran ylitse — oi! silloin minä todella elin. Kahdenkymmenen vuoden valvonta tuottanee anteeksi-antamista minulle, että silloin unhotin, jotta meiltä puuttui pää-osa lumouksessa — se veri, joka nukkuu minun vieressäni."

"Minä muistan jalon ihastuksemme tuossa pyhässä taistelossa, joka riehui keskellä Kaukason kallioita. Minä pakolaisena, maankulkeuteen ajettuna ja kurjana lainhylkynä, jonka elämä on kaikkien heittelynä ja jonka halvin orja uskaltaa omin päin tappaa. Minä, joka olisin ollut Messias!"

"Polta kirjasi, Jabaster; särje vaskiset taulusi; unhotat ylevä tieteesi, kabbalista, äläkä enää tutki tähtiä. Mutta viime yönä seiso i sen onkalon reunalla, joka ympäröi asuntoani, toisessa kädessä pyhä talismani, johon tuo sanomaton nimi on piirretty, toisessa meidän hurskaan sukukuntamme mystillinen alkukirja. Mieleeni tuli, että olin kutsunut esiin henkiä, että olin keskustellut suurten vainajain kanssa ja että hohtavat taivaat olivat minulle ikäänkuin luonnollinen kieli. Suruisen sieluni lohdutukseksi muistutin itselleni, etten ollut koskaan käyttänyt tiedettäni kuin pyhiä tai jaloja tarkoituksia varten. Ja minä näin Israelin, urhoollisen, valitun ja vankan kansakuntani — orjina, viheliäisinä orjina. Minun teki suuresti mieleni heittäytyä vaaralliseen syvänteeseen ja päättää opintani ja elämäni samalla haavaa."

"Mutta, kun katselin Davidin tähteä, äkisti kehä ilmestyi sen säteitten ympärille, ja tuon tuotakin meteori lensi esiin sen hopeisesta verhosta. Minä lu'in, että levottomuus oli syntynyt pyhässä suvussa; ja nyt tämä poika tulee, joka on tehnyt semmoisen teon, että —"

"Liiton-arkki, liiton-arkki! Minä katselen liiton-arkkia!"

"Nukkuja puhuu; unen sanat ovat pyhät."

"Pelastus; ainoastaan Davidin suvun kautta."

"Suuri totuus; elämäni on liian hyvin sen osottanut."

"Hän on tynnempi, sillä hetki on nyt käsillä. Minä lähdän pihalle katselemaan sitä tähteä, joka hallitsee hänen kuninkaallista sukuansa."

II.

Kuun säteet tapasivat suihkulähdettä; pihan paadet olivat kirkkaassa valossa; kalliot kohosivat synkeinä yliympäri. Istuen lähteen reunalla ja pitäen vasemmassa kädessään talismaniansa, Jabaster varjosi toisella kädellään silmiänsä, kun hän katseli loistavia taivaita.

Huuto kuului: hänen nimeänsä lausuttiin. Kiihtyneenä ja huohaten syöksähti Alroy ojennetu i käsin

pihalle. Kabbalista hypähti ylös, sulki hänet syliinsä ja piti vaahtoavan ja vävähtelevän nuorukaisen hellästi käsissään.

"Jabaster, Jabaster!"

"Minä olen täällä, lapseni!"

"Herra on puhunut."

"Herra on meidän turvamme. Rauhoitu, Davidin poika, ja kerro minulle kaikki."

"Minä olen nukkunut, opettaja; eikö niin?"

"Aivan niin, lapseni. Uupuneena paostansa ja tuskauttavasta kertomuksestaan laskeusi ruhtinaani vuoteelle ja nukkui; mutta minä varon, ettei tämä uni ollut mikään lepo."

"Levolla ja minulla ei ole mitään yhteyttä enään. Jää hyvästi ijäksi, sinä turmiokas sana. Minä olen Herran voideltu."

"Juo lähteestä, David: se palauttaa voimasi."

"Palauttaa liiton, palauttaa arkin, palauttaa pyhän kaupungin."

"Herran henki on tullut häneen. Davidin poika, minä rukoilen sinua, kerro minulle kaikki, mitä on tapahtunut. Minä olen leviitta; minä pidän kädessäni tuon sanomattoman nimen."

"Tartu sotatorveesi siis, kutsu kansa kokoon, käske meidän kiireesti rakentaa jälleen temppelimme. 'Tiilikivet ovat pudonneet pois, mutta me rakennamme marmorilla jälleen.' Kuulitko tuota laulua?"

"Ainoastaan sinun valitussa korvassasi se kaikkuu."

"Missä minä olen? Tämä ei ole meidän lähtemme. Kuitenkin sinä puhuit 'lähteestä.' Älä luule, että minä hourailen. Minä tunnen sinun, minä tunnen kaikki. Sinä et ole Miriam. Sinä olet Jabaster; minä olen Alroy. Mutta sinä puhuit 'lähteestä', ja se hämmennytti minua ja muistutti mieleeni tuon —"

"Israelin Jumala, katso minä lankean polvilleni sinun eteesi! Täällä, tämän jylhän luonnon yksinäisyydessä — minun ainoa todistajani on tämä pyhä mies — minä notkistan polveni ja vannon, Herra! että teen sinun tahtosi. Minä olen nuori, oi Herrani, ja voimaton; mutta sinä, Herra, olet kaikkivaltias. Mikä, Jumala, on sinun vertaisesi! Älä epäile miehuuttani, Herra, vaan täytä minut hengelläsi; mutta muista, muista häntä, voi Herra, muista Miriamia. Tämä on ainoa maallinen ajatus, joka minulla on, ja se on puhdas."

"Vielä sisarestansa — rauhoitu, poikani."

"Hurskas opettaja, sinä muistat, kun olin sinun oppilaasi tässä luolassa. Sinä et ole unhottanut noita tyvenen oppimisen päiviä, noita ihania, pitkiä yövaelluksia pyhää tiedettämme varten! Minä olin kuuliainen ja painoin mieleeni jokaisen käskysi sanan semmoisella hartaudella, jota vaan rakkaus synnyttää."

"Minä en saata itkeä, Alroy; mutta, jos vaan saattaisin, minä vuodattaisin kyynelen näitten päivien muiston kunniaksi."

"Kuinka levollisesti istuimme noitten vuorten huipuilla ja tarkastelimme tähtiä!"

"Aivan totta, suloinen lapsi."

"Ja jos sinä joskus toruit minua, se oli puoleksi pilaa ja ainoastaan äänettömyyteni tähden."

"Mitä hän nyt tarkoittanee? Se ei tee mitään, hän tyyntyy; kuinka juhlalliset hänen kasvonsa ovat kuunvalossa! Eikä kuitenkaan Salomon suinkaan näyttänyt kauniimmalta nuorella valta-istuimellansa."

"Minä en ole koskaan puhunut sinulle mitään valhetta, Jabaster."

"Hengelläni minä takaan sinun vakavuutesi."

"Älä pelkää lupauksesi puolesta, vaan luota minuun — kun vuoren harjalla sinun kanssasi katselin tähdikkäitä taivaita, minä en ollut tyvenempi kuin nyt."

"Minä uskon sinua."

"Siinä tapauksessa, Jabaster, usko myöskin yhtä täydellisesti, että minä olen Herran voideltu."

"Kerro minulle kaikki, lapseni."

"Tiedä siis, että, kun nukuin vuoteella tuolla sisällä, uneni häirittyi. Minä näin monta unelmaa, epäselvää ja katkonaista. Minä en muista yhden ainoankaan sisältöä, minä tunnen vaan himmeästi, että minun oli sallittu elää kirkkaampia päiviä kuin niitä, jotka nyt koittavat sukukunnallemme. Yhtäkkiä seisoin isolla, harmaalla vuorella ja katselin tähtiä. Ja kun minä katselin, sotatorvi kaikkui. Sen sävelet väräyttivät minua. Niistä en ole koskaan niin kauhistavaa ääntä kuullut. Ukkonen, joka mennä jyskyi tämän luolan ylitse ja murskasi sen vuorenhuipun, jonka rauniot nyt makaavat meidän ympärillämme, oli vaan heikko, maanpäällinen kohina tämän ankaran soiton suhteen. Minä vaalenin, minä hengitin raskaasti. Liekkivä valo levisi taivaan yli, tähdet sulivat pois ja minä näin mahtavan armeijan etujoukot astuvan esiin puhkeavasta säteistöstä."

"Voi! ei silloin, kun Saul johdatti taistelevia miehiämme Filistealaisia vastaan, ei silloinkaan, kun Joab luki suuren esi-isäni sotureita, mikään inhimillinen silmä nähnyt niin suurta sotaista komeutta. Sotavaunuja ja ratsuväkeä, töyhtöpäisten soturein kiiltäviä rivejä, soturein, jotka olivat aivan tukevat, etteivät tarvinneet minkään hevosen kannatusta, leiskuvia peitsivirtoja ja lippuja, jotka ruskottivat niinkuin auringon lasku; kunnian-arvoisia pappeja heiluttaen hyvänhajuisia suitsutus-astioita ja profeettoja kultaisilla harpuillansa ylistäen mitä voitollisinta tulevaisuutta."

"Riemu, riemu", he sanoivat, "Israelille, sillä hän tulee; hän tulee loistossaan ja voimassansa, meidän vanhojen toivojemme suuri Messias."

"Ja katso! nyt ilmestyivät suuret vaunut; niitä vetivät kummalliset eläimet, joitten ruumiit puoleksi kätkeytyivät niihin kirkkaisiin liekkiin, joitten päällitse he näyttivät kulkevan. Näissä komeissa vaunuissa seisoivat soturi, uljaana ja liikkumaton varreltaan, muodoltansa — pidä kädestäni kiinni, Jabaster, kun minä puhun — tämä päällikkö olin minä itse!"

"Jatka, jatka, poikani."

"Minä säpsähdin unissani ja heräsin. Minä havaitsin itseni istuvan vuoteellani. Tuo uhkea kuvaus oli kadonnut. Ei mitään näkynyt paitsi kirkas kuunvalo ja hämärä luola. Ja kun huokailin ajattellessani, että olin enintään herännyt ja mietin näkyni outoutta, heikko, hiljainen ääni kuului ylhäältä lausuen 'Alroy!' Minua vävähti, mutta minä en vastannut mitään. Minä luulin tätä mielikuvituksen luomaksi. Taas nimeni mainittiin, ja nyt minä lausuin hiljaa — 'Herra, tässä minä olen, mitä sinä tahdot?' Ei mitään vastattu, ja pian suuri kauhu valloitti minun ja minä kiirehdin ulos ja huusin sinua, opettajani."

"Se oli 'Äänen Tytär', joka puhui. Vankeutemme ajoista asti tämä on se ainoa tapa, jolla pyhät kutsutaan. Minä olen usein kuullut siitä, mutta ei ole koskaan näinä surullisina, huonontuneina aikoina sen lempeä henkäys kohdannut meitä. Nämät ajat ja sanomat ovat kummalliset. Temppelein rakentaminen lähestyy. Davidin poika, sydämeni on täynnä. Rukoilkaamme!"

III.

Päivä valkeni sillä välin kuin Jabaster vielä mietiskeli yksinään kallioillansa. Luolassa Alroy jatkoi rukouksiaan.

Usein ja levottomasti kabbalista loi silmänsä kumppaniinsa ja vaipui sitten jälleen unelmiinsa.

"Se aika on tullut, jolloin minun täytyy tälle nuorukaiselle ilmaista aikaisemman elämäni salaisuudet. Paljon kunniaa, paljon häpeää hän saa kuulia. Ei minun käy mitään salaaminen eikä mitään kaunistaminen."

"Minun on kertominen, kuinka minä Tigrisjoen tasangoilla nostin valitun sukukuntamme pyhän lipun ja kutsuin heitä vankeudestansa; kuinka minä luottamatta hänen isiinsä, noihin uskostansa luopuneisin, ja ainoastaan inhimillisen voiman nojassa tavoitin sitä suurta virkaa, joka oli vaan hänen pyhälle suvullensa aiottu. Suo, isieni Jumala, että vastedes sinulle tarjottu hartaus, särjetyn sielun nöyrä hartaus, tulevassa kunniassamme sovittaa entisen rohkeuden!"

"Mutta suuret vastukset uhkaavat häntä. Ankarasti koetetaan se vihitty, joka mieli vapauttaa kansansa. Herra on uskollinen lupauksessaan, mutta Herra tahtoo valita aikansa ja välikappaleensa. Miehuus ja usko ja syvä itsensä alentaminen ja luja kestäväisyys ja valvova sielu, jota kiusaukset eivät voi saastuttaa — nämät ovat ne hedelmät, joita me asetamme hänen alttarillensa ja nöyrästi katselemme, tahtoisiko joku alas laskeuva liekki vastaan-ottaa ja julkisesti siunata niitä."

"On kirjoitettu meidän mystillisen oppimme pyhissä kirjoissa, ettei ainoastaan Vapahtaja ole syntynyt ruhtinaittemme suvusta, vaan myöskin, ettei kukaan ole nouseva meitä vapauttamaan, ennenkuin hän, yksinänsä ja avuton, on voittanut sen valtikan, jota Salomon muinoin käytti seteripalatsissa."

"Tuo valtikka hänen täytyy saavuttaa. Tämä hento nuorukainen, kokematon ja heikko, joka ei tiedä mitään tämän kummallisen maailman menoista, jossa joka askel on vaara — kuinka paljon vaivoja, kuinka monta tukalaa kohtaa, mitkä mieltä masentavat pettyneet toiveet, mikä pitkällöinen alakuloisuus, mitkä synkät huolet, mitkä alinomaiset viettelykset nyt väijyvät tätä hentoa poikaa! Oi! kansalaiseni, tämäkö teidän toivonne on? Ja minä, joka olen niin oppinut, niin rohkea ja niin tarkoin tunnen ihmiset; onneton Israel, miks'en minä ole sinun Ruhtinaasi?"

"Minä tukahutan tämän Jumalaa häväisevän ajatuksen. Eikö hänen suuri esi-isänsä, yhtä nuorena ja yhtä kokematonna, parratonna poikana, ainoastaan pikkuisella limsiöllä, vähäisellä, sileällä kivellä, kaatanut maahan harniskoittua jättiläistä ja pelastanut kansaansa?"

"Hän on ilmeisesti kutsuttu. Herra on hänen kanssansa. Olkoon hän Herran kanssa, ja me menestymme."

IV.

Auringonlaskussa kolmantena päivänä siitä kuin Alroy oli tullut kabbalistan luolaan, aloitti Vankeuden Ruhtinas pyhävaellustansa Salomonin valtikkaa etsiäkseen.

Äänettöminä pyhävaeltaja ja hänen opettajansa astuivat onkalon reunalle ja pysähtyivät siihen erotakseen — ehkäpä ijäksi.

"Tämä on katkera hetki, Alroy. Inhimilliset tunteet eivät sovellu meidän kaltaisillemme, vaan kuitenkin ne vaativat sijaa itsellensä. Muista kaikki. Varjele talismania niinkuin henkeäsi — ei! kuole painaen sitä sydäntäsi vastaan ennemmin kuin hengität ilman sitä. Pysy horjumatonna, pysy hurskaana. Ajattele esi-isiäsi, ajattele Jumalaasi."

"Älä epäile minua, kallis opettajani; jollen näytä olevan täynnä sitä ylpeätä henkeä, jota minussa oli ennen kenties liian paljon, älä syytä siihen pelkoa eikä edes eron tuskaa, kun minun täytyy jättää sinut, kallis ystävä. Mutta siitä asti kuin tuo suloinen ja juhlallinen ääni kutsui minua niin sykäyttävällä tavalla — minä en tiedä nyt, kuinka asian laita on — mutta muutos on tapahtunut luonnossani; kuitenkin minä olen uskalias, voi! paljoa uskaliaampi kuin milloin tapoin Ismaeliitan. Todella, todella, älä pelkää minun puolestani. Herra, joka tietää kaikki, tietää täydellisesti, että minä olen valmis jopa kuolemaankin. Sinun rukouksesi, Jabaster, ja —"

"Seisahdu, seisahdu. Yksi asia johtuu mieleeni. Katso tätä sormusta: se on kallis-arvoinen smaragdi. Sinä olet kenties kummastellut, että pidän leikkikaluja. Alroy, minulla oli kerta veli: vielä hän elänee. Kun erosimme toisistamme, antoi hän tämän rakkautensa osoitukseksi: hänen rakkautensa, lapseni, oli vahva, vaikka me olimme kovin erinkaltaiset. Ota se. Se hetki tulee, jolloin tarvitset hänen apuansa. Tämä sormus on sen sinulle toimittava. Jos hän elää, hän menestyy. Minä tunnen hänen luontonsa hyvin. Hän oli syntynyt sitä varten, jota ihmiset pitävät onnena. Jumala olkoon sinun kanssasi, pyhä poika: suurten isiemme Jumala — Abrahamin, Isaakin ja Jakobin Jumala!"

He syleilivät toisiansa.

"Me viivymme", huudahti kabbalista, "me viivymme. Voi! turhaan me hillitsemme sukukuntamme tunteita. Jumala, Jumala siunatkoon sinua ja olkoon sinun kanssasi! Oletko varma, että sinulla on kaikki muassasi? tikarisi ja matkalaukkusi? Tämä sauva on tehnyt monta hyvää. Minä leikkasin sen Jordanin luona. Oi! jospa saisin olla sinun kumppanisi! Ei olisi mikään hätä silloin. Pahin tapaus olisi yhdessä kuoleminen. Semmoinen kohtalo näyttää nyt suloisemmalta kuin eroaminen. Minä olen katseleva tähteäsi, lapseni. Sinä itket! Ja minä myöskin. No! mitä tämä on? Olenko minä todella Jabaster? Vielä kerta halailkaamme, ja niin — me emme sano jäähyväisiä, vaan ainoastaan ajattelemmme niitä."

NELJÄS OSA.

I.

Tarina kertoilee, ettei Salomonin valtikkaa voisi löytää kuin muinaisten Hebrealaisten hallitsiain tuntemattomista hautakammioista, ja ettei kenenkään käynyt siihen koskeminen, jokei ollut heidän jälkeisiänsä. Varustettuna sillä kabbalistan talismanilla, joka oli johdettava häntä hänen kammottavassa ja vaikeassa etsinnössään, aloitti Alroy retkeänsä pyhää kaupunkia kohden. Siihen aikaan sekä

Juutalaiset että kristityt olivat suuresti mieltyneet tämmöisiin pyhiin vaelluksiin.

Vankeuden Ruhtinaan tuli suunnitella tietänsä niitten avarain erämaitten halki, joitten reunoja hän oli Hamadanista paetessaan ainoastaan sivunnut. Seuraten karavanin jälkiä hän aikoi kulkea Babylooniin tai Bagdadiin. Hänen matkansa Kalifein pääkaupungista Jerusalemiin oli verraten helppo; mutta Bagdadiin päästäksensä hänen täytyi nähdä vaivoja ja vaaroja, joittenka tieto olisi saattanut jokaisen toivottomaksi, joka ei pitänyt itseänsä kaikkivaltiaan ja erityisen sallimuksen suojelmana.

Puettuna ainoastaan karkeaan, mustaan kauhtanaan, jommoista Kurdit tavallisesti käyttivät, vyötäröllä köysi, johon tikari oli pistetty, pää paljaaksi kerittynä ja peitettyä isolla, valkoisella turbanilla, joka suojeli häntä helteeltä, jalat yksinkertaisissa varvaskengissä, sauva kädessä, kantaen hartioillaan laukullista kuivattua lihaa ja paahdettuja jyviä, ja nahkaista vesileiliä, katso, pyrkien Persian polttavien hieta-aavojen yli astuu nuorukainen, jonka elämä oli tähän asti ollut lakkaamaton unelma kotoisessa ylellisyydessä ja viattomassa hempeydessä.

Hän käveli lämpimät yöt taikka varhaiset, tähdikkäät aamut. Päivät hän lepäsi, iloisena, jos hän sai laskeuta jonkun armeliaan lähteen viereen palmupuitten varjoon taikka karkoittaa metsäkauriin hänen lepopaikastaan kolkkojen kallioin okaisesta pensastosta. Kun tämmöiset neuvot puuttuivat, hän heittäysi hiekalle ja teki sauvastaan ja turbanistaan teltan.

Kolme viikkoa oli kulunut siitä kuin hän jätti kabbalistan luolan. Tähän asti hän ei ollut kohdannut ketään inhimillistä olentoa. Erämaa kävi vähemmän kuivaksi. Niukka kasvillisuus nousi höysteisemmästä maasta; lakea muuttui törmäiseksi; metsäkasvien haju virkistyi hänen aistejaan, ja hänen silmiänsä ilahutti joka puvultaan loistava, kulkeva lintu — pilgrimi niinkuin hän itse, mutta iloisempi.

Ennen pitkää näkyi vehmasto soreita palmupuita, näkyivät näitten pitkät, hoikat varret ja notkistuvat höyhenlatvat, hiukeavina ja ihanina. Yliympäri vihantava nurmi hohti ikäänkuin smaragdi: hopeiset virrat vuotivat solisevasta, likeisestä lähteestä, kiertäen valkoisia vöitänsä vaaleanviheriäiseen kenttään. Vehmastosta kuului kyyhkyisten hellä laulu, ja suuret joukot iloisia ja kimaltavia perhosia, lehahdellen kirjavan läikkyvillä siivillänsä, tanssivat pelottomina kirkkaassa ilmassa. Kaunis ja vilpas kosteikko!

II.

Tässä armaassa turvapaikassa Alroy lepäsi kaksi päivää, elättäen itseänsä tuoreilla taateleilla ja juoden raikasta vettä. Mielellään hän olisi kauemmin viipynyt, eikä hän ollut oikein arvannut edellisiä ponnistuksiansa ennen kuin hän asettui lähteelle. Mutta hänen suuren toimitettavansa muisto saatti hänet rauhattomaksi ja vahvisti häntä niitten kärsimysten suhteen, jotka vielä odottivat häntä.

Hän lähti kosteikosta ja toisen päivän valjetessa hän ihmeeksensä näki heikosti, mutta selvään, avaran kaupungin valleinensa, torneinensa kangastavan kaukaiselta ilman rannalta. Tästä odottamattomasta näystä virkistyneenä jatkoi hän matkaansa monta tuntia päivän-nousun jälkeen. Peräti uupuneena etsi hän viimein suojaa raukaisevasta kuumuudesta jonkun Moslemin pyhimyksen hävinneessä hautarakennuksessa. Auringon laskiessa alkoi hän uudestaan kulkea, ja aamun tullen havaitsi hän itsensä olevan muutamien penikulmien päässä kaupungista. Hän pysähtyi ja odotti levottomuudella, että joku asukas ilmaantuisi. Ei ketään näkynyt. Ei mitään ihmisparvia eikä ratsasjoukkoja vierinyt porteista ulos. Ei ainoatakaan inhimillistä olentoa, ei mikään kameli liikkunut likitienoilla.

Päivä oli aivan pitkälle ehtinyt, jotta pilgrimien olisi pitänyt seisahtua, mutta niin suuri oli hänen levottomuutensa, koska hän tahtoi päästä tuohon tuntemattomaan paikkaan ja tiedustella sen äänettömyyden salaisia syitä, että hän ennen päivänlaskua astui sisään kaupungin portista.

Komea kaupunki, jonka rakennustapa oli hänelle outo, asetti hänen hämmästyneitten silmiensä eteen mahtavat raunionsa ja autioksi jääneen koreutensa; pitkät kadut reunustettuina palatseilla, joitten vähitellen alenevia, pulskeita pylväs-rivejä joku kaatunut varsi sieltä täältä katkaisi; laveat pihat, joita somat ja juhlalliset temppelit ja kalliit kylpemät ympäröitsivät, kaunistettuina harvoin nähdyillä mosaiki-teoksilla ja vielä kiiltäen muinoisesta kultauksesta; tuolla triumfi-kaari vielä ylpeänä särkynein friiseinensä, täällä graniti-obeliski täynnä kummallisia kirjaimia ja uljaasti yleten kukistuneen kumppaninsa vierestä; missä tyhjä ja raukeneva teateri, missä pitkä ja sievä vedenjohto, missä porphyripatsas, joka kerta kantoi sitä sankarin kuvaa, joka nyt makaa murentuneena sen juuressa — kaikki verhottuna Idän illan lämpimään hämärään.

Hän katseli ihmetellen tätä erinomaista ja lumoavaa näkymöä. Mitä enemmän hän katseli, sitä enemmän hänen uuteliaisuutensa kasvoi. Hän hengitti raskaasti; hän liikkui eteenpäin innolla ja

epäilyksellä. Toinen kumma seurasi toistansa. Jokainen kadun kulma toi näkyviin uutta hiljaista ja juhlallista komeutta. Hänen askeltensa kaikku täytti hänen kammolla. Hän katseli ympärillensä säikähtyneenä, hänen sydäntänsä tykytti ja hänen muotonsa muuttui. Kaikkialla äänettömyyttä: yksinänsä Hebrealaisten ruhtinas seisoi keskellä Makedonian sotapäällikköjen jaloja teoksia. Valtakunnat ja hallitsiasuvut kukistuvat ja katoavat; uljaat pääkaupungit käyvät autoiksi, voitokkaat kuningaskunnat erämaaksi; mutta Israel säilyy vielä, vielä hengittää muinaisten kuninkaitten jälkeinen keskellä näitä muhkeita raunioita, eikä ikuinen aurinko koskaan nouse yhä pysyvän Jerusalemin torneja kultaamatta. Yksi sana, yksi teko, yksi ainoa päivä, yksi ainoa mies, ja me olemme kansakunta.

Huuto! hän kääntyy, häneen on karattu kiinni; neljä saaliinhimoista kurdilaista rosvoa tarttuu häneen ja sitoo hänen.

III.

Rosvot jouduttivat vankiansa pitkin yhtä katua, joka näytti olleen kaupungin etevin kulkurata. Lähellä sen päätä he poikkesivat vähäisen jonialaisen temppelin ohitse ja kiiveten muutamien kaatuneitten pylväitten ylitse saapuivat semmoiseen kaupungin-osaan, joka näytti enemmän rappeutuneelta kuin se, jonon Alroy oli ensiksi tullut. Heidän tiensä oli kapea ja tuon tuostakin tukossa; yltympäritä näkyi semmoisen hävityksen merkkejä, jota ei kaupungin ulkopuolella oleva saattanut ollenkaan arvata.

Idän ihana, mutta lyhyt-aikainen hämärä valui nopeasti pois; tumma, purppuravärinen hohde astui ruusunpunaisen ruskon sijaan; kaukaiset tornit kohosivat mustina, mutta selvästi, puhtaasen ja pimenevään ilmaan, ja kuu, joka Alroy'n ensiksi kaupungin tullessa pilkisteli taivaalta niinkuin vähäinen valkoinen pilvi, kumotti nyt pettäväällä valollansa.

Yhtäkkiä äärettömän suuri rakennus ilmestyi heidän eteensä. Se oli soikea, holvikaarilla katettu ja nähtävästi varsin hävinnyt. Mahdottoman iso, säännötön, polveileva halkeama ulottui laelta miltei perustaan asti ja melkeinpä eroitti pois sen puolen, jota kohden Alroy ja hänen saattajansa nyt lähestyivät.

Kavuttuansa ylös tukevan muurin jäännöksiä myöten, rosvo ja heidän vankinsa astuivat alas avaraan amfiteateriin, joka varjokkaassa, tulvailevassa kuutamassa näytti vielä avarammalta. Täällä nähtiin joukottain ihmisiä, hevosia ja kameleja. Perimpänä istui tai venyi matoilla ja vaipoilla lukuisa seurue, pitäen yksinkertaisia, mutta iloisia kemuja. Heidän vieressänsä paloi valkea; tämän punaiset, häilyvät liekit yhtyivät kuun vaaleihin, vakaviin säteisiin ja loivat heiskuvan valon heidän tuimille kasvoilleensa, heidän kiiltäviin aseisinsa, heidän puuhkeille puvuilleensa ja shaalikääreisiin päihinsä.

"Salatiedustelia°, huudahtivat vangitsiat, kun he veivät Alroy'n joukon päällikön eteen.

"Hirtä hänet°, vastasi päällikkö eikä edes katsonut ylös.

"Tämä viini, suuri Scherirah, on oivallista taikka minä en ole oikea mahomettilainen", lausui joku etevämpi rosvo; "mutta sinä olet liian julma; minä vihaan tätä jyrkkämäistä rangaistusta. Kiduttakaamme häntä ensiksi vähän ja pusertakaamme hänestä muutamia hyödyllisiä tietoja."

"Olkoon mieltäsi myöten, Kisloch", sanoi Scherirah; "se huvittanee meitä. Mies, mistä sinä tulet? Hän ei voi vastata. Varmaan salatiedustelia. Hirtä hänet."

Vangitsiat hellittivät puoleksi köyttä, jolla Alroy oli sidottu, käyttäöksensä sitä toiseen tarkoitukseen, kun joku Scherirah'n uhkeista kumppaneista keskeytti heidät.

"Salatiedusteliat vastaavat aina, arvoisa päällikkö. Pikemmin hän on valhepukuinen kauppiamies."

"Joka salaa kuljettaa tavaraa", lisäsi Kisloch; "tuommoisista yksinkertaisista vaatteista löytää usein kalliita kaluja. Parempi, että tutkimme häntä."

"Niin! tutkikaat häntä", lausui Scherirah karkealla, raa'alla äänellensä; "tehkää tahtonne, kun vaan annatte viinileilin minulle. Tämä Kreikan viini on verraton saalis. Pitäkää valkea vireillä, pojat. Nukutteko te? Ja nyt saa Kisloch, joka vihaa julmuutta, paistaa hänen, jos mieli tekee."

Rosvot hankkivat vankia riisumaan. "Ystävät, ystävät!" huudahti Alroy, "sillä ei löydy mitään syytä, miks'ette olisi ystäviä, säästäkää minua, säästäkää minua. Minä olen köyhä, minä olen nuori, minä olen viaton. Minä en ole mikään salatiedustelia eikä kauppiamies. Minulla ei ole mitään erinäisiä vehkeitä eikä minkäänlaista rikkautta. Minä olen pilgrimi.

"Ilmeinen salatiedustelia", huudahti Scherirah; "he ovat aina pilgrimejä."

"Hän puhuu liian hyvin, ei hän puhu totta", arveli Kisloch.

"Kaikki puheliaat ovat valehtelijoita", lausui Scherirah.

"Senpä vuoksi Kisloch on puheliain koko seurassamme."

"Pilkanteko pidoissa käynee kiroukseksi kentällä", vastasi Kisloch.

"Joutavia!" huudahti Scherirah. "Veikkoset, miksi viivytte? Tutkikaat vankia, minä sanon!"

He astuivat esiin, he tarttuivat häneen. Turhaan hän ponnisti vastaan.

"Päällikkö" huudahti joku joukosta, "hänellä on juveli rinnallansa!"

"Sanoinhan minä sen", lisäsi kolmas rosvo.

"Anna se minulle", lausui Scherirah.

Mutta joutuen epätoivoon, kun hän ajatteli, että hän kadottaisi talismaninsa, muistellen Jabasterin käskyjä ja yliluonnollisen rohkeuden innossa Alroy kiskaisi itsensä irti katsastelijoistansa ja siepaten kekäleeseen valkeasta torjui heitä päältänsä.

"Pojassa on ryhtiä", sanoi Scherirah tyvenesti. "Paha vaan, että hän saa maksaa sen hengellensä."

"Uljas päällikkö", huudahti Alroy, "kuule minua silmänräpäys! Minä olen pilgrimi, köyhempi kuin kerjäläinen. Juveli, josta he puhuvat, on pyhä emblemi, mitätön teille, minulle arvaamattoman kallis, semmoinen kalu, josta en eläessäni luovu. Te ette pidä minun hengelläni väliä. Varokaat omaanne. Ensimmäinen, joka lähestyy, kuolee. Minä rukoilen sinua nöyrästi, johdattaja, laske minut menemään."

"Tapa hänet!" vastasi Scherirah.

"Pistä hänet kuoliaaksi!" sanoi Kisloch.

"Anna minulle juveli", lausui kolmas rosvo.

"Davidin Jumala nyt olkoon turvanani!" huudahti Alroy.

"Hän on Hebrealainen, hän en Hebrealainen", lausui Scherirah hypäten seisaalleen. "Säästäkää häntä! minun äitini oli Juutalainen."

Ahdistajilta vaipuivat kädet ja he vetäytyivät muutamia askelia takaperin. Alroy yhä pysyi varoillansa.

"Urhoollinen pilgrimi", lausui Scherirah lauhkeammalla äänellä, kun hän lähestyi, "pyritkö sinä pyhään kaupunkiin?"

"Isieni kaupunkiin."

"Vaarallinen matka. Ja mistäs tulet?"

"Hamadanista."

"Kauhean pitkä tie. Sinä tarvitset lepoa. Sinun nimesi?"

"David."

"David, sinä olet ystävien parissa. Viivy ja virvoita itseäsi rauhassa. Sinä epäilet. Älä pelkää! Äitini muisto on semmoinen loihdu, joka aina muuttaa minun!" Scherirah paljasti tikarinsa, pisti sillä käsivarteensa ja heittäen aseensa pois ojensi verta vuotavan jäsenen Alroy'lle. Vankeuden Ruhtinas koski avointa suonta huulillansa.

"Minun uskollisuuteni on nyt taattu", lausui rosvo; "minä en voi koskaan pettää sitä, jonka suonissa oma vereni juoksee." Näin sanoen hän vei Alroy'n sille matolle, jolla hän itse lepäsi.

IV.

"Syökää, David", sanoi Scherirah.

"Minä tahdon syödä leipää", vastasi Alroy.

"Kuinka, onko sinulla nykyisin ollut niin paljon lihaa tarjona, että halveksit tätä makusaa metsäkaurista, jonka tänä aamuna tapoin omalla keihäälläni? Tämä ruoka kelpaisi kalifeille."

"Antakaat kuitenkin minulle leipää."

"No! kyllä, jos niin tahdot. Mutta ihmeellistä on, että joku voi katsoa leipää paremmaksi kuin lihaa, vieläpä tämmöistä lihaa."

"Tuhannet kiitokset, kunnan Scherirah; mutta meidän kansaltamme on metsäkauriin liha kielletty. Se on saastainen eläin. Sen on jalka kaksisorkkainen."

"Minä olen kuullut näistä asioista", vastasi Scherirah miettivän muodolla. Äitini oli Juutalainen ja isäni Kurdilainen. Olipa heistä kumpi hyvänsä oikeassa, minä toivon, että pääsen autuaaksi."

"Löytyy vaan yksi Jumala ja Mahomet on hänen profeettansa!" huudahti Kisloch; "vaikka minä juon viiniä. Saas tästä Hebrealainen."

"Niin minäkin luulen", lausui kolmas rosvo. "Minun isäni oli Guebriläinen ja uhrasi omaisuutensa uskontonsa hyväksi; ja seuraus siitä on se, että hänen poikansa ei saanut kumpakaan."

"Mitä minuun tulee", sanoi neljäs rosvo, jolla oli kovin musta iho ja erittäin pikkuiset, kirkkaat silmät, "minä olen Indialainen ja uskon tuohon isoon kultaiseen rubinisilmäiseen kuvaan Delhin temppelissä."

"Minulla ei ole mitään uskontoa", tunnusti pitkä, punaisella turbanilla varustettu neekeri, irvistellen valkoisia hampaitansa; "heillä ei ole minun maassani mitään semmoista; mutta jos minä olisin ennen kuullut sinun jumalastasi, Kalidas, olisin uskonut häneen."

"Melkeinpä soisin, että olisin ollut Juutalainen", huudahti Scherirah ajatuksissaan. "äitini oli hyvä nainen."

"Juutalaiset ovat hyvin rikkaita", arveli kolmas rosvo.

"Kun tulet Jerusalemiin, David, saat nähdä kristityitä", jatkoi Scherirah.

"Nuot kiroitut giaurit", huudahti Kisloch, "me olemme kaikki heitä vastaan."

"Valkein kasvoinensa", lausui neekeri.

"Ja sinisin silmineen", lisäsi Indialainen.

"Mitä sopii vaatia semmoisilta ihmisiltä, jotka elävät sellaisessa maassa, jossa ei ole mitään aurinkoa", muistutti Guebriläinen.

V.

Alroy heräsi, kun oli noin kaksi tuntia sydän-yöstä kulunut. Hänen kumppaninsa olivat vaipuneet sitkeään uneen. Kuu oli kadonnut, valkea oli sammunut, ainoastaan vähäisen punaista tuhkaa oli jälillä; mustat, sakeat varjot peittivät amfiteaterin. Hän nousi ja astui varovasti nukkuvien rosvojen ylitse. Hän ei oikeastaan ollut mikään vanki; mutta kuka voi luottaa näitten laittomain miesten oikkuihin? Huomenna hän olisi ehkä heidän orjansa taikka toverina jollakin ryöstöretkellä, joka peräyttäisi hänen askeleensa melkein Kaukasoon tai Hamadaniin asti. Hänen oli mahdoton vastustaa haluansa päästä vapaaksi. Hän kiipesi luhistunutta vallia ylöspäin, astui alas sille kaarteiselle polulle, joka johdatti jonialaisen temppelin luo, joka osotti hänelle tietä niinkuin tulitorni, kiirehti eteenpäin hiljaisia ja tähtivaloisia katuja myöten, saapui isolle portille ja riensi kerta vielä erämaahan.

Epämääräinen pelko, että häntä ajettiin takaa, saatti hänen levähtämättä jatkamaan matkaansa monta tuntia. Erämaa kävi jälleen santaiseksi, kuumuus eneni. Tuuli, joka näillä hieta-avaoilla puhaltelee ja varhain keväällä usein hajahtaa suloiselle aromattisista kasveista, laantui kokonaan. Vaaleankeltainen loiste levisi taivaalle. Kammottava äänettömyys kaikkialla luonnossa; yksin hyönteisetkin olivat ääneti. Ensi kerran Alroy pilgrimi-retkellään tunsu sydämessään synkkää toivottomuutta. Hänen jäntevyytensä näytti äkkiä poikenneen hänestä. Hieno, lämmin tuuli nousi ja painoi hänen huulilleen myrkyllisiä suudelmiansa ja vaivutti hänen ruumistansa turmiokkailta syleilemisillään. Hänen päätänsä ja jäseniänsä rasitti nukuttava tunto, kauheampi kuin hänen tuskansa; hänen silmiänsä huikaisi, hänen kielensä paisui. Turhaan hän katseli apua ympäriltänsä, turhaan väenteli hermottomia käsiänsä ja ojensi niitä tylyä taivasta kohden. Jano teki hänen miltei mielettömäksi. Erämaan rajattomat rannat katosivat näkyvistä, ja kesken kaikkia kärsimisiänsä onneton uhri näki ympärillensä kirkkaat, kiitävät virrat — petollisen kangastuksen vilahtavat vedet!

Aurinko kävi veripunaiseksi, taivas tummentui, hiekka tuiskui rajusti, ja vaikeroiva tuuli alkoi vonkua, puuskaten yhä polttavampaa, yhä tuhoisempaa lämmintänsä. Pilgrimi ei voinut kauemmin kestää. Usko, rohkeus, luottamus poistuivat samalla kuin hänen puuttuvat voimansa. Hän ei taistellut enää kohtaloansa vastaan, hän heittäytyi epätoivoon ja kuolemaan. Hän notkisti toista polveansa, pää

alaspäin painettuna, tukien itseänsä vapisevalla kädellään, ja sitten, haikistuneena rauenneista yrityksistä ja menneistä mieliteoista, nostaen kasvojansa ja kättänsä taivasta kohden, hän näin lausui elementeille palavat jäähyväisensä.

"Voi elämä, jota kerta pidin raskaana vaivana, minä tunnen nyt sinun suloutesi! Jää hyvästi, oi elämä, jääkäät hyvästi suuret päätökseni ja ylpeä vakuutukseni ikuisesta maineesta. Minun päiväni, lyhyet, mitättömät päiväni uppoavat entisyyteen; ja kuolema, jota vastaan taistelen, tuo kauhea kuolema, pidättää minua näillä autiomailla. Voi sisareni, jospa sinun äänesi vaan voisi kuiskuttaa minun korvaani yhden ainoan rakkauden sanan; jospa vaan sinun lempeä, kirkas katsantosi edes tuokioksi kohtaisi himmentyneitä, sammuvia silmiäni, ei tuskani tuntuisi miltään. Jää Miriam! sydämeni on sinun luonasi suihkulähteemme reunalla. Turmion tuuli, kanna hänelle viimeiset sanani, siunaukseni. Ja te myöskin, ystäväni, joitten liian laiminlyötyä rakkautta nyt muistelen, jääkäät hyvästi! Jää hyvästi, heimolaiseni, jää hyvästi armas kotini ja Hamadanin tyvenet, varjokkaat lehdot! Jää hyvästi Jabaster ja se mahtava tiede, jossa sinä olit opettajana ja minä oppilaana! Talismanisi tykkii minun uskollisella rinnallani. Vihantava maa ja kultainen aurinko ja kaikki ne ihanat ja mainiot näyt, joita te niin hellästi ja runsaasti jakelette ajattelemattomille ihmisille, jääkäät hyvästi! Minä kuolen erämaahan — se on katkeraa. Ei enään, ei, ei milloinkaan enää toivokas päivä minulle koita eikä raikas tuuli nouse terveyttä ja iloa tuottavilla siivillänsä. Taivas ja maa, vesi ja ilma, valittu kansani ja vanha uskoni, jääkäät hyvästi! Ja sinä, sinäkin, sieluni kaupunki, minä en voi nimittää sinua, näkemättä jäänyt Jerusalem —"

Kesken myrskyn ärjynää maan povi kohosi ja aukeni, pikaiset hiekkapatsaat täyttivät vaaleankeltaista taivasta kohden ja riensivät uhriansa päin. Tässä yleisen kaoksen tohinassa synkkä pimeys laskeusi erämaahan.

VIIDES OSA.

I.

"Nyt meidän kauhea matkamme on päätetty, nyt erämaan vaivat ovat ohitse. Leveänä vierii virta viheriäin ja palmukkaitten äyräitten välitse ja tarjoo pian väsyneille jäsenillemme semmoisia kylpyjä, joita kalifit eivät voi ostaa. Allah-illah. Allah-hu. Allah-illah, Allah-hu."

"Miekkoinen se, joka nyt tuopi muassaan relikin profeettamme hautakammioista, miekkoinen se, joka nyt levittää katseltavaksi kaukaisten markkinain aarteet, hämärän Idän juvelit ja loittosan Samarkandin silkikankaat. Allah-illah, Allah-hu. Allah-illah, Allah-hu."

"Hänelle pyhä moskea on toivottava onnea juhlallisella ja syvällä kunnioituksella, häntä vireä Bezestein on vastaan-ottava luottavaisella hymyllä. Hurskas kauppias, peri nyt työsi kaksinkertainen voitto. Allah-illah, Allah-hu. Allah-illah, Allah-hu."

"Kameli säikähtää, Abdallah! Katso, tuossa on jotakin tiellä."

"Pyhän kiven kautta, kuollut ihminen. Mies raukka! Ei pitäisi koskaan jalkaisin tehdä pilgrimi-matkoja. Minä vihaan heidän nöyrää jumalanpelkoansa. Kannusta kameliasi, niin se menee ruumiin sivutse."

"Profeetta saarnaa armeliaisuutta, Abdallah. Hän on suosinut yritystäni, ja minä tahdon noudattaa hänen käskyänsä. Katso, onko hän aivan kuollut."

Se oli karavani Mekkastasta, joka palasi Bagdadiin. Pilgrimit olivat päiväyksen päässä Eufratista ja tervehtivät riemulaululla tuloansa hedelmällisille seuduille. Niin etäältä, kuin silmä kannatti, heidän kiertelevän kulkueensa pitkä rivi ulottui halki erämaan, tuhansittain suistettuja kameleja, kuormitettuina kauppakaluilla ja jokaisen parven etupäässä joku kookkaampi juhta, johdattaen helkkivin tiukuineen ratsasmiesten ryhmiä ja useita kantoistuimia; kaikki pilgrimit varustettuina aseilla kiireestä kantapäähän; etumaisena nähtiin vahva osasto seldshukilaista hevosväkeä, ja jälkijoukkoa puolusti kurdilainen heimokunta, joka oli ottanut varjellaksensa näitä hurskaita matkustajia heidän retkellensä Kurdistanin läpitse.

Abdallah oli hyväntekeväisen kaupparmiehen Alin lempiorja. Totellen isäntänsä tahtoa astui hän vastahakoisesti kamelinsa selästä ja tutki Alroy'n hengettömältä näyttävää ruumista.

"Joku Kurdilainen, puvusta päättäen", huudahti Abdallah nauraen pilkallisesti, "mitä hän täällä

toimittaa?"

"Nuot eivät ole Kurdilaisen kasvot", vastasi Ali, "kenties joku pilgrimi vuorilta?"

"Mikä hyvänsä hän lienee, hän on kuollut", väitti orja; "epäilemättä joku kirottu giauri."

"Jumala on suuri", lausui Ali, "hän hengittää; hänen kauhtanansa rintapuoli kohosi."

"Tuuli se oli", sanoi Abdallah.

"Se oli ihmissydämen huokaus", intti Ali.

Useat pilgrimit, jotka olivat astuneet maahan, kokoontuivat nyt heidän ympärillensä.

"Minä olen Hakim", ilmoitti joku arvokas Armenianalainen. "Minä koettelen hänen suontansa; se on heikko, mutta se tykyttää."

"Löytyy ainoastaan yksi Jumala", huudahti Ali.

"Ja Mahomet on hänen profeettansa", vastasi Abdallah. "Sinä et usko häneen, sinä uskoton Armenianalainen."

"Minä olen Hakim", toisti arvokas Armenianalainen. "Vaikka minä olen uskoton, Jumala on tehnyt minun kykeneväksi oikea-uskoisia parantamaan. Kunnioitettava Ali, luota minuun, poika virvonnee."

"Hakim, sinä olet lukeva omia dirhemejäsi, jos hän hengittää divanillani Bagdadissa", vastasi Ali; "minä olen mieltynyt poikaan. Jumala on lähettänyt hänen minulle. Hän saa kantaa varvaskenkiäni."

"Anna minulle kameli, ja minä pelastan hänen."

"Meillä ei ole mitään kantelia", lausui palvelia.

"Kävele, Abdallah", sanoi isäntä.

"Pitääkö oikea-uskoisen kävellä, että Kurdilaisen henki säilyisi? Herra varvaskeingän-kantaja saa vastata tästä, jos vielä on mitään makeutta selkäsaunassa", jupisi Abdallah.

Armanialainen iski Alroy'ltä suonta; veri juoksi hitaasti, mutta tasaisesti. Vankeuden Ruhtinas avasi silmänsä.

"Löytyy vaan yksi Jumala", huudahti Ali.

"Paha silmä kohdatkoon häntä!" mutisi Abdallah. Armanialainen otti virkistyttyviä rohtoja povestansa ja vuodatti niitä voipuneen suuhun. Veri alkoi liikkua alttiimmin.

"Hän jää henkiin, arvoisa kauppias", lausui lääkäri.

"Ja Mahomet on hänen profeettansa", jatkoi Ali.

"Mekkan kiven kautta, minä luulen, että hän on Juutalainen", huusi riemuten Abdallah.

"Se koira!" huudahti Ali.

"Hyi!" sanoi joku neekeri-orja, inholla vetäytyen takaisin.

"Hän kuoloon", lausui kristitty lääkäri eikä edes sitonut hänen suontansa.

"Ja tulkoon kirotuksi", lisäsi Abdallah nousten jälleen kamelinsa selkään.

Seurue jatkoi matkaansa, karavani eteni. Kurdilainen hevosties ratsasti esiin. Hän pidätti hevostansa, kun hän kulki Alroy'n ohitse, josta veri juoksi kuiviin.

"Mikä kunniaton orja on haavoittanut yhden heimokuntalaiseni?"

Kurdilainen hypähti ratsunsa selästä, repäisi liuskan sinisestä paidastansa, tukotti haavan ja kanto onnettoman Alroy'n jalkaväen luo.

Erämaa loppui, karavani joutui lavealle, mutta viljavalle tasangolle. Tämän äärimmäisestä päästä siinsi pitkä, lainehtiva sarja palmupuita. Etujoukko huudahti riemusta, heilutti pitkiä heittokeihäitönsä ilmassa ja sälisti lujalla rymäkällä käyräsapeleitansa vähäisiin, ympyriäisiin rautakilpiinsä. Kaikki silmät loistivat, kaikki kädet nostettiin, kaikki äänet raikkuivat paitsi niitten, joita tämä huima ilo oli tukahuttamallansa. Kuukausia erämaan helteessä kuljettuaan he näkivät suuren Eufraatin.

Leveänä ja vankkana ja komeana ja tyynenä mahtava virta vyöryi kauniin ja kasvuisan maiseman läpitse. Virvoittava tuuli nousi sen helmasta. Kaikissa tuntui tämän elähyttävä vaikutus. Sairaat parantuivat, toivottomat rohkaisivat mielensä, terveet ja ilomieliset purskahtivat äänekkääseen nauruun, hypähtivät kameliensa selästä ja syleilivät lemuavaa maata taikka riehuen uudistuneista voimistansa ratsastivat täyttä laukkaa lakean yli ja heittivät irroitettut keihäänsä ilmaan ikäänkuin näyttääkseen, etteivät kärsimiset eikä ponnistukset olleet vieneet heiltä sitä taitoa ja tarmoa, jota paitsi heidän ei olisi käynyt astua jälleen vähemmän uskaliaitten veljiensä asuntoihin.

Karavani seisahtui lavean virran partaille, joka nyt hohti vileässä auringonlaskussa. Leiri oli asetettu, tasanko välkkyi teltoista. Polvillensa langettuaan kamelit nähtiin parvittain kyykistyneinä, suuret kasat kauppatavaroita vieressä. Valjaista päästetyt hevoset juoksivat hirnuen ympäri lakeaa, iloisesti pudistaen päätänsä ja piehtaroiden oudoilla lautumilla. Levittäen mattojansa ja kumartaen Mekkaa päin pilgrimit toimittivat iltarukouksiansa. Harvoin hartaammin kiitosta lausuttiin. He nousivat: mitkä heittäisivät virtaan, mitkä sytyttivät lamppuja, mitkä jauhoivat kahvia. Isot joukot hymyileviä maanasukkaita saapuivat tuoden vereksiä ruokavaroja, halullisina käymään näin suruttomiin sydämiin ja täysinäisiin kukkaroihin käsiksi. Tämä oli yksi semmoinen tilaisuus, jolloin itämaalaisen tavallinen yksivakaisuus katoa. Myöhäiseen yöhön soiton helinä ja nauravien huudot kuuluivat kimaltelevan joen reunoilta; myöhäiseen yöhön olisi voinut ihastuneena kuunnella tarinoitsiain vallattomia kertomuksia taikka viehättyneenä katsella tanssiattarien vielä vallattomampia ruumiin-liikenteitä.

II.

Bagdadin suuri basaari tarjosi päivää jälkeen karavanin tulon kuin vilkkaan ja loistavan näyn. Kaikki maailman harvinaiset ja kalliit tuotteet olivat kootut tälle kuuluisalle torille! Kashmirin shaleja ja Syrian silkkejä, Afrikan norsunluuta ja strutsinsulkia ja kultaa, Indian juveleja, Egyptin talismaneja, Persian hajuvoiteita ja käsikirjoituksia, Arabian höysteitä ja pihkaa, pulskeita hevosia, vielä pulskeampia orjia, sopolivaippoja, karpän-nahkaisia turkkeja, sota-asuja, yhtä erinomaisia komeuden kuin kelvollisuuden puolesta, harvinaisia eläimiä, vielä harvinaisempia lintuja, sinisiä apinoita hopeisissa kaulavöissä, valkoisia metsäkauriita kultaisilla kytkyillä, vinttikoiria, riikinkukkoja, vähäisiä papukajvoja. Ja joka paikassa outoja ja hyöriä ja virkoisia ihmisjoukkoja; kaikkien kansojen ja uskojen ja ilman-alojen edustajia: hekumallisia ja ylpeitä Turkkilaisia, sieviä ja sukevia Arabialaisia, Hebrealaisia mustin lakkineen ja levottomin kasvoinensa; Armenian kristittyjä tummilla, löyhyvillä vaatteillansa, leppeällä käytöksellään ja tyvenellä katsannollansa. Tuolla rehenteli hilpeä, teeskenteleväinen ja hempeä Persialainen; täällä Cirkassialainen heiskaroitsi pitkin hiuksinensa ja rengaspantsarineen. Kaunis ja valkeaverinen Georgialainen sysääntyi mustanpintaista Dongolan tai Sennaarin kauppiasta vastaan.

Noilla pitkillä, soukilla, kaaritetuilla ja väärillä basaarin kaduilla, joitten kumpaakin puolta kauppaluilla täytetyt kojut reunustivat, kaikki oli puuhaa, ostoa ja vaihtoa. Joku kulkia lähestyi, joka nähtävästi ei ollut tavallista säätyluokkaa. Kaksi paagia astui hänen edessään, somanmuotoisia georgialaisia poikia, puettuina karmosinipunaisiin vaatteisiin ja samanväriseen lakkiin, joka liittyi tiveästi päähän ja josta pitkät kultaiset työtteet riippuivat. Toinen kantoi sinistä samettikukkaroa, toinen ha'assa olevaa, kallis-siteistä kirjaa. Neljä aseellista juoksulaista seurasi isäntäänsä, joka ratsasti paagien perässä maidonkarvaisella muulilla. Hän oli keski-ikäinen mies ja erinomaisen kaunis. Hänen väljät vaatteensa peittivät ainoan vian hänen ruumiinluonnossaan, vartalon, jota hemmotteleminen oli saattanut ehkä liian reheväksi. Hänen silmänsä olivat isot ja lempeät ja mustat; hänen nenänsä oli komea, vaikka vienon kaareva; hänen suunsa oli pieni ja kaunis; hänen huulensa mehukkaat ja punaiset; hänen hampaansa säännölliset ja häikäisevän valkeat. Hänen pikimusta partansa valui alas, vaikei aivan pitkälle, soreissa ja luonnollisissa kiharoissa ja oli runsaasti hajustettu; hienot viikset varjostivat hänen ylihuultansa, mutta ei minkään poskiparran ollut sallittu estää näkyvistä hänen soikeain kasvojensa ja muhkean ihonsa muotoa ja hohtoa. Ylimalkain lihallisuus kenties liiaksi ilmestyi vieraan katsannossa; mutta hänen himokkaat silmänsä valoivat neroa ja viekkaus väijyi tuolta kievaalta huulelta. Ratsastajan puku oli erittäin komea. Hänen turbaninsa, joksi tulipunainen kashmirishaali oli kääritty, oli hyvin leveä ja, peittäen puoleksi hänen valkeaa otsaansa, enensi erilaisuudellansa toisen puolen loistavaa korkeutta. Hänen alustakkinsa oli valkoisesta Damaskon silkistä ja aivan kankea hopea-ommeluksista. Sitä ympäröitsi Brusun kultakankaasta tehty vyö, johon oli pistetty tikari, jonka kahvasta timantit ja rubinit leimuilivat. Hänen avara viittansa oli karmosini-värisestä verasta. Hänen valkoiset kätensä välkkyivät sormuksista, ja kiiltävät kalliit kivet riippuivat hänen korvissaan.

"Kuka tuo on?" kysyi joku Egyptin kauppamies matalalla äänellä siltä rihkamanmyyjältä, jonka kankaita hän paraikaa katseli.

"Se on herra Honain", vastasi rihkamanmyyjä.

"Ja mikä mies hän on?" jatkoi Egyptiläinen, "onko hän kalifin poika?"

"Mitä vielä! paljoa korkeampi herra — hänen lääkäriinsä."

Valkoinen muuli pysähtyi juuri sen kojun luo, jossa tämä keskustelu tapahtui. Paagit seisahtuivat ja asettuivat kummallekin puolelle isäntäänsä — juoksulaiset torjuivat väentunkoa.

"Kauppias", lausui Honain suloisella, lempeällä hymyllä ja sointusalla äänellä, "kauppias, saitko minulle, mitä tilasin?"

"Löytyy vaan yksi Jumala", vastasi rihkamanmyyjä, joka oli tuo hyväntekeväinen Ali, "ja Mahomet on hänen profeettansa. Minulla oli onni, teidän korkeutenne, sillä minä tapasin Aleppossa tuon kirotnut giaurin, josta minä puhuin, ja katso, se, mitä halasit, on tässä." Näin puhuen Ali otti esiin useita kreikkalaisia käsikirjoituksia ja tarjosi niitä vieraallensa.

"Haa!" huudahti Honain sädehtivin silmin, "se on hyvä — niitten hinta?"

"Tuo uskon ei tahtonut myydä niitä vähempään kuin viiteensataan dirhemiin", vastasi Ali.

"Ibrahim, katso, että tämä arvoisa kauppias saa tuhat."

"Yhtä monta kiitosta, herra Honain."

Kalifin lääkäri kumarsi suosiollisesti.

"Astukaat eteenpäin, paagit", jatkoi Honain; "miksi tämä pidätys? Ibrahim, katso, että meidän on tie auki. Mitä tämä on?"

Joukko miehiä tuli esiin, vetäen muassaan yhtä nuorukaista, joka melkein uupumallansa vielä yksinänsä ponnisti kunnottomia vangitsioitansa vastaan.

"Kadi, kadi", huusi etumainen heistä, joka oli Abdallah, "viekääät hänet kadin tuo."

"Jalo herra", lausui nuorukainen, irroittaen itsensä äkkinäisellä nytkäyksellä vastustajiensa käsistä ja tarttuen Honainin viittaan, "minä olen viaton ja minulle on tehty vääryyttä. Minä anon apuasi."

"Kadi, kadi", huudahti Abdallah; "tuo konna on varastanut sormukseni — sen sormuksen, jonka uskollinen Fatimani antoi minulle häpäpäivänämme ja josta en tahtoisi erota, vaikka saisin kaikki isäntäni tavarat."

Nuorukainen piti vielä kiinni Honainin viitasta ja äänetönnä väsymyksestä loi häneen kauniit, rukoilevat silmänsä.

"Hiljaa!" Honain sanoi; "minä tahdon tuomita tässä asiassa."

"Herra Honain, herra Honain, kuunnelkaat herra Honainia!"

"Puhu, sinä riiteliä; mitä sinä nyt valitat?" kysyi Honain Abdallah'ltä.

"Teidän korkeutenne", vastasi Abdallah surkealla äänellä, "minä olen teidän uskollisen palvelianne Alin orja: minun on ollut usein kunnia olla teidän korkeuttanne vartioimassa. Tämä nuori vintiö, ilkeä kerjäläinen, on ryöstänyt minulta, kun nukuin eräässä kahvilassa, yhden sormuksen; minulla on vieraita miehiä, että todella nukuin. Se on kallis smaragdi, teidän korkeutenne, ja kahta rakkaampi, koska se on lempilahja Fatimaltani. Ei mikään asia koko maailmassa olisi voinut luovuttaa minua siitä; ja niin, kun minä nukuin — tuossa on kolme rehellistä miestä, jotka voivat todistaa, että nukuin — tulee tämä pikkuinen kulkunuija, teidän armollinen korkeutenne, joka, sillä välin kuin hän on tarjoavinansa minulle kahvia, tarttuu sormeeni ja riistää pois tuon kalliin sormuksen, jota hän nyt pitää omissa viheliäisissä kätösissään eikä tahdo antaa minulle takaisin ilman selkäsaunatta."

"Abdallah on uskollinen orja, teidän korkeutenne, ja hadshi" (pyhävaeltaja), virkki hänen isäntänsä Ali.

"Ja mitä sinä tähän sanot, poika?" Honain kysyi.

"Että hän on kavala konna, joka valehtelee niinkuin orjat ainakin."

"Jämeästi vastattu, mutta ehkä totta", lisäsi Honain.

"Sinäkö minua orjaksi sanot, sinä hirtehenen?" huudahti Abdallah; "kerronko minä sinulle, mikä sinä olet? Mutta, teidän korkeutenne, älkäätkuunnelko häntä silmänräpäystäkään. Oikein häpeä on tuoda tuommoinen heittiö teidän eteenne; sillä pyhän kiven kautta, ja minä olen hadshi, minä varon vähäisen, että hän on Juutalainen."

Honain kävi vähän vaaleaksi ja puri huultansa. Häntä ehkä harmitti, kun hän oli aivan julkisesti

ryhtynyt niin inhotun olennon kuin Hebrealaisen asiaan, mutta hänen mielensä ei tehnyt jättää sitä, jota hän tuokio takaperin oli päättänyt auttaa, ja hän kysyi nuorukaiselta, mistä hän oli sormuksen saanut.

"Minun rakkahin ystäväni antoi sen minulle, kun minä ensin aloitin sitä vaivalloista pyhävaellusta, jota en vielä ole päättänyt. Ei ole kuin yksi henkilö koko maailmassa, paitsi antaja, jolle tahtoisin antaa sen, ja tämän henkilön kanssa minä en ole tuttu. Kaikki nämät näyttänevät epäiltävältä, mutta kaikki on totta. Ainoastaan totuus tukee minua. Minä olen avuton ja ilman ystäviä; mutta minä en ole mikään kerjäläinen eivätkä mitkään kärsimiset voisi minua semmoiseksi muuttaa. Havaiten itseni moninaisista syistä peräti voipuneeksi, menin erääsen kahvilaan ja laskeusin alas, kukaties kuolemaan. Minä en saanut unta, vaikka minun silmäni olivat ummistetut, eikä mikään olisi voinut herättää minua siitä vavahtelevasta huumesta, jota minä luulin kuolemaksi, paitsi tämä ryöstäjä, joka ei malttanut odottaa siksi kuin kuolema olisi antanut hänen rauhassa anastaa juvelin, jota pidän kalliimpina kuin henkeäni."

"Näytä se minulle."

Nuorukainen nosti ylös kättänsä Honainia päin, joka koetti hänen suontansa, ja sitten veti pois sormuksen.

"Voi Fatimani!" huudahti Abdallah.

"Hiljaa!" lausui Honain. "Paagi, kutsu joku juvelikauppias tänne."

Honain katseli hyvin tarkasti sormusta. Joko hän oli heikko-näköinen taikka ehkä katetun basaarin petollinen valo häntä helposti sitä tutkimasta, ainakin hän kohotti kättänsä otsallensa ja muutaman silmänräpäyksen hänen kasvonsa olivat peitossa.

Juvelikauppias saapui paikalle ja, painaen kättänsä sydäntänsä vastaan, kumarsi Honainia.

"Sano tämän sormuksen hinta", lausui Honain matalalla äänellä.

Juvelikauppias otti sormuksen, katseli sitä joka taholta tarkastavalla silmällä, piti sitä päivää vastaan, koetteli sitä kielellänsä, käänsi sitä monta kertaa ja vakuutti viimein, ettei hän voisi myydä semmoista sormusta vähempään kuin tuhanteen dirhemiin.

"Olkoonpa oikeus teillä kummalla hyvänsä", sanoi Honain Abdallah'lle, "tahdotko luopua tästä sormuksesta, jos saat tuhat dirhemiä?"

"Aivan mieluisasti", vastasi Abdallah.

"Ja sinä, poika, jos päätös kääntyy sinun eduksesi, myytkö sinä tämän sormuksen kahdenkertaiseen hintaan siitä mitä juvelikauppias määräsi?"

"Herrani, minä olen puhunut totta. Minä en voi myydä tätä sormusta, vaikka saisin kalifin palatsin."

"Totuus pääsi kerta voitolle", lausui Honain. "Poika, sormus on sinun; ja sinulle, sinä petturi", kääntyen Abdallah'n puoleen, "sinä valehtelia, varas ja panettelija! sinulle se pieksentö, jonka sinä määräsit tälle viattomalle pojalle. Ibrahim, katso, että hän saa viisisataa. Nuori pilgrimi, sinä et ole enään avuton eikä ilman ystäviä. Seuraa minua palatsiini."

III.

Holvitettu huone oli isonlainen ja sievänsuhtainen. Monilukuiset, valkeasta ja viheriästä marmorista veistetyt pylväät kannattivat sen kattoa, joka oli koristettu viheriöillä korkokuvilla ja hopeisilla tähdillä. Kirjavan marmori-permannon keskeltä nousi suihkulähde, jonka vesi lankesi viheriään porfyrisäiliöön, ja tämän suihkulähteen vieressä Honain lepäsi hopeisella vuoteella.

Hän nosti silmänsä maalauksilla varustetusta kirjasta, joka oli kotvan aikaa kiinnittänyt hänen huomiotansa; hän taputti käsiänsä, ja nubialainen orja tuli esiin, joka, laskien käsivartensa ristiin rinnallensa, kumarsi äänetönnä isäntänsä edessä.

"Kuinka meidän hebrealaisen pojan laita on, Almaschar?"

"Isäntä, kuume ei ole palannut. Me annoimme hänelle lääkejuoman; hän nukkui monta tuntia ja on nyt herännyt, heikkona, mutta terveenä."

"Käske hänen nousta ja tulla minun luokseni."

Nubialainen poistui.

"Ei löydy mitään niin ihmeellistä kuin samantunteisuus", puhui kalifin lääkäri miettivällä muodolla itseksensä; "kaikki yhtyy tähän perus-aatteeseen, ja minä tunnustan, että tämä oppinut tohtori selittää sitä juurtajaksain ja hyvästi. Todestikin lukenut mies ja sujuva kynä; kuitenkin hän liaksi uuttaa aineittansa. Hän on turhan tarkka. Havainto opettaa meille enemmän kuin filosofian lauseet. Huimaa nuoruuttani ajatteleamalla minä kokosin viisautta. Minä olen nähnyt niin paljon, että olen tauonnut kummastelemasta. Vaikka epäilimme kuinka paljon tahansa, löytyy sentään jotakin salamyhkäistä, jota ei järkemme saata käsittää. Vaan emmepä kuitenkaan ole siitä kaukana. Minusta tuntuu välisti kuin yksi askel, yksi ainoa askel voisi tuottaa meille valoa. Tuossa sairaamme tulee. Ruusu on kadonnut hänen poskeltansa, ja hänen korkea otsansa on vaalea ja synkkä. Kuitenkin jalo muoto — mietinnön valta-istuin; ja himo asuu tuossa hiukeavassa silmässä. Minä en tiedä mistä syystä, mutta suuresti tämä turvatoin lapsi minua viehättää.

"Jalo vieras, kuinka sinä jaksat?"

"Aivan hyvin, herrani. Minä tulin kiittämään sinua kaikesta sinun hyvyydestäsi. Ainoat kiitokseni ovat sanat, vieläpä liian heikot sanat; vaan kuitenkin orvon siunaus on aarre."

"Sinä olet siis orpo?"

"Minulla ei ole muuta isää kuin isiemme Jumala."

"Ja tämä Jumala on —"

"Israelin Jumala."

"Sen minä arvasin. Hän on semmoinen jumaluus, jota meidän kaikkien täytyy kunnioittaa; jos hän on se suuri Luoja, jota me kaikki tunnustamme."

"Hän on, mitä hän on, ja me olemme, mitä me olemme — kukistunut kansa, mutta yhä uskolliset."

"Uskollisuus on voima."

"Sinun sanasi ovat totuus, ja voima on pääsevä voitolle."

"Sinä ennustat!"

"Moni profeetta on pidetty vähässä arvossa, kunnes tulevaisuus osoittaa, että Jumala on häneen vaikuttanut."

"Sinä olet nuori ja toivoa täynnä."

"Niin esi-isänikin oli Elah'n laaksossa. Mutta minä puhun mahomettilaiselle, ja se on turhaa."

"Minä olen lukenut niitä näitä ja voin ymmärtää, mitä sinä tarkoitat. Mitä minun uskooni tulee, minä uskon totuuteen ja soisin, että kaikki ihmiset tekisivät samoin. Muutoin, salli minun kysyä sen nimeä, joka nyt on huoneeni vieras?"

"He nimittävät minua Davidiksi."

"David, sinulla on sormus, smaragdi, johon on piirretty kummallisia kirjaimia, Hebrealaisia, luulen."

"Tässä se on."

"Kaunis kivi, ja tämä kirjoitus merkitsee —"

"Se on yksinkertainen legenda — '*Eroitetut, mutta yhdistetyt*', — veljen rakkauden armas muisto."

"Sinunko veljesi?"

"Minulla ei ollut koskaan veljeä."

"Tämä sormus miellyttää minua oudolla tavalla: sinä epäilet. Hae tyyni palatsini ja valitse se aarre, jota pidät sen vertaisena."

"Jalo herra, tämä kivi on vähän-arvoinen; mutta, jos se olisikin semmoinen, joka sopisi kaunistukseksi kalifin otsalle, se olisi halpa palkinto kaikesta sinun hyvyydestäsi. Tämä sormus on annettu pikemmin talletettavaksi kuin lahjaksi. Kumma kylä, minun on mahdoton antaa se sinulle, vaikka sinun on oikeus käskää, koska olet pelastanut minun, onnettoman, henkeni; mutta joku vieras suittanee huomenna kohdata minua ja melkein vaatia sitä itselleen, ikäänkuin omaansa."

"Ja tämä vieras on —"

"Lahjoittajan veli."

"Jabasterin veli?"

"Jabasterin!"

"Juuri niin. Minä olen tuo eronnut veli."

"Suuri on Israelin Jumala! Ota tämä sormus. Mutta mitä tämä on? Jabasterin veli turbanipäinen päällikkö! — Mahomettilainen! Sano, voi! sano vaan, ettet ole ruvennut heidän viheliäiseen uskontoonsa — sano, voi! sano vaan, ettet ole rikkonut meidän liittoamme, ja minä tahdon siunata tämän hetken onnea."

"Minä en petä mitään Jumalaa. Tyynnytä itseäsi, suloinen nuorukainen. Nämät kysymykset ovat liian korkeat, ettei sinun heikko terveytesi salli, että me keskustelemme niistä. Toisten me puhumme tästä, poikaseni; tällä kertaa minun veljestäni ja itsestäsi. Hän elää ja menestyy?"

"Hän elää uskossa; aina hurskaat menestyvät."

"Mainehikas uneksija! Vaikka meidän luontomme ovat erilaiset, minä aina rakastin häntä. Entä sinä itse? Sinä et ole se, jolta näytät. Kerro minulle kaikki. Jabasterin ystävä ei suinkaan liene mikään tavallinen ihminen. Sinun muotosi on ilmoittanut sinun arvosii. Luota minuun."

"Minä olen Alroy."

"Kuinka! Vankeuden Ruhtinas?"

"Aivan oikein."

"Alschirokin surmaaja?"

"Niin!"

"Samantunteisuuteni ennusti oikein. Minä rakastin sinua heti alusta. Ja mitä sinä täällä teet? Hinta on määrätty hengestäsi: olet kaiketi kuullut siitä?"

"Vasta nyt; mutta asia ei kummastuta eikä huoleta minua. Minä toimitan Herrani asioita."

"Mitä sinä aiot?"

"Vapauttaa hänen kansansa."

"Jabasterin oppilas: minä ymmärrän kaikki. Taas yksi hänen unelmiensa uhri. Minä pelastan tämän pojan. David, sillä sinun nimeäsi ei saa lausua tässä kaupungissa, aurinko on laskemaisillaan. Mennään pengermälle ja etsitään lohdutusta illan tuulelta."

IV.

"Mikä hetki nyt on, David?"

"Sydän-yö lähestyy. Minä soisin tietäväni, lukeeko sinun veljesi tähdistä meidän onnellisen yhteentulomme."

"Ihmiset lukevat, mitä halajavat. Hän on oppinut kabbalista."

"Mutta mielihalumme tulevat ylhäältä."

"Niin sanotaan. Me luomme itse oman kohtalomme ja sanomme sitä sallimukseksi."

"Kuitenkin puhui ääni — Äänen Tytär, joka kutsui Samuelin."

"Sinä olet kertonut minulle kummallisia asioita; minä olen kuullut kummallisempia selitettävän."

"Minun uskoni on kallio."

"Johon joudut haaksirikkoon."

"Oletko sinä Sadusealainen?"

"Minä olen mies, joka tuntee ihmiset."

"Sinä olet oppinut, mutta Jabasterista erinkaltainen."

"Me olemme samat, vaikka erinkaltaiset. Päivä ja yö ovat molemmat ajan osia."

"Ja sinun osasi on —"

"Totuus."

"Se on, valkeus."

"Niin; niin häikäisevä, että se toisinaan näyttää pimeältä."

"Niinkuin tarkoituksesi."

"Sinä olet nuori."

"Onko nuoruus mikään vika?"

"Ei, päinvastoin. Mutta me emme voi syödä hedelmää, sillä aikaa kuin puu kukkii."

"Mitä hedelmää?"

"Tietoa."

"Minä olen tutkinut."

"Mitä?"

"Kaikkia pyhiä kirjoituksia."

"Mistä tiedät, että ne ovat pyhiä?"

"Ne tulevat Jumalasta."

"Niin kaikki tekee. Onko kaikki pyhää?"

"Nämät kirjoitukset osottavat hänen tahtoansa."

"Jabasterin opin mukaan. Kysy tuolta mieheltä, joka rukoilee tuossa moskeassa, ja hän lausuu sinulle, että Jabaster on väärässä."

"Lopulta sinä kuitenkin olet Mahomettilainen."

"Ei."

"Mitä siis?"

"Minä olen jo sanonut sinulle — minä olen mies."

"Mutta mitä sinä palvelet?"

"Mitä palveleminen on?"

"Semmoista kunnioittamista, jota luotu osottaa luojaansa kohtaan."

"Kuka tämä on?"

"Meidän Jumalamme."

"Israelin Jumala."

"Juuri niin."

"Siinä tapauksessa vaan vähäinen joukko hänelle suitsutuksiansa sytyttää."

"Me olemme valittu kansa."

"Valitut pilkattavaksi, herjattavaksi ja häväistäväksi. Siinä ei ole mitään kehuttavaa."

"Me unhotimme hänen, ennenkuin hän rankaisi meidän."

"Miksi sen teimme?"

"Sinä tunnet pyhän sukukuntamme aikakirjat."

"Kyllä, minä tunnen ne: ne ovat, niinkuin kaikki aikakirjat, verenvuodatusten kertomuksia."

"Tulevien voittojen kertomuksia."

"Jos vapauttaminen vaan merkitsee verenvuodatusta, minä en kadehdi Messiasta."

"Oletko sinä Jabasterin veli?"

"Niin oli minun äitini tapa sanoa: hurskas ja siunattu nainen."

"Herra Honain, sinä olet rikas ja viisas ja voimallinen. Sinun lähimmäisesi eivät puhu sinusta kuin ylistyksellä tai pelolla, ja kumpikin ilahuttaa sydäntä. Sinä olet jättänyt vanhan arkkimme; miksi — vähät siitä. Emme siitä puhu. Se on jotakin, että, vaikka kohta olet vieras, sinä et ole ainakaan uskostasi luopunut. Sinun käy kaikki hyvin tässä maailmassa, herra Honain. Mutta jos kumarrusten ja siunausten asemesta sinua tervehdittäisiin, niinkuin veljiäsi, ainoastaan lyömällä ja kirouksilla; jos sinä joka aamu nousisit ainoastaan tunteaksesi, että olemisesi on kunniattomuus, ja havaitaksesi, että kaikki ympärilläsi pitävät sinua jonakin saastaisena ja vahingollisena olentona; jos sinun täytyisi, niinkuin heidän, asiain parhailla ollen, elää halpaa ja unteliasta elämää, toivotonta ja tarkoitusta vaille, taikka ainoastaan semmoisella toivolla ja tarkoituksella, joka häväisee, ja jos sinä lisäksi hyvin tietäisit todellisen arvosi ja lujaan luottaisit sukukuntasi etevyyteen; no silloin kukaties Honainkin huomaisi, että ansaitsee taistella vapautta ja kunniaa varten."

"Suo minulle anteeksi; minä luulin sinua Jabasterin oppilaaksi, tietohaluiseksi uneksijaksi. Minä näen, että sinulla on syvä kunnianhimo."

"Minä olen ruhtinas; ja minä tahtoisin mielelläni olla ruhtinaana ilman kahleita."

"Kuuntele minua, Alroy", lausui Honain matalalla äänellä ja laski käsivartensa hänen ympärillensä, "minä olen sinun ystäväsi. Meidän tuttavuutemme on varsin uusi: se ei tee mitään, minä rakastin sinua, minä tulin sinun avukseksi, kun sinulle tehtiin vääryyttä, minä hoitin sinua, kun olit sairaana, ja nytkin sinun henkesi on minun vallassani, vaan minä tahtoisin varjella sitä omalla hengelläni. Sinun on mahdoton epäillä minua. Meidän ei käy taipumuksiamme määrääminen; minun on sinun puoleesi. Meidän samantunteisuutemme on täydellinen. Sinä näet minut, sinä näet mikä minä olen: Hebrealainen, vaikka tuntematon, yksi siitä ylenkatsotusta, hyljätystä, vainotusta kansasta, jonka päällikkö sinä olet. Minunkin teki mieli päästä vapaaksi ja kunnioitetuksi. Vapaus ja kunnia on minulla nyt, mutta minä olin oma Messiakseni. Minä jätin aikansa meidän onnetoman asiamme, mutta minä tutkin sitä. Kysy Jabasterilta, kuinka minä taistelin. Ainoastaan nuoruuteni voi puolustaa tämmöistä ajattelemattomuutta. Minä jätin tämän maan, minä harjoitin lukemista ja oleskelin Kreikkalaisten parissa. Minä palasin Konstantinopolista varustettuna kaikilla heidän tiedoillansa ja osaksi heidän viekkaudellaan. Ei kukaan tuntenut minua. Minä omistin heidän turbaninsa, ja minä olen — herra Honain. Noudata kokemustani, lapsi, ja pelasta itsesi monesta surusta. Käytä viimeiset vaiheesi eduksesi. Ei kukaan voi tuntea sinua täällä. Minä esittelen sinut ylhäisimmille minun lapsenani, jonka joku kaunis kreikkalaisnainen synnytti minulle. Maailma on avoinna sinulle. Sinä saat taistella, sinä saat rakastaa, sinä saat riehaella. Sota ja naiset ja hekuma, kaikki ovat altisna sinulle. Sinun muotosi ja luonnonlahjasi saattanevat sinut suuri-visiriksi. Karkoita päästäsi tyhjät tuumat. Valtakunnan nykyisessä häiriötilassa voinet vieläpä lohkasta itsellesi kuningaskunnan, paljoa mieluisamman kuin tuo hedelmätön maidon ja hunajan maa. Minä olen nähnyt sen, lapseni: kallioinen erämaa, jossa en hennoisi hevostanikaan syöttää."

Hän notkistui alaspäin ja katseli kumppaniansa tarkastelevalla silmällä. Kuutama valaisi Vankeuden Ruhtinaan vakavia kasvoja.

"Honain", hän vastasi pusertaen hänen kättänsä, "minä kiitän sinua. Sinä et tunne minua, vaan kuitenkin minä kiitän sinua."

"Sinä olet siis päättänyt pyrkiä häviöösi."

"Kunniaan, ikuiseen kunniaan."

"Onko menestys mahdollinen?"

"Onko tappio mahdollinen?"

"Oletko sinä mieletön?"

"Minä olen uskovainen."

"Kylläksi tästä. Löytyy vielä yksi pelastuksen toivo. Minun veljeni on määrännyt sinun yritystäsi

varten ehdon, jopa vielä semmoisen, jota ei voi täyttää. Saavuta Salomonin valtikka, ja minä suostun rupeamaan sinun alamaisekseen. Sinä kulutat ehkä vuoden aikaa tähän leikintekoon. Sinä olet nuori ja kestänet sitä. Minä toivon, ettet hukkaa muuta kuin aikaa, joka kuitenkin on hyvin kallis. Kaikkien sinun kärsimystesi perästä minun on velvollisuus säilyttää sinut kunnollisessa tilassa matkalle ja toimittaa sinulle huokeampi pyhävaellus kuin se, jossa tähän anti olet ollut. Ole varma siitä, että sinä käännät takaisin Bagdadiin tarjomuksiani vastaanottamaan. Mutta kaste nousee jo, ja me palaamme divanillemme kahvia juomaan."

V.

Muutamia päiviä sen jälkeen kuin tämä keskustelu tapahtui pengermällä, Alroy lepäsi jossakin lehdossa isäntänsä kauniissa puutarhassa ja mietiskeli tulevaisuutta. Yhtäkkiä joku koski hänen selkäänsä kädellään. Hän katsahti ylös. Se oli Honain.

"Seuraa minua", lausui Jabasterin veli.

Ruhtinas nousi ja seurasi häntä ääneti. He lähtivät sisään huoneeseen ja, astuen jo mainitun salin läpitse, etenivät pitkää käytävää myöten alaspäin. Tämä päättyi kaaritetuihin, leveihin portaisiin, jotka johdattivat virran luo. Viimeisiin astuimiin oli kiinnitetty venhe, joka heilui Tigrin sinisellä, päivänpaisteessa välkkyvällä kalvolla.

Honain antoi nyt Alroy'lle sametti-väskyn, jota hän pyysi hänen kantamaan; tämän jälkeen he menivät portaista alas ja astuivat katettuun venheeseen; ja soutajille mitään käskyä antamatta he ennen pitkää nopeasti liukuivat eteenpäin laineitten ylitse. Ohitse kulkevien pursien loiskina ja kuljettajien satunnaiset huudot huomauttivat Alroy'ta, joka ei voinut erottaa mitään, että heidän matkansa hetken aikaa kävi pitkin jotakin kaupungin pääkatua; mutta vähitellen äänet kuuluivat harvemmin ja lopulta kokonaan hiljenivät, siksi kuin kaikki, mikä tapasi hänen korvaansa, oli heidän omien soutajiensa säännölliset ja yksitoikkoiset aironvedot.

Viimein, kun melkein tunti oli mennyt siitä kuin he lähtivät matkalle, venhe pysäytettiin ja sidottiin kiinni johonkin laituriiin. Sivu-varjostimet vedettiin pois, ja Honain ja hänen kumppaninsa nousivat maalle.

Matala, mutta hyvin avara rakennus, johon oli maalattu valkoisia ja kultaisia arabeskeja, säännötön, mutta ihantava muodoltansa, useilla vähäisillä kupoleilla ja korkeilla, hoikilla torneilla kohosi sypressilehtojen keskeltä leveään ja hiljaisen joen rannalta. Väkevä virta oli vienyt heidät kauas kaupungista, joka oli näkyvissä, vaikka etäältä. Ei ollut mitään asuntoa, ei mitään inhimillistä olentoa lähiaikoilla. Vastapäinen ranta oli aidattu puutarhoiksi. Ei yhtä venhettäkään kulkenut ohitse.

Viitaten Alroy'ta seuraamaan itseänsä, mutta vielä äänetönnä Honain astui vähäisen portin luo, jota hän kolkutti. Heti avasi tämän yksinäinen Nubialainen, joka kumarsi nöyrästi, kun vieraat menivät sivuitse. He astuivat matalaa ja hämärää käytävää, jonka holvikatto oli koristettu kohokuvilla, siksi kuin he saapuivat kilpiönkuorella ja perlemolla päällistetyille ovelle. Tässä Honain, joka kävi edellä, kääntyi Alroy'n puoleen ja lausui: "mitä hyvänsä tapahtunee ja kuka hyvänsä puhutellee sinua, jos sinä rakastat minun ja omaa henkeäsi, älä vastaa mitään."

Ovi avaantui, ja he tulivat suunnattoman suureen, komeaan saliin. Kirjavat, marmoriset pylväät ylenivät punaisesta ja sinisestä saman-aineisesta permannosta ja kannattivat kaaritettua, ympyriäistä ja kuviin leikattua kattoa, joka hohti purpurasta ja kullasta. Suihkulähteen ympärillä, joka äärettömän isosta lazurisäiliöstä purskutti vettänsä viidenkymmenen jalan korkealle, venyi vähäisillä, keltaisilla Barbarian matoilla joukko nubialaisia eunukkeja, jotka olivat puetut uhkeihin purpura- ja kultavärisiin vaatteisiin ja varustetut norsunluisilla sotatapparoilla, joitten varret olivat kaunistetut kalliilla arabeskeilla ja somasti pistivät silmiin sinisten ja kiiltävien terien rinnalla.

Eunukki-vartioston päällikkö nousi, kun hän näki Honainin, ja tervehti häntä painaen kättään päätänsä, suutansa ja sydäntänsä vastaan. Kalifin lääkäri käski kädellään Alroy'n odottaa, astui muutamia askelia eteenpäin ja alkoi hiljaisella äänellä puhutella eunukkaa. Muutamien silmänräpäysten perästä tämä upseeri palasi entiselle paikallensa, ja viitaten Alroy'ta luoksensa Honain meni salin poikki.

Edeten avonaisen holviston läpitse he saapuivat neliskulmaiseen ruusutarhaan, jossa vilottelevat vedet ympäröivät jokaista kukkaislavaa, ja joka uiskenteli ikäänkuin taikasaari jollakin vedenneitojen merellä. Aaltojen läikkynä ja kukkien lemut yhdistyivät ja synnyttivät nukuttavan vaikutuksen, jota Alroy ainoastaan kiihkeän ja kummallisen uuteliaisuutensa kautta voi vastustaa. Liikkuen eteenpäin pitkin sievää ja sirotekoista pylväskäytävää, joka liitti salin muihin rakennuksen osiin, he seisahtuivat korkean ja komean portin eteen.

Tämä kuun valaisema portti oli kolmenkymmenen jalan korkea, oli tehty viheriästä ja punaisesta jaspisharkosta ja leikattu noitten Saraceneille mieluisien, fantastillisesti aaltoilevien kaarten kaltaiseksi. Taitava tekiä oli käsittänyt sen edun, jota kalliin kiven punaiset suonet tarjosivat hänelle, ja oli rohkeasti kohottamalla muodostanut nämät kahdeksi isoksi ja kiveriteleväksi käärmeeksi, jotka sujauttivat pystyharjaiset päänsä ja kiiluvat silmänsä Honainia ja hänen kumppaniansa päin.

Kalifin lääkäri veti tikarinsa vyöltänsä ja koputti sillä kolmasti toisen käärmeen päätä. Jykeä portti aukeni kumisten, ja heidän edessänsä seiso i abyssinialainen jättiläinen, joka piti karjuvaa leijonaa kahleista kiinni.

"Hiljaa, Harun!" lausui Honain eläimelle ja nosti samalla kättänsä, jolloin peto äänetönnä kyykistyi maahan. "Arvokas Morgargon, minä tuon sinulle muistolahjan." Abyssinialainen näytti hampaansa, isommat ja valkoisemmat kuin leijonan, kun hän irvistellen vastaan-otti kohteliaan Honainin antimen; ja hänen suustansa kuului muutamia outoja ääniä, mutta hän ei kyennyt puhumaan, sillä hän oli mykkä.

Jaspisportti laski kumppanit pitkään, korkeaan ja holvitettuun kammioon, jota avarat, maalatut lasi-ikkunat valaisivat. Silkki- ja hopeatapetit riippuivat seinissä, eriskummaiset matot peittivät laattian ja tavattoman suuria sohvia oli asetettu pitkin sei niä. Ja näin he astuivat samanmuotoisten huoneitten läpitse, joista nähtiin muutamista, että niissä oli äsken asuttu, kunnes he tulivat toiseen neliskulmaan, jonka aivan omituinen suihkulähde melkein täytti. Tämä nousi kultaisesta säiliöstä, joka oli koristettu helmillä, ja sitä ympäröitsi kaikenlaisten harvinaisten nelijalkaisten eläinten kuvat, veistettyinä mitä kalliimmista aineista. Tuossa kultainen tiikeri säihkyvin rubinisilminensä ja virtailevin opaliviiruineen hiipi verisistä pidoistansa virvoittavan veden reunalle; tässä giraffi kohotti hoikkaa hopeakaulaansa keskellä kaikenmoisia metsän-asukkaita, ja komeat apinajoukot, kiiltäen kalliista kivistä, lepäsivät jos jossakin kummallisessa asemassa säiliön partaalla.

Suihkulähde itse oli kultainen ja hopeinen puu, joka levitti kaikkialle lukemattomia oksiansa. Nämä olivat täynnä kaikenlaatuisia kummallisia lintuja, joitten höyheniksi oli osaavasti kuvattu samanvärisiä kalliita kiviä, ja jotka visertelivät kauniita nuotteja, kun ne vuodattivat nokistansa sointusaa ja jäähdyttävää elementtiä.

Suurella vaivalla Alroy voi olla kummastuksesta äännähtämättä, mutta alati valpas Honain kääntyi hänen puoleensa, sormi painettuna suuta vastaan, ja jättäen neliskulman he saapuivat puutarhoihin.

Korkeat terrassit, mustat sypressiryhmät, suikertelevat akasiakäytävät, kaukaa katsoen ääretön paradisi, ja paikoin joku hohtava paviljongi tai komea kioski! Virralta katsoessaan Alroy ei voinut arvata itse palatsin suuruutta. Se näytti rajattomalta, ja varma oli, että he eivät olleet nähneet kuin varsin vähäisen osan siitä. Kun he liikkuivat edelleen, torvien ääni äkkiä kaikkui. Se lähestyi lähestymistään yhä lujempaan: ennen pitkää likenevän ratsasjoukon töminä kuului. Honain veti Alroy'n syrjille. Joku seurue näkyi tulevan pimeästä sypressilehdosta. Neljä sataa miestä talutti yhtä monta valkoista verikoiraa, joitten kaulavitjat olivat kullasta ja rubineista. Näitten perästä tuli sata miestä, itsekukin pitäen yhtä peitettyä haukkaa; sitten kuusi hevosiä miestä kalliissa puvuissa; tuosta yksityinen ratsastaja, istuen tähti-otsaisen hevosen selässä. Ratsastaja oli keski-ikäinen, kaunis ja arvokkaan näköinen. Hänen asunsa oli yksinkertainen, mutta hänen jahtikeihäänsä varsi oli kokonaan timanteista ja sen terä kullasta. Häntä seurasi parvi arabialaisia eunukkeja tulipunaisissa vaatteissa, norsunluiset sotatarvikkeet kädessä; ja tähän seurue päättyi.

"Kalifi", lausui Honain hiljaisella äänellä, kun he olivat ratsastaneet ohitse, pannen samalla sormensa huulilleen kysymyksiä estääksensä. Tämä oli ensimmäinen ilmoitus Alroy'lle siitä, mitä hän jo oli varonut, että hän oli oikea-uskoisten hallitsian palatsissa.

Molemmat kumppanit poikkesivat jylhälle ja polveilevalle polulle, joka hiukan ajan perästä saatti heidät vähäiselle ja vienosti viettävälle aukealle paikalle, jota isot seeteripuut ympäröivät. Lakealla nähtiin yksi kioski, pitkä rakennus useilla ikkunoilla, joita varjostimet ja esiin pistävä katto suojelivat. Kioski oli tehty valkoisesta ja viheriästä marmorista, siihen noustiin astuimilla, jotka kävivät pitkin rakennusta, toinen valkoisesta, toinen viheriästä marmorista ja melkein peittyneenä ruusupensaisin. Honain meni yksinään näitä portaita ylös, ja astui sisään kioskiin. Hetken perästä hän katsahti ulos ikkunasta ja viittasi Alroy'ta. David lähestyi, mutta peläten jonkunlaista varomattomuutta Honain kohtasi häntä ja sanoi hänelle matalalla kuiskauksella: "muista, että olet kuuro, mykkä ja eunukki." Alroy'n oli vaikea pysyä hymyilemättä, ja Vankeuden Ruhtinas ja kalifin lääkäri astuivat yhdessä kioskiin. Kaksi hunnulla verhottua naista ja kaksi vartioväen eunukkia otti heidät vastaan eteishuoneessa. Ja nyt he tulivat semmoiseen huoneeseen, joka oli melkein koko kioskin pituinen ja aukeni toiselta puolen puutarhoja päin; toista puolta kannatti norsunluinen seinä. Tämän seinän komeroihin oli maalattu viheriäisiä freskokuvia ja jokaiseen asetettu ruusupensas. Jokainen komero oli myöskin peitetty miltei näkymättömällä kultaisella ristikolla, joka säilytti yhden satakielen ja saatti tämän pysyväiseksi sen ruusun suhteen, jota hän rakasti. Jokaisen komeron juurella oli suihkulähde, mutta veden asemesta joka säiliö oli täynnä puhtainta elävää hopeaa. Kioskin katto oli tehty

perlemosta, jota oli kirjaeltu kilpiönkuorella; permanto, harvinaisesta marmorista ja kalliista kivistä kudottu mosaiki, asetti näkyviin mitä suloisimpia hedelmiä ja ihanimpia kukkia. Tälle permannolle georgialainen paagi vähän väliä ripoitti virvoittavia hajuvesiä. Komean huoneen toisessa päässä oli vaalean viheriä silkkidivani, koristettuna helmillä ja peitettynä valkoisilla ja kullankeltaisilla satinuitynyillä. Yhdellä tämmöisellä, keskellä divania, istui tyttö, silmät miettien kiintyneinä persialaiseen runovihkoon, joka oli hänen polvellansa, toinen käsi leikiten helmistä ja smaragdeista liitetyllä rukousnauhalla, toinen pitäen pitkiä kultaisia ketjuja, joihin valkea metsäkauris oli sidottu.

Tyttö katsahti ylös, kun Honain ja hänen kumppaninsa astuivat sisään. Hän oli aivan nuori, yhtä nuori kuin Alroykin. Hänen pitkät, vaaleanruskeat hiuksensa kohosivat korkealta, valkoiselta otsalta, joka oli peitetty sinisillä suonilla, ja valuivat helmillä nidottuina hänen hartioillensa. Hänen silmänsä olivat hyvin isot ja tumman siniset; hänen nenänsä vähäinen, mutta korkea ja kaareva. Hänen kasvojensa kauneus oli häikäisevä, ja, kun hän katseli ylös ja tervehti Honainia, hänen hohtavat poskensa kävivät kuoppihin, jotka viehättivät vielä enemmän, koska ne eivät sointuneet hänen kasvojensa yleiseen luontoon, jossa ilmaantui ylpeys ja pilkka. Hän oli puettu karmosinipunaiseen silkkihameeseen ja hänen uumillansa oli viheriäinen shaali, josta vähäisen tikarin timanttikahva pilkisteli. Hänen pyöreät, valkoiset käsivartensa näyttivät erittäin vähäisiltä, kun ne sattumalta välähtivät esiin isoista, väljistä hioistansa. Toisen peittivät juvelit, mutta oikea oli aivan paljas.

Honain likeni ja kumartaen suuteli tytön tarjoamaa kättä. Alroy vetäytyi takaperin.

"Minulle kerrottiin, että Maailman Ruusu hiutui tänä aamuna", lausui lääkäri ja kumarsi taas hymyillen, "ja hänen orjansa kiiruhti hänen käskystänsä häntä hoitamaan."

"Oli etelätuuli. Tuuli on kääntynyt, ja Maailman Ruusu voi paremmin", vastasi tyttö nauraen.

Honain koetti hänen suontansa.

"Säännötön", lääkäri lausui.

"Niinkuin minä itse", vastasi tyttö. "Onko tuo joku uusi orja?"

"Äsken ostettu, ja hyvä saalis. Hän on kaunis, hänellä on se etu, että hän on kuuro ja mykkä eikä tee minkäänlaista vahinkoa."

"Se on paha", vastasi tyttö; "näyttää siltä kuin kaikki kauniit ihmiset olisivat syntyneet joutaviksi. Minä esimerkiksi."

"Huhu kuiskailee kuitenkin ihan toista", lääkäri virkki.

"Kuinka niin?" kysyi tyttö.

"Nuori Karamanian kuningas."

"Mitä vielä! minä olen päättänyt inhota häntä. Barbari!"

"Sankari!"

"Oletteko koskaan nähnyt häntä?"

"Olen."

"Onko hän kaunis?"

"Niinkuin yli-enkeli."

"Ja rikas?"

"Eikö hän ole voittaja? Koko maailman aarteet tulevat teille."

"Minä olen kyllästynyt komeuteen. Minä rakennutin tämän kioskin sitä unhottaakseni."

"Se ei ole ensinkään komea", lausui Honain katsoen ympärillensä hymyillen.

"Ei", vastasi tyttö itsetyytyväisellä muodolla; "tässä kumminkin voi unhottaa sen onnettomuuden, että on prinsessa."

"Se kai on suuri onnettomuus", lisäsi lääkäri.

"Ja kuitenkin se varmaan on ainoa välttäväinen kohtalo", vastasi tyttö.

"Epäilemättä", jatkoi Honain.

"Ainakin meidän onnettomalle sukupuolelle."

"Kovin onnettomalle."

"Jospa vaan olisin mies!"

"Mikä sankari te olisitte!"

"Minä eläisin loppumattomissa seikkailuksissa."

"Sitä minä en ollenkaan epäile."

"Oletteko hankkineet minulle nuot kirjat?" kysyi prinsessa vilkkaasti.

"Ne ovat orjallani", Honain vastasi.

"Näyttäkää ne heti minulle."

Honain otti Alroy'lta väskyn ja levitti prinsessan eteen sen sisällön — juuri ne kreikkalaiset runoelmat, joita kauppias Ali oli toimittanut hänelle.

"Minä olen väsynyt runouteen", sanoi prinsessa silmäillen kalliita kirjoja ja sysäten niitä pois luotansa. "Minun tekee mieli katsoa mailmaa."

"Siihen te pian väsyisitte", vastasi lääkäri.

"Luullakseni yhteinen kansa ei koskaan väsy", jatkoi prinsessa.

"Paitsi työhön", sanoi lääkäri; "huoli heidät hengissä pitää."

"Mitä huoli on?" kysyi prinsessa hymyillen.

"Se on yksi jumala", vastasi lääkäri, "näkymätön, mutta kaikkivaltias. Se ryöstää kukat poskilta ja nopeuden suonista — se viepi ruokahalun ja muuttaa hiukset harmaaksi."

"Se ei siis olekaan mikään tosi-jumala", lausui prinsessa, "vaan epäjumala, jonka me itse luomme. Minä olen oikea mahomettilainen enkä tahdo palvella sitä. Kerro minulle uutisia, Honain."

"Nuori Karamanian kuningas —"

"Taas! tuo barbari! Te olette hänen palkkalaisensa. Minä en huoli hänestä. Sitäkö varten jättäisin tämän vankeuden, että joutuisin toiseen — miksi muistutatte minua siitä? Ei, kallis Hakim, jos minä ollenkaan menen miehelle, minä menen vapaaksi päästäkseni."

"Mahdotonta", vastasi Honain.

"Äitini oli vapaa, kunnes hän rupesi kuningattareksi ja orjaksi. Minä aion päättää niinkuin hän alkoi. Te tiedätte, mitä hän oli."

Honain tiesi hyvin, mutta oli liian viisas sitä ilmoittamaan.

"Rosvon tytär", prinsessa jatkoi, "joka taisteli isänsä vieressä. Se vasta elämää on! Minun täytyy ruveta rosvoksi. Se on luonnossani. Minä tahdon kuulla kohtaloni, Honain. Te olette astrologi; ennustakaat se."

"Minä olen jo syntymätähteänne tutkistellut. Teidän tähtenne on kometi."

"Se aavistaa hyvää; suuria meteleitä ja epävakaita loistoa. Minä soisin olevani tähti", lisäsi prinsessa syvällä, täysinäisellä äänellä ja ajattelevalla muodolla; "tähti kirkaalla, sinisellä taivaalla, ihana ja vapaa. Honain, Honain, metsäkauris on katkaissut ketjunsä ja syö nyt ruusujani."

Alroy riensi esiin ja otti kiinni sievän tyhjäntoimittajan.

Honain loi hätääntyneen silmäyksen häneen; prinsessa vastaan-otti ketjut Alroy'n kädestä ja katseli häntä tarkastellen.

"Mitkä kauniit silmät tuolla otus-paralla on!" huudahti prinsessa.

"Metsäkauriillako?" lääkäri kysyi.

"Ei, orjallanne", vastasi prinsessa.

"No, hän puneehtuu! Jollei hän olisi kuuro ja mykkä, luulisin melkein, että hän ymmärtää puheeni."

"Hän on hyvin kaino", lausui Honain vähän pelossaan; "hän hämmästyti rohkeata käytöstänsä."

"Minä rakastan kainoutta", sanoi prinsessa; "se on huvittava. Minä olen kaino; enkö minä ole?"

"Kyllä", vastasi Honain.

"Ja hupainen?"

"Aivan."

"Minä vihaan hupaisia ihmisiä. Ei ole kuitenkaan mikään niin hyvä kuin suora unteliaisuus."

"Ei olekaan", vastasi Honain.

"Päivät kuluvat niin levollisesti semmoisessa seurassa."

"Niin tekevät", lausui Honain.

"Ei mitään melskeitä; ei mitään pahaa menoa."

"Ei ensinkään."

"Minä olen päättänyt, etten pidä kuin rumia orjia."

"Te olette aivan oikeassa."

"Honain, ettekö te koskaan väitä minua vastaan? Te tiedätte varsin hyvin, että minulla on kaikkein kauniimmat orjat koko maailmassa."

"Kaikki sen tietävät."

"Ja te tiedätte, että minä olen suuresti mieltynyt teidän viimeiseen ostoonne, joka kertomuksenne mukaan on erinomaisen sovelias minulle. No, ettekö te suostu siihen."

"Kyllä; minä en epäile, että teidän korkeutenne on katsova häntä erittäin soveliaaksi, ja totta sanoakseni, harva asia ilahuttaisi minua enemmän kuin jos saisin tarjota hänet teille; mutta minä jouduin taannoin niin pahaan epäsuosioon tuon Cirkassialaisen tähden, että —"

"Oi! jättäkää se asia minun haltuuni", prinsessa lausui.

"Varsin mielelläni", vastasi lääkäri ja käänsi puheen toisaalle; "ja kun Karamanian nuori kuningas saapuu Bagdadiin, teidän sopii tarjota hänet lahjaksi hänen majesteetillensa."

"Erinomaisen hupaista! ja kuningas on todella sorea ja nuori niinkuin urhoollinenkin; mutta onko hänellä mitään kauneuden tuntoa?"

"Teillä on kylläksi teitä molempia varten."

"Jospa hän vaan tahtois ryhtyä sotaan Kreikkalaisia vastaan!"

"Miksi olette niin kiivas Kreikkalaisparkoja vastaan?"

"Te tiedätte, että he ovat uskottomia. Paitsi sitä, he ehkä voittaisivat, ja silloin minulla olisi se huvi, että pääsisin vangiksi."

"Oivallista!"

"Viehättävää! minä saisin nähdä Konstantinopolin ja päästä keisarin puolisoiksi."

"Päästä keisarin puolisoiksi!"

"Epäilemättä. Tietysti hän rakastuisi minuun."

"Tietysti."

"Ja sitten — ja sitten, minä valloittaisin Parisin!"

"Parisin!"

"Te olette käyneet Parisissa?"

"Olen minä."

"Miehet elävät sisäänsuljettuina siellä", lausui prinsessa hymyillen, "eikö niin? ja naiset tekevät, mitä he tahtovat?"

"Te teette aina, mitä mieleenne johtuu", sanoi Honain nousten.

"Te lähdette pois?"

"Minun täällä käyntini eivät saa kestää liian kauan."

"Jääkäät hyvästi, rakas Honain!" lausui prinsessa synkkämielisellä muodolla. "Te olette ainoa koko Bagdadissa, joka pystyy mitäkään ajattelemaan, ja te jätätte minun. Minun kohtaloni on surkea, koska kaikki vaikuttaa minun tunteisini enkä minä ole mitään. Nämät kirjat ja kukat, nämät suloiset linnut ja tämä kaunis metsäkauris — ei! runoilijat kirjoittakoot mitä hyvänsä, mutta kuinka iloisesti luopuisin kaikista näistä vaiti-olon koreista lohdukkeista, jos vaan saisin elää tuntikauden vapaana. Minä kirjoitin eilen muutamia säkeitä itsestäni; ottakaat ne ja antakaat kaupungin taitavimman kopioitsian piirtää ne minulle hopeisilla kirjaimilla punaisen sinertävällä pohjalla, kaunis köynnös ympäri; minä jätän sen teidän suunniteltavaksenne. Hyvästi! Tule tänne, mykkä." Alroy astui esiin, kun prinsessa viittasi, ja lankesi polvilleen. "Tuossa, ota tämä rukousnauha isäntäsi ja mustien silmiesi tähden."

Kumppanit lähtivät pois ja saapuivat äänettöminä venheensä luo. Aurinko oli laskemallansa. Muezzien sointuisa ja raikas ääni kaikkui komean kaupungin lukemattomista minareteistä. Honain veti syrjään purren varjostimet. Bagdad kohosi heidän eteensä summattoman suurina, uhkeina rakennusryhminä, sijaiten keskellä lehtoja ja puutarhoja. Ääretön väkijoukko, jota virkistytävä hämärä houkutteli ulos, liikkui kaikilla tahoilla. Välkkyvällä virralla nähtiin kimaltavia kalkeja, loistavilla pengermillä koreita ihmisjoukkoja. Prameus ja valta ja hekuma ja kauneus asettui heidän eteensä viehättävimmässä muodossaan, ja Alroy'n sydän mukaantui tähän suuruuteen.

"Mainio näky!" lausui Vankeuden Ruhtinas.

"Aivan toisenlainen kuin Hamadanin", arveli kalifin lääkäri.

"Tänään olen minä nähnyt ihmeitä", lisäsi Alroy.

"Maailma avautuu sinulle", sanoi Honain.

Alroy ei vastannut mitään; mutta tuokion perästä hän kysyi epäilevällä äänellä: "Kuka tuo tyttö oli?"

"Prinsessa Schirene", vastasi Honain; "kalifin lempitytär. Hänen äitinsä oli Georgialainen ja uskonon."

VI.

Kuutama valaisi Alroy'ta, joka makasi vuoteellansa, peittäen kasvojansa toisella käsivarrellaan. Hän makasi liikahtamatta, mutta ei nukkunut.

Hän nousi ja astui edestakaisin huoneessa levottomin askelin. Välisti hän seisattui ja katseli permanttoa mietteisin vaipuneena. Hän lähestyi ikkunaa ja jäähdytti kuumaa otsaansa sydän-yön ilmassa.

Tunti kului, mutta yhä nuori Vankeuden Ruhtinas pysyi samassa asemassa. Yhtäkkiä hän kääntyi porphyripöydän puoleen ja tarttuen kalliskiviseen rukousnauhaan painoi sitä huuliansa vastaan.

"Unelmieni henki tulee viimein; se kuva, jota olen huokaillut ja ikävöinyt; se kuva, joka esiintyi noissa kirkkaissa nä'yissä, jolloin ummistin silmäni tämän synkän maailman kolkoilta varjoilta."

"Schirene! Schirene! täällä, tässä yksinäisyydessäni minä vuodatan sinun eteesi intohimoni, kauan pidätetyn — koko elämäni intohimon, ei minkään tavallisen elämän, vaan semmoisen, joka on täynnä syviä tunteita ja synnyttäviä ajatuksia. Voi ihana! voi ihanaa ihanampi! sillä sinä olet minulle niinkuin häiritsemätön uni — miks'et sinä ole minun, miksi me kadotamme silmänräpäystäkkään kunniakkaasta elämästämme ja poistamme kohtalostamme puolen sen autuudesta?"

"Mieletön, mieletön, oletko unhottanut? Kopissansa olevan vangin ihastus, jolta huima mielenkuvitus hetkeksi riistää hänen kahleensa! Kalifin tytär ja — Juutalainen!"

"Anna minulle isieni valtikka!"

"Hornaan kaikki talismanit! Minä en tarvitse muuta innostusta kuin hänen muistonsa, ei muuta taikausta kuin hänen nimensä. Taivasten kautta, minä tahdon astua tähän jaloon kaupunkiin voittajana

tai kuolla."

"No, mitä elämä on, sillä mietintö yhtyy aina minun himoihini — no, mitä elämä on! Heitä sattumukset koirille ja tempaa pois valhemuoto väärältä yhteiskunnalta! Tässä seison minä, sankari, jonka äly keksii kaikki, jonka sydän on täynnä ääretöntä rohkeutta, jolla on nuoruutta, jäntevyyttä, kuuluisa syntyperä ja semmoinen ulkomuoto, joka on saattanut monen armaan heimokuntamme tytön painamaan alas kaunista päätänsä Hamadanin suloisella lähteellä, ja minä olen — minä en ole mitään."

"Pois koko yhteiskunta! se ei ole tehty minua varten. Minä synnyttän oman yhteiskuntani ja olen se jumaluus, jota toisinaan uneksin."

"Me luomme kohtalomme ja nimitämme sitä sallimukseksi. Sinä puhuit viisaasti, Honain. Sinä, viekas Sadusealainen! Pyhä veri virtasi isieni suonissa eivätkä he toimittaneet mitään; mutta minulla on käsivarsi, joka on kasvanut valtikkaa pitämään, ja minä aion voittaa tällaisen itselleni."

"Minä en voi epäillä voittoa. Voitto on osa minun olemisestani. Minä olen syntynyt kunniaa varten, niinkuin puu on syntynyt tuottamaan hedelmiä taikka levittämään kukkiansa. Teko on tehty. Kun se on päätetty, se on myöskin tehty. Minä tahdon kohdata suurinta kruunattua esi-isääni, vieläpä hänen hautakammiossansa. Mahtava Salomon! hän nai Faraonin tyttären. Haa! mikä tulevaisuus koittaa toiveilleni. Ennusmerkki, oivallinen ennusmerkki!"

"Taivas ja maa yhtyvät luomaan onneani. Surullinen nuoruuteni, jota olen niin usein kironnut, minä tervehdin sinua — sinä olit kunniakas valmistus; ja kun minä, joka en taipunut ympäröivään elämään, pidin itseäni typeränä, minä nyt huomaan, että olin mitä omituisin olento. Taivaitten kautta, minä olen iloinen; ensikerran elämässäni olen iloinen. Minun tekisi mieli nauraa ja taistella ja juoda. Minä olen uudestaan syntynyt; minä olen toinen olento; minä olen mieleton!"

"Oi! aika, suuri aika, maailma puhuu valhetta sinusta. Se sanoo sinua nopeaksi. Minusta näytät kummallisen hitaalta. Lennä, suuri aika, ja tuo minulle siivilläsi valtikani!"

"Kaikki on vielä tehtävä. Rasittava ajatus. Minun mielikuvitukseni välisti voipuu ja raukenee, ikäänkuin ihana ja uupunut lintu, ja silloin minä olen hukassa. Nuori Karamanian kuningas, nuorekas sankari! Minä soisin hänen olleen Alschirokin! Pelkkä nimikin kirvellyttää sydäntä. Voi! koetukseni eivät ole vielä alkaneetkaan. Jabaster varoitti minua: tuo hyvä, rehellinen Jabaster. Hänen talismaninsa painaa rajua sydäntäni ja näyttää varottavan minua. Minä olen vaarassa. Kerskaton seison täällä, täyttäen huolimatonta ilmaa turhilla sanoilla, sillä välin kuin kaikki on toimittamatta. Minä käyn saamattomaksi. Nuori Karamanian kuningas! No, mitä minä olen tämän ruhtinaan rinnalla? Ei mitään, paitsi omissa ajatuksissani. Kansakkaassa basaarissa he eivät katsoisi minua soveliaaksi pitämään kiinni hänen jalustimestansa taikka kantamaan hänen varvaskenkiään — oi! tätä taisteloa, tätä alinomaista, katkeraa, loppumatonta taisteloa kohtaloni ja unelmieni välillä! Miksi minä ensinkään olen? taikka, koska minä olen, miks'ei minua tunnusteta semmoiseksi kuin minä tahtoisin olla?"

"Suloinen ääni, joka Jabasterin kaukaisessa luolassa laskeusi alas pyhästä kodistasu tuolta ylhäältä kuiskaten lohdutusta, soi'os uudestaan! Lausu'os taas hiljaisia kutsumuksiasi yksinäiseen korvaani ja karkoita pois nämät ajatukset, jotka vainoavat minua — ajatukset, mustat ja hämärät kuin julmat petolinnut, jotka väijyvät sankaria ja odottavat hänen kukistustansa ja riemuitsevat, koska he urhoollisen voittivat. Näissä väekkäissä kaupungeissa on jotakin turmiollista. Usko kukoistaa erämaassa."

Hän heittäysi vuoteellensa ja painaen alas päätänsä näytti vaipuvan mietintöön. Hän kavahti ylös ja tarttuen tauluseensa kirjoitti siihen seuraavat sanat:

"Honain, minä olen ollut kaiken yötä niinkuin David Ziphin korvessa; mutta Herrani avun kautta olen voittanut. Minä pakenen tästä vaarallisesta kaupungista hänen asioillensa, joita olen liian paljon laimin lyönyt. Älä koeta tavoittaa minua, vaan vastaan-ota kiitollisuuteni."

KUODES OSA.

I.

Paahtava aurinko, sininen ja polttava taival, joka taholla korkeita, jyliä vuorenselän-teitä, mustia rotkoja, syviä onkaloita, pohjattomia kuiluja!

Yksityinen olento liikkui etäällä. Nääntyen ja ponnistellen pilgrimi verkalleen kiipesi jyrkkää ja kivistä polkua ylös.

Helteisinä hetket vierivät; pilgrimi saapui viimein vuoren huipulle, vähäiselle ja ryhmyiselle ylängölle, joka oli täynnä summattoman suuria murenneita ja kuumentuneita kallionlohkareita. Kaikki oli autiota: ei mitään lähdeä, ei mitään nurmea; linnut ja hyönteiset olivat yhtä äänettöminä. Kuitenkin tämä oli vuoren huippu: ei mitään korkeampaa kukkulaa kohonnut mistään; pilgrimi pysähtyi ja hengitti huokeammin, ja vieno hymy ilmestyi hänen voipuneissa ja juhlallisissa kasvoissaan.

Hän levähti hetken; hän otti laukustaan muutamia heinäsirkkoja ja hunajaa ja vähäisen vesileilin. Hänen ateriansa oli lyhyt ja yksinkertainen. Hänen palava halunsa päästä määräpaikalle ennen yön tultua pakoitti häntä kulkemaan eteenpäin. Ennen pitkää hän oli astunut ylängön poikki ja alkoi mennä vuorta alaspäin. Yksinäinen öljypuu tuli näkyviin, tuosta kokonainen ryhmä, ja pian ryhmät muuttuivat lehdoksi. Hänen tiensä polvitteli mieluisassa ja kauan kaivatussa siimeksessä. Hän tuli ulos lehdosta ja huomasi, että hän oli käynyt vuorenkylkeä alas enemmän kuin puoliväliin. Tämä päättyi äkisti kovin pimeään ja soukkaan rotkoon; toiselta puolen nousi vuori, jonka korkeata rinnettä seppelöitsi kaupunki, sievästi yleten loivalta kalteelta.

Ei voisi ajatella mitään niin autiota, kolkkoa eikä kauhistavaa kuin ympäröivää maisemaa, jota ei ainoakaan viljelyksen jälki valaissut. Kaupunki seiso iäkäänkuin viimeinen gladiator häviön amfiteaterilla.

Sitä ympäröitsi korkea, torneilla varustettu muuri, jonka rakennustapa oli pilgrimille tuntematon: portteja vipusiltoineen ja nostoristikkoinensa, neliskulmaisia torneja, ja ampumareikiä joutsimiehiä varten. Etuvartiat, puettuina teräkseen ja kiiltäen auringonlaskussa, astuivat säännöllisillä väli-ajoilla valppaina pitkin muuria, ja eräästä korkeasta tornista liehui lippu, lumivalkoinen lippu, punainen risti keskellä!

Vankeuden Ruhtinas näki viimein isiensä kadotetun pääkaupungin.

II.

Muutamia kuukausia takaperin tällainen näkö olit sytyttänyt kaikki Alroy'n salaiset intohimot; mutta aika ja kärsiminen ja katkera kokemus olivat jo vähän masentaneet Hebrealaisten ruhtinaan tulista mieltä. Hän katseli Jerusalemiä, hän näki Davidin kaupungin, jota kristikunnan mahtavat soturit vartioivat ja jota puolikuun lukemattomat armeijat uhkasivat. Nuot kaksi maailman suurta puoluetta näytti taistelevan siitä saaliista, jonka valloittamista varten hän, yksinäinen vaeltaja, oli kulkenut erämaan halki. Jos kohta hänen uskonsa esti häntä yrityksensä mahdollisuutta epäilemästä, tunsin hän kumminkin syvästi, että maailma oli aivan toisenlainen kuin hän oli Hamadanin puutarhoissa ja Kaukason kalliolla uneksunut, ja että, jos hänen tarkoituksensa menestyisi, se tapahtuisi vaan yhdellä ainoalla keinolla. Levollisena, ehkä vähän alakuloisena, mutta täynnä hurskasta nöyryyttä ja pyhää toivoa hän meni alas Josaphatin laaksoon, ja niin, sammuttaen janoansa Siloah'n lähteellä ja nousten vastapäiselle kunnaalle, David Alroy astui Jerusalemiin Sionin portin kautta.

Häntä oli neuvottu, että se kaupungin-osa, joka oli jätetty hänen kansalaisillensa, oli lähellä tätä pääsötietä. Hän kyseli suuntaa vartialta. Tämä ei huolinut vastata häntä. Vanha ryysyihin puettu mies kulki ohitse ja viittasi häntä luokseen.

"Mitä tahdotte, ystävä?" Alroy kysyi.

"Te kuulustelitte kansalaistenne asuntopaikkaa. Te olette varmaan outo Jerusalemissa, koska luulitte, että Frankkilainen puhuisi Juutalaisen kanssa. Teidän kävi hyvin, kun ei teitä potkittu eikä kirottu."

"Potkittu ja kirottu! Nuotko koirat —"

"Hiljaa! hiljaa! Jumalan rakkauden tähden", lausui hänen uusi kumppaninsa kovin säikähtyneenä. "Oletteko lainanneet rahaa heidän päälliköille, koska puhutte näin? Jerusalemissa meidän kansamme puhuu ainoastaan kuiskaten."

"Vähät siitä: ei sanat tätä pahaa paranna. Missä kaupungin-osamme on?"

"Onko tällaista koskaan nähty! Hän puhuu niinkuin hän olisi Frankkilainen. Minä pelastan hänen, ennenkuin joku rautakinna särkee hänen päänsä ja —"

"Ystäväni, minä olen väsynyt. Kaupungin-osamme?"

"Ketä te etsitte?"

"Ylimmäistä rabbinia."

"Tuotteko kirjeitä hänelle?"

"Mitä se teihin koskee?"

"Hiljaa! hiljaa! Te ette tiedä, mitä Jerusalem on, nuori mies. Heittäkää pois tällainen käytöstapa. Mistä tulette?"

"Bagdadista."

"Vai Bagdadista! Jerusalem ei ole Bagdad. Turkkilainen on peto, vaan kristitty on perkele."

"Mutta kaupungin-osamme?"

"Hiljaa! Te etsitte ylimmäistä rabbinia?"

"Niin juuri!"

"Rabbini Zimriäkö?"

"Ehkä. Minä en tiedä siitä enkä pidä sillä väliä."

"Te ette tiedä siitä ettekä pidä sillä väliä! Tämä ei ollenkaan sovi: te ette saa menetellä tällä tapaa Jerusalemissa. Älkää sitä uskoko."

"Mies, minä näen, että sinä olet joutava lörpötteliä. Neuvo minua meidän kaupungin-osaan ja minä maksan sinulle hyvästi — taikka mene tiehesi."

"Mene tiehesi! Oletko sinä Hebrealainen? koska sanot 'mene tiehesi' kaikille. Te tulette Bagdadista! Minä sanon teille jotain — menkää takaisin Bagdadiin. Te ette koskaan sovi Jerusalemmille."

"Teidän harmaa partanne varjelee teitä. Vanha houkkio, minä olen vasta tullut pilgrimi, joka olen sanomattomasti uupunut, ja te viivyttätte minua tässä typerällä puheellanne!"

"Typerällä puheellani! No! mitä tahdoitte?"

"Johdata minut rabbini Zimrin luo — jos se on hänen nimensä."

"Jos se on hänen nimensä! Kaikki tuntevat rabbini Zimrin, Jerusalemin päärabbinin, Aaronin jälkeläisen. Meillä on vielä temppelimme, sanokoot mitä tahansa. Rabbini Zimri on viisas kirjanoppinut."

"Viheliäinen narri! Minä häpeän, että kärsivällisyyteni loppuu tuommoisen äijä höpelön tähden."

"Narri! Höpelö! No kuka te olette?"

"Semmoinen, jota ette voi arvatakaan. Älkää tuhlatko enää sanoja, vaan viekää minut esimiehenne luo."

"Esimiehenne luo! teidän ei tarvitse mennä kauas. Minä en tunne ketään kansalaista, joka pitää päätänsä korkeammalla kuin minä, ja minua nimitetään Zimriksi."

"Kuinka, päärabbinini — tuo suuri kirjanoppinut!"

"Juuri hän; minä luulin, että olitte kuulleet jotakin hänestä."

"Unhotetaan pois, mitä on tapahtunut, hyvä Zimri. Kun suuret miehet liikkuvat nimeänsä ilmoittamatta, he saavat välisti kuulla ankaria sanoja. Se on kalifin osa yhtä hyvin kuin teidänkin. Minä olen iloinen, kun saan tulla tuttavaksi niin mainion oppineen kanssa. Vaikka minä olen nuori ja huonoissa vaatteissa, minä olen jotenkin maailmaa kokenut ja kenties tuon ensi sabbatina synagogassa esiin enemmän dirhemejä kuin ehkä luulitte. Hyvä ja oppinut Zimri, minua haluttaisi ruveta sinun vieraaksesi."

"Arvossa pidettävä nuorukainen! Ja hän puhuu nyt hiljaisesti ja lempeästi! Mutta olipa se oikein onni, että osasin olla saapuvilla. Hyvä — mikä teidän nimenne on?"

"David."

"Varsin kunniallinen nimi — hyvä David. Sattui kuitenkin hyvin, että olin läsnä, kun puhuttelitte vartiata. Juutalainen puhuttelee Frankkilaista, ja vieläpä vartiata! Ha! ha! ha! se on somaa. Kuinka rabbini Maimon on naurava! Sattui todella hyvin, no, eikö sattunut?"

"Tosiaan, aivan oivallisesti."

"Hyvä, se oli rehellisesti puhuttu! Tännepäin! tätä tietä. Ei se ole kaukana. Meitä ei ole monta kansalaista täällä, mutta parempi aika on tuleva — parempi aika on tuleva."

"Minä toivon sen. Tämähkö teidän porttinne on?"

"Se on halpa. Jerusalemi ei ole Bagdad, mutta te olette tervetullut."

III.

"Kuningas Pirgandicus astui niihin", lausui rabbini Maimon, "mutta ei kukaan hänen jälkeensä."

"Ja milloin hän eli?" Alroy kysyi.

"Hänen hallituksestansa on kerrottu Talmudissa", vastasi rabbini Zimri, "mutta Talmudissa ei ole mitään vuosilukuja."

"Onko siitä kauankin?" kysyi Alroy.

"Vankeuden jälkeen", vastasi rabbini Maimon.

"Minä epäilen sitä", lausui rabbini Zimri, "taikka miksi häntä kuninkaaksi nimitettäisiin?"

"Oliko hän Davidin huonekunnasta?" sanoi Alroy.

"Kaiketi", lausui rabbini Maimon; "hän oli meidän suurimpia kuninkaita ja voitti Julius Caesarin."

"Hänen valtakuntansa oli Afrikan pohjoisimmissa osissa", lisäsi rabbini Zimri, "ja on vielä tänäkin päivänä, jos vaan voisimme löytää sen."

"Niin, tosiaan", jatkoi rabbini Maimon, "valtikka ei ole koskaan joutunut pois Judan suvusta; ja hän ratsasti aina valkoisella elefantilla."

"Joka eli peitetty kultakankailla", sanoi rabbini Zimri.

"Ja hän kävi kuninkaitten hautakammioissa?" kysyi Alroy.

"Epäilemättä", vastasi rabbini Maimon. "Koko kertomus löytyy Talmudista."

"Eikä vaan voi löytää niitä?"

"Ei kukaan", lausui rabbini Zimri; "mutta tuon oppineen Moses Hallevyn mukaan ne ovat jossakin Libanonin vuoren laaksossa, jonka yli-enkeli Mikael sinetillänsä lukitsi."

"Kuuluisa Babelin oppinut Abarbanel", sanoi rabbini Maimon, "tuopi esiin satakaksikymmentä todistusta Gemaran selityksissäänsä, että ne vaipuivat maan sisään, kun temppelehti rahoitettiin."

"Eivät mitkään todistukset ole niin tukevat kuin Babelin Abarbanelin", arveli rabbini Zimri.

"Suuri Pundebitan rabbini Akiba on kumonnut ne kaikki", lausui rabbini Maimon, "ja arvelee, että ne otettiin ylös taivaaseen."

"Ja kumpi oikeassa on?" kysyi rabbini Zimri.

"Ei kumpikaan", vastasi rabbini Maimon.

"Satakaksikymmentä todistusta painaa paljon", sanoi rabbini Zimri.

"Hyvin oppinut ja mainio Granadan Aaron Mendola", jatkoi rabbini Maimon, "on näyttänyt todeksi, että kuninkaitten hautakammiot ovat etsittävästi eteläisessä Espanjassa."

"Kaikki, mitä Mendola kirjoittaa, ansaitsee huomiota", lisäsi rabbini Zimri.

"Samarialainen rabbini Hillel käy aina kahdesta Mendolasta", sanoi rabbini Maimon.

"Hän on varsin oppinut", lausui rabbini Zimri, "ja mitä hän arvelee?"

"Hillel osoittaa, että löytyy kaksi kuninkaitten hautaa", virkki rabbini Maimon, "mutta ettei

kumpikaan niistä ole oikea."

"Kuinka oppinut!" huudahti rabbini Zimri.

"Ja kuinka valaiseva!" muistutti Alroy.

"Nämät ovat korkeita aineita", jatkoi Maimon, ja hänen himmeät silmänsä sädehtivät ilosta. "Teidän vieraanne, rabbini Zimri, tarvitsee lukea Damaskon oppineen Schimei'n esitys: 'vaikuttavista mahdottomuuksista.'"

"Se vasta teos on!" huudahti Zimri.

"Minä en koskaan nukkunut hiukkaakaan kolmeen yöhön, kun olin lukenut tämän teoksen", sanoi rabbini Maimon. "Se sisältää kaksitoista tuhatta viisi sataa ja kolmekymmentä seitsemästi otetta Pentateukista eikä yhtäkään ainoata omantakeista muistutusta."

"Siihen aikaan oli jättiläisiä", arveli Zimri; "me olemme lapsia nyt."

"Ensimmäisellä luvulla on aivan sama vaikutus, joko sen luki alusta loppuun tai takaperin lopusta alkuun", jatkoi rabbini Maimon.

"Ischabod!" huudahti rabbini Zimri.

"Ja ensimmäinen kirjain joka osastossa on kabbalistillinen vertauskuva jostakin Judan kuninkaasta!"

"Temppeli rakennetaan jälleen", sanoi rabbini Zimri.

"Kyllä, kyllä! tämä tiedettä on!" huudahti rabbini Maimon; "mutta mitä tämä suuri esitys 'vaikuttavista mahdottomuuksista' on verraten tuohon syvään, ihmeteltävään ja —"

"Hurskas rabbini!" lausui joku nuori synagogan pappi, joka nyt astui sisään; "tunti on käsillä."

"Älkäätkä sanoko niin! oppinut Maimon, minun täytyy mennä synagogaan. Olisi hupaista istua koko päivä teitä kuuntelemassa. Tulkaat, David, kansa odottaa meitä."

Zimri ja Alroy jättivät kartanon ja astuivat pitkin kapeita, epätasaisia katuja Hebrealaisten päätempelin luo.

"Kunnian-arvoisa Maimon on kovasti pahoillaan, kun hän ei voi yhtyä meihin", lausui rabbini Zimri. "Te olette epäilemättä kuulleet hänestä Bagdadissa; hyvin oppinut rabbini."

Alroy kumarsi äänettömänä.

"Hän on varsin vilkas vuosiensa suhteen. Tuskinpa uskoisitte, että hän oli minun opettajani."

"Minä huomaan, että olette perineet paljon hänen opistansa."

"Te olette sangen ystävällinen. Jos rabbini Maimon elää yhden vuoden vielä, hän on ensi pääsiäisinä satakymmenen vuoden vanha."

"Minä en epäile sitä."

"Kun hän on mennyt isiensä luo, on suuri nero sammunut Israelissa. Te halasitte kuulla jotakin kuninkaitten hautakammioista; sanoinhan minä teille, että hän oli tähän omainen. Kuinka täynnä ajatuksia hän oli! Hänen järkensä on niinkuin muna."

"Vähän vanhanpuolinen. Minä varon, että hänen johdatuksensa tuskin tuottanee minulle kuningas Pirgandicon kadehdittavaa onnea."

"Kun kahden kesken, hyvä David, puhumme kuningas Pirgandicota, minä en voi olla luulematta, että oppineelle Maimonille tuli pikkuinen erehdys. Minun päättääkseni Pirgandicus oli ainoastaan ruhtinas. Se oli vankeuden perästä, eikä minun tietääkseni löydy yhtään todistusta, että joku hallitsijoistamme olisi kukistuksen jälkeen ottanut itselleen korkeampaa nimeä. Varmaan ruhtinas, vai kuinka? Mutta, vaikka en sanoisi sitä kellekään muulle kuin teille, minä luulen, että arvokas ystävämme käy vähäisen vanhaksi. Meidän tulee muistaa hänen ikäänsä. Satakymmenen vuoden vanha ensi pääsiäisinä. Siinä on raskas taakka."

"Kyllä! jos siihen lisää hänen tietonsa, se on todella hirveä taakka!"

"Te olette olleet viikkokauden päivät Jerusalemissa ettekä vielä ole käyneet synagogassamme. Se ei ole seeteristä ja norsunluusta, mutta temppeli se kuitenkin on. Tätä tietä. Viikkokaudenko vaan olette

oleskelleet täällä? No, te näytätte jo aivan toisenlaiselta! Minä en koskaan unhota ensi yhtymistämme. Se oli mainiota, eikö niin? Ja kun minä ilmoitin teille, että olin päärabini Zimri, kuinka te muutuitte? Teidän ruokahalunne on kokonaan palannut. Oi! hauska on saada kerta vielä yhtyä omiin kansalaisiin. Vasemmalle päin. Niin! meidän täytyy astua alaspäin vähäisen. Me pidämme kokouksiamme vanhalla hautausmaalla. Teillä on komeampi temppele, onpa varmaan, Bagdadissa. Jerusalemi ei ole Bagdad. Mutta tälläkin on etunsa. Se on turvallinen; me emme ole erittäin rikkaita emmekä tahdo semmoisilta näyttää."

IV.

Pitkä käytävä saatti heidät useihin vähäisiin, neliskulmisiin ja mataliin huoneisiin, jotka olivat yhteydessä toinen toisensa kanssa. Näitä valaisi vaskilamput, jotka olivat asetetut vähän matkan päähän toisistaan tyhjiin komeroihin, joissa ennen kuolleitten ruumiita säilytettiin ja joita nyt savuiset liekit olivat soaisseet. Noin kaksi tai kolme sataa henkilöä oli kokoontunut näihin huoneisiin, joita tuskin voi erottaa, kun ensiksi tuli alas kirkkaasta päivänvalosta: mutta vähitellen silmät tottuivat himmeään ja sumeaan ilmaan, ja Alroy näki viimeisessä ja valoisimmassa huoneessa korkean seeterisen kylkikammion, liiton-arkin vertauskuvan, jossa pidettiin pyhät astiat ja pyhitetty lain kopia.

Seisoen riveissä, päät mystillisellä tavalla verhottuina, Israelin hyljätyt tähteet, nuot vangit entisessä pääkaupungissaan, tunnustivat, mistäkään kärsimyksistä huolimatta luottamustansa Jumalaansa ja myöskin uskoansa hänen lupaustensa täyttämiseen, vaikka viivytetyn toivon koko katkeruus täytti heidän sydämensä. Heidän yksinkertainen jumalanpalveluksensa oli päätetty, heidän rukouksensa olivat luetut, heidän vastauksensa tehdyt, heidän lakinsa asetettu näkyviin, ja armeliaisuuden lahjat ylimmäisen papin suusta ilmoitetut. Jumalanpalveluksen jälkeen kunnian-arvoisa Zimri aukaisi jonkun Talmudin kirjan ja selitti kokoontuneelle kansalle lakia, vahvistuneena kaikkien noitten kuuluisain ja oppineitten miesten mielipiteistä, jotka olivat päähenkilöinä hänen tieteellisissä keskusteluissaan ijäkkään Maimonin kanssa.

"On kirjoitettu", lausui rabini: "Ei sinun pidä muita Jumalia pitämän minun edessäni! No, tiedätkö, mitä meidän isämme Abraham vastasi, kun Nimrod käski hänen palvella tulta? Miks'ei yhtä hyvin vettä, arveli Abraham, joka voi sammuttaa tulen? miks'ei pilviä, jotka voivat vuodattaa vettä? miks'ei tuulia, jotka tuottavat pilviä? miks'ei Jumalaa, joka on luonut tuulet?"

Myöntymisen hyminä nousi koko seurakunnasta.

"Elieser", kysyi Zimri, kääntyen nuoren rabbinin puoleen, "on kirjoitettu, että hän otti kylkiluun Adamista, kun tämä uupui. Onko Jumala siis rosvo?"

Nuori rabini näytti kummastuneelta ja käänsi silmänsä maahan. Seurakunta oli hyvin hämmästynyt ja vähäisen levoton.

"Eikö kukaan osaa vastata?" lausui Zimri.

"Rabini", sanoi joku vieras, pitkä, mustanverinen afrikalainen pilgrimi, joka seisoj jossakin huoneen nurkassa ja oli puettu punaiseen vaippaan, johon lamppu loi häilyvän valonsa. "Rabini, rosvoet tunkeusivat viime yönä huoneeseni ja veivät yhden savi-astian, mutta jättivät kultaisen vaasin sijaan."

"Hyvin vastattu, hyvin vastattu", huudahti seurakunta. Suostumuksen osoitukset olivat lujat.

"Oppinut Zimri", jatkoi afrikalainen, "on kirjoitettu Gemarassa, että Jerusalemissa oli nuorukainen, joka rakastui kauniiseen tyttöön, vaan tämä halveksi häntä. Ja nuorukainen joutui niin rakkautensa valtaan, ettei hän kyennyt puhumaan; vaan kun hän näki tytön, hän katsoi rukoillen häneen, ja tämä nauroi häntä. Ja eräänä päivänä, kun nuorukainen ei saanut oltua, hän lähti erämaahan; ja yön puoleen hän palasi kotiin, mutta kaupungin portit olivat suljetut. Ja hän meni alas Josaphatin laaksoon ja astui Absalonin hautakammioon ja laski siihen maata; ja hän näki unen: ja seuraavana aamuna hän tuli hymyillen kaupunkiin. Ja neitonen tapasi hänen ja kysyi: sinäkö se olet; oletko sinä nauraja? Ja hän vastasi: katso, kun en eilen mitään lohdutusta saanut, minä läksin ulos kaupungista erämaahan ja palasin kotiin ja kaupungin portit olivat suljetut ja minä menin alas Josaphatin laaksoon ja astuin Absalonin hautakammioon ja laskin maata ja näin unen, ja siitä anti minä olen nauranut! Ja tyttö lausui: 'kerro minulle unelmasi!' Vaan nuorukainen vastasi ja sanoi: minä en kerro unelmaani muille kun vaimolleni, sillä se koskee hänen kunniaansa! Ja tyttö kävi murheelliseksi ja uuteliaksi ja sanoi: minä olen sinun vaimosi, kerro minulle unelmasi. Ja he menivät suoraa tietä pois ja naivat toisensa, ja siitä asti molemmat nauroivat. No, oppinut Zimri, mitä tämä kertomus tarkoittaa, joutava lorupuhe lakiviisaan mielestä, vaan kuitenkin on vankeuden etevin kirjanoppinut sen kirjoittanut?"

"Minun älyni ei riitä siihen", lausui päärabini.

Rabbini Elieser oli ääneti; seurakunta huokaili.

"Kuulkaat nyt selitys", sanoi afrikalainen: "nuorukainen on meidän kansamme ja tyttö on kadonnut Sionimme, ja Absalonin hauta osoittaa, ettei pelastus voi tulla kuin Davidin huonekunnasta. Kuuletko tämän, nuorukainen?" kysyi Afrikalainen, astuen esiin ja pannen kätensä Alroy'n olkapäälle, "minä puhua sinulle, sillä minä olen huomannut hartaan osan-oton sinun käytöksessäsi."

Vankeuden Ruhtinas säpsähti ja loi silmänsä edessään olevaan synkkään muotoon, mutta hän ei voinut selittää mitään. Afrikalaisen kasvojen yli puolta peittivät osaksi mustat, tuuheat hiukset ja leukapuolta hänen korkea pukunsa. Niitten ainoa tunnusmerkki oli leimuava silmä, joka välähti esiin ikäänkuin salama mustasta pilvestä.

"Onko osan-ottoni ainoa syy, joka saattaa teidän kääntymään minun puoleeni?" Alroy kysyi.

"Kuka koskaan ilmoitti kaikki syynsä?" vastasi Afrikalainen nauraen ivallisesti.

"Minä en yritäkään niitä oppimaan. Olkoon siinä kylläksi lausuttu, vieras, että mitä tahansa te tarkoitatte, minä hyvästi ymmärrän sen."

"Se on hyvä: oppinut Zimri, onko tämä sinun oppilaasi? Minä onnittelen sinua. Minä tahdon verrata häntä toivokkaaseen Elieseriin." Näin lausuen harteva Afrikalainen astui ulos huoneesta. Seurakunta hajosi myöskin. Alroy olisi mielellänsä heti seurannut Afrikalaista ja puhunut kauemman aikaa ja yksinänsä hänen kanssaan; mutta muutamat minuutit kuluivat Zimrin virallisten toimitusten tähden ennenkuin hän pääsi lähtemään; ja kun hän meni, hän turhaan etsi vierasta. Hän kuulusteli seurakunnalta, mutta ei kukaan tuntenut Afrikalaista. Hän ei ollut kenenkään vieras eikä kenenkään velallinen eikä ollut nähtävästi koskaan ennen siellä ilmestynyt.

V.

Torven ääni ilmoitti, että portit suljettaisiin, kun Alroy lähti Sionin kulkutietä kaupungista. Kiusausta oli vaikea vastustaa. Hän kiirehti ulos ja riensi eteenpäin monta sataa kyynärää taaksensa katsomatta, ja kun hän katsoi, hän huomasi iloksensa, että hänen täytyi jäädä muurien ulkopuolelle yöksi. Aurinko oli laskenut, Öljyvuori ruskotti vielä sen viimeisistä säteistä, mutta Josaphatin laakso oli peittynyt mustaan varjoon.

Hän kulki vähäisen aikaa vuorten välitse, katsellen Jerusalemia sadoilta eri paikoilta ja ihastellen niitä yksityisiä planeetoja ja karttuvaa tähtiryhmiä, jotka virisivät ihanuuteensa taikka loistaen yhdistyivät. Jokseenkin väsyneenä hän viimein meni alas laaksoon. Vähäinen Siloah'n puro näytti suikertelevan kuutamassa, ikäänkuin hopeinen lanka. Muutamat kodittomat raukat nukkuivat suihkulähteen katoksen alla. Useita melkoisen suuria yksinäisiä hautakammioita kohosi Öljyvuoren juurelta, ja isoimpaan tämmöiseen Alroy astui. Liikkuen kapeaa käytävää myöten hän saapui vähäiseen neliskulmaiseen huoneeseen. Kummallakin puolella oli tyhjä graniti-sarkofagi, toisen kansi särjetty. Näitten väliin Vankeuden Ruhtinas pani vaippansa ja uupuneena kävelyksestensä hän pian nukkui sitkeästi.

Muutamien tuntien perästä hän heräsi. Hänestä tuntui niinkuin ihmis-äänät olivat herättäneet hänen. Huone ei ollut aivan pimeä. Yksinäinen kuun säde tunkeusi hautakammion laesta kohokuvilla varustetun aukon läpitse ja asetti juuri näkyviin hämärän sisäpuolen. Yhtäkkiä ääni puhui — outo ja omituinen ääni.

"Veli, veli, yön äänät alkavat."

Toinen ääni vastasi:

"Veli, veli, minäkin kuulen ne."

"Nainen synnytyskivuissa!"

"Varas työssänsä."

"Etuvarian huuto!"

"Murhamiehen astunta!"

"Oi! noita iloisia yön ääniä!"

"Veli, veli, astukaamme esiin ja vaeltakaamme ympäri maailmaa."

"Me olemme nähneet kaikki. Minun tekee mieli maata täällä ja kuunnella haukkuvaa koiraa. Se soitanto sopii haudalle."

"Oivallinen ja erinomainen tosiaan. Sinä olet laiska. Minun on halu hauskutella tähdikkäässä ilmassa. Meidän tunteimme ovat hartaat, niitten tarvitsee olla iloiset."

"Mitä me katselemme, taivastako vai maata?"

"Helvettiä minä puolestani katselen, se on hupaisempi."

"Mitä minuun tulee, minä olen ikävystynyt Hadekseen."

"Käykäämme Salomonin luona!"

"Hänen tuntemattomassa pääkaupungissansako?"

"Sepä olisi erinomaista."

"Mutta missä, oi! missä?"

"Ei hengetkään voi sitä sanoa. Mutta he puhuvat, mutta he puhuvat — minä en tohdi hiljaankaan lausua, mitä he puhuvat."

"Kuka sen sinulle kertoi?"

"Ei kukaan. Minä kuuntelin, kun eräs afriti kuiskaellen puhutteli naispuolista Ghoulia, jota hän alkoi viettelä."

"Ha, ha! ha, ha! oivallinen pariskunta, oivallinen pariskunta! me olemme enemmän etherinluontoisia."

"Nainen oli tavallansa kaunotar. Hänen silmänsä olivat kirkkaat, vaikka vähäisen vetiset, ja hänen poskensa olivat maalatut lapsen verellä."

"Voi! kuinka hauskaa; mitä he sanoivat?"

"Mies oli karannut Salomonin henkivartiostosta. Portto herutteli hänestä koko salaisuuden."

"Kerro minulle, velikulta."

"Minä näytän sen sinulle, mutta en kerro."

"Voi! kerro sentään."

"No, kuule siis. Gentheman kolkossa luolassa löytyy virta, jonka luo ei kukaan ole päässyt, ja sinun täytyy purjehtia, ja sinun täytyy purjehtia — veli!"

"No."

"Minusta tuntuu kuin täällä olisi jotakin liian maallista."

"Mikä se on?"

"Ihmisen henki."

"Haju turmiollisempi kuin aamu-ilma! Pois, pois!"

VI.

Siinä vuoreharjanteessa, joka ulottuu Öllyvuorelta Jordanin virtaan saakka, löytyy Gentheman suuri luola, avara onelma, jonka luonnon ja taiteen yhdistyneet voimat ennen muinoin ovat aikaan saaneet. Sillä korkeihin basaltipatsaisiin on leikattu outoja kirjaimia ja kummallisia kuvia, ja useissa kohden kuvanveistäjän käsi on muuttanut alkuperäiset koristukset säännöllisiksi orsistoiksi ja eriskummaisiksi pylväänlatvoiksi — jonka työn muka vangitut Divit ja voitettut Afritit ovat tehneet suurta kuningasta varten.

Oli sydän-yö; kylmä täysikuu vuodatti valoansa soukkaan laaksoon, jota synkät ja autiot vaarat joka haaralta saarsivat. Yksityinen olento seisoi luolan aukolla.

Se oli Alroy. Rohkeana ja luja-aikeisena oli hän, hautakammion henkiä kuunneltuansa, päättänyt saada selkoa Gentheman salaisuuksista. Hän otti vyöstänsä limsiön ja tuliraudan, joitten avulla hän sytytti soittonsa ja astui sitten sisään.

Luola kapeni sitä myöten kuin hän varovaisesti liikkui edelleen, ja ennen pitkää hän saapui semmoisen käytävän suuhun, joka ilmeisesti oli ihmiskäden tekemä. Parvi yölepakoita lennähti esiin ja

sammutti hänen soittonsa. Hän kumartui alas sitä jälleen sytyttääkseen ja huomasi nyt, että hän seiso kivisellä permannolla.

Käytävä oli väljä ja vähitellen kaltava. Kauan aikaa oli siitä kuutama näkyvissä, mutta kun Alroy nyt katsoi ympärillensä, hän huomasi, että yläne hänen takanansa esti kaikki ulkopuolelta näkymästä. Käytävän seinät olivat täynnä kummallisia veistokuvia.

Vankeuden Ruhtinas astui miltei kaksi tuntia pitkin tätä käytävää. Melkein koko ajan oli kaukainen putoavan veden kohina kuulunut. Tämä eneni hänen lähetessään, ja likeisestä ankarasta pauhusta ja loiskeesta hän nyt tiesi, että hän oli jonkun kosken kupeella. Hänen sydämensä vapisi. Hän koetteli maata allansa, ennenkuin hän rohkeni mennä edemmäksi. Yhtäkkiä vesi purskahti ylös ja sammutti hänen soittonsa. Uhkaava vaara kauhistutti häntä, ja hän vetäytyi muutamia askelia takaperin, turhaan koettaen jälleen sytyttää soittoansa, joka oli kokonaan kastunut.

Hänen rohkeutensa katosi. Mielen jäntevyys ja voimien ponnistus näyttivät hyödyttömiltä. Hän oli juuri epätoivoon heittäymällensä, kun joku valo, joka laveni vallitsevassa pimeydessä, veti hänen huomionsa puoleensa.

Vähäinen, heleänpunainen pilvi näytti vierivän häntä kohden. Se aukeni, se laski povestansa hopeisen tähden ja hajosi taas pimeyteen. Mutta tähti jäi jällelle, hopeinen tähti, ja loi pitkän, väreilevän valojuovan isolle ja riehuvalle koskelle, joka nyt vinheänä ja vaahtoisen kokonaan ilmestyi Alroy'n silmien eteen.

Tämä ihana, etuisa välitys elähytti jälleen uskaliasta pilgrimiä. Musta, etupuolelta likenevä varjo, joka katkaisi sen valojuovan, jonka tähti oli piirtänyt veteen, kiinnitti nyt Alroy'n huomiota. Hän astui eteenpäin, saavutti jälleen äskeisen asemansa ja rupesi tyystemmin sitä tarkastamaan. Siinä oli pursi, ja purressa istui äänetönnä ja liikkumatonna yksi noista kookkaista, eriskummallisista ja kauheista olennoista, joita hän oli nähnyt kuvattuina käytävän seinille.

Jättäen kohtalonsa Israelin Jumalan haltuun, David Alroy hypähti venheeseen.

VII.

Samalla Afriti, sillä se oli yksi näistä hirveistä olennoista, tarttui airoihin, ja pursi alkoi liikkua eteenpäin. Kuohuvat vedet jakaantuivat äkkiä sitä pitkää juovaa myöten, josta tähden säteet heijastuivat takaisin, ja haaksi solui korkeitten ja toisistaan eroitettujen vesijoukkojen lomitse.

Tällä tapaa he kulkivat tuokion aikaa, kunnes he joutuivat kauniille, kuun valaisemalle järvelle. Kaukaa haamoitti vuorinen seutu. Alroy katseli kumppaniansa uuteliaisuudella, joka ei ollut kokonaan pelkoa vailla. Se oli merkillistä, ettei Alroy'n millään lailla onnistunut kääntää tämän huomiota puoleensa. Afriti ei näyttänyt ollenkaan tietävän, että mikään vieras oli muassa. Viimein he saapuivat järven toiselle puolelle, ja Vankeuden Ruhtinas nousi purresta.

Hän astui maalle yhden käytävän kohdalle, jonka molemmilla puolilla seiso summatoman suuria, punaisesta granitista veistettyjä leijonia ja joka ulottui silmäkannon matkaa vuoreнкуpeesta ylöspäin. Tähän kupeesen oli hakattu mitä komeimpia portaita. Helppo oli siis kiivetä ylös, ja kulkein leijonakäytävää, Alroy pääsi ennen pitkää vuoren huipulle.

Suureksi ihmeeksensä hän näki Jerusalemin. Hänen oli mahdoton erehtyä tämän muista hyvin eriävän paikan suhteen: hänen allansa oli Josaphat, Kidron, Siloah; hän seisoi Öllyvuorella; hänen edessään oli Sion. Mutta kaikissa muissa suhteissa kuinka aivan toisenlainen tämä maisema oli kuin se, jonka hän oli muutamia päiviä takaperin ensi kerran nähnyt! Ympäröiviltä kunnailta helotteli viinitarhoja ja kesäpalatseja ja hekumallisia paviljongeja ja pulskeita huvipuistoja. Kaupunkia itseä, joka levisi koko Sionin vuoren ylitse, vyötti valkoinen marmorivalli kultaisin särminensä — komea joukko portteja ja pylväitä ja puutarha-pengermiä, korkeita kasoja mitä harvinaisimpia aineita, seeteriä, norsunluuta ja kalliita kiviä, taitavasti leikattuja patsaita, mitä kummallisimpia laadultansa, latvat lotus- ja palmupuun muotoisina, friisit oliveina ja viiniköynnöksinä.

Ja keskeltä kohosi mahtava temppele, jonka pelkkä muotokin jo osoitti ylevää innostusta, temppele, niin avara, niin uhkea, jottei tarvittu mitään pappia kertomaan, ettei ihmiskäsi ollut tätä ihanata rakennusta suunnitellut!

"Isieni Jumala!" Alroy lausui, "minä olen halpa, heikko olento, minun elämäni on ollut unelmien ja näkyjen elämä, ja minä olen välisti varonut, etten kykene ajatuksiani hallitsemaan — missä minä olen? Nukunko minä vai elätkö? Olenko minä uinailia vai kummitus? Tämä koetus on liian suuri." Hän vaipui maahan ja peitti kasvonsa käsillään: hänen liiaksi kiusatut hengenvoimansa näyttivät jättävän hänen itki.

Pitkä aika kului, ennenkuin Alroy tointui. Hänen kiihkeä itkunsa lauhtui nyhkytykseksi ja nyhkytyks muuttui huokaukseksi. Uupumuksestansa rauhoittuneena hän vihdoin nousi seisaalleen, ja katso! tuo loistava kaupunki oli poissa! Hänen edessään oli kuun valaisema lakea, jonka poikki leijonakäytävä yhä jatkaantui, näyttäen päättyvän vasta vuoriseen ilman rantaan.

Tämän rajan Vankeuden Ruhtinas viimein saavutti ja seiso i kauhean ison portin edessä, joka oli hakattu vankkaan kallioon neljän sadan jalan korkeaksi ja jota mahdottoman suuret karyatidit joukottain kannattivat. Tähän porttiin oli piirretty muutamia hebrealaisia kirjaimia, jotka hän tutkittuansa havaitsi samanlaisiksi kuin Jabasterin talismanissa. Ja ottaen povestaan tämän kalliin ja kauan säilytetyn lahjan, David Alroy, Jabasterin neuvoja noudattaen, painoi sinetin porttia vastaan.

Portti aukeni ryminällä, joka oli kovempi kuin maantärinä. Vaaleana, huohottaen ja horjuen Vankeuden Ruhtinas astui äärettömän suureen saliin, joka oli valaistu laesta riippuvilla, ihmeen isoilla ja hehkuvilla metallipalloilla. Salin kummallakin puolella istui kultaisilla valta-istuimilla rivi kuninkaita, ja kun pilgrimi lähestyi, nämät nousivat ja ottivat diademinsa päästäänsä ja heiluttivat niitä kolme kertaa ja lausuiivat kolmesti juhlallisella äänellä: "terve Alroy! Terve sinulle, kanssa-kuninkaallemme! Kruunusi odottaa sinua!"

Vankeuden Ruhtinas seiso i vavisten, silmät kääntyneinä maahan ja hengittämättä nojautuen jotakin patsasta vastaan. Ja kun hän vihdoin oli vähäisen koonnut mieltäänsä ja uskalsi jälleen katsahtaa ylös, hän huomasi, että monarkit olivat taasen istuutuneet; ja heidän liikkumattomat ja tyynet kasvonsa ilmoittivat, etteivät he hänestä tietäneet mitään. Tämä rohkaisi häntä, ja katsellen vuorotellen kumpaistakin salin puolta Alroy eteni vakavilla, kenties hurjan rohkeilla askelilla.

Ja hän tuli kahden valta-istuimen luo, jotka olivat asetetut erikseen salin keskelle. Toisella istui jalonnäköinen haamu, jonka vartalo oli tavallista paljon korkeampi, käsivarret ristiin laskettuina ja silmät maassa. Hänen jalkainsa alla oli poikki taitettu miekka ja särjetty valtikka, joka ilmoitti, että hän oli hallitsia, vaikka hän oli kruunua vailla.

Vastapäisellä istuimella nähtiin kunnian-arvoisa henkilö, jolla oli pitkä, aaltoieiva parta ja valkoinen puku. Hänen kasvonsa olivat kauniit, vaikka ei enää nuoret. Ikä oli huomaamatta koskettanut niitä ilman tavallisia vammojansa, ja aika oli vaan painanut niihin suloisen arvon ja juhlallisen armauden. Kuninkaan ylöspäin kääntyneet kasvot olivat seraphinmuotoiset, ja kun hän katseli taivasta päin, silmät täynnä rakkautta, kiitosta ja ylistystä, hänen pyhät sormensa näyttivät sivelevän kultaisen harpun väräjäviä kieliä.

Ja edempänä ja paljoa ylempänä kuin muut, semmoisella valta-istuimella, joka ulottui salin poikki, hallitsiankaltainen muoto kohtasi heti Alroy'n säikähtyneitä silmiä. Viisikymmentä norsunluista porrasta, itsekullakin kultainen leijona vartiana, johdatti jaspis-valta-istuimelle. Häikäisevä valo virtaili hänen kiiltävästä diademistansa ja hohtavista kasvoistaan, joka istui tällä valta-istuimella — ihanana kuin nainen, mutta majesteetillisenä kuin joku jumala. Toisessa kädessä hän piti sinettiä, vaan toisessa valtikkaa.

Kun Alroy oli päässyt valta-istuimen juurelle, hän pysähtyi, ja hänen sydämensä aavisti pahaa. Hän rukoili tuokion aikaa hiljaisessa hartaudessa, ja vaikkei hän rohjennut katsoa ylös, hän astui valta-istuimen ensimmäiselle portaalle, astui toiselle, siitä kolmannelle ja yhä eteenpäin hitaisin ja horjuvin askelin, kunnes hän saapui yhdeksännelleviidettä portaalle.

Vankeuden Ruhtinas nosti ylös silmänsä. Hän seiso i kasvoista kasvoihin kuninkaan edessä. Turhaan Alroy koetti kiinnittää tämän huomiota taikka vetää hänen katsettansa puoleensa. Nuot isot, mustat silmät, täynnänsä ylikuonnollista loistoa, näyttivät voivan tunkea kaikkien läpitse ja valaista kaikki, mutta ne leimuiivat sädetäkään Alroy'ta kohden vuodattamatta.

Kalveana kuin kuolleen haamu pilgrimi, jonka pyhävaellus nyt näytti olevan päättymälläänsä, seiso i kylmänä ja vapisevana sen esineen edessä, jota kaikki hänen toiveensa ja vaivansa olivat tarkoittaneet. Mutta hän muisti isänmaatansa, kansaansa ja Jumalaansa; ja samalla kuin hänen äänettömät huulensa hengittivät Jehovan nimeä, hän ojensi juhlallisesti käsivartensa ja tarttui lempeällä lujudella suuren esi-isäänsä herkästi heltiävään valtikkaan.

Ja kun hän koski siihen, koko näkymö katosi hänen edestään.

VIII.

Tuntikausia tai vuosia olisi saattanut kulua, ainakin vaivoja nähneeltä, kun Alroy taas pääsi taidollensa. Hänen silmänsä aukenivat hitaasti, hän loi ympärilleen tuijottavan katseen, hän makasi Gentheman luolassa. Kuu oli kadonnut, mutta aamu ei ollut vielä koittanut. Yksinäinen tähti pilkisteli mustien vuorten huippujen takaa. Hän liikkui heikosti jäseniäänsä; hän aikoi nostaa kättäänsä huumaantuneelle

otsallensa, mutta huomasi, että siinä oli valtikka. Äskeisten tapausten muisto virisi hänen mielessänsä. Hän yritti nousemaan, vaan havaitsi, että hän lepäsi inhimillisen olennon sylissä. Hän käänsi päätänsä — Jabasterin huolestunut katse kohtasi häntä.

SEITSEMÄS OSA.

I.

"Teidän askeleenne ovat levottomat, heimolaiseni."

"Niin mielenikin on."

"Kaikki käynee hyvin."

"Miriam, me olemme nähneet parhaan aikamme. Valmista itseäsi suruun, armas tyttö. Minä en huoli itsestäni, sillä minä olen vanha, ja ikä muuttaa meidät kaikki sankariksi. Minä olen kärsinyt, ja voin kärsiä enemmän. Kun lähestymme loppuamme, näyttää siltä, kuin tunteemme jähtyisivät. Minä olen nähnyt tavarani, jonka huolellisen elämän työllä kokosin, yhtenä aamuna häviävän; minä olen nähnyt kansani, tuon heikon jäännöksen, joka kuitenkin oli kansa, hajonneena taikka vielä huonompana. Minä olen itkenyt heitä, vaikkei mikään itsekkään surun kyynel ole koskaan kostuttanut tätä rypistynyttä poskea. Jospa vaan olisin yksinäni — niin! siinä kipuni on. Päivieni lohdutus on nyt minun suruni."

"Älkäätkä itkekö minun tähteni, kallis heimolaiseni. Rukoilkaamme ennemmin, ettei meidän Jumalamme hylkää meitä."

"Me emme ymmärrä, milloin meidän käy hyvin. Meidän elämämme kului tyvenesti, ja silloin nurisimme. Menestyessämme me nurisimme, ja nyt meitä on syystä rangaistu. Entisyyden muisto on Israelin hukka. Entisyys on pelkkä unelma; ja valvovassa nykyisyydessä meidän olisi pitänyt karkoittaa tuo raukaiseva varjokuva. Miksi tahdoimme päästä vapaaksi? Me nurisimme vankeuttamme. Tämä vankeutta on: tämä kostea, himmeä koppi, johon ovat panneet meidät kuolemaan."

"Voi! nuoruus, maltiton nuoruus, sinun olemuksesi on hävitys. Eilen vielä lapsena — tuntuu siltä, kuin vasta eilen olisin kanneskellut häntä, taitamatonta lasta, sylissäni, ja nyt meidän kansamme on kukistunut hänen tekojensa kautta. Minä en tahdo ajatella sitä; se vie minulta järjen."

"Rakas heimolaiseni, me olemme eläneet yhdessä, ja me kuolemme yhdessä, ja molemmat toisiamme rakastaen: mutta minä rukoilen teitä — älkäätkä puhuko kovia sanoja Davidista."

"Tuleeko minun ylistää häntä?"

"Älkäätkä puhuko mitään. Mitä hän on tehnyt, jos se tehtiin vihapäissä, on kaikki kunniallista. Olisittekohan suoneet, että hän olisi säälinyt Alschirokia?"

"En ikinä! Minä olisin itse surmannut hänen. Urhoollinen poika, hän teki velvollisuutensa, ja minä — minä, Miriam, sinun heimolaisesi, jota selän takana sormella osoitetaan ja jota sanotaan saituriksi, petinkö minä tänä koetuksen hetkenä? Säästinkö minä aarteitani, kun piti pelastaa kansani? Vetäysinkö pois mistäkään tämän ajan vaivoista ja huolista? Lujuutta kysyvä aika, Miriam, mutta, nykyiseen verrattuna, temppelein rakentamista —"

"Te olitte silloin sama kuin aina olette olleet, paras ja viisain. Ja koska meidän isiemme Jumala ei jättänyt meitä tässäkö tuiman tuskan erämaassa, minä osoitan kiitollisuuttani sillä, että uskon häneen ja ylistän hänen entistä laupeuttansa, kun rukoilen häneltä vielä enempää."

"No, no; elämän täytyy loppua. Se tunti lähestyy, jolloin meidän tulee kohdata hallitsioitamme ja heidän näköutkintoansa; oivallinen oikeus, joka alkaa uhkauksilla ja päättyy kidutuksiin. Sinä olet ääneti, Miriam."

"Minä puhun Jumalani kanssa."

"Mitä tämä hälinä tietää? Joku olento liikkuu pimeän rautaristikon takana. Vankivartiamme. Ei, ei. Se on Kaleb! Uskollinen lapsi, minä pelkään, että olet joutunut vaaran suuhun."

"Minä tulen käskettynä, Herrani, ja tuon hyviä uutisia."

"Hän hymyilee. Onko se mahdollista? Puhu, puhu!"

"Alroy on ottanut vangiksi kuvernörimme haremin, kun se matkusti Bagdadista tähän kaupunkiin, vartioittuna hänen parhailta sotureiltansa. Ja hän on lähettänyt ehdottelemaan, että se vaihetettaisiin teihin ja teidän perheeseen. Ja Hassan on vastannut, etteivät hänen naisensa saa kiittää kuin hänen miekkaansa vapaudestaan. Mutta kuitenkin ovat hän ja teidän heimolaisenne lähettiläs sopineet niin, että molempain vankeja kohdellaan kaikella soveliaalla kunnioituksella. Teitä käsketään sentähden palajamaan jälleen palatsiinne, ja sotatorvi kaikkuu nyt suuren moskean edessä, kutsuen koko armeijaa yhteen Alroy'ta vastaan, sillä Hassan on vannonut tuovansa hänen elävänä tai kuolleen Hamadaniin."

"Kuvernörin haremi, jota hänen parhaat soturinsa vartioivat! Tämä on suuri teko. Hän muisti meitä. Uskollinen poika! Kuvernörin haremi! — hänen parhaat soturinsa! Tämä on mainio teko. Minä näen, että Herra on hänen kanssaan. Hänellä on suuren isänsä sydän. Ajattele vaan, että David, lapsi! — Minä kanneskelin häntä — usein. Kaleb! Lieneekö tämä David, meidän Davidimme, lapsi, tyttö? Hän surmasi kuitenkin Alschirokin! Miriam! missä hän on? Hyvä Kaleb, katso emäntääsi; hän on vaipunut maahan. Aivan tainnoksissa! Tuo vettä. Se ei ole aivan puhdasta — mutta me pääsemme pian palatsiimme. Kuvernörin haremi! Minä en saata uskoa sitä. Sirota vettä, sirotta. Davidko otti ne vangiksi? No, kun he kulkevat ohitse, meidän täytyy kääntää pois päämme emmekä uskalla katsella heitä. Enemmän vettä: minä hieron hänen kättänsä. Se on lämpoisempi! Hänen silmänsä aukenevat. Miriam, oivallisia uutisia, lapseni! Kuvernörin haremi! — minä en saata sitä uskoa!"

II.

Vielä kerta omien seiniemme suojassa, Kaleb. Tämä on ihmeitä täynnä. Minusta tuntuu kuin olisin nuori jälleen. Tämä on koti; vaan kuitenkin minä olen vanki. Sinä sanoit, että armeija kokoontui; hänellä ei suinkaan liene mitään menestyksen toivoa. Luuletko sinä, Kaleb, että hänellä on mitään toivoa? Minä soisin, että hän kuolisi. Minä en tahtois, että hän joutuisi vangiksi. Minä pelkään meidän kidutuksiansa. Me kuolemme myöskin; me kuolemme kaikki. Nyt minä olen ulkopuolella vankihuonetta, minusta tuntuu kuin vois, vaikka taistella. Onko se tosi, että hän on ruvennut rosvojen seuraan?"

"Minä näin sanansaattajan ja kuulin, että hän ensiksi meni muutamien rosvojen luo erämaan raunioihin. Hän oli tutustunut niitten kanssa pilgrimiretkellensä. Sanotaan, että heidän johdattajansa on meidän kansalaisiamme."

"Se ilahuttaa minua. Hänen sopii siis syödä niitten kanssa. Minä en soisi, että hän söisi saastaisia aineita Ismaeliitain luona."

"Herra! kansamme kokoontuu hänen ympärillensä kaikilta suunnilta. Kerrotaan, että Jabaster, tuo suuri kabbalista, on tuonut hänelle kymmenen tuhatta miestä vuorilta."

"Tuo suuri Jabasterko! siinä tapauksessa on joku toivo. Minä tunnen Jabasterin hyvin. Hän on liian viisas rupeamaan mihinkään järjettömään yritykseen. Oletko varma, että se oli Jabaster? Se on suuri nimi, varsin mahtava henki. Minä olen kuullut semmoisia asioita tästä Jabasterista, että sinä ällistelisit niinkuin Saul haamun edessä! Ajattele vaan, että meidän Davidimme, Kaleb, nostaa tällaista melua! Minä olen toivoa täynnä. Minä en ole mielestäni enää mikään vanki. Hän voitti haremin vartioväen, ja kun hän nyt on saanut Jabasterin luokseen, hän kukistaa heidät kaikki."

"Sanansaattaja kertoi minulle, että hän vangitsi haremin ainoastaan vapauttaakseen heimolaistansa ja sisartansa."

"Hän rakasti aina minua; minä olen tehnyt velvollisuuteni häntä kohtaan; minä luulen tehneeni. Jabaster! no, ystävä, siinä nimessä on joku taikavoima! Löytyy miehiä Bagdadissa, jotka nousisivat keskellä yötä vuoteeltaan Jabasteriin yhtyäkseen. Minä toivon, että David noudattaa hänen neuvojansa kaikissa asioissa. Minun olisi pitänyt tavata hänen palveliansa, minä olisin voinut lähettää sanan hänelle."

"Herra! Ruhtinas Alroy ei kaipaa suuresti neuvonantajia, sen minä voin kertoa teille. Jutellaan, että hänellä on suuren Salomonin valtikka, jota hän itse on käynyt ottamassa noista tuntemattomista hautakammioista Palestinassa."

"Salomonin valtikka! — jospa vaan vois, uskoa sitä! Tämä on ihmeitten aikakausi. Missä me olemme? Kutsu Miriam tänne, minä kerron hänelle nämät. Ajattele vaan, että David — joka on vaan lapsi — meidän Davidimme pitää Salomonin valtikkaa! Entä Jabaster! Minulla on luja usko. Herra hämmäsköön vihollisensa!"

III.

"Armas Rachel, minä pelkään, että vaivaan sinua; suloinen Beruna, minä kiitän sinua huolenpidostasi. Minä voin nyt paremmin; isku oli ankara. Nämät ovat kummallisia uutisia, tytär."

"Kyllä, rakas emäntä! Kuka olisi uskonut, että teidän veljenne olisi ilmestynyt päällikkönä?"

"Minä luulin aina, että hän oli rauhallisin olento maanmassa", lausui Beruna, "vaikka hän tappoi Alschirokin."

"Hänen suustansa ei saanut koskaan sanaakaan", väitti Rachel.

"Hän kävi aina uneksien itseksensä", jatkoi Beruna.

"Ja jos puhutteli häntä, hän aina kääntyi pois", sanoi Lea.

"Taikka punehtui", lisäsi Imra.

"No, minä puolestani", lausui ihana Batseba, "minä arvelin aina, että ruhtinas David oli suuri nero. Hänellä oli niin kauniit silmät!"

"Minä toivon, että hän voittaa Hassan'in", sanoi Rachel.

"Niin minäkin", lausui Beruna.

"Olisi hupaista tietää, mitä hän on haremin tehnyt", sanoi Lea.

"Minun luullakseni hän ei tohdi puhutellakaan heitä", arveli Imra.

"Sinä erehdyt suuresti", intti Batseba.

"Kuulkaat!" sanoi Miriam.

"Se on Hassan", lausui Batseba; "jospa hän ei koskaan palaisi!"

Seldshukien julmat rummut räikkyivät, sitten sotatorven kimeä toivotus, ja ennen pitkää hevoskavioin töminä. Huoneestansa varjostinten takaa Miriam ja hänen neitsyensä näkivät sen loistavan joukon turbanipäisiä ratsumiehiä, joka, kiiltäen kalliissa aseissa ja komeissa shaaleissa ja uljaasti heiskaroiden tulisten ratsujensa selässä, nyt lähti kukistamaan ja voittamaan Israelin ainoata toivoa. Nokimustalla arabialaisella hevosellansa ratsasti ylpeä Hassan itse. Kun hän kulki äskeisten vankiensä asunnon ohitse, häntä joko virkistyi tulevan voiton iloinen ajatus taikka hän arvasi, että ristikon takaa kirkkaat silmät ja ihanat kasvot katselivat hänen soreuttansa. Sen vuoksi kopea, mutta kaunis Seldshuki heilutti käyräapeliensa päänsä ympäri ja pakotti samalla hevostansa semmoisiin aseisiin, että ratsastajan taito tuli näkyviin.

"Hän on kauniimpi kuin Alschirok", lausui Rachel.

"Katso tuota shaalia!" sanoi Beruna.

"Hänen käyräapeliinsa välkkyi kuin salama", arveli Lea.

"Ja hänen ratsunsa oli musta kuin ukkosen pilvi", lisäsi Imra.

"Paha silmä sattukoon häneen!" sanoi Batseba.

"Herra", huudahti Miriam, "muista Davidia ja kaikkia hänen kärsimistänsä!"

IV.

Erämaan autioksi heitetty kaupunki tarjosi aivan toisenlaisen näyn kuin sen, joka kohtasi Alroy'n hämmästyneitä silmiä, kun hän ensin näki sen jalot tornit ja astui sen äänettömiä, palatseilla pallistettuja katuja myöten.

Portin ulkopuolelle oli asetettu avara leiri noita matalia, mustia teltoja, joita Kurdilaiset ja Turkomanit tavallisesti käyttivät; pääkadut olivat täynnä vireitä ihmisparvia, jotka puuhasivat kaikissa sodan valmistuksissa ja säännöttömän ja uskaliaan elämän häliseissä hankkeissa; hevoset olivat sioitetut hävinneisin huoneisin, ja korkeat kamelit kohottivat sävyisät kasvonsa pylväsryhmien keskeltä taikka kyykistyivät levollisina polvillensa kaatuneitten kuvapatsaitten ja luhistuneitten obeliskein välissä.

Kaksi kuukautta oli tuskin kulunut siitä, kun Alroy ja Jabaster olivat tulleet Scherirah'n leiriin ja ilmoittaneet hänelle pyhän lähetyksensä. Hänen kovettunut sydämensä, hänen, jonka äiti oli

Juutalainen, oli taipunut heidän ylhäältä saatuihin ennustuksiinsa. Hän ryhtyi heidän asiaansa koko kääntyneen innolla, eivätkä hänen kirjavat joukkonsa kauan epäilleet ruvetessaan semmoiseen uskoon, joka, samalla kuin se tarjosi varmaan vaaroja ja erinomaisia seikkoja, lupasi rikkautta, jopa valtaakin. Erämaan kaupungista uusi Messias lähetti sanansaattajansa naapurikaupunkeihin ilmoittamaan, että hän oli tullut veljiensä luo, jotka olivat vankeudessa. Hebrealaiset, ylpeä ja kankeaniskainen sukukunta, vastaan-ottivat lemmityn ruhtinaansa ilmoituksen ihastuksella. Davidin jälkeisellä ja Alschirokin surmaajalla oli kaksinkertainen oikeus heidän luottamukseensa ja alamaisuuteensa, ja läheisistä Kalifatin kaupungeista Hebrealaisten jaloimmat nuorukaiset lähtivät miehissä osoittamaan kunnioitustansa Salomonin jälleen saavutetulle valtikalle.

Alusta hallitus piti tätä asiaa aivan mitättömänä, ja Seldshukien sultani tyytyi siihen, että hän määräsi hinnan veljensä murhaajan hengestä; mutta kun useista kaupungeista pakkoveroa otettiin ja monta Moslemin karavana oli Abrahamin ja Isaakin ja Jakobin Jumalan nimeen pidätetty ja ryöstetty, käskyt toimitettiin Bagdadista Hamadanin uudelle kuvernörille, Hassan Subah'lle, että hän kukistaisi rosvot eliikkä kapinoitsiat ja lähettäisi David Alroy'n elävänä tai kuolleenä pääkaupunkiin.

Hebrealaisten joukosta Alroy'hin yhtyneet tyytymättömät saivat hiljaisemmilta, mutta kuitenkin samantunteisilta veljiltänsä tarkat tiedot kaikista asioista, jotka tapahtuivat vihollisen pääkorterissa. Samana päivänä saapui erämaan kaupunkiin vakoilijoita, jotka ilmoittivat Alroy'lle, että hänen heimolaisensa oli heitetty vankeuteen Hamadanissa ja että joukko valituita sotureita lähti saattamaan jotakin kuninkaallista haremia Bagdadista Persiaan.

Alroy karkasi itse tämän vartiöväen kimppuun, hajotti ne kokonaan ja vangitsi heidän hoidokkaansa. Nämät tunnettiin Hamadanin kuvernörin haremiksi, ja, jos kohta pettynyt toivo vähän aikaa vihavoitti vangitsian liian vilkasta mieltä, saalis kuitenkin aikaan saatti, niinkuin jo olemme nähneet, hänen kalliittien, vaikka kaukaisten ystäviensä vapauden ja turvallisuuden. Tämä tapaus joudutti sen armeijan lähtöä, jota Hamadanissa varustettiin hänen perikadokseen. Vimattu Hassan Subah kavahti ylös divaniltansa, tarttui käyräsapeliinsa, ja, niitä apujoukkoja odottamatta, joita hän oli likeisiltä päälliköiltä vaatinut, käski väkensä ratsahille ja kiiruhti kahdentuhannen uljaan seldshukilaisen hevosmiehen etupäässä puolustamaan rakkauttansa ja kostoansa tyydyttämään.

Samassa amfiteaterissa, johon Alroy astui ensi kerran vankina, istui hän nyt neuvottelemassa. Hänen oikealla puolellansa oli Jabaster, vasemmalla Scherirah. Eräs nuorukainen, tuskin vanhempi kuin hän, mutta pitkä kuin palmupuu ja voimakas kuin nuori leijona, oli neljäs päällikkö. Tuonnempaa näkyi noin viisikymmentä täysi-aseista soturia, mitkä seisoen, mitkä permannolla venyen.

"Onko väki luettu, Abner?" kysyi Alroy nuorukaiselta.

"On; kolme sataa sotakuntoista ratsumiestä ja kaksituhatta jalkasoturia; mutta jalkaväeltä puuttuu aseita."

"Herra on ne ajallansa lähettävä", lausui Jabaster, "anna heidän silla välin yhä laittaa heittokeihäitä."

"Luottakaamme Herraan", lausui Scherirah itseksensä, painaen alas päätänsä ja kääntäen silmänsä maahan.

Kova huuto kuultiin pitkin kaupunkia. Alroy hypähti ylös matoltansa. Sanansaattaja oli palannut. Vaaleana ja laihtuneena, peitettyä hiellä ja hiekalla uskollinen lähettiläs melkein kannettiin amfiteaterille kansan hartioilla. Turhaan vartiat koettivat pidättää väkijoukkoa. He kiipesivät kaaririvejä myöten ylöspäin, he täyttivät vanhan näyttöhuoneen tyhjät ja lahoavat istuimet, he nojausivat toistensa olkapäille, he kapusivat korkeitten pylväitten latvoihin. Kaikki kansa oli kokoontunut uutisia kuuntelemaan; näkymö muistutti rakennuksen entisestä tarkoituksesta, ja Alroy ja hänen sotatoverinsa näyttivät jonkun muinaisen näytelmän gladiatoreilta.

"Puhu", sanoi Alroy, "puhu vaikka pahimpia. Ei mikään sanoma voi olla katkera niille, joitten puolesta Herra tahtoo kostaa."

"Israelin hallitsia! näin sanoo Hassan Subah", vastasi lähettiläs: "minun haremini ei saa kiittää kuin omaa miekkaani vapaudestansa. Minä en hiero sovintoa kapinoitsiain kanssa, mutta minä en myöskään sodi vanhuutta eikä naisia vastaan; ja Bostenagilla ja hänen perheellänsä toiselta puolelta ja sinun isäntäsi vangeilla toiselta puolelta olkoon rauha. Mene, sano Alroy'lle, että aion vahvistaa tämän hänen sydänverellänsä. Ja katso! sinun heimolaisesi ja sisaresi ovat taas palatsissansa."

Alroy nosti hetkeksi kätensä silmiensä eteen, ja sitten heti maltaen mieltänsä kyseli vihollisen liikuntoja.

"Minä olen kulkenut erämaan halki nopealla dromedarilla; portinvartia Shelomi, joka sydämestänsä harrastaa meidän asiattamme, lainasi sen minulle. Minä en ole hidastellut enkä liioin nukkunut.

Ennenkuin aurinko huomenna laskee, Filistealaiset ovat täällä, Hassan Subah itse heidän etupäässään. Sotalaumojen Herra olkoon meidän kanssamme! Siitä asti kuin Kanaan voitimme, Israel ei ole taistelut tämmöistä sotavoimaa vastaan!"

Sohina nousi kokoontuneesta joukosta. Miehet katselivat kysytellen toinen toistansa ja pusersivat itsekään huomaamatta toistensa käsiä.

"Koetus on tullut", sanoi joku keski-ikäinen Hebrealainen, joka oli taistellut kaksikymmentä vuotta takaperin Jabasterin rinnalla.

"Oi, jospa saisin kuolla arkin kunniaksi!" lausui joku innostunut nuorukainen Abnerin osastosta.

"Kyllä minä sen arvasin, että joutuisimme pulaan", kuiskasi Kisloch, Kurdilainen, Kalidaalle, Indialaiselle. Minkä vuoksi herkesimmäkään rauhassa ja hiljaisuudessa ryöstäjän työtä harjoittamasta?"

"Ja rupesimme Juutalaisiksi!" lisäsi Guebriläinen ivalla.

"Katsokaat Scherirah'ta", sanoi neekeri irvistellen. "Suutelepa mies oikein Salomonin valtikkaa!"

"Minä olisin mieluisammin suonut, että hän olisi hirttänyt Alroy'n kun hän ensi kerran tapasi hänen", lausui Kalidas.

"Liiton lapset!" huudahti Alroy, "Herra on jättänyt heidät meidän käsiimme. Huomenna illalla me lähdemme Hamadaniin!"

Suosion huudot seurasivat näitä sanoja.

"On kirjoitettu", lausui Jabaster, yhtä kirjaa aukaisten: "katso! minä tahdon puollustaa tätä kaupunkia ja pelastaa sen itseni tähden ja palveliani Davidin tähden."

"Ja tapahtui sinä yönä, että Herran enkeli lähti ulos ja löi Assyrialaiden leirissä sataneljä kertaa kaksikymmentä ja viisituhatta: ja kun he nousivat varhain aamulla, katso! kaikki viholliset olivat kuolleet."

"Kun tänä aamuna katselin tähtiä ja luin tuota taivaan aapistoa, jonka todelliset kabbalistat ymmärtävät, katso! Davidin huoneen tähti ja seitsemän muuta tähteä liikkuivat ja yhtyivät ja asettuivat ympyräksi. Ja se sana, joka tämän kautta syntyi, oli tuntematon minulle; mutta katso! minä olen avannut kirjan, ja joka tähti on alkukirjain jokaisessa Targumin säkeessä, jonka nyt olen lukenut teille. Sentähden Sanheribin kohtalo on oleva Hassan Subah'n kohtalo!"

"Uskalla häneen kaikin ajoin, sinä kansa; vuodata sydämesi hänen eteensä: Jumala on meidän turvamme, Selah!"

Tällä hetkellä naisen haamu ilmestyi amfiteaterin ylimmäisessä osassa, hävinneessä korkeimmassa holvistossa, jossa yksinäinen kaari vielä oli jälellä. Yhteinen huuto hiljeni heti, joka kieli vaikeni, joka silmä kääntyi yhtäälle. Yksin Kislochkin ja hänen kumppaninsa säikähtyivät äänettömiksi ja liikkumattomiksi, kun he katselivat Esteriä, profetissaa.

Hänen korkea asemansa, hänen mahtavat ruumiin-liikenteensä, hänen isot, leimuavat silmänsä, hänen ihanat, vaikka kammottavat kasvonsa, hänen mustat hiuksensa, jotka valuivat alas melkein polviin asti, ja amfiteaterin takaa juuri nousevan kuun valkoinen valo, joka loi hopeisen hohteen hänen yllensä ja näytti heijastuvan hänestä ikäänkuin yliluonnollisesta olennoista, samalla kuin kaikki hänen allansa oli aivan pimeässä, kaikki nämät seikat yhteensä saattivat hänet läsnä-olevien hartaan huomion esineeksi, sillä välin kuin hän voimakkaalla, mutta heleällä äänellä näin puhutteli heitä:

"He tulevat, he tulevat! mutta lähtenevätkö myöskin? Katso! kuuletteko tätä, oi Jakobin huone, jotka olette nimitetyt Israelin nimellä ja tulleet Judan vesiltä! Minä kuulen heidän sotajyminänsä erämaasta, ja heidän torviensa ääni on niinkuin illan tuuli, mutta käsky on annettu, joka sanoo, että kuolevainen on oleva suuremmassa hinnassa kuin pelkkä kulta, niin, mies kalliimpi kuin Ophirin puhtaimmat malmit."

"He tulevat, he tulevat! mutta lähtenevätkö myöskin? Minä näen heidän käyräsapeleinsa välkkeen, minä selitän heidän kauheat, reimastelevat hevosensa; mutta käsky on annettu, joka sanoo, että jälkipoiminta on tapahtuva heissä, ikäänkuin öljypuun pudistaminen; kaksi kolme marjaa ylimmäisen lehvän päässä; neljä tai viisi yksinäisissä oksissa."

"He tulevat, he tulevat! mutta lähtenevätkö myöskin? Katso! käsky on annettu, joka sanoo, että Hamadan on oleva sinun saaliinasi, ja hävitys on kohtaava Babelia. Ja vastedes erämaan pedot asuvat siinä, ja ulisevat hirmu-otukset täyttävät heidän huoneensa, ja strutsin tyttäret elelevät siellä, ja tarhapöllöt asettavat sinne majansa, ja huuhkaja munii siellä, ja metsänhaltiat pitävät siellä pitojansa.

Ja sudet ulvovat toisillensa heidän palatseissansa, ja lohikäärmeet heidän hekumallisissa huvihuoneissaan. Hänen aikansa on aivan lähellä; hänen päiviänsä ei pitkitetä; ruoko ja lotus saavat kuihtua hänen virroissansa; ja hänen kanaviensa nurmet muuttuvat erämaan hietikon kaltaisiksi. Sillä onko se vähäinen asia, että Herra lähettää palveliansa nostamaan Jakobin sukukuntia ja entisellensä saattamaan Israelin säilytetyjä? Laulakaat, oi taivaat, ja iloitse, oi maa, ja puhjetkaat virsihin, oi vuoret, sillä Herra on lohduttanut kansaansa ja tahtoo armahtaa sortuneitaan!"

Hän herkesi; hän astui kiireisin askelin amfiteaterin jyrkkää puolta alas, hyppäsi kaaririviltä toiselle ja juoksi kummallisella notkeudella toisesta raunioläjästä toiseen. Viimein hän pääsi permannolle; ja tuosta hän, vaahdoten ja huohottaen, riensi Alroy'n luo, heittäysi maahan, halasi häntä jaloista ja pyyhki hiuksillansa tomun hänen sandaleistaan.

Läsnä-olevat purskahtivat pitkiin ja lujiin ylikuonnollisen luottamuksen ja tulisen ihastuksen huudahuksiin. He näkivät Messiaksensa säihäyttelevän ihmeellistä valtikkaansa. He ajattelivat Hassan Subah'ta ja hänen Seldshukejansa ainoastaan uhreiksensa ja huomispäivää ainoastaan semmoiseksi päiväksi, joka oli uuden voiton, vapauden ja vallan aikakauden alku!

V.

Viiden päivän rientomarssien perästä Hassan Subah asetti komean teltansa siihen ihanaan kosteikkoon, joka oli niin mieluisalla tavalla virvoittanut Alroy'ta, kun hän oli yksinäinen pilgrimi. Yliympäri, melkein puolen penikulman päähän, ulottuivat hänen soturiensa ja sen lukuisan karavanin majat, joka oli seurannut häntä, kuljettaen vettä ja elatusaineita armeijaa varten. Täällä levähtäessään koetti hän myöskin saada tietoa vihollisen asemasta.

Vakojaparvi, jonka hän oli heti lähettänyt matkalle, palasi melkein kohta, tuoden muassaan vähäisen karavanin, jonka rosvot olivat taannoin ryöstäneet. Kauppias, arvoisa ja hurskas mahomettilainen, saatettiin Hamadanin kuvernörin eteen.

"Rosvojen leiristä?" Hassan kysyi.

"Paha kyllä", vastasi kauppias.

"Onko sinne pitkä matka?"

"Päiväys."

"Ja te lähditte sieltä?"

"Eilen aamulla."

"Paljonko väkeä heillä on?"

Kauppias epäili.

"Eivätkö he ota ketään vangiksi?" kysyi kuvernööri, tarkkaan katsoen kumppaniansa.

"Pyhä profeetta! mikä viheliäinen raukka minä olen!" huudahti arvoisa kauppias, hyrähtäen itkuun. "Uskollisena kalifin alamaisena minä olen pakoitettu palvelemaan kapinoitsioita — hartaana mahomettilaisena minun täytyy auttaa Juutalaisia! Käske heti hirttää minut, herrani", jatkoi onneton kauppias käsiänsä väännellen. "Käske heti hirttää minut. Minä olen elänyt kylläksi."

"Mitä tämä on?" Hassan kysyi; "puhu, ystäväni, pelkäämättä."

"Minä olen uskollinen kalifin alamainen", vastasi kauppias; "minä olen harras mahomettilainen, mutta minä olen kadottanut kymmenen tuhatta dirhemää."

"Minun on teitä sääli; minä olen myöskin kadottanut jotakin, mutta minun tappioni ei koske teihin eikä teidän tappionne minuun."

"Kirottu olkoon se hetki, jolloin nämät koirat kiusasivat minua! Sanokaat minulle, onko synti rikkoa uskollisuuttansa Juutalaisen suhteen?"

"Päinvastoin, minä voisin tuoda esiin monta kunnioitettavaa mollaa, jotka selittäisivät teille, että tällainen rikos on pidettävä suurimpana ansiona. No, no, minä näen, kuinka asian laita on: te olette saaneet vapautenne sillä ehdolla, ettette petä armelaita ryöstäjiänne. Pakosta tehty lupaukset ovat houkkioin mörkönä. Kertokaat, kumppani, kaikki, mitä te tiedätte. Missä he ovat? Suuriko joukko heillä on? Arvaavatko he, kuinka lähellä me olemme?"

"Minä olen uskollinen kalifin alamainen, ja minun tulee palvella häntä", kauppias vastasi: "minä olen harras mahomettilainen, ja velvollisuuteni vaatii, että kukistan kaikki uskottomat, mutta minä olen myöskin ihminen, ja minun täytyy katsoa omaa etuani. Jalo kuvernööri, lyhyeltä sanoen, nämä konnat ovat vieneet minulta kymmenen tuhatta dirhemiä, niinkuin orjani voivat kertoa teille: kumminkin tavaraa sen hinnan edestä. Ei kukaan voi näyttää todeksi, että sen arvo olisi vähempi. Tosin kyllä on laskuun otettu ne viisikymmentä prosenttia, jotka olisin voittanut shaaleillani Hamadanissa, mutta kumminkin se on minulle sama kuin kymmenen tuhatta dirhemiä. Kysy orjiltani, onko koskaan tämmöistä shaalivarastoa nähty."

"Pää-asiaan, pää-asiaan. Rosvot?"

"Minä pysyn pää-asiassa. Shaalit ovat pää-asia. Sillä, kun minä puhuin shaaleista ja suuresta tappiostani, teidän tulee tietää, että rosvojen päällikkö —"

"Alroy'ko?"

"Varsin tuima nuori herra — minä en tiedä, miksi he sanovat häntä — sanoi päällikkö minulle: 'kauppias, te näytätte alakuloiselta.' 'Alakuloiselta', sanoin minä, 'te alakuloiselta näyttäisitte, jos olisitte joutuneet vangiksi ja lisäksi kadottaneet kymmenen tuhatta dirhemiä!' 'Kuinka, maksavatko nuot rääsyt kymmenen tuhatta dirhemiä?' hän lausui. 'Kyllä, jos siihen luetaan ne viisikymmentä prosenttia, jotka minä olisin voittanut Hamadanissa!' 'Viisikymmentä prosenttia', hän lausui, 'te olette vanha veijari.' 'Veijari! Tekisi mieleni kuulla jonkun nimittävän itseäni veijariksi Bagdadissa.' 'No niin, veijari taikka ei, te voitte päästä tästä pulasta!' 'Millä tapaa?' 'No, te näytätte hyvin kunnioitettavalta mieheltä', hän sanoi, 'ja olette kai hyvä mahomettilainen lisäksi.' 'Niin olenkin', vastasin minä, 'vaikka te olette Juutalainen! mutta kuinka usko on auttava minua tässä, sitä minä en tosiaan tiedä, jollei enkeli Gabriel, niinkuin koranin seitsemännen kolmatta luvun viidennessä kuudetta värsyssä —"

"Vaiti, vaiti!" huudahti Hassan; "pää-asiaan!"

"Minä pysyn yhä pää-asiassa. Te minua siitä häiräytätte. Kuitenkin, lyhyimmästä tärkipään, päällikkö tietää kaikki teidän tulostanne ja on hirveästi pelästynyt, vaikka hän panee suuria sanoja; minä näin sen pian. Ja hän laski minun menemään, niinkuin näette, muutamien orjieni kanssa, ja antoi minulle viidentuhannen dirhemin ottokirjan erään Hamadanissa asuvan Bostenagin lunastettavaksi (kukaties tunnette hänet; onko se kunnan mies?) sillä ehdolla, että poikkeisin teidän luoksenne ja, Mahomet antakoon minulle anteeksi, latelisin teille valheen!"

"Valheen?"

"Niin, valheen; mutta nämä juutalaiset koirat eivät ymmärrä, mitä tosi-hurskas mies on, ja kun aloin lausua valhetta, minä pian hämmästyin. Nyt, jalo Hassan, jollei Juutalaiselle tehty lupaus sido oikeauskoista ja te pidätte huolta noista viidestätuhannesta dirhemistä, minä olen kohta valmis ilmoittamaan kaikki."

"Älkää surko viittä tuhatta dirhemiänne, hyvä ystävä, vaan kertokaat minulle kaikki."

"Te vastaatte siitä, että minä saan rahani?"

"Kunniani kautta."

"Se on hyvä! Tietäkää siis, nuot hävyttömät koirat ovat varsin heikot sekä säikähtyneinä teidän tulostanne; yksi, jota he, luullakseni, nimittävät Jabasteriksi, on lähtenyt suuremman osan, noin seitsemän sadan miehen kanssa syvemmälle erämaahan. Niin minä kuulin; mutta muistakaat, minä en tiedä sitä varmaan. Se nuorukainen, jota te sanoitte Alroy'ksi ja joka jossakin ottelussa nykyisin haavoitettiin, ei voinut seurata häntä, vaan oleskelee raunioissa. Siellä on myöskin muutamia naisvankeja, vähäisen aarteita ja noin sata kumppania, jotka ovat kätkeytyt hautakammioihin. Hän päästi minut vapaaksi sillä ehdolla, että minä lähtisin teidän luoksenne ja vakuuttaisin teille, että nuot koirat, täyteen viisituhatta miestä, ovat kulkeneet teidän sivutsenne ja astuvat nyt Hamadania päin. He tahtoivat, että minä peloittaisin teitä; se oli valhe enkä minä voinut kertoa sitä. Ja nyt te tiedätte asian todellisen laidan; ja jos lupauksen rikkominen uskottoman suhteen on synti, te saatte vastata siitä yhtä hyvin kuin noista viidestä tuhannesta dirhemistä, joitten olisi, ohitse menen, pitänyt oleman kymmenen tuhatta."

"Missä ottokirjanne on?"

"Tässä", vastasi kauppias, vetäen sitä povestansa, "aivan asianmukainen kirjoitus Bostenagille, jota he sanovat upporikkaaksi, ja joka tämän kautta on velvoitettu maksamaan minulle viisituhatta dirhemiä, jos, minun kertomukseni johdosta, Hassan Subah, joka olette te itse, palajaa heti Hamadaniin heitä ahdistamatta."

"Vanhan Bostenagin pää on vastaava tästä."

"Minä olen iloinen siitä. Mutta, jos minä olisin teidän sijassanne, panisin minä hänen ensiksi maksamaan itselleni."

"Kauppias", sanoi Hassan, "tekisikö teidän mieli käydä toistamiseen Alroy'n luona?"

"Allah minua varjelkoon!"

"Minun seurassani?"

"Se on ihan toista."

"Ruvetkaat meidän oppaaksemme. Dirheminne maksetaan kaksin kerroin."

"Se vastaa juuri viittäkymmentä prosenttia. Ei minua juuri suuresti haluta; mutta teidän seurassanne, se on ihan toista. Älkää hukatko mitään aikaa. Jos joutuin lähette matkaan, saatatte vangita Alroy'n. Nyt taikka ei koskaan! Nuot juutalaiset koirat, kun ryöstivät oikea-uskoisen!"

"Oglu", lausui Hassan jollekin upseerillensa. "Ratsahille! Ei tarvitse purkaa teltoja. Pääsemmekö kaupunkiin auringonlaskuksi, kauppias?"

"Tuntia ennenkin, jos kohta lähette."

"Toitottakaat torvia. Ratsahille! ratsahille!"

VI.

Seldshukit seisahtuivat autiokaupungin muurien edustalle. Heidän päällikkönsä lähetti yhden osaston sitä katsastelemaan. He palasivat, kertoen, että kaupunki näytti olevan kylmille jätetty. Hassan Subah käski nyt vartiokunnan saartaa vallit, etteivät viholliset pääsisi pakenemaan, ja lähti sotureinensa isosta portista äänettömälle kadulle.

Tämän omituisen ja komean näkymön hiljainen suuruus vaikutti julman ratsuväenkin mieleen. He katsoivat kammolla ja kummastuksella ympärillensä. Heidän kasvojensa tyylys lientyi, heidän intonsa heikkeni. Yliluonnollinen levollisuuden tunto valloitti heidät huomaamatta. Ei yksikään heiluttanut käyräsapeliansa, vinheet ratsut näyttivät yhtä lannistuneilta kuin heidän isäntänsäkin eikä mitään ääntä kuulunut paitsi harjaantuneitten hevosten raskas, koneenkaltainen astunta, jota ei mikään sotasoitanto hilpeyttänyt, ei mikään kirous eikä pilkka hämmentänyt, ja jota ei edes minkään uhkean ratsun koreat käännähykset keskeyttäneet.

Aurinko oli laskemallansa; iltatahti tuikki valkoisen jonialaisen temppelein ylitse, joka leppeänä ja sievänä kohosi hohtavaan ja purpuranväriseen ilmaan.

"Tännepäin, herrani!" lausui tietä näyttävä kauppias, kääntyen Hassan Subah'n puoleen, joka keskellä upseerejansa johdatti etujoukkoa. Koko kaupungin pääkatu oli täynnä seldshukilaisia sotureita. Heidän nokimustat hevosensa, heidän lumivalkoiset turbaninsa, jotka olivat koristetut mustan kotkan ja punaisen haikaran sulilla, heidän silmiä häikäisevät shaalinsa, heidän päivänlaskussa kimaltavat aseensa, ja tuo pitkä, aaltoileva kauniitten vartaloain ja kiiltävien värien rivi — tämä sarja sankareita tällä palatsien kadulla — sota on harvoin tarjonut mitään niin ylevää taikka ihantavaa näkyä.

"Tännepäin, herrani!" sanoi kauppias, osoittaen sormellansa sitä soukkaa kulmaa, joka temppelein juurelta saatti rappauneita katuja myöten amfiteaterin luo.

"Seisahtukaat!" huudahti raju, kimeä ääni. Kaikki soturit pysäyttivät kohta hevosensa.

"Kuka se oli?" kysyi Hassan Subah.

"Minä!" ääni vastasi. Naishaamu seiso temppelein pylvästössä kohotetuilla käsivarsilla.

"Ja kuka sinä olet?" lausui Hassan Subah, suuresti hämmentyneenä.

"Sinun paha haltiasi, Seldshuki!"

Vaaleana kuin hänen norsunluinen sotatapparansa Hassan Subah ei vastannut mitään; jokaista, joka oli kuullut, värisytti; yhä kauhea nainen pysyi liikkumatonna temppelein portikossa.

"Nainen, noita-akka taikka jumalatar", huudahti viimein Hassan Subah, "mitä sinä täällä aiot?"

"Seldshuki! katso tuota tähteä. Se on ainoastaan yksinäinen valopisara, vaan kuka sinun huimasta joukostasikaan voi katsella sitä kammoksumatta? Ja kuitenkin sinä, rohkeampana kuin Sisera, tulet taistelemaan niitä vastaan, joitten puolesta vieläpä 'tähdet juoksussansa taistelevat.'"

"Juutalainen velhovaimo!" Seldshuki huudahti.

"Juutalainen velhovaimo! Olkoon niin; katso siis, minun tenhovoimani on kohtaava sinua, ja tämä tenho on hävitys."

"Herää, herää, viritä virsi; nouse, Barak, ja vangitse vankeutesi, sinä Abinoamin poika!"

Tuota pikaa taivas näytti pimenevän, pilvi nuolia ja heittokeihäitä puhkesi kaikkialta hurskaita Seldshukeja vastaan: suunnattoman suuria kivi- ja marmoriharkkoja paiskattiin joka taholta, näkymättömät kädet lävistivät hevosia peitsillä, ja ratsastajat kaatuivat maahan taistelematta ja tallaantuivat epäjärjestykseen joutuneitten ja säikähtyneitten veljiensä alle.

"Me olemme petetyt", huudahti Hassan Subah ja nakkasi heittokeihänsä kauppiasta päin, mutta kauppias oli kadonnut. Seldshukit koroittivat mainion sotahuutonsa.

"Oglu, käänny takaisin erämaahan", päällikkö käski.

Mutta tuskin oli vartioväki muurien ulkopuolella kuullut kumppaniensa sotahuudon, ennenkuin he, levottomina heidän turvallisuutensa puolesta, riensivät heitä puolustamaan.

Subah'n palaavat joukot, jotka harvenivat joka silmänräpäys kuin he peräytyivät, estettiin aikeissansa juuri avuksi kiirehtivien kiivauden kautta. Näitten molempain osastojen vasten tahtoa syntyvä kilvoitus enensi hämminkiä; ja kun vast'ikään tulleet Seldshukit, viimein jotenkuten järjestyneinä, olivat päässeet portin luo, he näkivät kauhistuen, että viholliset olivat sulkeneet sen ja asettaneet väkeä siihen. Sotamiehet, jotka kaipasivat peräjoukkoon jääneen päällikkönsä ääntä, hätääntyivät, joutuivat äkkipelon haltuun ja, hevosiansa kannustaen, kiitivät joka haaralle kaupunkiin. Turhaan Hassan Subah yritti järjestämään heitä jälleen. Sovelias aika oli mennyt ohitse. Syöksähtäen noin kolmenkymmenen soturin kanssa eräälle aukealle paikalle, jonka hänen nopea silmänsä oli havainnut, kun hän tuli katua alaspäin, ja ja'ellen surmaa jokaisella iskullansa Hamadanin pelätty kuvernöri vartoi, niinkuin kunnan soturi, välttämätöntä kohtaloansa eikä kokonaan epäillyt, että joku sattumus vielä selvittäisi hänet hänen avuttomasta asemastansa.

Ikäänkuin loihuvoiman kautta hurjia, aseilla varustettuja miehiä nyt näytti ilmestyvän joka paikasta kaupungissa. Joka raunioläjästä, jokaisesta hävinneestä tempelistä ja mätänevästä rakennuksesta, joka katakombista ja kellarista, jokaisen patsaan ja obeliskin takaa vimmatut soturit täyttivät esiin verisin miekkoinensa. Ja kaikkialla vuoti Seldshukein veri. Hevosmiehet ryntäsivät rajusti pitkin rappeutuneita katuja, ja lukuisat jalkasoturit ajoivat heitä takaa; toisinaan, vähäisiin joukkokuntiin liittyneinä Seldshukit karkasivat päälle ja tappelivat hirmuisesti; mutta, vaikka he kyllä urhoollisesti vastustivat julkisia vihollisiansa, heidän oli mahdoton kestää salaisesti väijyviä. Heillä ei ollut mitään turvapaikkaa, he eivät voineet silmänräpäyksikään saada hengenvuoroa. Jos he vetäytyivät takaperin jonkun vallin luo, jo siellä peitsit vilahtelivat; jos he koettivat järjestää itseänsä jossakin pihassa, he sortuivat niitten putoavien lohkarieitten alle, joita mätettiin heidän päällensä. Oudot uhkauksen huudot yhtyivät sotatorvien karkeaan rätinäan, ja symbalein ja tamburinein helinä ja melu kaikkui kaikissa kaupungin-osissa.

"Jos vaan voisimme nousta muurille ja päästä erämaahan", huudahti Hassan Subah yhdelle harvoista jällelle jääneistä tovereistansa, "se on ainoa pelastuksemme. Me kuolemme tänne niinkuin koirat! Jospa vaan kohtaisin Alroy'n!"

Kolme Seldshukia ajaa lensi aukean paikan poikki heidän edessään, useat hebrealaiset hevosmiehet perässä.

"Ruhdo maahan kaikki, Abner. Älä säästä ketään, muista Amalekia", huudahti heidän nuori johdattajansa, heiluttaen veristä käyräseliänsä.

"Tuossa he makaavat — yksi, kaksi — tässä menee kolmas. Heittokeihääni korjasi hänen."

"Veri virtaa hevosestanne. Missä Jabaster on?"

"Porteilla; käsivarttani pakottaa tappelusta. Herra on jättänyt heidät käsiimme. Jospa vaan tapaisin heidän päällikkönsä!"

"Käänny tänne, verikoira, hän on tässä", huudahti Hassan Subah.

"Pois, Abner, tämä asia on minun."

"Ruhtinas, te olette jo surmanneet tuhansia."

"Ja Abner kymmeniä tuhansia. Eikös niin? Tämä asia koskee vaan minuun. Käy päälle, Turkkilainen."

"Sinäkö Alroy olet?"

"Juuri sama."

"Alschirokin surmaaaja?"

"Aivan niin."

"Kapinoitsia ja murhamies."

"Olkoon menneeksi. Katsokaat itseänne."

Hebreaalaisten ruhtinas heitti keihäänsä Seldshukia kohden. Se kimmahti takaisin rintahaarniskasta; mutta Hassan Subah horjahti satulassansa. Tointuen hän töyttäsi suurella voimalla Alroy'ta vastaan. Heidän käyräsapelinsa sälähtivät yhteen, ja Hassan Subah'n säilä särkyi palasiksi.

"Se, joka myi tämän miekan minulle, sanoi, että se oli tenhottu, ja ettei kukaan muu kuin joku kalifi voisi sitä särkeä", lausui Hassan Subah. "Hän oli valehtelia."

"Lienee kyllä ollut", sanoi Alroy ja löi Seldshukin maahan. Abner oli karkoittanut hänen kumppaninsa. Alroy astahi nääntyvältä ratsultansa ja, hypähtäen viimeisen vihollisen mustan ratsun selkään, hyökkäsi taas taajimpaan taisteluun.

Yön varjot laskeusivat maahan, pauhina vaikenen vaikenemistaan, vainomus taukosi. Muutamat onnettomat Mahomettilaiset, jotka olivat nousneet satulastansa ja lähteneet piiloon raunioihin, löydettiin sattumalta, vedettiin esiin ja surmattiin. Aikaa ennen keski-yötä viimeinen Seldshuki oli heittänyt henkensä.

Kuu levitti runsaasti valoansa palatsien kadulle, joka oli täynnä läjiin luotuja kaatuneita ja henkiin jääneitä voittajia. Valkeita viritettiin, tulisoittoja sytytettiin ja voittajat valmistivat halattua ateriala, laulaen ylistyksen ja kiitoksen hymnejä.

Juhlakulkue lähestyi. Symbalejansa helkyttäen profetissa Ester tanssi Israelin Messiaksen edessä, joka nojauti voittoisaan käyräsapeliinsa, Jabaster, Abner, Scherirah ja etevimmät päälliköt ympärillä. Kuka olisi nyt epäillyt hänen lähetyksensä todellisuutta? Lavea ja hiljainen erämaa kaikkui hänen innostuneitten seuralaistensa riemuhuudoista.

VII.

Hitaasti vierivät tuskaiset hetket Hamadanin juutalaisessa kaupungin-osassa. Kerta toisensa perästä kunnian-arvoisa Bostenag keskusteli voiton mahdollisuutta samantunteisten, vaan toivottomien vanhempien kanssa. Miriam rukoili ehtimiseen. Heidän rohkeimmat toiveensa eivät ulottuneet heidän ruhtinaansa paon tuolle puolen.

Kaksi viikkoa oli kulunut eikä mitään uutisia ollut tullut sotaretken menestyksestä, kun yhtäkkiä, auringonlaskun tienoilla, etuvartia jostakin vahtitornista ilmoitti, että aseilla varustettu joukko oli kaukaa näkyvissä. Huolestuneet kaupunkilaiset kiirehtivät heti valleille, uuteliaat parvet täyttivät kadut ja torit. Ilo loisti Mahomettilaisten kasvoista, kylmä väristys hiipi Hebreaalaisten sykkiviin sydämiin.

"Löytyy vaan yksi Jumala", lausui portin päällikkö.

"Ja Mahomet on hänen profeettansa", vastasi joku vartia.

"Huomenna me leikkaamme nenän kaikilta noilta juutalaisilta koirilta."

"Valtikka on kadonnut", huudahti Bostenag epätoivossaan.

"Herra, muista Davidia!" lausui Miriam hiljaa, kun hän heittäysi maahan palatsin pihalla ja kätki kasvonsa tomuun.

Juhlallisesti mollat likenivät muureja vuodattaakseen siunaustansa voittoisan Hassan Subah'n eteen. Muezzit nousivat minareteihin tarkastaakseen mailleen menevää aurinkoa ja julistaakseen Allah'n voimaa uudistuneella innolla.

"Olisi hupainen tietää, tuovatko he Alroy'n tänne elävänä vai kuolleena", sanoi portin päällikkö.

"Jos hän elää, hän seivästetään", vastasi joku vartia.

"Jos hän on kuollut, ruumis viskataan pois koirille", arveli päällikkö; "niin on tapa tehdä."

"Bostenag hirtetään", jatkoi vartia.

"Ja hänen heimolaisensa Miriam myöskin", vastasi päällikkö.

"Hm!" lausui vartia. "Hassan Subah on mieltynyt mustiin silmiin."

"Minä toivon, ettei oikea mahomettilainen koske juutalaiseen tyttöön", huudahti suuttuneena joku musta eunukki.

"He lähestyvät. Mikä pölytuoksu!" sanoi portin päällikkö.

"Minä selitän Hassan Subah'n!" lausui vartia.

"Niin minäkin", arveli eunukki, "minä tunnen hänen mustan hevosesensa."

"Minua haluttaisi tietää, montako dirhemiä vanhalla Bostenagilla on", lausui päällikkö.

"Lukemattomia", vastasi vartia.

"Ei suinkaan tästä mitään ryöstöä tule?" lausui eunukki.

"Saadaan nähdä", arveli päällikkö, "kaikissa tapauksissa minä olen velkaa tuhat dirhemiä vanhalle Shelomille. Meidän ei tarvitse maksaa nyt, näettekö."

"Ei tosiaankaan" lisäsi musta eunukki. "Kapinoitsioille!"

Joukko hevosmiehiä riensi esiin. Heidän johdattajansa seisautti tulisen ratsunsa muurien alle.

"Profeetan nimeen, kuka tuo on!" huudahti portin päällikkö vähäisen hämmentyneenä.

"Minä en ole häntä koskaan ennen nähnyt", lausui vartia, "vaikka hän on Seldshukin puvussa. Se on varmaan joku Bagdadista, arvaan minä."

Torvi soi.

"Kuka vartioitsee porttia?" soturi huusi.

"Minä olen portin päällikkö", vastasi ystävämme.

"Avaa se siis Israelin kuninkaalle."

"Kenelle?" kysyi kummastunut päällikkö.

"Kuningas Davidille. Herra on jättänyt Hassan Subah'n ja hänen armeijansa meidän käsiimme, ja kaikista uljaista Seldshukeista ei ole yksikään jäänyt jälille. Avaa porttisi äläkä tuhlaa aikaa. Minä olen Jabaster, yksi Herran vallanpitäjä; tämä käyräsapeli on minun valtuuskirjani. Avaa portit, ja sinulle ja sinun kansallesi on se armo tapahtuva, jota he eivät ole itse koskaan osoittaneet; mutta, jos viivyt hetkenkin, näin sanoo kuningas, meidän Herramme: 'minä olen kiskova auki sinun porttisi ja kokonaan hävittävä kaikki, mitä sinulla on, enkä säästä niitä ensinkään; vaan lyön sekä miehen että vaimon, lapset ja imeväiset härät ja lampaat, kamelit ja aasit.'"

"Käske kunnian-arvoisaa herra Bostenagia tänne", lausui portin päällikkö, jonka hampaat helisivät suussa. "Hän on välittävä meidän eduksemme."

"Ja lempeä Miriam", lisäsi vartia. "Hän on aina niin hyvä."

"Minä tahdon käydä juhlasaaton etupäässä", lausui musta eunukki; "minä olen tottunut naisten seuraan."

Mollain juhlallinen joukko askelsi jotensakin maallisella kiiruulla takaisin kokouspaikkaansa; aurinko laski, mutta kummastuneet muezzit seisoivat suu auki ja unhottivat kokonaan jumalansa voimaa ja profeettansa arvoa julistamasta. Koko kansa huusi kunnian-arvoisaa herra Bostenagia ja lempeätä Miriamia, ja juoksi miehissä saadaksensa ensiksi suudella heidän vaatteittensa liepeitä.

Hamadanin pääportista tultiin neliskulmaiselle kentälle suuren moskean eteen. Tähän kaupungin koko väestö näytti kokoontuneen. Portit olivat avoinna; Jabaster ja hänen kumppaninsa pitivät vahtia.

Lyhyt hämärän aika meni ohitse, yön varjot laskeusivat maahan. Minaretit olivat valaistut; rakennuksista riippui kukkavannikoita, vallit olivat peitettyt kudotuilla tapeteilla ja matoilla.

Rumpujen, torvien ja symbalein jyminä ilmoitti Hebrealaisten armeijan tuloa. Kansa huusi ilosta, ulkopuolella olevat soturit vastasivat kauan kestäväillä voitonhuudoilla. Keskellä tulisoittojen loistoa ja vartioväkensä etupäässä ratsasti kaupunkiin nuorukainen mustalla hevosella, heiluttaen käyräsapeliensa — kansa lankesi polvillensa ja huusi: "kauan eläkään Alroy!"

Kunnian-arvoisa vanhus lähestyi, taluttaen ihanata tyttöä, jonka silmät olivat luodut maahan. He johdattivat lähetyskuntaa, jonka jäsenenä olivat kaupungin etevimmät asukkaat. He tulivat anomaan armoa ja turvaa. Heidät nähdessään nuori soturi hypähti hevosensa selästä, heitti pois käyräsapelinsa ja syleili tyttöä ja huudahti: "Miriam, sisareni, tämä, tämä on todella triumpfi."

VIII.

"Juo", sanoi Kisloch, Kurdilainen, Kalidaalle, Indialaiselle; "sinä unhotat, kumppani, ettemme enää ole mahomettilaisia."

"Viini maistuu minusta erittäin makealta, kun sitä juo kultaisesta pikarista", lausui Guebriläinen. "Minä sain tämän kalun tänään basaarissa", hän lisäsi, näyttäen komeata, juveleillä koristettua vaasia.

"Minä luulin, ettei ollut lupa ryöstää", irvisteli Neekeri.

"Ei olekaan", vastasi Guebriläinen; "mutta saammehan ostaa, mitä tahdomme — vasta maksettavaksi."

"No, minä puolestani olen kohtuullinen mies", arveli Kalidas, Indialainen, "enkä tahtoisi vahingoittaa edes näitä kirottuja turkkilaiskoiria. Minä en ole leikannut poikki isäntäni kaulaa, vaan ainoastaan muuttanut hänet portinvartiakseni ja tyydyn itse hänen haremiinsa, hänen kylpemöihinsä, hänen kauniisiin hevosiinsa ja muihin pikku kaluihinsa."

"Mimmoisissa majoissa me olemme! Ei mikään vedä vertoja oikealle Messiakselle!" huudahti Kisloch hyvin hartaasti.

"Ei mikään", vastasi Kalidas; "vaikka totta puhuen minä en paljon luottanut Salomonin valtikan voimaan, ennenkuin hänen majesteettinsa löi sillä tuon urhoollisen Seldshukin pään halki."

"Mutta nyt ei tarvitse sitä enään epäillä?" lausui Guebriläinen.

"Me olisimme todella uskottomia, jos nyt epäilisimme", vastasi Indialainen.

"Kuinka onnellista", irvisteli Neekeri, "että minä, jolla ei ollut mitään uskontoa ennen, nyt olen tavannut oikean!"

"Tosiaan onnellista!" sanoi Guebriläinen. "Millä nyt huvitamme itseämme tänä yönä?"

"Mennään kahviloihin ja juotetaan Turkkilaisille viiniä", ehdoitti Kalidas, Indialainen.

"Entä, jos pistäisimme jonkun moskean tuleen?" kysyi Kisloch, Kurdilainen.

"Minä tein vähän koiruutta tänä aamuna parille dervishille", sanoi Guebriläinen. "Minä kohtasin yhden niistä, joka kerjäsi almuja ja jonka oli toisessa poskessa läpitse pistetty rautalanka; minä otin kiinni toisen dervishin, lävistin hänen nenänsä ja sidoin molemmat yhteen!"

"Ha! ha! ha!" Neekeri naurahti.

IX.

Aasia kaikkui Juutalaisten kapinasta ja Seldshukien verenvuodatuksesta. Persian rikkaista kaupungeista ja Tigrin ja Eufrateen väekkäistä siirtomaista Hebrealaisia yhä virtasi Hamadaniin.

Julmistuneet mahomettilaiset hätyyttivät voitollisten kapinoitsiain veljiä, ja tämä järjettömyys joudutti niitten pakoa. Bagdadin aarteet tulvailivat Hebrealaisten pääkaupunkiin. Istuen Hassan Subah'n divanilla ja pitäen Salomonin valtikkaa kädessään Israelin kuningas vastaan-otti uskollisten alamaistensa kunnian-osoituksia ja laittoi lähettiläitensä Syriaan ja Egyptiin. Hamadanin runsaasti

täytetyt vara-aitat ja asehuoneet muuttivat lyhyellä aikaa pilgrimit sotureiksi. Karttunut ja karttuva kansa tuskin mahtui kaupunkiin. Abnerin johdolla asetettiin kaupungin ulkopuolelle laava leiri, jossa armeijaa joka päivä harjoitettiin ja valmistettiin suurempiin tehtäviin kuin vaan otteluihin erämaassa.

Kun kuukausi oli kulunut Hamadanin antaumisesta, kansa kokoontui tuon suuren moskean neliskulmaisella edustalla, joka nyt oli muutettu synagogaksi. Kansa oli järjestetty riveihin, ja rakennusten katot olivat ihmisiä täynnä. Neliskulman keskellä nähtiin seeteristä ja vaskesta rakennettu alttari, jonka kummallakin puolella seisoi joukko pappeja, vartioiten uhreja, nuorta härkää ja kahta virheetöntä oinasta.

Keskellä sotatorvien kuminaa synagogan portit avattiin ja asettivat ihmettelevien Hebrealaisten silmien eteen ison ja monivärisen rakennuksen, joka oli liitetty kokoon pihalle. Judan pyhät jäännökset, jotka eivät enään olleet hylkiöinä, näkivät sen tabernakelin, josta he niin kauan olivat uneksineet, kerran vielä kimaltelevan auringon säteissä, näkivät sen purpurapunaista esiriput, harvinaisista nahkoista tehdyt uutimet ja hopeisen ja kultaisen hankkinan.

Juhlakulussa likeni joukko pappeja, joka kultarenkaista pistetyillä seeterisauvoilla kantoi komeata arkkia. Persian kätevimmat taiturit olivat sen sepittäneet. Yöt päivät he olivat Jabasterin johdolla työskennelleet saadaksensa aikaan tätä ihmeellistä näytelmää. Kerran vielä Israelin lapset näkivät kerubimit. He puhkesivat kiitoksen ja riemun virsiin, ja useat paljastivat miekkansa ja vaativat ääneen, että heitä vietäisiin Kananealaisia vastaan.

Tabernakelin mystillisten varjostinten takaa Alroy tuli esiin, taluttaen Jabasteria kädestä. He lähestyivät alttaria. Ja Alroy otti kaapun ympäröiviltä papeilta ja puetti sen Jabasterin ylle ynnä vyön ja kalliskivisen rintasovan. Ja Alroy otti hiipan ja pani sen Jabasterin päähän, ja hiipan päälle hän asetti kruunun; ja vuodattaen öljyä hänen päähänsä oppilas voiteli opettajansa Israelin ylimmäiseksi papiksi.

Teuraat tapettiin, synti-uhrit poltettiin. Keskellä pyhän savun pilviä, soiton helinää ja rakastavan kansan ilohuutoja, keskellä hyviä hajuja ja sointuisia säveliä ja innostusta Alroy nousi hevosensa selkään ja lähti kahdenkymmenen tuhannen miehen etupäässä Mediaa valloittamaan.

X.

Avara ja tärkeä Aderbeidshanin maakunta, jonka pääkaupunki Hamadan oli, oli syntynyt muinaisesta Mediasta. Yksi ainoa tappelu ratkaisi koko maakunnan kohtalon. Nehavendin lakealla Alroy kohtasi Kermanshah'n atabekin kiireisesti nostetut joukot ja hajotti ne tykkönään. Kuukauden kuluessa oli jokikinen Aderbeidshanin kaupunki myöntynyt uuden Hebrealaisen ruhtinaan valtaan, ja, jättäen Abnerin päättämään Luristanin valloittamista, Alroy lähti Persiaan.

Alroy'n arvaamaton ja hillitsemätön edistyminen herätti Togrulin, Persian turkkilaisen sultanin, hänen heikumallisesta huolettomuudestaan Nishaburin palatseissa. Hän käski emirejäänsä kohtamaan itseään keisarillisessa Rhey'n kaupungissa, että he yhdellä voimakkaalla ponnistuksella kukistaisivat hävyttömän kapinoitsian.

Uskonto, urhollisuus ja nero innostuttivat kilvan Alroy'n aseita, mutta epäilemättä autti häntä suuresti hänen kummallisen ja kaikkialle hajonneen kansansa vanha samantunteisuus, joka aina toimitti hänelle varhaisia tietoja kaikista vihollisen liikunnoista. Ilman minkäänlaisia hankkeita hän sai asianajajia joka hovissa ja leirissä ja neuvoskunnassa; näitten avulla hän tiesi edeltäpäin vastustajiensa tuumat ja käytti yksin heidän taitoansakin heidän tuhoksensa. Keisarillinen Rhey'n kaupunki valloitettiin yöllä äkinäisellä päällekkarkauksella, ryöstettiin ja poltettiin poroksi. Ne pelästyneet ja säikähtyneet emirit, jotka pelastuivat, pakenivat sultani Togrulin luo, repien partaansa ja ennustaen maailman lähestyvää loppua. Nishaburin palatsit kaikkuivat isäntänsä kirouksista, joka sadatellen juutalaisia koiria ja juhlallisesti luvaten pilgrimiretkä Mekkaan, asettui kirjavan armeijan etupäähän ja riensi Irakin tasangoille Alroy'ta voittamaan.

Persialaisten joukot olivat ainakin viisi kertaa lukuisimmat kuin Hebrealaisten. Paitsi jommoistakin osastoa Seldshukeja oli myöskin Kaukasos laskenut liikkeelle eriskummaiset asukkaansa oikea-uskoisten rivejä tihentämään. Baktiarin sivistymättömät heimokunnat pestattiin nekin turmiollisiin jousinensa, ja rajut Turkomanit, joita sultanin kulta oli houkutellut, luopuivat ajaksi vapaudestansa ja pudistivat pitkiä peitsiänsä hänen sotarinnassaan.

Mutta mitäpä hurjasta Baktiarilaisesta, mitäpä rajusta Turkomanista, mitäpä harjaantuneesta ja ylpeästä Seldshukista Abrahamin, Isaakin ja Jakobin Jumalan soturin rinnalla? Ensi ryntäyksessä Alroy'n onnistui katkaista Togrulin leveälle ulottuva keskusta ja eroittaa Turkkilaisten suurempi osa heidän vähemmän harjaantuneista kumppaneistaan. Medialaisen ratsuväkensä etupäässä Messias kävi Kaukasos soturein kimppuun ja hävitti ne perin juurin. Baktiarin hurjat laumat ampuivat nuolensa

vihollisiansa vastaan ja lähtivät pakoon, ja rajut Turkomanit ryöstivät oman päällikkönsä kuormaston.

Turkkilaiset itse taistelivat ankarasti; vaan kun heidän liittolaisensa olivat jättäneet heidät ja haltiokas vihollinen ympäröitsi heitä, heidän ponnistuksensa olivat turhat ja heidän tuhonsa hirveä. Togrul surmattiin, kun hän johdatti hurjan rohkeata, vaan hyödytöntä päällekkarkasta, ja hänen kuolemansa jälkeen tappelu näytti enemmän teuraukselta kuin taistelolta. Tanner peittyi Seldshukien hyytyneellä verellä. Armoa ei annettu eikä pyydetty. Kaksikymmentä tuhatta valittua soturia kaatui Turkkilaisten puolelta; tähteet ajettiin hajalle ja pääsivät vuorille. Jättäen Scherirah'n järjestystä palauttamaan, lähti Alroy seuraavana aamuna Nishaburia päin, kolmen tuhannen hevosmiehen seurattuna, ja vaati kaupunkia antamaan, ennenkuin asukkaat saivat tiedon sultaninsa tappiosta ja kuolemasta. Persian pääkaupunki vältti Rhey'n kohtaloa häpeällisen sovinnon ja korkean veron kautta. Kosroein ja Gashnovidein aarteet lähetettiin Hamadaniin, jolle aurinko koitti vaan tuodakseen sanomia jostakin voitosta tai valloituksesta.

Sillä välin kuin Alroy mielensä mukaan määräsi rauhan ehdot Nishaburin palatseissa, oli Abner haltuunsa saattanut Luristanin, astunut vuorten poikki ja tunkeunut Persiaan niillä lisäjoukoilla, joita hän oli Jabasterilta saanut. Uskoen uutten valloituksiensa hallinnon ja miehittämisen tälle urhoolliselle päällikölle, palasi Alroy Persian voittajien kanssa rientomarsseissa Hamadaniin niitten tietojen johdosta, jotka olivat hänelle tästä kaupungista lähetetyt.

XI.

Jättäen armeijansa päiväyksen päähän kaupungista, Alroy saapui, ainoastaan päällikkökunta muassa, iltapuolella Hamadaniin, ja, lähtien suorastansa linnaan, kutsui Jabasterin neuvotteluun. Kuningas ja ylimmäinen pappi viettivät yön hartailla keskusteluilla. Seuraavana aamuna julistettiin asukkaille, että heidän hallitsiansa oli palannut, että uusi "Median ja Persian kuningaskunta" oli perustettu, että Hamadan oli määrätty pääkaupungiksi ja Abner varakuninkaaksi sekä että aiottiin viipymättä samota Syriaan ja valloittaa jälleen luvattu maa.

Tämän sotaretken tuuma oli jo aikaa tuleentunut, ja valmistukset sitä varten olivat melkoisesti edistyneet. Jabaster oli oppilaansa poissa ollessa ahkerasti toiminut. Satatuhatta soturia oli nyt koottu "Median ja Persian kuningaskunnan" pääkaupunkiin; suurempi osa näitä oli Hebrealaisia, mutta monta Arabialaista, jotka olivat kyllästyneet Turkkilaisten ikeeseen, ja monta urhoollista seikkailiata Kaspian meren rannoilta kääntyi helposti horjuvasta epäjumalan palveluksesta valloitusta tuottavaan uskontoon ja kartuttivat "Sotalaumojen Herran" armeijaa.

Hamadanin edusta oli peitetty teltoilla, kadut täytetyt läpikulkevalla sotaväellä, basaarit ahdattuina sotavaroilla; koko jonoja kameleja, jotka kuljettivat elatus-aineita, saapui joka päivä ympäröivistä kaupungeista; joka hetki joku korkealakkinen Tatar kiidähti tärkeillä uutisilla kaupunkiin ja riennytti hevostansa linnan palttua ylöspäin. Aseitten sälinä, hevosten korskunna, sotasoiiton toivotukset kuuluivat kaikista kaupungin-osista. Näytti siltä kuin koko maailman toimet ja aarteet olisivat silmänräpäyksessä yhtyneet Hamadanissa. Joka miehellä oli joku suuri tarkoitus; kulta kiiksi jokaisen kädestä. Kaikki suuret intohimot kuohuivat; kaikki inhimillisen jänteveyden yllykkeet olivat vilkkaassa vaikutustyössä. Joka silmä iski tulta, joka jalka astui vakavasti ja nopeasti. Joka mies menetteli niin, kuin yhteinen kohtalo olisi riippunut hänen ponnistuksistansa; niinkuin yhteinen tahto olisi ollut sama kuin hänen yksityinen mielentekonsa. Ei mikään näky ole niin ylevä kuin väestö, jossa mahtava kiihoitus vallitsee.

Oikea-uskoisten hallitsia kohotti profeetan lipun Tigris-virran partaalla. Salaiset sanomat tästä hänen aikomuksestansa, ne juuri olivat kutsuneet Alroy'n niin äkkiä takaisin Persiasta. Nuot harvinaiset ja mystilliset juhlamenot sytyttivät jälleen Mahomettilaisten uinailevan innon, ja niitten vaikutusta oli lisätty edellä käyville ja viisaille keinoilla. Yksistään Bagdadin Seldshukien lukumäärä nousi viiteenkymmeneen tuhanteen mieheen: Syrian sultani lähetti puolestaan ne soturit, jotka olivat voittaneet Damaskon ja Aleppon arabialaiset ruhtinaat; samalla kuin Vähän Aasian muinaiset maakunnat — tuo Seldshukein perustama äveriäs ja voimakas Rumin kuningaskunta — lasketti aloiltansa myriadeja sitä verratonta ratsuväkeä, joka niin usein oli häpeään saattanut Caesarein armeijat. Ei ollut koskaan Harun al Redshidin hallituksen jälkeen niin isoa armeijaa ollut koossa Tigrin rannoilla. Joka päivä joku sotaisa atabeki astui aseellisen saattoväkensä etupäässä kalifin pääkaupunkiin taikka asetti leirinsä virran rannalle; joka päivä jonkun etäisen ruhtinaskunnan uljas emiri kummastutti ja peloitti hekumallisia Babylonialaisia oudon- taikka tuimannäköisillä satureillansa, joita hän oli Arabian erämaista taikka Mustanmeren rannikoilta kerännyt lippunsa ympärille. Parin penikulman päähän virran molemmat rannat olivat, niin pitkältä kuin silmä kannatti, peitetty sen äärettömän armeijan kirjavilla majoilla, loistavilla standareilla, häilyvillä lipuilla ja vilkkuvilla viireillä, jonka korkeimpana päällikkönä oli Seldshukein suurisultani ja kalifin palatsin kuvernööri Malek.

Tämmöinen se voima oli, joka oli koottu Aasian tasangoille pidättämään Hebrealaisten ruhtinaan edistymistä ja estämään sen muistettavan maan valloittamista, joka oli luvattu hänen isiensä uskalle,

mutta menetetty heidän uskottomuutensa kautta. Hamadanin vallein edustalla Alroy katsasteli Israelin armeijaa, kuusikymmentä tuhatta raskas-aseista jalkasoturia, kolmekymmentä tuhatta jousimiestä ja kevyt-aseista soturia, ja kaksikymmentä tuhatta hevosiasta. Paitsi näitä oli kymmenen tuhatta ratsumiestä valittu itsenäiseksi joukoksi, joka nimitettiin Pyhäksi Vartiakunnaksi. Nämät olivat kaikki palvelleet Persian sotaretkellä. Näitten keskirinnassa jättiläinen — sillä Elnebar oli kolme jalkaa pidempi kuin tavalliset ihmiset — kantoi Salomonin valtikkua, joka oli pantu kultaiseen, rubineilla koristettuun koteloon ja pistetty vahvan seeterikeihään päähän. Asriel, Abnerin veli, oli Pyhän Vartiakunnan päällikkönä.

Armeija oli jaettu kolmeen osastoon. Kaikki astuivat juhlallisessa järjestyksessä Alroy'n valleilla sioitetun valta-istuimen editse ja painoivat alas lippunsa ja keihäänsä, kun he tulivat urhoollisen johdattajansa ohitse. Bostenag ja Miriam ja koko kaupungin väestö katselivat muureilta tätä eläyttävää näytelmää. Samana iltana lähti Scherirah neljäkymmenen tuhannen miehen kanssa Kermandshah'n läpitse Bagdadia päin; ja Jabaster, joka komensi pyhässä puvussansa ja joka oli vannonut, ettei hän hellittäisi miekastansa, ennenkuin temppele oli rakennettu jälleen, vei osastonsa Nehavendin voitokkaitten lakeain ylitse. Heidän oli määrä yhtyä Kerrundin vuorensolassa, joka saatti Bagdadin maakuntaan, ja vartoa kuninkaan tuloa.

Päivän valjetessa kuninkaallinen osasto ja Pyhä Vartiakunta jättivät, molemmat Asrielin johdolla, pääkaupungin. Alroy ei ollut vielä tullut, ja muutamia tunteja hänen staabinsa upseerit nähtiin kuleksivan linnan tienoilla taikka osoittavan taitoansa keihäyttensä heittämisessä samalla kuin he suistivat maltittomia hevosiansa porttein edessä.

Kuningas viipyi sisarensa luona, kävellen hänen kanssansa heimolaisensa puutarhassa. Toisen kätensä oli hän laskenut hänen solevan vartalonsa ympärille ja toisella hän piti kiinni hänen hienosta ja sievästä kädestään. Isot kyynelkivet puhkesivat Miriamin alakuloisista silmistä ja vierivät hänen vaaleille, suruisille poskillensa. He astuivat äänettöminä, veli ja sisar, joitten voimakkaan, puhtaan rakkauden edestä yksin kunnianhimokin väistyi. Hän avasi ristikkoportin. He astuivat vähäiseen ja viheriäiseen laaksoon; heidän edessään oli tuo marmorinen suihkulähde pylväineen katoksineen, ja tuonnempaa näkyi Alroy'n ratsu ja ainoa palvelia.

He seisahtuivat, ja Alroy poimi kukkia ja puetti ne Miriamin hiuksiin. Hän tahtoi saada häntä hymyllänsä lievittämään eron katkeruutta. Lempeästi hän irroitti syleilevän käsivartensa, melkein huomaamatta hän päästi pois hänen vapisevan kätensä.

"Sinä sieluni sisar", hän lausui, "kun me viimein erosimme täällä, minä olin pakolainen, ja nyt minä jätän sinut voittajana."

Miriam kääntyi ja heittäysi veljensä kaulaan ja painoi kasvonsa hänen rintaansa vastaan.

"Oma Miriamini, me kohtaamme toinen toisemme Bagdadissa."

Hän viittasi luokseen sisarensa vähän matkan päässä seisovat neitsyet; he lähestyivät; hän jätti Miriamin heidän haltuunsa. Hän kosketti hänen kättänsä huulillansa, ja, rientäen hevosensa luo, nousi sen selkään ja katosi.

XII.

Joukko säännötöntä ratsuväkeä puolusti heikosti Kerrundin vuorensolaa. Scherirah'n etu-osasto valloitti sen ilman suurta tappiota, ja pakolaiset veivät kalifin laumoille sanoman Hebrealaisten armeijan tulosta.

Tigrin lakealla vihollinen asettui sotarintaan. Malek itse, Seldshukien suurisultani, komensi keskustaa; oikeata siipeä, jota Syrian sultani johdatti, suojeli virta; ja vasen, Rumin sultani etupäässä, oli saanut itselleen etuisan aseman epätasaisella ja ylenevällä tanterella. Ylpeänä joukkojensa luvusta, urhollisuudesta, sotajärjestyksestä ja sijoituksesta Malek odotti Persian voittajaa.

Hebrealaistenkin välkkyvät kolonnit näkyivät nyt etenevän vuorten välitse ja järjestyvän lakean toisessa päässä. Ennen yön tultua päällekkäaajien leiri oli asetettu Malekin kuuluville. Teltojen liikkuvat valkeat eroitettiin selvästi; ja tuon tuostakin vihollisten sotatorvien uhkaava ääni kohtasi vastustajien korvia. Ei ollut kuin lyhyt matka näitten mahtavain armeijain väliä. Huomispäivä oli ratkaiseva ehkä vuosisatojen kohtalon. Kuinka kauhistava taistelun aatto on!

Muutamien päällikköjen seuratussa Alroy itse kävi sotamiestensä teltoissa, luvaten heille huomispäiväksi semmoista triumfia, jonka rinnalla Nehavendin ja Nishaburin voitot vaipuisivat mitättömiksi. Heidän vilkkaat ja innostuneet kasvonsa osoittivat samalla heidän miehuullisuuttansa ja

luottamustansa. Salomonin valtikka kannettiin juhlallisesti leirin läpitse. Korkean kukkulan laella, joka kenties oli jonkun muinaisen sankarin hautakumpu, lausui Ester, profetissa, armeijan kiivas-uskoisimpien keskellä yllyttäviä ennustuksia. Mikä komea näky! — ihana, innostunut tyttö, vakavia, hartaita sotureita ryhmittäin ympäri, vartiatulten punaiset liekit, jotka, yhtyen kuun hopeisin varjoihin, valaisivat hänen seuralaistensa monivärisiä turbaneja ja heiskuvia haarniskoita!

Alroy'n teltassa Jabaster neuvotteli oppilaansa kanssa huomispäivän tuumista.

"Tämä on toisenlainen näkymö kuin Kaukason luola", sanoi Alroy, kun ylimmäinen pappi aikoi lähteä.

"Niillä on suuri yhtäläisyys; isiemme Jumala on meidän kanssamme."

"Niin! Sotalaumojen Herra. Moses oli suuri mies. Ainoastaan valloituksen elämä on jonkun-arvoinen."

"Te mietitte?"

"Entisyyttä. Nykyisyys on valmiina. Liiallinen ajatteleminen saattaa pilata sitä."

"Entisyys on viisautta varten, nykyisyys toimintaa varten, vaan iloa varten on tulevaisuus. Se tieto, että temppelin rakentaminen on käsillä, että Herran voideltu kerran vielä on asuva Davidin huoneessa, täyttää mieleni; ja kun minä ajattelen vastaista kunniaamme, minä melkein unhotan hellässä innostuksessani sen arvokkaisuuden, joka on sovelias pyhälle viralleni."

"Jerusalem — minä olen nähnyt sen. Montako tuntia on päivän koittoon?"

"Noin kolme."

"Kumma kyllä, minä voisin nukkua. Muistaakseni olin aina levoton iltaa ennen taisteloa. Mikä syy siihen on, Jabaster?"

"Teidän uskonne, herrani, on syvä."

"Niin, minussa ei ole mitään pelkoa. Minun osani ei ole vielä sääty. Hyvää yötä, Jabaster. Käy Asrielin luona urhoisa pappi. Pharez!"

"Herra!"

"Herätä minua toisella vahtimuutoksella. Hyvää yötä, poikani."

"Hyvää yötä, Herrani!"

"Pharez!"

"Herätä minua kaiken mokomin toisella vahtimuutoksella. Luuletko, että vielä on kolme tuntia, ennenkuin päivä koittaa?"

"Niillä vaiheilla, herra."

"Hyvä! toisella vahtimuutoksella, muista; hyvää yötä!"

XIII.

"Jo on toinen vahtimuutos, herrani."

"Näin pian? Olenko minä nukkunut? Minä olen hilpeä kuin kotka. Käske Scherirah tänne, poikani."

"Se on omituista, etten minä koskaan enää näe unta. Ennen pakoani nukuntani aina häirittyi. Sanokoot mitä tahansa, mies on syntynyt toimintaa varten. Elämäni on nyt sointuisa, ja uni on muuttunut, miksi luonto sitä aikoi, lohdutukseksi eikä taisteloksi. Ennen se oli kamppaus mustien intohimojen ja kirkkaitten unelmien välillä, joitten tuotteliaissa kuvauksissa ja valoisissa näyissä etsin turvaa jokapäiväisen todellisuuden synkästä kurjuudesta."

"Minun tekee mieli vetää syrjille teltani varjostimet. Majesteetillinen näky! Minäkö todella olen nostanut tämän armeijan! Aavalla lakealla, niin pitkältä kuin silmäni näkee, lumivalkeiset teltat kaunistavat purpuranväristä maisemaa, ja sotarintaan asetetut legionat kokoontuvat lippujensa ympärille taistelemaan minun puolestani. Tämä on Aasian kuolemantuska."

"Vuosi takaperin minä juuri tässä paikassa laskeusin alas kuolemaan tuntemattomana olentona taikka tunnettuna ja tunnustettuna ainoastaan ylenkatseella, ja nyt maailman sultanit rientävät minua

vastustamaan. Minussa ei ole mitään pelkoa. Minun osani ei ole vielä sääty. Ja mimmoiseksi se kääntynee? Sen ratkaisoon se voima; joka on tähän asti muodostanut koko minun elämäni."

"Jerusalem, Jerusalem — aina hän jahkii Jerusalemia. Vaikka hän on oppinut, on hän ahdasmielinen uskonkiihkolainen, jonka uneksiva muisti mielellään saattaisi tulevaisuuden entisyyden kaltaiseksi. Voi Bagdad, Bagdad, sinun hohtavissa saleissasi on sulo, suurempi kuin kaikki hänen salaiset oppinsa!"

"Haa! Scherirah! Päivä valkenee kohta; tähdet loistavat vielä. Ilma on varsin mieluisa. Huomispäivä on suuri päivä, Scherirah, Israelille ja teille. Te johdatatte päällekkarkausta. Tulkaat hetkeksi teltaani, urhoollinen Scherirah'ni."

XIV.

Päivä koitti — vahva kolonni Hebrealaisia hyökkäsi, Scherirah'n komennolla, kalifin armeijan keskirintaa vastaan. Toinen kolonni karkasi, Jabasterin johdolla, kohti vasenta siipeä, jonka päällikkönä Rumin sultani oli. Tuskin oli Alroy huomannut, että Scherirah'n oli onnistunut tunkea Turkkiilaisten keskirinnan läpi, kun hän jo asettui Pyhän Vartiakunnan etupäähän ja vastustamattomalla ryntäyksellä saatti heidät täydelliseen epäjärjestykseen ja hämminkiin. Syrian sultanan osasto ja suuri osa keskirinnasta karkoitettiin kokonaan ja ajettiin virtaan, ja Malekin osaston jäännökset eroitettiin kauas hänen vasemasta siivestänsä.

Mutta sillä välin kuin Alroy jo piti voittoa varmana, odottivat peräti toiset onnen vaiheet Jabasterin osastoa. Rumin sultani, joka oli sioittunut hyvin etuisalle paikalle ja komensi sotureita, jotka olivat tottuneet Konstantinopolin Kreikkalaisten sotajärjestykseen, vastaan-otti Jabasterin hyömäyksen horjumatta eikä ainoastaan peruuttanut hänen töyväystänsä, vaan syöksähti viimein itsekin heihin käsiksi, seuhtoen ja hajottaen Hebrealaisten kolonneja tykkönänsä. Turhaan koetti Jabaster järjestää sotureitansa, turhaan hän toimitti erinomaisia urhouden töitä, turhaan kaatoi hän itse sultanan lipunkantajan maahan, vieläpä kerran tunkeusi monarkin teltaan saakka. hänen osastonsa kukistettiin perinjuurin. Se into, jolla Rumin sultani ahdisti vastustajiansa, esti häntä Turkkiilaisten keskirinnan avutonta tilaa huomaamasta. Jos hän vaan olisi, Jabasterin osaston masennettuansa, tyytynyt käymään takaapäin Alroy'n kimppuun, olisi tämä päivä ehkä päättynyt ihan toisella lailla. Mutta nyt Alroy'n terävä silmä pian havaitsi hänen erhetyksensä, ja hän käytti toisen varomattomuutta edukseen. Hän jätti Ithamarin pitämään keskirintaa alallansa, kiiruhti itse Pyhällä Vartiakunnalla Rumin sultania vastaan ja antoi Jabasterille tilaisuutta koota osan omasta joukostaan. Rumin sultani, joka oivalsi, että kaikki oli hukassa toisten päällikköjen taitamattoman käytöksen tähden, käski soturinsa pois, peräytyi nopeasti, vaikka hyvässä järjestyksessä Bagdadiin, vei muassaan kalifin, hänen hareminsä ja osan hänen aarteistansa, ja pakeni Syriaan. Sillä välin jällelle jääneen turkkilaisen armeijan tappio kävi täydelliseksi. Tigrin vedet muuttuivat ruskeiksi verestä, ja ne kaupungit, joitten läpitse se juoksi, saivat tiedon Alroy'n voitosta hänen vihollistensa uiskentelevien ruumiitten kautta. Kolmekymmentä tuhatta Turkkiilaista surmattiin tässä tappelussa: näitten joukossa Bagdadin ja Syrian sultanit ja suuri paljous atabekejä, emirejä ja muita päälliköitä. Kokonainen osasto, joka huomasi itsensä saarretuksi, heittäysi voittajien armoihin ja luopuivat aseistaan. Kolmen sultanan leirit ja aarteet anastettiin niinikään, ja pakeniat olivat niin hajalle ajetut, etteivät yrittäneetkään kokoontumaan, vaan joukostansa eksyneinä ja toivottomina levisivät läheisiin maakuntiin ja ryöstivät niitä. Jabasterin osaston väenhukka oli myöskin iso, mutta muu armeija ei kärsinyt suurta vahinkoa. Alroy itse oli vähäisen haavoitettu. Taisteloa kesti vaan kolme tuntia. Sen seuraukset olivat äärettömät. David Alroy oli nyt Idän hallitsia.

XV.

Lakea oli täynnä ihmisten ja hevosten ruumiita, aseita, lippuja ja maahan kumottuja teltoja. Palaten Rumin sultanan takaa-ajosta Alroy käski torvensoittajain kutsua aseisin ja, tomulla ja verellä peittyneenä, nousi ratsunsa selästä ja seisattui Malekin teltan eteen, nojautuen veriseen käyräsapeliinsa, samalla kuin hänen voittoisat kenraalinsa ympäröivät häntä.

"Jabaster!" Alroy lausui, ojentaen kättänsä ylimmäiselle papille, "hyvä oli, että teidän sotureillanne oli semmoinen johdattaja. Ei kukaan muu kuin te olisi voinut saada heitä järjestymään. Teidän tarvitsee harjoittaa poikianne vähäisen, ennenkuin he jälleen joutuvat Kappadokian ratsuväen pariin. Urhoollinen Scherirah, me emme unhota ryntäystänsä. Asriel, sanokaat vartiakunnalle minun puolestani, että heidän käyräsapelinsa aikaan saattivat Tigrin voiton. Ithamar, mitkä ovat vereksimmät soturimme?"

"Aderbeidshanin legiona, herra."

"Kuinka suuri se on?"

"Heitä on kaksitoista tuhatta miestä: me voimme koota kaksi kolmannesta."

"Uljas Ithamar, ottakaat Aderbeidshanin väki ja yksi vartiakunnan osasto, astukaat Bagdadin luo ja vaatikaat kaupunkia antaumaan. Jos Rumin sultani tarjoo tappelua, asettukaat sotarintaan ja hän tyydyttäköön halunsa. Tätä nykyä soturit näitten kiiruisten marssien ja tuimien taisteloin perästä tarvinnevat lepoa. Luullakseni hän ei kauan viivy. Käskekäätkäat kaupungin antautua ja sanokaat, että, jos vastusta tehdään, minä saatan sen yhtä autioksi kuin vanha Babylon. Älkäätkäat hieroko rauhaa minkään aseellisen joukon kanssa. Missä se soturi on, joka pelasti pääni murskaksi joutumasta — hänen nimensä on Benaiah?"

"Minä odotan teidän käskyänne, herrani."

"Te olette kapteini. Yhtykäätkäat Ithamarin osastoon ja voittakaat uusia laakereita, ennenkuin tapaamme toisemme jälleen. Oivallinen Asriel, pankaat veljellenne sana meidän menestyksestämme."

"Herra, useita Tatareja on jo lähetetty Hamadaniin."

"Hyvä! Laittakaat vielä yksi, joka vie tämän kirjoituksen sisarelleni, Miriamille. Toimittakaat Malekin telta voitonmerkiksi Hamadaniin. Elnebar, te Hebrealaisten Goljat, te kannoitte pyhää standariamme niinkuin sankari! Kuinka profetissan laita on? Minä näin hänen ryntäävän eteenpäin meidän riveissämme, pitäen miekkaansa ylhäällä lumivalkoisella käsivarrellansa, pitkät, mustat hiukset liehuen ikäänkuin myrskypilvi, ja silmät leimuten tulta."

"Kuninkaan vuotaa veri", lausui Jabaster.

"Hiukan vaan, se virvoittaa minua. Minä olen vähän kuumeessa. Kuningaskunta vesipisarasta! Ja nyt haavoitettujen ystäviemme luo. Asriel, ruvetkaat järjestämään leiriä! Sabbatin aatto on käsillä. Aika joutuu."

XVI.

Kuolleet olivat ryöstetyt ja viskatut virtaan, Hebrealaisten leiri oli valmis. Etevinten upseeriensa kanssa kävi Alroy haavoitettuja katsomassa ja urhoollisia kiittämässä. Se häärinä, joka aina syntyy voitettun taistelun perästä, lisääntyi tällä kertaa armeijan levottomuudesta, kun se kiitollisuudessansa tahtoi tyystisti vaarin-ottaa lähestyvää sabbatia.

Kun aurinko laski, sabbati oli alkava. Aaltoileva ilman ranta esti sitä hetkeä tarkoin määräämästä, jolloin se katosi. Karmosiinipunainen päivänkerä vierii purpuranväristen vuorten taa, ja uhkea, ruusuinen hohto oli levinnyt taivaan ylitse. Silloin nähtiin, kuinka hartaat uskonkiihkolaiset, ylpeillen Talmudin tiedostansa, pitivät valkoista silkkivyhtiä käsissänsä ja ilmoittivat sabbatin tuloa sen muuttuvia värejä myöten. Niin kauan kuin vyhti vielä paistoi kullalta, hilke yhä kuului aseseppien pajasta, ruvankeittäjien valkea yhä lehotti, hevosväki talutti ratsujansa virralle, ja utterat jalkasoturit sitoivat teltojansa ja veistivät paalustojaan. Silkkivyhti kävi punaiseksi, asesepät takoivat enentyneellä innolla, ruvankeittäjät puhalsivat ankarammin, hevosväki riensi pois virralta, jalkasoturit katselivat huolestuneina tummentuvaa hämärää.

Silkkivyhti kävi siniseksi; himmeä, haudankaltainen, harmaa väri samensi sen heleyttä. Sääsken hyrinä kuului, yön lepakot kiertelivät teltojen ympäri, torvet raikkuivat kaikilta kulmilta, aurinko oli laskenut, sabbati oli alkanut. Paja oli vajennut, valkea sammunut, hevosten korskunta ja miesten hyörinä herjennyt. Syvä, äkkinen, kaikkialle leviävä äänettömyys painui mahtavaan armeijaan. Oli yö; sabbatin pyhä lamppu paloi kaikissa leirin teltoissa, joka hiljaisuutensa ja loistonsa puolesta kilpaili äänettömien ja hehkuvien taivasten kanssa.

Aamu tuli; soturit kokoontuivat alttarien ja uhrien ympärille. Ylimmäinen pappi ja häntä palvelevat leviitit julistivat Israelin Jumalan ykseyttä ja kaikkivaltaa, ja hänen voittaneen ja valitun kansansa samantunteiset vastaukset kajahtivat lakean ylitse. He palasivat jälleen teltoihinsa lain selittämistä kuuntelemaan; ei saanut kävelläkään sabbatina pidempää matkaa kuin sen, joka eroittaa Jerusalemin Öljyvuoresta. Yhtä pitkä oli myöskin temppelin ja tabernakelin väli; se oli tarkasti mitattu, ja jokainen Hebrealainen, joka sinä päivänä lähti leiristä, havaittiin lukevan sabbatipäiväyksen askelia. Vihdoin aurinko taas laski, ja yhtäkkiä valkeita leiskahti, ääniä kuului, ihmiset liikkuivat sillä erinäisellä ja pikaisella tavalla, josta edellisen illan hiljaisuus oli ollut omituinen. Naurun hekotukset, soiton helinä ilmoittivat tulevan yön juhllisuutta; elatus-aineita tuli yltäkyllyin läheisistä kylistä, ja ennen pitkää hurskaat voittajat viettivät äskeistä triumfiansa iloisilla kemuilla.

Aamulla yksi Tatari saapui Ithamarin tyköä, kertoen Alroy'lle, että Rumin sultani oli vetäynyt Syriaan, että Bagdad oli jätetty puollustamatta, mutta että hän oli suostunut siihen asukkaitten pyyntöön, että lähetyksunta saisi käydä Alroy'n luona, ennenkuin soturit astuisivat kaupunkiin. Hän oli myöskin vakuuttanut heille turvallista matkaa.

XVII.

Seuraavana aamuna sanansaattajat ilmoittivat lähetyskunnan tulon. Koko armeija oli aseissa. Alroy oli käskenyt, että armon-anojat vietäisiin koko leirin läpitse, ennenkuin he laskettaisiin kuninkaalliseen teltaan, jonka kummallekin puolelle Pyhä Vartiakunta oli sioitettu. Teltan syrjälle vedetyt varjostimet asettivat näkyviin voittajan itse, joka istui komealla divanilla. Hänen oikealla kädellensä seisoi Jabaster papillisessa puvussa, vasemmalla Scherirah. Hänen takanansa jättiläinen Elnebar piti pyhää valtikkaa. Joukko päälliköitä oli järjestetty teltan molemmille puolille.

Symbalein ja verhottujen vaskirumpujen ääni kuului ja matalia torvien toivotuksia; seurueen etumainen osa nähtiin teltoilla reunustetun käytävän kaukaisessa päässä. Ensiksi tuli joukko kauniita nuorukaisia, astuen kaksittain ja sirotellen kukkia, sitten sarja soittoniekkoja väljissä, kultakankaisissa vaatteissa, vieretellen hopeatorvilla vaikeroivia säveliä. Näitten perästä seurasi orjia kaikista ilmanaloista, kantaen itsekukin jotakin oman maansa parasta ja kalliinta tuotetta: neekerit elefantin hampaita, strutsinsulkia ja kultahiekalla täytettyjä korulippaita; Syrialaiset harvinaisia sota-asuja; Persialaiset atarguli-vaaseja, ja Intialaiset korittain Ormuzin helmiä ja hienoja Kashmirin shaaleja. Lastensa keskellä, joista joka toinen talutti valkoista, joka toinen vaaleanruskeata metsäaurista, Arabialainen puettuna siniseen vaippaansa johdatti karmosiinipunaisesta silkinuorasta korkeata, kaarneenkarvaista giraffia. Viisikymmentä kookasta miestä kantoivat parittain hopeakilpeä, joka oli täynnä kultarahoja, taikka kaiverrettuja, timanteilla koristettuja pikareita.

Symbalein soitto ilmoitti kunniapukujen lähenemistä, jotka olivat valitut oikea-uskoisten hallitsian vaatekammioista; tässä nähtiin Aleppon silkkejä ja Damaskon kullalla kirjailtuja kankaita, päämättyinä sopelin ja kärpin turkiksilla, untuvaa joutsenen rinnasta ja valkoisen ketun nahkoja.

Näitten jälkeen tuli kaksi harmaata dromedaria hopeisin valjainensa, ja useita satulavaipoilla varustettuja hevosia, joita jokaista pulskeasti vaatetettu palvelia talutti. Viimeinen näistä oli lumivalkoinen oris, jonka otsasta ikäänkuin rubinitähti pilkehti, semmoinen juoksia Salomonin pyhästä hevossiittämöstä, jolla ainoastaan Profeetan jälkeiset ratsastivat.

Verhotut vaskirummut esittelivät mustaa eunukkiparvea, jolla oli tulipunaiset liivit ja norsunluiset sotatapparit. He ympäröivät ja suojelivat yleisön näkyvistä neljätoista ihanata Cirkassialaista tyttöä, joitten kauniit kasvot ja soreat vartalot muutoinkin kätkyivät pitkiin huntuihin ja uhkeihin, poimuisiin pukuihin.

Voittajaa liketessään komea seurue nöyrästi kumarsi Alroy'n edessä ja asettui leveään käytävän kummallekin puolelle. Lähetyskunta astui esiin; kaksitoista Bagdadin etevintä asukasta, käsivarret ristiin laskettuina, silmät maassa ja vaatteet epäjärjestyksessä. Alavasti ja ääneti jokainen koski kädellensä maata ja suuteli sitä antaumisensa merkiksi, ja sitten syrjäytyen antoi tietä lähetyskunnan johdattajalle ja puhemiehelle Honainille!

XVIII.

Nöyrästi, mutta sievästi kalifin lääkäri kumarsi Idän valloittajaa. Hänen ryhtinsä ja käytöksensä erosivat suuresti hänen kanssalähettiläistään; hänen kasvojensa muoto oli yhtä tyven ja tyytyväinen, hänen pukunsa yhtä komea ja huoliteltu kuin silloin, kuin hän ensin Bagdadin basaarissa pelasti Alroy'n vilpillisen Abdallah'n käsistä.

Hän puhui, ja hänen sanojensa sointuun vaikenen kaikki.

"Maailman valloittaja, se kohtalo, jota vastaan taistelo on turha, on asettanut meidän henkemme ja omaisuutemme teidän haltuunne. Teidän orjanne tarjoavat teidän hyväksyttäväksenne rikkautensa hedelmiä; ei verona; sillä kaikki on teidän; vaan näyttääkseen teille turvallisuuden ja rauhan tuotteita, ja saadaksensa teitä havaitsemaan, että armeliaisuus on yhtä hyödyllinen voittajalle kuin voitettulle, että säilyttäminen on parempi kuin tuhoaminen, nauttiminen viisaampi kuin hävittäminen."

"Sallimus sääsi, että me synnyimme kalifin orjiksi; sama sallimus on jättänyt hänen valtikkansa teidän huomaanne. Me tarjoamme teille samaa uskollisuutta kuin osoitimme hänelle, ja anomme samaa suojelusta kuin hän antoi meille."

"Vaikka teidän päätöksenne kääntyisi mimmoiseksi hyvänsä, meidän tulee taipua siihen sillä itsensä alentamisella, joka myöntyy korkeampaan valtaan. Emme kuitenkaan ole kokonaan toivoa vailla. Me emme voi unhottaa, ettei meidän ole täytynyt lähestyä mitään barbarilaispäällikköä, joka ei kykene pitämään arvossa sivistyksen vaatimuksia, taiteen luomia ja ihmisyyden lempeämpiä kehoituksia. Me tunnustamme teidän vastustamattoman voimanne, vaan rohkenemme toivoa kaikkia semmoiselta ruhtinaalta, jonka neron kaikki tietävät ja ihmettelevät, joka on hallituksen huolilta ja aseitten askareilta oppimisen jalostuttavaan toimeen säästännyt osan nuoruudestaan, jonka siveyttä puhdas ja

ylevä usko on muodostanut, ja joka on siinnyt pyhästä ja kuuluisasta sukukunnasta, jonka verratonta ikää Profeettakin tunnustaa."

Hän taukosi; suostumuksen sohina kuului teltassa; se hiljeni heti kuin valloittaja yritti puhumaan.

"Jalo emiri", vastasi Alroy, "palatkaat takaisin Bagdadiin ja kertokaat kanssa-alamaisillenne, että Israelin kuningas lupaa suojella heidän henkeänsä ja varjella heidän omaisuuttansa.

"Entä heidän uskonsa?" kysyi lähettiläs matalammalla äänellä.

"Suvaitaan", vastasi Alroy kääntyen Jabasterin puoleen.

"Siksi kuin tarkemmin säädetään", lisäsi ylimmäinen pappi.

"Emiri", sanoi Alroy, "kalifia itseä kohdellaan kunnioituksella."

"Teidän korkeutenne mieliksi", Honain vastasi, "Rumin sultani on lähtenyt pois, ja entinen hallitsiamme hänen kanssaan."

"Ja hänen hareminsa?"

"Sekin on lähtenyt."

"Se oli tarpeetonta. Me emme sodi naisia vastaan."

"Miesten yhtä hyvin kuin naisten täytyy myöntää teidän korkeutenne laupeutta."

"Benomi", lausui Alroy, puhutellen nuorta vartioväen upseeria, "käskekää, että kunniavartiasto saattaa tätä jaloa emiriä hänen paluumatkallansa. Me sotamiehet askaroimme vaan raudan nojalla emmekä voi kilpailla Bagdadin kanssa komeudessa; ottakaat kuitenkin tämä tikari lahjoittajan tähden"; ja Alroy ojensi Honainille timanteista säihkyvän tikarin.

Bagdadin lähettiläs astui esiin, otti tikarin, painoi sitä huuliansa vastaan ja pisti sen poveensa.

"Scherirah", jatkoi Alroy, "tämä jalo emiri on teidän hoivissanne. Katsokaat, että sovelias telta valmistetaan hänelle, ja ettei hänen saattoväkensä tarvitse valittaa leirimme karkeitä tapoja."

"Teidän korkeutenne mieliksi", vastasi Honain, "minä olen päättänyt tehtäväni, ja teidän suosiollisella luvallanne minä palajan heti takaisin. Minulla on tärkeitä toimia, yhtä tärkeitä kuin nämät, vaikka ne koskevat minua itseä."

"Tehkää tahtonne, jalo emiri. Benomi, virkanne töihin. Hyvästi, herrani."

Lähetyskunta likeni, kumarsi ja vetäytyi pois. Alroy kääntyi Jabasterin puoleen.

"Tuo ei ollut mikään tavallinen mies, Jabaster?"

"Varsin miellyttävä Turkkilainen, herrani."

"Luuletteko, että hän on Turkkilainen?"

"Hänen puvustansa päättäen."

"Olkoon niin. Asriel, käskekää purkaa leiri. Me astumme heti Bagdadiin."

XIX.

Päälliköt menivät eri taholle ryhtyäkseen tarpeellisiin matkahankkeisiin. Sanoma, että armeija kohta lähtisi Bagdadiin, levisi pian koko leiriin ja herätti mitä suurinta innostusta. Joka käsi oli työssä, purkasi teltoja, varusti aseita ja hevosia. Alroy vetäytyi majaansa. Varjostimet olivat suljetut. Hän oli yksinään ja vaipui syvään miettimiseen.

"Alroy!" lausui yksi ääni.

Hän vavahti ja katsahti ylös. Hänen edessään seisoi profetissa Ester.

"Ester! Sinäkö se olet?"

"Alroy! Älä astu Babeliin."

"Kuinka?"

"Niin totta kuin elän, Herra on käskenyt niin. Älä astu Babeliin."

"Enkä nauttisi ihaninta voittoani, tyttö?"

"Älä astu Babeliin."

"Mikä sinua pelottaa?"

"Älä astu Babeliin."

"Minäkö muuttaisin kohtaloani ilman mitään syytä?"

"Herra on puhunut. Eikö siinä ole syytä?"

"Minä olen Herran voideltu. Hänen varoituksensa ei ole tavannut minua."

"Nyt se tapaa sinun. Ylenkatsooko kuningas Herran profetissaa? Se on Ahabin synti."

"Sinuako ylenkatsoisin? Sitä suuta ylenkatsoisin, joka on voittojeni julistaja? Se olisi sulaa Jumalan pilkkaa. Ennusta triumfia, Ester, eikä Alroy koskaan epäile innostustasi."

"Hän epäilee sitä nyt. Minä näen, että hän epäilee sitä nyt. Oi kuninkaani, minä sanon taas: älä astu Babeliin."

"Kaunis tyttö, sinun silmäsi leimuavat. Ken voi katsella niitten ihmeellistä ja kirkasta loistoa ja epäillä, että Ester on Jumalalta innostettu! Tyynny, suloinen tyttö, joku unelma häiritsee mielikuvitustasi."

"Alroy, Alroy, älä astu Babeliin."

"Minussa ei ole yhtään pelkoa — minä olen lumottu."

"Voi minua! Hän ei tahdo kuulla minua. Kaikki on hukassa!"

"Kaikki on voitettu, ihana tyttö."

"Minä soisin, että olisimme Pyhällä Vuorella ja katselisimme pyhän Sionin tähtiä."

"Ester", lausui Alroy, lähestyen ja lempeästi tarttuen hänen käteensä, "Idän pääkaupunki levittää pian ihmeensä silmiesi eteen. Valmista itseäsi kummia katsomaan. Tyttö, me emme ole enään erämaassa. Unhota vaihtelevat mielenjohteesi. Tule, lapseni, valitse itsellesi puoliso päällikköjeni joukosta, ja minä annan kuningaskunnan sinun morsiuslahjaksesi. Minä näkisin mielelläni kruunun sinun korkealla, kuninkaallisella otsallasi. Se ansaitsee sen hyvin."

Profetissa käänsi mustat silmänsä kokonaan Alroy'ta kohden. Mitä hänen mielessänsä liikkui, sitä ei nähty eikä lausuttu.

Hän katseli tarkoin voittajan levollisia ja tutkimattomia kasvoja, hän sysäsi pois hänen kätensä ja riensi ulos teltasta.

KAHDEKSAS OSA.

I.

Liehuvat liput, kaikkuvat torvet, hirnuvat ratsut ja kiiltävät peitset! Kaukana taivaan rannalla ne välkkyvät, ikäänkuin aamu, kun yön varjot väreillen väistyvät kirkkaan valon edestä.

Kuule! vainojain astunta, ikäänkuin valtameren vuoksi, joka vierii vierimistään yhä eteenpäin ja valloittaa rannan. Vuorten harjoilta, ikäänkuin syöksevä virta, vyöryvä kolonni leviää lakealle.

Judan soturit! hurskaat miehet, jotka taistelette Herran puolesta! Se maa, jossa isänne itkivät ja virittivät vaikeroivia kanteleitansa; se ylpeä kaupunki, jossa vanhempanne surivat kylmäksi jääneitä, kaukaisia kotojaan; teidän ratsunne hyppivät sen edustalla, ja te täytätte ennen pitkää sen palatsit.

Judan soturit! hurskaat miehet, jotka taistelette Herran puolesta!

Astu eteenpäin, astu, urhoollinen kansa, hetki on tullut, hetki on tullut! Kaikki vuosisatojen lupaukset, kaikki pyhien viisaitten ennustukset, yhtyvät tänä ihastuttavana hetkenä. Missä nyt sortajain sotavaunut, missä tyrannein purpuravaipat? Hevonen ja isäntä ovat molemmat kaadetut maahan, hevonen ja isäntä ovat molemmat kaadetut maahan!

Nouse, Rachel, erämaasta, nouse, äläkä itke enään. Ei yksinäisen palmupuusi varjon enään tarvitse peittää salaista suruasi. Herra on kuullut lesken huokaukset, Herra on seisauttanut lesken kyynleet. Lohduta mieltäsi, lohduta mieltäsi, lapsesi elävät jälleen!

Niin! niin! lainehtivalla tanterella innokas Asriel loistaa niinkuin tähti, ja rohkea Scherirah pudistaa keihästänsä ankaran Jabasterin käyräsapelin vieressä. Ja hän on tuossa, tuo valittu, jota profeetalliset harput ylistävät, jonka elämä on niinkuin aamukaste Sionin pyhällä kunnaalla: tuo valittu, tuo valittu, joka johdattaa kansansa voittoon. Judan soturit! hurskaat miehet, jotka taistelette Herran puolesta!

He tulevat, he tulevat, he tulevat!

Kaupungin valleilla liikkui viljalta kansaa, virralla vilskui kymmeniä tuhansia venheitä, basaarit olivat suljetut, kadut väkeä täynnä, ja kartanoin katot mustina katselioista. Ithamar oli aamulla tuonut osastonsa kaupunkiin, sen linnoituksia haltuunsa ottaakseen. Ja nyt Hebrealaisten etujoukko, joka oli kauan loittoa näkynyt, lähestyi muureja. Suuri parvi ratsuväkeä erosi pääjoukosta ja ajoi täyttä havia esiin. Komean upseeriston seuratessa ratsasti Alroy maidonkarvaisella hevosellaan kesken lukemattoman kansan huutoja portteja kohden.

Ithamar ja lähetyskunnan jäsenet vastaan-ottivat hänen, mutta Honain ei ollut läsnä. Pälliköt ja melkoinen osa Pyhästä Vartiakunnasta seurasi Alroy'ta, kun häntä kaupungin etevämpiä katuja myöten johdatettiin seraljin eli kalifin palatsin pääportille. Summattoman suuri käytävä saatti lavealle, neliskulmaiselle pihalle, jossa hän astui ratsahilta ja eunukkien päällikkö tervehti häntä. Korkeimpain kenraaleinsa ja lähimmäisten palveliainsa kanssa Alroy vietiin useitten huoneitten läpitse, jotka muistuttivat häntä hänen siellä käynnistänsä Honainin kanssa, siksi kuin hän tuli kalifein suureen neuvoshuoneeseen.

Valloittaja heittäysi oikea-uskoisten hallitsiain muhkealle divanille.

"Mukava istuin pitkien marssien perästä", lausui Alroy, kun hän huulillansa kosketti sitä kahvia, jota pää-eunukki tarjosi hänelle kuultavalla kupilla, joka oli valettu neilikanvärisestä porsliinista ja helmillä kaunistettu. "Ithamar, aloittakaat nyt kertomuksenne. Mimmainen mieli-ala vallitsee kaupungissa? missä Rumin sultani on?"

"Kaupunki, herrani, on levollinen ja luullakseni tyytyväinen. Sultani ja kalifi liikkuvat vielä tämän maakunnan rajoilla."

"Sitä minäkin ajattelin. Kyllä Scherirah masentaa heidät. Asettakaat sotajoukot leiriin ulkopuolelle muureja; kaupungin vartioväki, kymmenen tuhatta miestä, vaihetetaan joka kuukausi. Ithamar, te olette kaupungin kuvernöri. Asriel komentaa armeijaa. Arvoisa Jabaster, tehkää kertomus kaupungin yhteiskunnallisesta tilasta. Teidän asuntonne on dervissein virkahuoneessa. Urhoollinen Scherirah, minä en voi sallia teille pitkää lepoa. Se on tarpeellista, että te jo kolmen päivän perästä olette menneet virran poikki osastonne kanssa. Te saatte helpon työn. Minua aavistaa, että he eivät taistele. Tulkaat kaikki huomenna puolipäivän aikana tänne neuvotteluun. Jääkää hyvästi!"

Pälliköt vetäytyivät pois, ylimmäinen pappi jäi jällelle.

"Jos lienee soveliasta, herrani, minä pyytäisin päästä hetkeksi teidän puheillenne."

"Oma Jabasterini, teidän ei tarvitse kuin puhua."

"Herrani, minun oli aikomus puhua Abidanista, joka on yhtä urhoollinen soturi kuin kukaan muu meidän armeijassamme. Minua pahoittaa, että jostakin sattumuksesta hänen ansionsa aina näyttävät jääneen teiltä huomaamatta."

"Abidan! Minä tunnen hänen hyvästi — kelvollinen mies, mutta uneksija, uneksija."

"Uneksija, herrani! Luottakaat minuun, hän on todellinen Israelin lapsi, ja hänen uskonsa on syvä."

"Hyvä, Jabaster, me olemme kaikki todellisia Israelin lapsia. Antakaat minun kuitenkin pitää semmoisia miehiä ympärilläni, jotka eivät näe unia keskellä päivää. Meidän tulee karttaa semmoisia."

"Unet ovat Jumalan orakeli-lauseita."

"Kun Jumala ne lähettää. Aivan oikein, Jabaster. Mutta tänä Abidan ja ne, joitten kanssa hän seurustelee, ovat täynnä ylpeitä käsityksiä, jotka ovat saadut vanhoista muinaistarinoista, ja jotka, jos niitten mukaan menettelisi, saattaisivat hallitsemisen mahdolliseksi — sanalla sanoen, he ovat vaarallisia miehiä."

"Israelin ihanin kukka! Joku on myrkyttänyt teidän pyhän korvanne heidän suhteensa."

"Ei kukaan, arvoisa Jabaster. Minulla ei ole ketään muuta neuvon-antajaa kuin te itse. He olkoot Israelin kukka, mutta he eivät ole sen hedelmiä. Hyviä sotureita — huonoja alamaisia: erinomaisia välikappaleita, joitten avulla voimme saavuttaa suuria tarkoituksia. Minun ei tee mieli antaa mitään valtaa uneksijoille. Minun täytyy koota käytöllisiä miehiä ympärilleni — käytöllisiä miehiä. Katsokaat, kuinka Abner, Asriel, Ithamar, Medad — katsokaat, kuinka nämä mukaantuvat kaikkiin, mitä tapahtuu, ja kuitenkin ovat voittamattomia päälliköitä, voittamattomia päälliköitä. Mutta he ovatkin käytöllisiä miehiä, Jabaster; heillä on silmät ja he käyttävät niitä. He osaavat erottaa aikoja ja oloja. Mutta tällä Abidanilla ei ole kuin yksi ajatus — temppelein rakentaminen: ahdasmielinen uskonkiihkolainen, joka olisi valmis panemaan kaikki alttiiksi muodon tähden. Kohoava temppele kukistuisi pian jälleen tuommoisilta rakentajilta. No, mitä tästä pidätte — juuri sama Abidan saarnasi leirissä, ettei minun tulisi lähteä 'Babeliin', joksi tämä viisasteleva fantasti nimittelee tätä kaupunkia, koska hän oli muka nähnyt jonkun näyn!"

"Oli semmoinenkin aika, jolloin teidän majesteettinne ei halveksinut näkyjä."

"Olenko minä Abidan? Tuleeko muitten ihmisten muodostaa käytöstänsä taikka ajatuksiansa minun mukaani? Minä seison yksinäni tässä maailmassa, toisenlaisena olentona kuin te, semmoisena, jota ette itsekään käsitä. Ollaan tästä puhumatta. Minä en tahdo kuulla mitään enää, minä olen jo kuullut liian paljon. Ja huomenna tavataan neuvottelussa."

Ylimmäinen pappi lähti ääneti pois.

"Hän on mennyt — vihdoinkin minä olen yksinäni. Minä en kärsi noitten miesten läsnä-oloa, paitsi kun tekoja kysytään. Heidän sanansa, yksin heidän katseensakin häiritsevät minun mieltävän ajatukseni hiljaisia luomia. Minä olen taas kerta yksinäni, ja yksinäisyys on ollut valtani kätkyt. Nyt minä tunnen itseni innostuneeksi. Ei nyt tarvitse ihmeitten synnyttämiseksi mitään kujenäytelmiä."

"Salomonin valtikka! Olkoon niin. Entä sitten? Se on nyt Alroy'n valtikka. Mitä se ilman hänen nerottansa on? Legenda sanoi, ettei kukaan muu vapauttaisi kansaamme kuin se, jolla oli Salomonin valtikka. Legenda tiesi, ettei kukaan muu saisi tätä valtikkaa, paitsi semmoinen, jonka väkevän tahdon edessä maailmat niinkuin kohtalokin kumartaisivat. Minä saavutin sen; minä katselin kasvoista kasvoihin aaveruhtinaita heidän hautakammioissaan; ja sama käsi, joka tarttui heidän haamuvaltikkaansa, on voittanut mahtavien kalifien diademin heidän kuninkaallisen virtansa rientävillä vesillä."

"Maailma on minun: ja tuleeko minun luopua saaliista, kaikkia sisältävästä ja sankarillisesta saaliista, toteuttaakseni jonkun uneksivan papin typerää muinaistarinaa ja joutuakseni jonkun legendan lemmikiksi? Hän valloitti Aasian, ja hän rakensi temppelein jälleen. Näinkö minusta aikakirjat kertoisivat? Onko tämä äkkiä ilmi-leimahtanut valta vaipuva jonkunlaiseksi hiiltyväksi ja himmeäksi hallinnoksi jonkun mitättömän maakunnan yli, jonkun paimenperheen siivoksi isännyydeksi? Onko Sotalaumojen Herra niin halpa Jumala, että meidän tulee supistaa hänen voimaansa ja määrätä Jordan ja Libanon Kaikkivaltiaan rajoiksi? Niin ei ole kirjoitettu; ja jos olisikin niin, minä panen oman innostukseni esi-isieni ennustusten verroille. Minäkin olen profeetta, ja Bagdad on oleva minun Sionini. Äänen tytär! No niin, minä olen selvästi kutsuttu. Minä olen Herran palvelia eikä Jabasterin. Olkoon minun sallittu tehdä hänen palveluksensa yhtä yleiseksi kuin hänen voimansa; ja missä se pappi on, joka rohkenee väittää minun uskoani valheeksi sen vuoksi, että hänen alttarinsa suitsevat toisilta kunnailta kuin Judan?"

"Minun täytyy tavata Honainia. Sillä miehellä on suuri äly. Hän yksin voi ymmärtää minun tarkoitukseni. Maailman vallan ei tule perustua uskonlahkolaisien turhiin luuloihin ja yksin-omaisiin oikeuksiin. Jabaster olisi valmis surmaamaan Mahomettilaiset niinkuin Amalekin; Mahomettilaiset, alamaisten suuren enemmistön ja parhaan osan. Hän olisi valmis kokonaan hävittämään kansan pois valtakunnastani, ettei kävisi sanominen, että Ismael sai osan Israelin perinnöstä. Semmoinen uskonkiihkolainen! Minä lähetän hänet Judaa valloittamaan. Meidän tulee olla sovinnollisia. Meidän tulee tehdä jotakin taivuttaaksemme voitettua voittajan asiaan. Tuo rohkea Rumin sultani — olisin suonut, että Abner olisi asetunut hänen tiellensä. Kun rientää pois haremin kanssa! Minua melkein haluttaa itse ruveta takaa-ajajien johdattajaksi ja — rakkaus ja valtioviihe yhdistyneinä — ja kuitenkin — Honain on siihen omansa — minä panen hänet lähettilääksi. Jahka vaan sopisimme keskenämme. Liiton hieromiset inhottavat minua. Ajatukseni lentävät pois kaikista muista esineistä. Minun täytyy tavata häntä. Jospa vaan voisin kertoa hänelle kaikki, mitä minä ajattelen!! Tämä ovi — minne se vie?"

Haa! Minusta tuntuu, kuin muistaisin tuon komean käytävän! Ei mitään palveliaa näy. Palatsimme järjestys on vähäisen laimea. Soturini eivät ole mitään hovimiehiä. Mikä mainio linnanhaltia Honainista tulisi! Äänettömyyttä kaikkialla. Niin! se on hyvä. Näitten salien läpitse minä olen varmaan ennen astunut. Jospa vaan kenenkään näkemättä ja tuntematta pääsisin tuon yksinäisen portin luo virran rannalla. Se ei ole mahdotonta. Tässä on useita vaate-asuja. Minä pukeun toiseksi. Uskollinen käyräsapeli, sinä olet tehnyt velvollisuutesi, levähdä vähä aika. Hyvä onni, että olen parraton. Minä rupean eunukiksi. Näin! varsin kaunis vaippa. Tikari, jos pulaan joutuisi, helmillä koristetut varvaskengät, kultakankainen kauhtana, kashmirivyö ja sopelin-nahkainen turkki. Katsahdus peiliin. Hyvä! Minä rupean näyttämään maailman valloittajalta!"

II.

Oli hämärä: vähäinen ja yksinäinen venhe, jota vaan yksi mies sousi, kulki Tigrin virtaa alas ja seisahtui erään kartanon holvikäytävän luo, joka ulottui jokeen asti. Se seisahtui, soutomies veti pois varjostimet, hänen ainoa matkustajansa nousi maalle ja astui holvikäytävän portaita ylös.

Portaitten päähän päästyänsä vieras aukaisi kultaisen ristikon, eteni jotakin käytävää myöten ja saapui kauniiseen saliin, joka oli rakennettu valkoisesta ja viheriäisestä marmorista ja johdatti puutarhoihin. Tässä huoneessa ei ketään näkynyt; vieras heittäysi hopeiselle sohvalle, joka oli asetettu permannon keskeltä kohoavan ja porphyrisäiliöön lankeavan suihkulähteen reunalle. Hiljainen kuiskaus herätti vieraan hänen unelmistaan, hiljainen kuiskaus, joka lausui sanan "Honain." Vieras katsahti ylös, yksi haamu, verhottuna maahan ulottuvalla hunnulla, lähestyi puutarhojen puolelta.

"Honain!" sanoi likenevä haamu, heittäen pois huntunsa, "Honain! Ah! tuo kaunis mykkä on palannut!"

Tyttö, armaampi kuin ruusuinen aamu, näki odottamattoman vieraan. He seisoivat, tyttö ja vieras, ääneti katsellen toisiaan. Mies, kynttilä kädessä, ilmestyi salin päässä. Hän sulki oven huolellisesti, hän astui vitkalleen eteenpäin hiljaisin askelin; hän lähestyi naista ja vierasta.

"Alroy!" lausui Honain hämmästyneenä, ja kynttilä putosi hänen kädestään.

"Alroy!" huudahti nainen säikähtyneellä muodolla: hän vaaleni ja nojausi pylvästä vastaan.

"Kalifin tytär!" lausui Israelin johdattaja; ja hän likeni ja lankesi polvillensa ja tarttui hänen liikkumattomaan käteensä, "minä olen todella se Alroy, jolle sallimus on antanut sinun isäsi valtakunnan; mutta prinsessa Schirenen ei tarvitse pelätä sitä, joka pitää tätä hänen suosionsa muistoa kalliimpana kuin kaikkia voittojaan;" ja hän otti povestaan smaragdeista ja helmistä liitetyn rukousnauhan ja, nousten verkalleen, painoi sen hänen vapisevaan käteensä.

Prinsessa kääntyi pois ja kätki kasvonsa käsivarteensa, jota hän piti pylvästä vastaan.

"Hyvä Honain", Alroy lausui, "te luulitte, että minä olin unhottanut kaikki menneet — te luulitte minua kiittämättömäksi. Minun läsnä-oloni täällä osoittaa, ettei niin ole laita. Minä tulin teidän toiveitanne kuulustelemaan. Minä tulin niitä noudattamaan ja täyttämään, jos vaan siihen kykenen."

"Herra", vastasi Honain, joka oli tointunut siitä mielenliikutuksesta, joka ei usein saanut valtaa hänessä, ja siitä hämmästyksestä, johon hän harvoin joutui, "herra, minä en pyydä suuria. Te näette edessänne hallitsiani tyttären. Yhtymys semmoinen, jota, luullakseni, tämä nainen ei helposti anna minulle anteeksi, on jossakin määrässä ilmaissut teille hänen tilansa ja tunteensa. Prinsessa Schirene käytti viimeisiä mullistuksia päästäkseen semmoisesta elämästä, jota hän ei millään lailla voinut kärsiä, ja semmoisesta kohtalosta, joka kammotti häntä. Minä olin hänen ainoa neuvon-antajansa, vieläpä, hän olkoon vakuutettu siitä, uskollinenkin, vaikka ehkä vähäisen varomaton. Kaupungin asukasten vastustamaton tahto, että minä menisin lähettiläänä valloittajan luo, esti meitä pakenemasta, niinkuin olimme aikoneet. Sen jälkeen minä sotaväen liikuntoihin katsoen olen luullut viisaammaksi toistaiseksi jäädä tänne, vaikka minä olen levittänyt sen huhun, että olen lähtenyt pois. Puutarhani kioskissa prinsessa nyt on vapaa-ehtoisena vankina. Hämärässä hän salaisesti tulee etsimään halpaa virvoitusta minun seurassani ja kuuntelemaan niitä uutisia, joita minä päivällä valhepuvussani ongin. Kertomukseni, herra, on lyhyt ja yksinkertainen. Me olemme teidän vallassanne; minä en koeta luovuttaa teidän välitystänne, vaan sen sijaan anon teiltä turvaa."

"Kallis Honain, se on tarpeetonta. Prinsessa Schirenen ei tarvitse kuin lausua tahtonsa ja se täytetään. Minä tulin puhumaan tärkeistä asioista, Honain, mutta minä vetäydyn pois, sillä minä olen nyt liika-vieras. Huomenna, jos suvaitsette, minä palaan tänne samaan aikaan ja samassa valhepuvussa. Sillä välin prinsessa ehkä lausunee teille toiveitaan, ja te laaditte ne minulle. Joko saattoväki muihin maihin taikka palatsi taikka maakunta hallittavaksi taikka asuttavaksi — mutta minä en tahdo tarjota semmoiselle, jonka tulisi käskä. Jääkääth hyvästi! jalo nainen. Antakaat entiset anteeksi! Huomenna,

hyvä Honain! yhtykäämme. Hyvästi!"

III.

"Kuninkaan otsa oli synkkä", lausui Ithamar Asrielille, kun he neuvottelusta tullen astuivat komeaan purteensa.

"Ajatuksista; hänellä on niin paljon mietittävää; kummallista, kuinka hän jaksaa kantaa kaikki!"

"Minä olen nähnyt hänet iloisena taistelun aattona, ja vilkkaana vaikka levollisena, kun tärkeämmät asiat kuin nämät ovat häntä rasittaneet. Hänen otsansa oli synkkä, mutta ei, niin minusta näytti, *ajatuksista*; ennemmin sopisi sanoa *äreystestä*. Huomasitteko, kuinka hän tiuski Jabasteria?"

"Aika lailla! Vakava pappi väänneksi tuskissansa ja kun hän kirjoitti nimensä tuon käskyn alle, vapisi hänen ruokonsa vihasta. Minä en koskaan nähnyt ihmistä niin vaaleana."

"Eikä niin äänettömänä. Hän oli muodoltaan niinkuin ilmeinen myrsky. Minä sanon teille jotakin, Asriel, tämä vakava pappi ei suosi meitä."

"Vastako sen salaisuuden nyt olette huomanneet, Ithamar? Me emme ole hänen poikiansa. Eikä, totta puhuen, meidän hallitsiammekaan. Minä olen iloinen, että kuningas on niin luja Abidanin suhteen. Jos tämä olisi neuvoskunnassa, hän puollustaisi Jabasteria."

"No! hän on suorastaan Jabasterin kätyri. Mitä te luulette Scherirah'sta?"

"Minä en luottaisi häneen. Niin kauan kuin soditaan, hän ei huoli mistään muusta; vaan, muistakaat sanani, Ithamar: kun rauha tulee, hän auttaa pappia."

"Medad pääsnee neuvoskuntaan. Hän on meidän puolellamme."

"Kaikesta sydämestänsä. Olisi hyvä, jos teidän veljenne olisi täällä, Asriel: hän on ainoa, joka pitää Jabasterille. Alroy rakastaa teidän veljeänne niinkuin itseänsä. Lieneekö siinä perää, että hän aikoo naida Miriamin?"

"Niin kuningas soisi. Varsin sievä avioliitto Abnerille."

"Koko maailma on tarjona meille. Saa nähdä, kuka pääsee Syrian varakuninkaaksi?"

"Kun olemme valloittaneet sen. Ei suinkaan Scherirah. Muistakaat sanani, Ithamar: hänestä ei tule koskaan mitään hallitsiata. Pikemmin teistä taikka minusta. Itse puolestani jäisin mieluisammin siksi kuin olen."

"Teillä onkin hyvä virka; kaikkein paras."

"Samoin kuin kaupungin hallintokin. Siinä tarvitaan vaan vahdinpito."

"No, auttakaat te siis minua, että saan Syrian, niin teidän sopii pyytää minun virkaani."

"Olkoon menneeksi. Jabaster tahtois, että hebrealaisessa valtakunnassa ylimmäinen pappi olisi todella suuri-visiri."

"Alroy rupeaa kaiketi omaksi ministeriksensä."

"Siitä minä en ole varma. Hän ehkä mieluisammin lähtee itse johdattamaan Syrian sotaretkeä; hänen täytyy jättää joku päällikkö Bagdadiin. Jabaster ei ole mikään kenraali."

"Ei, ei ollenkaan. Alroy on epäilemättä mielissään, kun hän saa jättää Jabasterin kotiin. Rumin sultani ei liene aina niin armelias."

"Ha! ha! se vasta oli pako!"

"Taivasten kautta! Minä luulin, että kaikki oli hukassa. Teidän päällekkarkauksenne oli todella komea."

"Minä en koskaan unhota sitä. Minä olin vähällä ratsastaa Jabasterin kumoon."

"Hyvä, kun olisitte niin tehneet!"

IV.

On tuo hellä hämärän hetki, jolloin tytöt yksinäisessä lehdossansa huokailevat hempeämmin kuin illan henki! Hiukeeva ruusu kohottaa päätänsä ja kuuntelee satakieltä, kun iloiset ja hartaat ylistykset vuotavat hänen sykkivästä rinnastaan: hiukeeva ruusu kohottaa päätänsä ja kuuntelee punehtuen.

Selkeään, ruusunpunaiseen ilmaan, jossa yksinäinen tähti välkkyyy, soleva ja suippo sypressi ylenee, ikäänkuin synkkä ajatus kesken uhkuvaa riemua. Visertävä lintu, yksinäinen tähti, vakava puu, lemuava kukka ovat vaaralliset sinä hellänä hetkenä, jolloin tytöt tummassa lehdossansa huokailevat hempeämmin kuin illan henki.

Kalifin tytär tulee raitista ilmaa hengittämään, luuttu on hänen ainoa seuransa. Hän istuu suihkulahteen reunalle ja katselee putoavaa vettä. Hänen poskensa nojautuu hänen käsivarteensa, ikäänkuin hedelmä soreaan lehvään. Hyvin mieltävältä näyttävät hehkeän ja ihanan naisen kasvot. Hän vävähää; lämmin, hekumallinen huuli koskee hänen vienoa, joutilasta kättänsä. Se on hänen oma gazellinsa. Isoilla ja loistavilla silmillänsä, jotka puhuvat selvemmin kuin moni suu, rakas palvelia ääneti kysyy syytä emäntänsä yksitotisuuteen.

"Voi! kaunis gazelli! voi! kaunis gazelli!" prinsessa huudahti. "Sinun huulesi ovat joutsenta lauheimmat, sinun huulesi ovat joutsenta lauheimmat; mutta *hänen* hohtivat lempeä, kun koskivat, minun kaunis gazellini! minun kaunis gazellini!"

"Voi! kaunis gazelli! voi! kaunis gazelli!" prinsessa huudahti; "sinun silmäsi ovat niinkuin yön tähdet; mutta *hänen* loistivat lemmestä, kun katselivat, minun kaunis gazellini! minun kaunis gazellini!"

Hän tarttui luuttuunsa, hän hypitti kiihkeästi sormiansa sen helevillä kielillä, ja katsellen rusottavaa taivasta, koko sen runollisuutta lainataksensa, näin, näin hän lauloi; näin, näin hän lauloi:

Hän nousi kuni aamu armas,
Mi loistaa Syrian taivaalla;
Ja synkkää voimaa silmä säihkyi,
Ja valtaa kuvas' vartalo!

Mun sieluin! kolkko maa sä lienet,
Tält' auringolta valos saat;
Mut himmeyden poisti maasta
Jo rakkauden sätehet!

Hän nousi kuni aamu armas,
Mi loistaa Syrian taivaalla;
Ja synkkää voimaa silmä säihkyi,
Ja valtaa kuvas' vartalo!

"Kerta vielä, kerta vielä! Oi! laulakaat tämä laulu kerta vielä!"

Prinsessa säikähti ja katsoi ympärillensä. Alroy seiso i hänen edessään. Hän nousi, hän aikoi vetäytyä pois; vaan lähestyksen valloittaja tarttui hänen käteensä.

"Ihana prinsessa", Alroy lausui, "älkääät salliko, että saa sanoa, jotta minun läsnä-oloni karkoitti sekä kauneuden että soiton."

"Herrani, varmaan vartoo Honain teitä. Antakaat minun kutsua häntä."

"Prinsessa, minä en tullut Honainia puhuttelemaan."

Alroy istuutui hänen viereensä. Ruhtinaan kasvot olivat vaaleat, hänen sydäntänsä tykytti.

"Tämä puutarha", hän sanoi viimein matalalla äänellä; "tämä puutarha — lyhyt, lyhyt aika on kulunut siitä kuin minä ensin astuin sen somia käytäviä, vaan kuitenkin nämät päivät näyttävät minusta niinkuin kaukainen muisto toisesta elämästä."

"Se onkin toinen elämä", vastasi prinsessa. "Me itse, maailma, kaikki muodot ja käytökset, kaikki tunteet ja tavat ovat tosiaan muuttuneet ikäänkuin olisimme hengittäneet toisia ilmoja."

"Suuri muutos on tapahtunut."

"Siitä kuin ensin kävitte minun komeassa kioskissani. Sievä leikkikalu! Minä pyydän, että se säästetään."

"Se on pyhä niinkuin te itse."

"Te olette kohtelias voittaja."

"Minä en ole mikään voittaja, kaunis Schirene, vaan orja, halvempi kuin olin silloin, kuin ensin nöyrästi kumarsin teidän edessäne."

"Ja veitte muassanne muiston, jota minä en ole unhottanut. Teidän rukousnauhanne on tässä."

"Sallikaat minun vaatia sitä takaisin. Se on ollut minun lohdutukseni monessa vaarassa, ihana tyttö. Taistelun aattona minä panin sen rinnalleni."

Prinsessa ojensi hänelle rukousnauhan ja käänsi pois päätänsä. Hänen kätensä jäi Alroy'n käteen; tämä painoi sitä huuliansa vastaan. Ja näin oikealla kädellänsä pitäen kiinni prinsessan kädestä, Alroy vasemmalla syleili häntä, kun hän lankesi polvillensa.

"Voi ihana! Voi ihanata ihanampi! sillä sinä olet minulle ikäänkuin häiritsemätön uni", huudahti Israelin nuori johdattaja, "anna minun osoittaa sinulle kunnioitustani. Minä en tarjoa sinulle mitään valtaa; minä en tarjoa sinulle mitään aarteita; minä en tarjoa sinulle mitään noita uhkean mielenkuvituksen lukemattomia nautintoja — nämät kaikki olkoot sinun, vaan kaikkia näitä sinä olet kokenut; mutta jos semmoisen hengen hehkuva rakkaus, joka ei ole koskaan taipunut naisten tahtoon eikä miesten voimaan — jos Alroy'n sielun harras alttiiksi antaminen — katsotaan soveliaaksi uhriksi sinun erinomaisen armautesi alttarille, minä palvelen sinua, Schirene, minä palvelen sinua, minä palvelen sinua!"

"Siitä kuin ensikerran katselin sinua, siitä kuin sinun kauneutesi ilmestyi minun eteeni niinkuin kirkas, hyvä-enteinen tähti, on sinun kuvasi aina pysynyt salaisen rakkauteni hiljaisessa kätöksessä. Silloin, silloin minä olin semmoinen olento, jonka pelkkää koskemistakin sinun uskontosi piti häpeänä. Minä olen kostanut pitkien vuosisatojen vääryydet Aasian parhaalla verellä; minä olen palannut kunniaa ja loistossa vaatimaan jälleen muinaista valtikkaani; vaan paljoa suloisempi kuin kosto, paljoa suloisempi kuin pyhien sukukuntieni joutuisa kokoontuminen, pikaiset voitot ja vallan hohde, ovat nämät jumaloitsevan rakkauden lyhyet hetket, tämän rakkauden, johon minä vuodatan elämäni innon!"

"Voi minun sieluni, minun henkeni, minun koko olentoni! sinä olet ääneti, vaan sinun äänettömyytesi on suloisempi kuin muitten puhe. Suostu, suostu, kallis Schirene, suostu anojaasi! Sinun uskontosi, sinun isiesi uskonto, sinun kansalliset tapasi, nämät, nämät pidetään kunniaa, ihana tyttö! Faraon tytär antoi tumman kauneutensa suurelle esi-isälleni. Sinun kasvosi ovat niinkuin kirkas, viehättävä päivä! Älä salli sanottavaksi, että Nilin tytär vastaan-otti Israelin kruunun — että Tigrin tytär hylkäsi meidän valtikkamme. Minä en ole Salomon, vaan minä olen semmoinen, joka, jos Schirene istuisi vieressäni valta-istuimellani, saattaisin Salomonin kuuluisat ajantiedot tuntumaan ikävältä ja hämärältä sadulta sinun verrattoman loistosi rinnalla!"

Hän taukosi, prinsessa käänsi tähän saakka kätkeyt kasvonsa ja kallisti ne hänen sydäntänsä vastaan. "Oi Alroy!" hän huudahti, "minulla ei ole mikään usko, ei mikään isänmaa, ei mikään elämä, paitsi sinä!"

V.

"Kuningas hidastelee tänään."

"Onko tosi, Asriel, että sanomia on tullut Hamadanista?"

"Vähäpätöisiä, Ithamar. Minulle tuli yksityisiä kirjeitä Abnerilta. Kaikki on rauhassa."

"On jo melkoinen aika kulunut. Milloin te lähdette liikkeelle, Scherirah?"

"Sotaväkeni on valmiina. Minä odotan käskyä. Tämän aamun neuvottelu on ehkä asian päättävä."

"Tämän aamun neuvottelussa on määrä järjestää kaupungin yhteiskunnallisia asioita", muistutti Jabaster.

"Vai niin!" sanoi Asriel. Oletteko suorittaneet kertomuksenne, Jabaster?"

"Tässä se on", vastasi ylimmäinen pappi. "Hebrealainen lainsäätäjät ei tarvitse suurta miettimistä sääntöjensä laatimiseen. Hänellä on kaava, jota ei aika voi hävittää eikä ajatteleminen parantaa."

Ithamar ja Asriel iskivät silmää toisilleen. Scherirah näytti juhlalliselta. Tuosta seurasi vaiti-olo, jonka Asriel keskeytti.

"Tämä on jalo kaupunki, tämä Bagdad. Minä en ole vielä käynyt teidän asunnossanne, Jabaster. Te saitte hyvän majan."

"Kyllä. Minä toivon, ettemme kauan viivy täällä. Suuri päämäärä ei ole vielä saavutettu."

"Kuinka pitkältä on tästä pyhään kaupunkiin?" kysyi Scherirah.

"Kuukauden matka", Jabaster vastasi.

"Ja kun olette ehtineet sinne?" kysyi Ithamar.

"Te saatte taistella Frankkeja vastaan", arveli Asriel.

"Jabaster, kuinka iso Jerusalem on?" kysyi Ithamar.

"Onko tosi, niinkuin minä toisinaan olen kuullut, ettei se ole laveampi kuin tämä seralji puutarhoinensa päivinensä?"

"Sen kunnia on kadonnut", vastasi ylimmäinen pappi; "tiilikivet ovat pudonneet pois, mutta me rakennamme marmorilla jälleen; ja Sion, joka nyt on ulkopuolella kristittyjen muureja, on vielä hohtava niinkuin muinoin palatseista ja paviljongeista."

Torvet kajahtivat, ovet avattiin ja Alroy astui sisään käyden Bagdadin lähettilään käsivaralla.

"Urhoolliset päälliköt", lausui Alroy kummastuneille läsnä-olijoille, tässä jalossa vieraassa te näette semmoisen miehen, johon minä täydellisesti luotan niinkuin teihinkin. Jabaster, katso, veljesi!"

"Honain! Oletko *sinä* Honain?" huudahti ylimmäinen pappi, kavahtaen seisaalle. "Minä olen pannut tuhansia sinua etsimään." Konsa vaaleten hämmästyksestä, konsa rakkaudesta punehtuen Jabaster syleili veljeänsä ja liikutuksensa vointeessa painoi kasvonsa hänen olkapäätänsä vastaan.

"Herra", lausui vihdoin ylimmäinen pappi matalalla ja vapisevalla äänellä, "minun tulee pyytää anteeksi teiltä, että olen hetkeksikään nykyisessä virassani vierähtänyt muihin ajatuksiin kuin semmoisiin, jotka koskevat teidän etuanne. Se on ohitse; ja te, jotka tiedätte kaikki, suotte varmaan minulle anteeksi."

"Kaikki, mikä tarkoittaa Jabasteria, koskee minun etuani. Hän on valtakuntani tuki"; ja ojentaen kättänsä Jabasterille Alroy asetti ylimmäisen papin oikealle puolelleen. "Scherirah, te lähдете tänä iltana."

Tuima päällikkö kumarsi äänetönnä.

"Mikä tämä on?" Alroy jatkoi, kun Jabaster antoi hänelle paperikäärnyn. "Ah! teidän kertomuksenne. 'Sukukuntien järjestys' — 'Leviittain tehtävät' — 'Kansan päämiehet' — 'Israelin vanhimmat!' Se aika tulee, jolloin nämät pantanee toimeen. Tätä nykyä, Jabaster, meidän täytyy olla kohtuullisia ja tyytyä semmoisiin sääntöihin, jotka takaavat, että järjestys pysyy voimassa, toisten omaisuus jätetään kajoamatta ja oikeutta harjoitetaan. Onko totta, että muuan joukko on ryöstänyt jonkun moskean?"

"Herrani! siitä minun juuri oli aikomus puhua. He eivät ole ryöstäjiä, vaan miehiä, ehkäpä liian kiivaita, jotka ovat lukeneet ja jotka ovat muistaneet, että 'teidän tulee kokonaan kukistaa kaikki paikat, jossa ne kansakunnat, jotka voitatte, palvelivat jumaliansa korkeilla vuorilla ja kunnailta ja jokaisen vihantavan puun alla. Ja teidän tulee kaataa kumoon heidän alttarinsa, ja' —"

"Jabaster, onko tämä mikään synagoga? Tulenko minä kunnollisten valtiomiesten vai uneksivien rabbinein neuvotteluun? Tuhansia vuosia me olemme tuoneet esiin lauseita semmoisista laeista, joita emme tohtineet käyttää. Semmoisellako keinolla valloitimme Nishaburin ja astuimme Tigrin poikki? Kunnollinen, viisas Jabaster, sinä olet mahdollinen parempiin ja pystyt kaikkiin. Minä pyydän sinua, vaadi viimeinen kerta tämmöisiä seikkoja. Ovatko nuo konnat vangitut?"

"He olivat, vaan minä vapautin heidät."

"Vapautit heidät! Hirtä ne! Hirtä ne kaikkein julkisimpaan vehmastoon. Tälläkö tapaa Mahomettilaisia hyväksi alamaisiksi saadaan? Jabaster, Israel kunnioittaa sinua; ja minä, sen etevin, minä tiedän, ettei ketään uskollisempaa, ei ketään oivallisempaa eikä oppineempaa seiso lippumme luona; mutta minä näen, etteivät Kaukason onkalot hallitsioita kasvata."

"Herra, minä luulin nöyrästi, että Moseksen laki kasvatti hallitsioita."

"Kyllä! nyky-aikoihin sovitettuna."

"Muuttuneeko, mikä jumalallista on, miksikään?"

"Olenko minä yhtä pitkä kuin Adam? Jos aika on muuttanut ihmisen, koko tämän ihanan luonnon kukan ja kaunistuksen, jumalallisimman kaikista jumalallisista keksinnöistä, jos aika on muuttanut tämänkin, joka kaikista Jumalan käsialoista on paras, miksi se säästäisi semmoista lakia, joka ainoastaan määrää hänen käytöstänsä? Hyvä Jabaster, meidän tulee asettaa Israelin valta entisellensä — se on minun tehtäväni, vaan mitä keinoihin koskee ja mihin paikkaan — siitä ei ole lukua. Asriel, mitä uutisia Medadista?"

"Kaikki on rauhassa Tigrin ja Eufrateen välillä. Olisi parempi, jos kutsuisimme takaisin hänen osastonsa, jota on suuresti rasitettu. Minä olen ajatellut, että Abidan lähetettäisiin hänen sijaansa."

"Niin minäkin ajattelen. Meidän sopii varsin hyvin pitää Abidania ulkopuolella kaupunkia. Jos totuus ilmi saataisiin, minä panen vetoa, että hänen joukkolaisensa moskean ryöstivät. Meidän täytyy julkaista käsky tämän johdosta. Hyvä Jabaster, puhutaan kahden kesken näistä asioista. Minä jätän teidät nyt veljenne kanssa. Scherirah, aterioitkaat tänä iltana minun tykönäni. Ennenkuin erkanette Asrielista, tulkaat minun luokseni huoneeseni."

VI.

"Minun täytyy tavata kuningas!"

"Hurskas pappi, hänen korkeutensa on mennyt huoneisinsa. Se on mahdotonta."

"Minun täytyy tavata kuningas! Arvoisa Pharez, koko edesvastaus olkoon minun."

"Hänen korkeutensa käskyt ovat todellakin ehdottomat. Teidän ei käy häntä kohtaaminen."

"Tiedätkö sinä, kuka minä olen?"

"Yksi, jota kaikki hurskaat hebrealaiset kunnioittavat."

"Minä sanon, että minun täytyy tavata kuningas."

"Totisesti, hurskas Jabaster, se ei käy laatuun."

"Onko Israel hukkuva halvan palvelian tähden? Pois tieltä; minun *täytyy* tavata hänet."

"Vai niin! Jos teidän täytyy mennä, niin minun täytyy taistella velvollisuuteni puolesta."

"Älä koske Herran voideltuun. Koira, sinä saat vielä maksaa tämän!"

Näin puhuen Jabaster viskasi Pharezin syrjälle ja, palvelia liepeissä, syöksähti kuninkaan huoneeseen.

"Mitä nämät kaikki tietää?" huudahti Alroy hypähtäen ylös divaniltaan. "Jabaster! Pharez, mene pois! Kuinka nyt, onko Bagdad nousnut kapinaan?"

"Pahempi, paljoo pahempi asia, Israel on pian nouseva."

"Kuinka!"

"Minun turmiollinen veljeni on kertonut minulle kaikki, enkä minä voinut nukkua ennenkuin sain koroittaa ääneni sinua pelastaakseni."

"Olenko minä missään vaarassa?"

"Erämaassa, jolloin ääretön lakea notkui sinun vapisevan jalkasi alla ja mustat taivaat tuoksuttivat kuumia hiekkapyörteitänsä, sinä olit enemmän turvassa. Tuona kuolon hetkenä Yksi varjeli sinua, joka ei koskaan unhotta rakasta ja uskollista lastansa, ja nyt, kun hän on pelastanut sinut orjuudesta, nyt, kun sinun onnesi, ikäänkuin jalo seeteri, ylenee ilmoihin ja varjostaa kaiken maan, sinä, Hänen kansansa johdattaja, Hänen valitun kansansa, jonka hyväksi hän on tehnyt niin monta ihmettä — sinä käännät sydämesi pois esi-isiesi Jumalan puolesta ja halajat vieraita iletäisiä."

Sen leveän holvin kautta, joka saatti seraljin puutarhoihin, kuun säteet valaisivat Jabasterin vartevaa ruumista ja ylöspäin nostettua kättä; Alroy seiso, käsivarret ristiin laskettuina vähän tuonnempana, katsellen pappia, kun tämä puhui, tyvenellä, mutta tutkivalla silmällä. Yhtäkkiä hän lähestyi nopeasti ja, pannen kätensä Jabasterin olkapäälle, sanoi matalalla, kysyvällä äänellä: "te puhutte tuosta naimisesta?"

"Siitä, joka tuotti Salomonin perikadon."

"Kuunnelkaat minua, Jabaster", lausui Alroy, keskeyttäen häntä levollisella, mutta vakavalla äänellä. "Minä en voi unhottaa, että minä puhuttelen opettajaani yhtä paljon kuin ystävääni. Herra joka tietää kaikki, on katsonut minut soveliaaksi tehtävänsä. Minun kelvollisuuttani tähän korkeaan ja pyhään toimitukseen ei myönnetty ilman koetuksitta. Semmoinen syntyperä, josta ei kukaan muu voinut kerskata, mystilliset tiedot, jommoisia harvalla oli, mieli, joka rohkeni kohdata kaikkia ja ruumis, joka sietä kovimpiakin — nämät olivat minun etuni — mutta ei siitä sen enempää. Minä olen tuon suuren koetuksen kestänyt; Sotalaumojen Herra on havainnut minut luottamuksensa ansainneeksi; minä olen asettanut hänen entisen kansansa kuntoihinsa; hänen alttarinsa loistavat uhriliekeistä; hänen pappinsa ovat kunnioitetut — käy todistamaan, Jabaster — hänen kaikkivaltiasta ykseyttänsä on julistettu. Mitä sinä muuta vaadit?"

"Kaikkia!"

"Tunsipa Moses teidät hyvin. Te olette kankeaniskainen kansa."

"Herra, älkää suuttuko minuun. Jos minä puhun kiivaasti, minä puhun rakkaudesta. Te kysytte minulta, mitä minä halajan; minä vastaan: kansallista olemista, jota me kaipaamme. Te kysytte minulta, mitä minä halajan; minä vastaan: Luvattua Maata. Te kysytte minulta, mitä minä halajan; minä vastaan: Jerusalemia. Te kysytte minulta, mitä minä halajan; minä vastaan: temppeleä — kaikkia, mitä me olemme menettäneet, kaikkia, mitä me olemme huokailleet, kaikkia, minkä vuoksi me olemme taistelleet — meidän ihanata isänmaatamme, meidän pyhää uskoamme, meidän yksinkertaista käytöstämme ja meidän entisiä tapojamme."

"Käytös muuttuu aikoja ja oloja myöten; tapoja sopii noudattaa joka paikassa. Sinun rintavaatteesi osoittaa meidän uskoamme; ja mitä isänmaahan tulee, onko Tigris vähempi kuin Siloah taikka Eufrates halvempi kuin Jordan?"

"Voi! oli kunniakas aika, jolloin Israel seisoj kaukana muista kansoista, puhtaana ja hurskaana olentona, jonka Jumala oli pyhittänyt. Me olimme silloin valittu perhe, mitä omituisin kansa, määrättyä Jumalan erityiseksi iloksi. Kaikki ympärillämme oli juhlallista, totista ja pyhää. Me kartoimme muukalaisia niinkuin saastaisia olentoja, jotka sokaisivat meidän yksin-omaista hurskauttamme ja, samalla kuin turvasimme itseemme ja Jumalaamme, meidän elämämme vierä eteenpäin mahtavan ja juhlallisen uskonnon syvässä virrassa, joka saatti huonoimmankin meistä katsomaan itseänsä paremmaksi kuin muitten maitten kuninkaat. Se oli kunniakas aika: minä luulin sen palanneen — mutta minä herään tästä unelmasta niinkuin muistakin."

"Meidän täytyy heittää uneksiminen, hyvä Jabaster — meidän täytyy ryhtyä tekoihin. Jos minä jollakin tapaa antautuisin semmoisiin unelmiin, jotka usein ryöstivät minulta kultaiset hetket Hamadanissa taikka entisessä luolassamme, minä kuulisin jonakin aamuna Rumin sulttanin ratistavan porteillani." Alroy hymyili, kun hän puhui; hän olisi mielellään ruvennut hupaisempaan haastelotapaan, vaan papin juhlallinen muoto ei soveltunut hänen kevytmielisyyteensä.

"Minun sydämeni on täynnä enkä minä voi puhua: entisyyden muisto valloittaa minun ajatukseni. Minä olin turhaan luullut, että minun ääneni, jota totuuden tunto innostutti, vielä pelastaisi hänet; ja nyt minä seison tässä hänen edessään äänettömänä ja vapisevana niinkuin rikollinen. Oi! minun ruhtinaani! minun oppilaani!" lausui pappi, lähestyen, langeten polvillensa ja tarttuen Alroy'n vaippaan, "sinun pyhän syntyperäsi kautta, sinun innokkaan nuoruutesi ja meidän yhteisten tutkimustemme suloisin muiston kautta — kaikkien sinun hartaitten ajatustesi ja juhlallisten mietintöjesi ja kunniakkaan maineenpyyntösi kautta — kaikkein sinun kärsimistesi ja voittojesi ja ennen kaikkia sen suuren Jumalan nimen kautta, joka on valinnut sinut lempilapseksensa — kaikkien ylevän tehtäväsi ihmeitten kautta — minä vannotan sinua! nouse, Alroy, nouse ja havauta itseäsi. Se paula, johon esi-isäsi houkuteltiin, kietonee sinutkin — tämä Delila leikannee mystilliset kiharasi. Sinun luonteisesi eivät jätä mitään kesken. Poikkeappas kerta siitä suorasta tiestä, joka on sinun edessäsi ja, vaikka sinä luulet, että kävelet kesäisten puitten välitse, sinä pian havaitset, että olet joutunut kammottavan salon synkkiin pimentoihin, joista ei kenkään voi pelastaa sinua!"

"Jos olenkin perinyt suuren esi-isäni tulisen veren, minä kumminkin pidän hänen valtikkaansa. Voittaako mikään maallinen valta taivaan ja hadeen ylikuonnollisen hallinnon?"

"Herra, herra, tuo legenda, joka tuli Sinaista, on täynnä korkeata oppia. Muodosta vaan käytöksesi sen neuvoja myöten ja kaikki käy hyvin. Se sanoo, ettei meidän kansamme pääse entiseen voimaansa kuin sen avulla, joka hallitsee Salomonin valtikalla. Herra, kun Jumala tarjosi suosionsa tälle mahtavalle kuninkaalle, sinä tiedät hänen suuren viisautensa. Ei aarteita eikä pitkää ikää, ei valtaa eikä kosta — näitä hän ei valinnut, hän, jolle kaikki oli altisna. Legendassa löytyy sisällinen tarkoitus yhtä hyvin kuin ulkopuolinenkin merkitys. Saaliin saavuttaminen todistaa selvään, että olet sovelias hallitsemaan. Sinulla on nyt hänen valtikkansa, mutta ilman hänen viisauttansa se on vaan seeterisauva."

"Haa! siihenkö sinä jouduitkin? Minua ilahuttaa, kun näen Jabasterin valtioviisaana. Kuule minua, ystäväni. Mimmoiset minun tunteeni tuon kuninkaallisen naisen suhteen lienevätkään, on vähän-arvoinen asia. Jätä ne sillensä ja katsokaamme tätä asiaa siinä valossa, johon sinä olet asettanut sen, valtioviisauden eikä intohimojen valossa. Minä en ole pettänyt Israelin Jumalaa, jonka nimeen minä olen voittanut ja jonka nimeen minä olen hallitseva; mutta sinä olet kirjan-oppinut, sinä saatat opettaa meitä. Minä en ole kuullut mitään käskyä, että luopuisin kunniakkaasta valtakunnastani halvimman maakuntani tähden. Minä olen Aasian hallitsia; semmoisena minä soisin jälkeistenikin pysyvän. Meidän kansamme ei ole kuin jäännös, heikko osa niistä runsaista miljoneista, jotka tunnustavat minun valtaani. Mitä minulla on, minä osaan puollustaa; mutta minun lapseni ehkä eivät peri isänsä henkeä. Mahomettilaiset taipunevat mieluisammin heidän hallitukseensa, kun muistavat, että heidän kalifeinsa tytär ne synnytti. Sinä näet, että minäkin olen valtioviisas, hyvä Jabasterini!"

"Kareah'n pojan valtioviisaus — se tuotti tuhoa. Hän piti Egyptiä parempana kuin Judeaa ja hän sai kärsiä siitä. Herra, Jumala on siunannut Judan: se on hänen maansa. Hän tahtoi, että hänen oma kansansa asuisi siinä, jotta hänen palveluksensa aina vireillä pysyisi, sitä varten hän on monenlaisten omituisten pyhien menojen ja tapojen kautta eroittanut meidät kaikista muista kansoista, ettemme voi yhtä aikaa sekaantua heihin ja olla uskollisia hänelle. Meidän täytyy elää erinänsä. Tämän yksinäisyytemme säilyttäminen on lakimme suuri tarkoitus ja ydin. Mitäpä meidän Bagdadiin taikka sen asukkaisiin tulee, jossa meidän täytyy joka silmänräpäys nähdä jonkunlaista lakiemme rikkomista? Voimmeko rukoilla heidän kanssaan? Voimmeko syödä heidän kanssaan? Yhtä vähän korkeimmissa toimituksissamme kuin elämämme alhaisimmissa askareissa saamme yhtyä heihin. Jumalamme alttarin äärellä me olemme yhtä paljon kuin kotomme pöydän vieressä erotetut heistä. Herra, te saatatte olla Bagdadin kuningas, vaan te ette voi samalla olla Juutalainen."

"Minä olen, mikä minä olen. Minä palvelen Sotalaumojen Herraa. Kenties hän armossansa katsoo Nishaburin ja Tigrin päiviä jonkunlaiseksi korvaukseksi jostakin vähäpätöisestä laiminlyömisestä leipojan ja kylvyn sääntöjen suhteen."

"Huomaa minun sanani: leipojan ja kylvyn sääntöjen kautta Alroy nousi ja ilman niitä hän kukistuu. Kansan henki, joka hänellä oli, nosti hänen; ja tämän hengen on Moseksen laki muodostanut. Tähän lakiin nojaantuneena hän olisi todella voinut jättää valtakuntansa jatkaantuvalla jälkeisölle; vaan nyt, vaikka hänen onnensa puu näyttää kasvavan tuoreella maalla; vaikka tuhannet lähteet ravitsevat sen juuria, ja kaste peittääpi oksat, toukka syö sen sydäntä ja huomenna se kaatuu ikäänkuin surkastunut kurbitsi. Voi! voi Israelia! Me olemme kauan eläneet koi-ruoholla; mutta viininsaannon halla parhaana nautinnon hetkenä on peräti katkeraa. Voi! kun minä nostin ylös sinun vaipuneen ruumiisi Gentheman luolassa, ja Davidin tähti tuikahti kirkkaana hohtavilta taivailta, menestystä ennustaen, kuka olisi voinut aavistaakaan tämänkaltaista yötä? Jääkääst hyvästi, Herrani!"

"Seisahdu, Jabaster! sinä vanhin, kalliin ystäväni, minä pyydän sinua, seisahdu!"

Pappi kääntyi hitaasti, ruhtinas epäili.

"Älä lähde pois suutuksissasi, hyvä Jabaster."

"Suruissani, herrani, ainoastaan suruissani, mutta suruni on syvä ja kauhea."

"Israel hallitsee Aasiaa, Jabaster. Miksi me pelkäisimme?"

"Salomon rakensi Tadmorin erämaahan, ja hänen laivastonsa toivat kultaa Ophirista; vaan kuitenkin Alroy syntyi orjaksi."

"Mutta hän ei kuollut semmoisena. Maailman sultanit ovat kukistuneet minun edessäni. Minussa ei ole mitään pelkoa. Ei, älä mene nyt. Sinun täytyy ainakin vähäisen luottaa tähtiin, oppinut kabbalista. Katso, tähteni loistaa yhtä kirkkaana kuin minun onnenikin." Alroy veti varjostimen pois ja astui Jabasterin kanssa terrassille. Ihana tähti säteili korkealta. Kun he katselivat, sen väri muuttui ja veripunainen meteori välähti esiin sen kehästä ja katosi avaruuteen. Ruhtinas ja pappi katsahivat yhtä haavaa toinen toiseensa. Heidän kasvonsa olivat vaaleat, kysyväiset ja levottomat.

"Herrani", lausui Jabaster, "lähtekää Judeaan."

"Tämä tietää sotaa", vastasi Alroy koettaen toinnuttaa mieltänsä. "Ehkä melskeitä Persiassa."

"Melskeitä kotona, ei muualla. Vaara on käsissä. Katso eteesi."

Huikea huuto nousi puutarhoista. Se kuului kolme kertaa.

"Mitä tämä on?" huudahti Alroy todella säikähtyneenä. "Herätä vartioväki, Jabaster, etsi puutarhoissa."

"Se on tarpeetonta ja kenties vahingoksi. Se oli joku henki, joka huusi."

"Mitä se sanoi?"

"*Mene, Mene, Tekel, Upharsin!*"

VII.

"Tuo vanha juttu: pappi kuningasta vastaan", lausui Honain Alroy'lle, kun hän aamukäynnillänsä kuuli edellisen yön tapaukset. "Minun jumalinen veljeni pyytää saattaa teitä jälleen pappisvallan alle, ja pelkää, että, jos hän rukoilee Bagdadissa eikä Sionissa, hän joutuisi vaan alhaisen lahkoon esimieheksi, sen sijaan että hän iloitsisi koko kansakunnan yleisistä tihunneista. Mitä meteoriin tulee, Scherirah on varmaan mennyt virran ylitse samaan aikaan, ja Rumin sultani selittääköön verisen enteen. Huudosta puhuen, minun täytyy, koska en ole todellakaan ensinkään tutustunut henkien kanssa, jättää tuo kummallinen ilmoitus teidän korkeutenne ja minun veljeni suosittujen korvien ja salaisen tiedon tutkittavaksi. Näyttää siltä kuin se monessa suhteessa eroaisi 'Äänen Tyttären' ilmoituksista, koska se ei ollut ainoastaan kovin ankara, vaan, niinkuin näyttää, aivan käsittämätön kaikille muille paitsi sille, jolle sen selittäminen oli tärkeä asia — ja viisaasti hän selittikin, sen minä myönnän. Kun minä rupean teidän korkeutenne kamariherraksi, minä kumminkin takaan, etteivät henget eikä vielä enemmän kammotut vieraat saa häiritä teidän untanne."

"Ruvetkaat kohta virkaanne, hyvä Honain. Kuinka minun persialainen ruusuni jaksaa tänään, suloinen Schireneni?"

"Hän elättää itseään teidän kuvallanne, kun olette poissa. Hän ei salaa minulta mitään, minä voin vakuuttaa sen, teidän korkeutenne."

"Ei suinkaan, me tiedämme, että te olette suuri naisten suosikki, Honain. Minä pelkään, että joudun mustasukkaiseksi."

"Minä soisin, että teidän korkeudellanne olisi syytä", lausui Honain kainosti.

VIII.

Hebrealisten kuninkaan ja Bagdadin prinsessan lähestyvät häät julistettiin kautta Aasian. Isoja varustuksia tehtiin Tigrin lakealla suuria juhlia varten. Kokonaiset metsät kaadettiin rakennus- ja polttopuiksi, kemuihin. Kaikki maakuntien ja kaupunkien kuvernorit, kaikki molempain kansakuntien etevimmät upseerit ja aateliset kutsuttiin erittäin ja saapuivat joka päivä kaikessa koreudessaan Bagdadiin. Niitten joukossa Medialaisten ja Persialaisten varakuningas ja hänen nykyinen morsiamensa, prinsessa Miriam, olivat erittäin huomattavat; heitä seurasi melkein kymmenen tuhatta alamaista!

Valta-istuin, johon astuttiin sataa, karmosiinipunaisella veralla verhottua porrasta myöten, ja joka oli peitetty kultaisella kunniakatolla, oli rakennettu keskelle lakeata; sen kummallakin puolella nähtiin matalampi, vaikka yhtä komea valta-istuin. Näitten valta-istuinten edustalla levisi laajalle summattoman suuri sirkus, joksi sata kartakia eli amfiteateria oli muodostettu; näillä oli niin avara väli, että ihmispaljouden hyvin kävi sisään pääseminen. Kartakit olivat peitetyt hopeakirjaisilla silkkikankailla ja kalliilla matoilla; itsekustakin liehui valkoinen ja loistava lippu. Muutamissa oli joukottain taitavia soittoniekkvoja, toisissa silmäkääntäjiä, ilveilijöitä ja tarinain kertojia. Viisi kartakia kummallakin puolen valta-istuimia oli määrätty hovia varten; toiset olivat jätetyt kaupungin eri ammattikunnille. Missä olivat hedelmänmyyjät laittaneet kauniin puutarhan, joka hohti kranaati-omenoista ja kurbitseista ja vesimeloneista, orangeista, manteleista ja pistacianpähkinöistä; — missä asettivat teurastajat näkyviin liha-varansa leikattuna mitä omituisimpiin muotoihin ja villieläinten nahkoja sovitettuina naurattaviksi kuviksi. Tuolla nähtiin turkkikauppiat, puettuina niinkuin maskeradia varten leopardiksi, leijoniksi, tiikereiksi ja ketuiksi; ja toisessa kojussa tapetintekiät ylpeillen näyttivät kamelia, joka oli valmistettu puusta, ruovoista, köysistä ja painetusta palttinasta; tämä kameli kävi ympäri aivan kuin elävä, vaikka tuon tuostakin syrjään vedetty varjostin ilmaisi ihmettelevälle kansalle taiturin, joka askaroitsi sisäpuolella omassa teoksessaan. Tuonnempana havaittiin puuvillan-kehräjä, joitten kartaki oli täynnä kaikenmuotoisia ja kaikenvärisiä lintuja, jotka olivat laitetut heidän ihmeellisestä kasvistaan; ja keskeltä nousi korkea minareti, joka oli kokoon liitetty samasta aineesta ruokojen avulla, vaikka kaikki luulivat, että se oli rakennettu tiilistä ja savesta. Se oli koristettu kohokuvilla ja sen huippuun oli pantu storkki, joka oli niin taitavasti kaavailtu, että lapset nakkelivat sitä pistacianpähkinöillä. Satulamaakarit osoittivat taitoansa kahden avonaisen kantovuoteen kautta; nämät olivat kumpikin sioitetut dromedarin selkään, ja kummassakin istui kaunis nainen, joka huvitti katselioita sillä, että hän milloin käsillään, milloin jaloillaan heitteli ilmaan köykäisiä, keltanahkaisia palloja. Eivätkä matonkutojatkaan jääneet takapajulle kätevyyttensä näyttäessään, koska he tavallisen

lipun asemesta olivat kaislasta neuloneet suuren banerin, johon oli ommeltu kaksi riviä kusilaisia kirjaimia — Alroy'n ja Schirenen onnelliset nimet. Mutta itsekussakin kartakissa nähtiin todellakin joku kummastuttava merkki Bagdadin rikkaudesta ja verratonten taiturein keksiväisyydestä.

Yliympäri tätä ääretöntä cirkusta oli pitkät matkat joka taholla lakea kaunistettu lukemattomilla teltoilla. Määrättyjen välien päässä oli kaikenlaisilla ruoka-aineilla täytettyjä pöytiä, ja näitten luona palvelioita yleisön käskettävinä: viinipulloja ja sorbeti-astioita ynnä loppumattomiin asti koreja täynnä suloisia hedelmiä ja lautasia, joihin oli ladottu virvoittavia sokurileivoksia. Vaikka nämät olivat kaikkien tulevien nautittavina, löytyi varoja niin runsaasti, että juhlapöydät näyttivät aina olevan täpösen täynnä; ja, että kansan ilo olisi täydellinen, sallittiin jokaisen altiisti huvitella millä tavalla hän vaan parhaaksi katsoi, näin kuuluvan julistuksen kautta:

"Tämä on kemujen, huvien ja ilon aika. Älköön kukaan moittiko toista älköönkään toista vastaan valittako: älköön kukaan rikas sortako ketään köyhää eikä väkevä heikkoa: älköön kukaan kysykö toiselta: 'miksi tämän teit?'"

Miljonittain ihmisiä oli kokoontunut tähän paratiisiin.

He riemuitsivat, he söivät ja joivat, he tekivät tepposia, tanssivat, lauloivat. He kuuntelivat Arabian tarinoitsiain kertomuksia, jotka taikoja täynnänsä viehättivät kaikkia, taikka he hetyivät jonkun Persian runoilian laulusta, kun hän kuvaili sankarittarensa kuun valaisemaa otsaa ja rakkautta sairastavan sankarinsa nääntyvää ja kalveata haamua; he katselivat kummastuksella Gangeen silmäkääntäjän temppeja taikka nauroivat Syrian sävytation harjaantunutta sukkeluutta ja näytettyjä kujeita. Ja ihastuneimmilta säästy kuitenkin vielä silmänluonti Egyptin tanssijattarein vietteleviin liikenteisiin ja hekumalliseen sulouteen. Joka paikassa vallitsi laulu ja leikki, harvinaisuus ja ihanuus. Kerta ihmiset unhottivat huolensa ja antautuivat määrättömään nautintoon.

"Minusta tulee kohtelias mies", lausui Kisloch, Kurdilainen, saattaen yhtä seuruetta johonkin näytäntöön.

"Ja minusta lempeä", vastasi Kalidas, Indialainen. "Mies, kuinka rohkenet rikkoa julistusta ja piestä tätä lasta?" Hän kääntyi yhden pöydänkattajan puoleen, joka paraikaa suomi jotakin onnetonta kamelin-ajajaa, jolta juhta oli kompastunut ja kaatuessaan särkenyt taakkansa, kaksi posliinikoria.

"Ajattele omia asioitasi, ystävä", vastasi pöydänkattaja, "ja kiitä onneasi, että sinäkin kerta eläessäsi saat oikein aterioita."

"Tälläkö tapaa upseeria puhutellaan?" sanoi Kalidas, Indialainen; "melkeinpä minun tekee mieli katkaista kieli suustasi."

"Älä yhtään huoli, pikku poikani", lausui Guebriläinen, "tässä saat dirhemin. Juokse tiehesi ja ole iloinen."

"Kah ihmettä!" irvisteli Neekeri, "hän antaa almuja."

"Ja te olette sukkela", vastasi Guebriläinen. "Tämäpä on kummallinen päivä."

"Mitä nyt tehdään?" kysyi Kisloch.

"Syödään päivällistä", esitteli Neekeri.

"Niin! tämän platanipuun alla", lausui Kalidas. "Hauska on olla yksinään. Minä vihaan kaikkia paitsi meitä itseä."

"Seisattukaat tähän, vanha konna", huudahti Guebriläinen. "Mikä sinun nimesi on?"

"Minä olen yksi hadshi", vastasi ystävämme Abdallah, armeliaan kauppiaan Alin perhekuntalainen, joka tänä päivänä oli hovipalveliajn joukossa.

"Oletteko te edes Juutalainen, te rosvo?" kysyi Guebriläinen. "Tähän aikaan ei maksa vaivaa olla mitään muuta. Tuokaat vähäisen viiniä, te kirottu giauri!"

"Heti", lisäsi Kisloch, "ja pilau'ta."

"Ja manteleilla täytetty metsäkauris", sanoi Kalidas.

"Ja muutamia sokuripapuja", lausui Neekeri.

"Joutuin, te riivattu pakana, taikka minä paiskaan tämän keihään selkäänne", huudahti Guebriläinen.

Nöyrä Abdallah kiiruhti pois ja palasi pian takaisin, kantaen kahta viinipulloa, ja perässä neljä palveliata, itsekullakin tarjoinlauta, joka oli herkkuja täynnä.

"Mihin pyritte, hirtehiset?" murisi Kisloch; "jääkäät oikeauskoisia palvelemaan."

"Me saamme olla enemmän rauhassa, jos olemme itseksemme", kuiskasi Kalidas.

"Pois siis, koirat", ärjäsi Kisloch.

Abdallah ja hänen palveliansa riensivät pois, mutta kutsuttiin tuota pikaa takaisin.

"Miks'ette tuoneet minulle Schirazin viiniä?" kysyi Kalidas palavin silmin.

"Tämä pilau on liian väkevää", pauhasi Kisloch.

"Te olette tuoneet minulle lampaan ja pistacianpähkinöitä eikä metsäkaurista ja manteleita", lausui Guebriläinen.

"Ei puoliksikaan sokuripapuja", sanoi Neekeri.

"Kaikki on päin seiniä", julisti Kisloch, "menkää ja tuokaat meille yksi kabobi."

Vähitellen tämäkin vallaton seura kuitenkin tyytyi, ja istuen platanipuunsa alla ja ahmaten kaikenlaisia Idän herkkuja he kävivät leppeämmiksi samalla kuin heidän ruokahalunsa väheni.

"Juodaan, Kalidas, ja sitten yksi laulu", sanoi Kisloch.

"Sitä harvoin tarjotaan", arveli Guebriläinen, "no, Kally, se innostuttaisi sinua."

"Nyt lasketaan siis; muistakaat kööriä."

Kalidaan laulu.

Juo, juo ainiaan,
Älä muuta muistakkaan!
Mit' ystävyys on? lempi? maine?
Haihtuvat kuin meren laine.
Laske huoles, murheeton,
Viinivirran aaltohon.
Niin! heitä huoles maljaan vaan,
Juo ne sitten nopeaan!
Juo, juo ainiaan,
Älä muuta muistakkaan!

"Kuulkaat, torvet soivat! Kuningas ja kuningatar! Juhlakulkue tulee. Kiiruhtakaamme pois."

"Taas! he ovat varmaan aivan lähellä. Joutukaamme, että saamme hyvän paikan."

"Särkekää kaikki maljat ja vadit. Tulkaat pois!"

Kymmenen tuhannen symbalin helistessä ja lukemattomien torvien raikkuessa ihmiset juoksivat kaikkialta suurta cirkusta kohden. Kaukaa nähtiin loistava juhlasaatto, hääjoukon ensimmäiset rivit, astuvan Bagdadin portista ulos.

Ensin tuli viisi-sataa kukilla seppelöityä tyttöä, yhtä kauniit kuin ne ruusun-ummut, jotka koristivat heidän hiuksiansa. Heidän liehuvat vaatteensa olivat valkeammat kuin joutsen, ja itsekukin heistä piti kädessänsä palmupuun oksan.

Heitä seurasi joukko komeita soittoniekkvoja, verhottuina kultaisilla vaipoilla ja toitottaen hopeisia torvia.

Sitten viisi-sataa nuorukaista, jotka hohtivat kuin tähdet, puettuina valkoisiin ketunnahkaisiin nuttuihin ja kantaen mikä hedelmä- mikä kukkakoria.

Heidän perästänsä tuli joukko komeita soittoniekkvoja, verhottuina hopeisilla vaipoilla ja toitottaen kultaisia torvia.

Kuusi valittua ratsua koreilla satulaloimilla, jotka olivat reunustetut sopelin nahkalla.

Medadin lippu.

Medad pikimustalla Arabian juoksiolla; häntä seurasi kolme sataa upseeria hänen osastostansa, kaikki ratsastaen puhdasrotuisilla hevosilla.

Orjia, kantaen Medadin häälähjaa, kuutta oivateräistä Damaskon miekkaa.

Kaksitoista valittua ratsua koreilla satulaloimilla, joita itsekutakin anatolialainen palvelia talutti.

Ithamarin perhekunta sinipunaisissa, karpän nahkalla reunustetuissa vaatteissa.

Ithamarin lippu.

Ithamar lumivalkoisella Anatolian juoksiolla; hänen seurassaan oli kuusi sataa upseeria hänen osastostansa, kaikki ratsastaen puhdasrotuisilla hevosilla.

Orjia, kantaen Ithamarin häälähjaa, kultaista vaasia, rubineja täynnänsä, punasinervällä istuimella.

Sata Neekeriä nenän läpitse pujotetuilla timanttirenkailla, puhaltaen soittimillaan ja päristäen vaskirumpujansa.

Bagdadin kaupungin lippu.

Bagdadin asukasten lähetyskunta.

Kaksi sataa muulia satini-satulaloimilla, jotka olivat kirjutut kullalla ja joista vähäiset kultakellot riippuivat. Nämät kantoivat sitä vaattehistoa, jonka kaupunki oli antanut prinsessalle. Itsekunkin muulin vieressä astui tyttö, puettuna tähtisiipiseksi Periksi, ja kammottavaksi Diviksi hankittu poika.

Egyptin lippu.

Egyptin Hebrealaisten lähetyskunta, ratsastaen hopeavalkoisilla dromedareilla.

Viisikymmentä orjaa; jotka kultaisilla hihnoilla kantoivat heidän lahjaansa prinsessalle, isoa, kauniisti leikattua jaspis-ammetta. Tämä oli jonkun muinaisen temppelin sarkophagi, ja hinnaksi oli maksettu mahdottomia summia.

Syrian lippu.

Pyhän maan Hebrealaisten lähetyskuuta, rabbini Zimri itse etupäässä, jokainen kantaen kädessänään lahjaansa morsiusparille, kallista vaasia, joka sisälsi multaa Sionin vuorelta.

Hamadanin lippu.

Hamadanin asukasten lähetyskunta kunnian-arvoisen Bostenagin johdolla. Kaleb talutti hänen upeata ratsuansa.

Hamadanin kaupungin lahja David Alroy'lle, annettuna hänen oman neuvonsa mukaan: se malja, jossa Vankeuden Ruhtinas vei veronsa ja joka nyt oli täytetty hiekalla.

Viisikymmentä valittua ratsua komeilla satulaloimilla, joita itsekutakin medialainen taikka persialainen palvelia talutti.

Abnerin ja Miriamin perhekunta, yhteensä kaksitoista sataa henkeä, puettuina norsunluisiin ja kultaisiin rengashaarniskoihin.

Medialaisten ja Persialaisten lippu.

Kaksi valkoista elefanttia, kultaisilla kantovuoteilla kulettaen varakuningasta ja hänen puolisoansa.

Abnerin lahja Alroy'lle, kaksitoista uhkeata, juvelivaljaista elefanttia; jokaista talutti Indialainen, puettuna norsunluiseen ja kultaiseen rengashaarniskaan.

Miriamin lahja Schirenelle. Viisikymmentä Roknabadin ruusuntaimea, valkoinen, viidenkymmenen jalan pitkä kashmirishaali, joka oli laskostettu viuhkaimen kahvaan; viisikymmentä varjostinta, itsekukin tehty yhdestä rok-linnun sulasta; ja viisikymmentä kristallivaasia täynnänsä erinomaisia suitsutuksia jokainen lukittu kalliskivisellä taikakalulla.

Näitten perästä seurasi eunukkivartiosto.

Tuosta tuli seraljin soittokunta, kolme sataa kääpiötä, todella ilkeät nähdä, mutta etevimpiä soittotaitioita koko maailmassa.

Salomonin hevoset, yhteensä sata, itsekunkin otsassa luonnon tähti, ilman satulaloimitta ja talutettuna vaan timanttisuitsella.

Alroy'n ja Schirenen perheenväki. Yksinäisenä herra Honain, ratsastaen kastanjankarvaisella, hopeakenkäisellä juoksialla; ratsastajan oma puku oli vaaleanpunainen ja somistettu hopeatähdillä. Hänen ruusunvärisestä turbanistansa riippui heiluva timantti-töyhtö, hohtaen tuhansista läikkyivistä väreistä.

Kaksisataa paagia seurasi häntä; ja sitten sekä mies- että naispalvelioita pulskissa vaatteissa, yhteensä melkein kaksituhatta; he kantoivat harvinaisia vaaseja, kiiltäviä korulippaita ja kalliita viittoja.

Nyt tuli rahanvartia ja kaksi sataa hänen käskyläistänsä, heitellen kultadirhemejä kaikille tahoille.

Salomonin valtikka, jota Asriel itse kantoi.

Komeat ja korkeat, sinisestä emaljista tehdyt triumfivaunut; pyörät kullasta, rattaan-navat turkoseista ja briljanteista; kaksitoista lumivalikoista ja pyhää hevosta edessä, neljä rinnakkain. Vaunuissa Alroy ja Schirene.

Viisituhatta Pyhän Vartiakunnan soturia päätti juhlakulkueen.

Keskellä kansan huutoja tämä loistoisa juhloseurue liikkui lakean poikki ja astui ympäri laveata cirkusta. Voittaja ja hänen morsiamensa nousivat valta-istuimellensa; tämän portaat olivat täynnä nuorukaisia ja tyttöjä. Valta-istuimella, heidän oikealla puolellansa, istui kunnian-arvoinen Bostenag; vasemmalla uljas varakuningas ja hänen puolionsa. Kartakeihin molemmin puolin oli hoviväkeä asettunut.

Lähetyskunnat toivat esiin lahjansa, päälliköt osoittivat kunnioitustansa, kaupungin ammattikunnat menivät järjestänsä valta-istuimen ohitse ja näyttivät erityisiä taitojansa. Kolme kertaa julistus kuulutettiin torvien soitolla, ja nyt kilpaleikit alkoivat.

Tuhat ratsumiestä syöksähti arenalle ja heitti keihäitensä. He laskivat täyttä laukkaa, he seisauttivat tuliset juoksiansa yhtäkkiä ja pauskasivat pitkät peitsensä vähäiseen, vaan välkkyvään pilkkaan, joksi oli laitettu harvinaisen ja komean linnun kuva. Voittajat vastaan-ottivat palkintonsa prinsessan omasta kädestä: koreita shaaleja, juvelikahvaisia tikareita ja kalliskivisiä rukousnauhoja. Milloin torvet ilmoittivat, että palkinto annettiin varakuningattarelta, milloin kunnian-arvoiselta Bostenagilta, milloin voitollisilta kenraaleilta taikka uskollisuuttansa vannoneilta lähettiläiltä, milloin ammattikunnilta, milloin Bagdadin, milloin Hamadanin kaupungilta. Hetket vierivät pois suurenlaisessa ja herkeämättömässä vaihtelevaisuudessa.

"Minä soisin, että olisimme yksinäimme, oma Schireneni", lausui Alroy morsiamellensa.

"Niin minäkin; ja kuitenkin tuntuu minusta hauskalta, kun näen koko Aasian Alroy'n jalkain juuressa."

"Eikö aurinko koskaan laske! Anna minun leikitellä sinun kätesi kanssa."

"Hiljaa! Katso, Miriam nauraa."

"Rakastatko sinä minun sisartani, oma Schireneni?"

"Sinun jälkeesi kaikkein enimmin."

"Ei puhuta sisarestani, vaan itsestämme. Luuletko, että aurinko pian laskee, rakkahani?"

"Minä en voi nähdä; sinun silmäsi häikäisevät minua — ne ovat niin loistavat, niin ihanat!"

"Oi! minun henkeni, minä tahtoisin huokailla rakkauttani sinun povellasi."

"Sinä olet hyvin totinen."

"Niin rakkauden laita aina on."

"Ei, armaani! Minun se saattaa hurjaksi ja haaveksivaksi. Nyt minä olisin valmis yrittämään vaikka mitä. Minä tahtoisin, että meillä olisi siivet, ja silloin me lentäisimme pois."

"Katso, minun täytyy tervehtiä tuota kilpavoittajaa. Täytyykö minun hellittää sinun kädestäsi! Kallis käsi, jää hyvästi. Ajattele minua, sillä välin kuin minä puhun, sydänpöyryni. Se on tehty. Anna takaisin kätesi taikka minä kuolen. Mitä tämä on?"

Ratsumies, joka ei ollut juhlapuvussa, vaan peitetty pölyllä, ajaa lennähti cirkusta päin; kädessään

hän piti pitkää peistä, jonka päähän oli pistetty paperikääry. Kilpaleikkien valvojat koettivat estää häntä pääsemästä eteenpäin, mutta hän ei ottanut seisahtuakseen. Hänen sanomansa oli kuninkaalle yksistänsä. Huhu, että uutisia armeijasta oli tullut, levisi kansaan. Uutisia armeijasta olikin tullut. Yksi voitto lisäksi! Scherirah oli kukistanut Rumin sultanin, joka nyt anoi rauhaa ja liittoa. Totta puhuen, sanoma oli jo päivän valjetessa saapunut perille, mutta sievätapainen Honain oli sovittanut niin, ettei sitä ilmoitettaisi kuin myöhemmin ja julkisemmalla hetkellä.

Tätä lisäystä kunniakkaan päivän ilo tuskin kaipasi. Mutta kansa riemuitsi, kultadirhemejä jaettiin kahta runsaammin, ja kaikki pitivät tätä sanomaa juhlallisena vahvistuksena Jehovan taikka Allah'n puolelta tämän aamun juhlamenojen suhteen.

Aurinko laski, hovi hankki lähtöä ja palasi samalla komeudella seraljiin. Alkoi täysi pimeä, tulitorni, joka valaistiin kaukaisella kunnaalla, ilmoitti, koska Alroy ja Schirene astuivat morsiuskammioonsa, ja yhtäkkiä, ikäänkuin taikavoiman kautta, avara kaupunki, joka moskea, joka minareti ja torni ja terrassi ja koko lakea ja lukemattomat teltat ja suunnattoman suuri cirkus ja tuo vanha ja kaarteinen virta heiskui valkeista. Joka paikasta joku lamppu, joku tulisoitto, joku lyhty, joka oli maalattu jos jollakin värillä, vilkahti esiin; summattoman suuret hopealta hohtavat valkeat välkkyivät jokaisesta kartakista, ja kauhean isot, punaiselta paistavat ilotulet lekahtivat ylös pitkin taivaan rantaa.

Seitsemän päivää ja seitsemän yötä tätä verratonta iloa lakkaamatta kesti, vaikka yhä vaihdellen. Kauan, kauan Hebrealaisten ruhtinaan ja kalifin tyttären häitä muisteltiin; kauan, kauan jälestäpäin Tigrin tasangon miehet istuutuivat tähdikkään virran rannalle kertomaan tätä kummallista tarinaa ihmetteleville jälkeisille.

Kuinka kuuluisa mies David Alroy nyt oli! Hän oli maailman mahtavimman valtakunnan hallitsia ja oli puolisokseen saanut kaikkein kauniimman prinsessan; onnellinen ja kuuluisa kansa ympäröitsi häntä, voittamattomat armeijat vartioivat häntä; hän oli semmoinen, jolle maa altiisti antoi kaiken hyvyytensä ja taivas suosionsa — ja kaikki nämät hänen oman neronsa kautta!

YHDEKSÄS OSA.

I.

Oli sydän-yö, ja myrsky riehui yhä: kesken ukkosen jyrinää ja tuulen vonkunaa vinkkuroivat salamat joka hetki valaisivat kiihtyneen Tigrin laveata ja vaahtosaa pintaa.

Jabaster seisoj ja katseli tätä kauheata näytelmää palatsinsa galleriasta. Hänen kasvonsa olivat juhlalliset, mutta huolestuneet.

"Minä soisin, että hän olisi täällä!" huudahti ylimmäinen pappi. "Vaan kuitenkin, miksi minä halaisin hänen läsnä-oloansa, joka ei ennusta muuta kuin murhetta? Mutta olenko minä iloinen, kun hän on poissa? En ollenkaan. Tämä Bagdad rasittaa minua niinkuin lyijyvaippa: minun mieleni on synkkä ja sortunut."

"He sanovat, että Alroy tänä iltana pitää suuria pitoja seraljissa ja juopi porttonsa onnen maljaa ukontulten leimutessa. Eikö löydy mitään kättä, joka kirjoittaisi seinään? Hän on havaittu köykäiseksi, hän on punnittu, ja on todella köykäiseksi havaittu. Hänen valtakuntansa on pian häviävä, ja silloin — minä olisin valmis itkemään, voi! minä olisin valmis itkemään ja vuodattamaan hirveän tuskani tuimaa kipua näitä tylyjä ja harvoin lientyviä poskia myöten. Niin nuorena, niin uljaana, niin suosittuna! Yksi olet vaan — jumala, vaan nyt saastainen Belzasar!"

"Tätäkö varten hänen jalo nuoruutensa vietettiin miettivässä yksinäisyydessä ja mystillisissä tutkinnoissa? Tätäkö varten tuo pyhä sanansaattaja viritti hänen hurskaimpia tunteitansa? Tätäkö varten hän astui helteisen erämaan halki ja yhtyi esi-isiinsä heidän hautakammioissaan? Tätäkö kaikkien hänen voittojensa ja kaikkien hänen suurten tekojensa loppu on? Kun hän riemuitsee heveän tytön parissa!"

"Vuosi takaperin, juuri tänä iltana — se oli taistelun aatto, minä seisoin hänen teltassaan, odottaen hänen viimeistä käskyänsä. Hän ajatteli vähäisen aikaa, ja sitten hän sanoi: 'terveenä menkää, Jabaster.' Minä luulin, että minä elin lähinnä hänen sydäntänsä niinkuin hän aina on ollut lähinnä minun sydäntäni, vaan kaikki on ohitse. Hän ei koskaan enää sano: 'terveenä menkää, Jabaster.' Kuinka, mitä nämät kaikki on? Minusta tuntuu kuin olisin lapsi."

"Herran voideltu on nyt vankina komean kioskin hienon ristikon takana eikä katsele koskaan sitä maailmaa, jonka hän valloitti. Egypti ja Syria, jopa kaukaisin Indiakin lähettivät nyt sanansaattajiansa kunnioittamaan Alroy'ta, tuota suurta, uljasta, voittamatonta. Ja missä hän on? Hempeässä tyttöjen ja eunukkein paradiisissa, kukkaseppeleet päässä kuunnellen hentoja lauluja ja lempiluutun huimiam säveliä. Hänellä ei ole mitään aikaa neuvotteluun; kaikki on jätetty hänen suosituilleen, joita tuo viekas vihollinen johdattaa, jota kerta sanoin veljekseni."

"Miksi minä viivyn täällä? Minne minä pakenisin? Minä luulen, että läsnä-oloni voi vielä palauttaa säädyllisyyden. Jos minä riistäisin pois rintavaatteeni, minä tuskin luulen, että se ketäkään muuta koristaisi. Hän ei käy koskaan uhraamassa; he sanovat, ettei hän paastoa eikä noudata mitään pyhiä menoja, ja ettei sabbatikaan keskeytä heidän kemujansa. Minä en ole nähnyt häntä kolmea kertaa hänen häittänsä perästä. Honain on kertonut Schirenelle, että minä vastustin niitä, ja tämä pitää nyt minulle semmoista vihaa, jota ainoastaan naiset pitävät. Meidän suuret intohimomme puhkeavat tuhansiin tuumiin; naisilla ei ole kuin yksi. Heidän rakkautensa on vaarallinen, mutta heidän vihansa on turmiokas."

"Katso! venhe heiluu virralla. Tämmöisenä yönä — ainoastaan yksi rohkenisi vesille."

Se milloin näkyy, milloin kato; yksinäinen lyhty loistaa keulasta. Levottomana katseli Jabaster tätä vähäistä purtta, joka taisteli aaltoja vastaan. Äkisti kauhea leimaus löi koko virran tuleen ja sai kamalalla valollansa yksin rakennustenkin kaukaiset rivit näkyviin. Venhe ja voimiansa ponnistava, yksinäinen soutaja selitettiin selvään. Tuosta kaikki taas oli pimeässä. Tuuli heikkeni pian; muutamia minuuteja kuului vielä airojen loiske, ja venhe seisahtui kaikista päittäin palatsin alle.

Joku kolkutti takaporttia.

"Kuka siellä?" Jabaster kysyi.

"Yksi Israelin ystävä."

"Abidan, kuulen äänestä. Oletko sinä yksin?"

"Profetissa on muassani; ainoastaan hän."

"Silmänräpäys. Minä avaan portin. Vedä venhe holvistoon."

Jabaster astui alas galleriasta ja palasi hetken perästä molempain vasta tulleitten kanssa: nuori profetissa Ester ja hänen kumppaninsa. Jälkimäinen oli ruumiiltansa lyhytläntäinen, mutta erittäin jäntevä ja sukeva mies. Hänen kasvonsa olivat kovin synkät, mutta vaikka niitten alipuolessa oli jotakin tylyä, ilmestyi kuitenkin mieltävä kauneus hänen korkeassa, kirkkaassa otsassansa ja vajonneissa silmissään — harvoin tavattava omituisuus itämaalaisten muodossa.

"Rankka yö", lausui Jabaster.

"Niille, jotka pelkäävät sitä", vastasi Abidan. "Aurinko on tuonut niin vähän iloa minulle, etten huoli ensinkään myrskystä."

"Mitä uutisia?"

"Tuskaa! tuskaa! tuskaa!"

"Tuo tavallinen virsi, sisareni. Eikö se päivä koittane koskaan, jolloin saamme sen muuttaa?"

"Tuskaa! tuskaa! tuskaa! sanomatonta tuskaa!"

"Abidan, kuinka asiaimme käy?"

"Varsin hyvästi."

"Todesti?"

"Niinkuin havaittane."

"Sinä olet lyhyt-puheinen."

"Katkera."

"Oletteko käyneet hovissa, koska olette oppineet varovaiseksi sanoissanne, ystäväni?"

"Minä en tiedä, mitä tapahtunee. Aikaa voittain me kenties muutumme kaikki hovimiehiksi, vaikka minä pelkään, Jabaster, että me olemme tehneet liian paljon saadaksemme mitään palkintoa. Minä

annoin hänelle vereni, ja te vielä enemmän, ja nyt olemme Bagdadissa. Se on komea kaupunki. Minä rukoilen taivasta, että Sodomian tulikivisade valuisi sen pengermille."

"Minä tiedän, että sinulla on jotakin kauheata kerrottavana. Minä tiedän sen sinun suruisesta otsastasi, joka synkistyy niinkuin myrsky. Puhu kaikki, ystävä. Minä jaksan kantaa pahimpiakin, sillä minä odotan niitä ennalta."

"Kuulkaat siis: Alroy on julistanut itsensä kalifiksi. Abner on nimitetty Persian sultaniksi; Asriel, Ithamar, Medad ja etevimmät päälliköt visireiksi; Honain heidän esimieheksensä. Neljä mahomettilaista aatelmista on laskettu neuvoskuntaan. Prinsessa menee ensi perjantaina juhlasaatolla moskeaan; sanotaan, että sinun oppilaasi seuraa häntä."

"Minä en voi uskoa sitä! Sinain Jumalan kautta, minä en voi uskoa sitä! Vaikka minun omat silmäni näkisivät tämän kirotun työn, minä en uskoisi sitä. Että hän menee moskeaan! He ovat laskeneet leikkiä sinun kanssasi, hyvä Abidan, he ovat laskeneet leikkiä sinun kanssasi."

"Kenties. Se on huhu, mutta huhut ennustavat tekoja. Muut asiat kaikki ovat todelliset. Minun heimolaiseni, oivallinen Zalmunna, kertoi ne minulle. Hän tuli pidoista."

"Menenkö minä hänen luokseen? Minusta tuntuu kuin yksi ainoa sana — että hän menee moskeaan! se on vaan huhu, tyhjä huhu. Minä en suinkaan usko sitä; ei, ei, ei, ei ikinä, ei ikinä! Eikö hän ole Herran voideltu? Sanomaton kirous kohdatkoon Moabitan tytärtä! Ei ihmettä, että ukkonen käy! Taivasten kautta, minä menen vastustamaan häntä hänen hurjissa pidoissaan!"

"Te tunnette voimanne paremmin kuin Abidan. Te vastustitte häntä ennen hänen naimistansa, vaan kuitenkin —"

"Hän nai. Se on tosi. Honain on hänen esimiehensä. Ja minulla on vielä hänen sormuksensa! Honain on minun veljeni. Eikö minulla ole mitään tikaria, että voin katkaista veljeyden siteet?"

"Meillä on kaikilla tikari, Jabaster, jos vaan tietäisimme, kuinka niitä käyttää."

"Se on kummallista — me olimme olleet kaksikymmentä vuotta erinänsä, kun jälleen tapasimme toinen toisemme. Te ette olleet läsnä, Abidan. Oltiin neuvottelussa. Me tapasimme toinen toisemme kahdenkymmenen vuoden perästä. Hän on minun veljeni. Se on kummallista, sanon minä: minä tunsin, että häntä vävähti, kun hän syleili minua."

"Honain on filosofi ja uskoo samantunteisuuteen. Näyttää siltä kuin teillä ei olisi keskenänne mitään samantunteisuutta. Hänen systeminsä päästää siis teidät kaikista siteistä."

"Oletteko varma siitä, että muut uutisenne ovat todenperäiset? Minä en usko tuota juttua moskeasta — muut ovat pahat kyllä."

"Zalmunna tuli pidoista. Hassan Subah'n veli istui ylempänä häntä."

"Subah'n veli! Kaikki on siis mennyt. Onko hänkin neuvoskunnan jäseniä?"

"On, ja lisäksi moni muu."

"Missä Israel nyt on?"

"Hänen tulisi olla teltoissansa."

"Tuskaa! tuskaa! tuskaa! sanomatonta tuskaa!" huudahti profetissa, joka seisoj liikkumatonna huoneen peräpuolella eikä näyttänyt ottavan osaa heidän keskusteluunsa.

Jabaster astui edestakaisin galleriassa levottomin askelin. Yhtäkkiä hän seisahtui ja, lähestyen Abidania, tarttui hänen käsivarteensa ja katseli vakavasti häntä kasvoihin. "Minä tiedän, mitä sinä ajattelet, Abidan", huudahti ylimmäinen pappi; "vaan se ei voi tapahtua. Minä olen karkoittanut — tästä lähin ja ijäksi päivää minä olen karkoittanut kaikki tunteet rinnastani; nyt minulla ei ole mitään veljeä, ei mitään ystävää, ei mitään oppilasta ja, minä pelkään, ei mitään vapahtajaakaan. Israel on kaikki kaikessa minulle. Minulla ei ole mitään muuta elämää — omantunnon soimaus se ei siis ole, joka pidättää minun kättäni. Minun sydämeni on yhtä kova kuin sinun."

"No, mikä siis pidättää sitä?"

"Se, että me hukumme kaikki hänen kanssaan. Hän on viimeinen koko pyhästä suvustansa. Ei löydy mitään muuta kättä, joka tarttuisi meidän valtikkaamme."

"*Meidän* valtikkaamme! mikä valtikka?"

"Meidän kuninkaittemme valtikka."

"Kuninkaittemme!"

"Niin, miksi sinä näytät niin synkältä?"

"Mimmoiselta näytti profeetta, kun tuon uppiniskaisen kansan todella piti saada kuningas itselleen? Hymylikö hän? Riemuitsiko hän ja taputti käsiänsä ja huusi: Jumala varjelkoon hänen majesteettiänsä! Voi, Jabaster! kunnioitettu, kallis Jabaster! sinä, meidän huikentelevaisen kansamme toinen Samuel! Olipa semmoinenkin aika, jolloin ei Israelilla ollut mitään muuta kuningasta kuin heidän Jumalansa. Olimmeko halvemmat silloin? Kuninkaatko Kanaan valloittivat? Mikä mies Moses oli, mikä Aaron, mikä voimakas Josua? Oliko Gideonin miekka mikään kuninkaan miekka? Varjostivatko Simsonin kiharat kuninkaallisia silmäkulmia? Olisiko mikään kuningas pitänyt hirvittävää liittoansa niinkuin juhlallinen Jefta? Kuninkaitten lupaukset ovat kepeät kuin ilma, kun niitten täyttäminen vaatii, että joka muu kuin alamainen loukataan!"

"Kuninkaat! no, mitä kuningas on? Miksi yksi rikkoisi meidän valitun sukukuntamme yhtäläistä pyhyttä? Onko heidän verensä puhtaampi kuin meidän? Me olemme kaikki Abrahamin siementä. Mikä Saul oli, ja mikä David? Minä en ole koskaan kuullut, että heillä oli toisenlainen sukujuuri kuin meidän esi-isillämme. Olkoon, että he olivat hurskaita, jommoisia he eivät olleet; ja urhoollisia ja viisaita, jommoisia muutkin olivat; onko sillä sanottu, että yksistänsä heidän jälkeisillänsä on kaikki hyvät avut? Ei Jabaster! sinä et ole koskaan erehtynyt, paitsi silloin, kuin asetit kruunun tämän ylpeän nuorukaisen päähän. Mitä hän teki, olisivat tuhannet tehneet. Sinun henkesi, se juuri häntä tekoihin innostutti. Ja nyt hän on kuningas; ja nyt Jabaster, Israelin sielu, jonka tulisi olla meidän tuomarimme ja johdattajamme — Jabaster vapisee epäsuosiossa, sillä välin kuin meidän saastainen Sanhedrimme on Ammoniteja täynnä!"

"Abidan, sinä olet koskenut sieluni sisimpiin; sinä olet saattanut vireille mietteitä, jotka tuostakin, ikäänkuin sakea ja turmiokas sumu, ovat nousneet ajatusten pimeästä alhosta, vaan joita minä olen tukehuttanut."

"Ne nouskoot, minä sanon — ne sammuttakoot tämän kaikkia polttavan auringon säteet, jonka alla me kärsimme, joka imee kaiken kasvien mehun, ja nukuttaa ja näännyttää meitä kaikkia!"

"Ilo! ilo! sanomaton ilo!"

"Kuule! profetissa on muuttanut sanansa; eikä hän kuitenkaan kuule meitä. Herran henki asuu todella hänessä. Hyvä Jabaster, minä näen, että sinun sydämesi on altisna sinun kansasi kärsimisille; sinun kansasi, oma Jabaster, sillä etköhän sinä ole meidän tuomarimme? Sinä olet kumminkin oleva."

"Voimmeko palauttaa pappisvallan? — onko se mahdollista?"

"Sano vaan sana, ja se on tehty, Jabaster. Niin, älä katsele tuolla tapaa. Luuletko, ettei Israelissa löydy uskollisia sydämiä? Luuletko, että lapsesi ovat nurkumatta nähneet niitä ilkeitä häväistyksiä, jotka ovat kohdanneet sinua — sinua, heidän pappiansa, heidän kunnioitettua ylimmäistä pappiansa, semmoista miestä, joka muistuttaa mieleemme entisyyden parhaita aikoja — suurten tuomarein aikoja? Yksi ainoa sana, yksi ainoa tämän vihityn pään viittaus, ja —. Vaan minä puhuttelen miestä, joka tuntee enemmän kuin minä saatan lausua. Vaikene, kieleni, sinä olet jaaritteleva neuvon-antaja. Jabasterin isänmaallinen mieli ei kaipaa lapsen joutavaa opetusta. Jos hän on ääneti, se on sentähden, että hän viisaudessaansa arvelee, ettei aika ole tullut; vaan, kun Israelin johdattaja puhuu, Israel ei ole viipyvä."

"Mahomettilaisia neuvoskunnassa! Me tiedämme, mitä lähinnä seuraa. Meidän kansallinen olemisemme on kuoleman kielissä. Minusta näyttää, että aika on juuri tullut, Abidan."

"Hyvä, niin mekin ajattelemme, suuri herra; sano sananen vaan, ja kaksikymmentä tuhatta keihästä asettuu arkkia vartioimaan. Minä takaan omat mieheni. Uljas Scherirah katselee karsain silmin Moabiteja. Sananen sinulta ja koko Syrian armeija kokoontuu meidän ympärillemme — Judan leijona olkoon meidän lippumme. Tyranni ja hänen satrapinsa — he kuolkoot, ja silloin kaikki muut yhtyvät meihin. Me julistamme liiton uudistetuksi ja, jättäen Babelin verisen kohtalonsa nojaan, lähdemme Sionin luo!"

"Sion, hänen nuoruutensa unelma, Sion!"

"Te epäilette?"

"Kuningas taikka ei, hän on Herran voideltu. Tuleeko tämän käden, joka vuodatti öljyn hänen pyhän päänsä päälle, pestä pois tuo balsamisinetti hänen omalla verellänsä? Tuleeko minun surmata hänet? Onko tämä vuona keitettävä oman emänsä maidossa?"

"Hänen äänensä on matala, vaan kuitenkin hänen kasvonsa ovat kiihtyneet. Kuinka nyt, herrani?"

"Kuka sinä olet? Ah! Abidan, luotettava, luja Abidan! Katso, Abidan, minä ajattelin, hyvä Abidanini, että kaikki nämät ovat jonkun juomingin mielettömyyttä. Huomispäivä tuonee viisaampia neuvoja. Juhlapöydän puheet ovat pyhät. Unhotetaan ne; jätetään ne sillensä. Herra kääntänee hänen sydämensä. Kuka tietää, kuka tietää, Abidan?"

"Jalo Jabaster, tuokio takaperin teidän mielenne oli uskonne kaltainen, jäykkä ja järkähtämätön, vaan nyt —"

"Älä nuhtele minua, älä nuhtele minua, hyvä Abidan. Minun mielessäni on jotakin, jota te ette käsitä; salaisia suruja, joita ei käy puhuminen. Jättäkää minut, hyvä ystävä, jättäkäät minut hetkeksi. Kun Israel vaatii minua, minä en jää pois. Olkaat varma siitä, Abidan, olkaat varma siitä. Ei, älkäätkö menkö; yö on kovin kolkko eikä kaunis profetissa voisi taas hillitä yltyvää virtaa. Minä menen kammiooni ja palajan heti."

Jabaster jätti gallerian ja astui eränsen vähäiseen huoneeseen. Useita isoja kirjoja, hakasista päästettyinä ja avattuina, nähtiin hajallansa divanilla. Niitten edessä seisoivat hänen vaskinen kabbalistan pöytänsä. Hän sulki oven varovaisesti. Hän astui huoneen keskelle. Hän nosti ylös kätensä taivasta kohden ja pani ne ristiin, kuoleman tuska kasvoissa.

"Näihinkö nyt on jouduttu?" hän lausui raskaan ahdistuksen äänellä. "Näihinkö nyt on jouduttu? Mitä minä olen kuullut? mitä tehnyt? Pois, kiusaaja-henki, pois! Oi elämä! Oi kunnia! Oi isänmaani, valittu kansani ja pyhä uskonni! — miksi elämme, miksi toimimme, miksi olemme mieltyneet semmoiseen, joka on mainehikasta taikka pyhää? Jospa kuolisin! jospa — jospa kuolisin! Olemisen vaiva on liian suuri."

Hän heittäisi vuoteellensa; hän painoi juhlliset kasvonsa vaatteisinsa. Mielenliikutus väräytti hänen vankkaa sydäntänsä. Tuossa hän makasi, tuo suuri, vakava mies, maahan vaipuneena ja surunsa vointeessa.

II.

"Pitojen hälinä kuuluu vielä korvissani; minä tahtoisin olla yksin."

"Minun kansani?"

"Sinä olet minä itse; minulla ei ole muuta elämää."

"Suloinen lintu! Se on nyt kalifi."

"Minä olen, mitä sinä halasit, sinä suloisien olemiseni sielu! Komeus ja valta, maine ja voitto näyttävät nyt särkyneiltä ja himmeiltä helmiltä verrattuna sinun kirkkaaseen hymyysi!"

"Vaikeroiva satakieleni, mennäänkö metsästämään tänä päivänä?"

"Voi! minun ruusuni, minä makaisin mieluisammin tällä hempeällä vuoteella ja katselisin sinun ihanuuttasi!"

"Taikka soutamaan viileällä, azurinsinisellä järvellä somassa purressa, ikäänkuin vedenneidon kuoressa — joutsenia jälessämme?"

"Ei löydy mitään järveä niin sinistä kuin sinun tumma silmäsi; ei löydy mitään joutsenta niin valkoista kuin sinun pyöreä käsivartesi!"

"Tai laskemmeko haukkamme ilmaan ja tuotamme kultaisen fasanin jalkaimme juureen?"

"Minä olen kultainen fasani sinun jalkaisi juuressa, miksi pyytäisit runsaampaa saalista?"

"Muistatko ensimmäistä käyntiäsi tässä kalliissa kioskissa, minun armas mykkäni? Tuossa sinä seisot, käsivarret ristiin laskettuina ja katseet kainoina kuin päivä, ja loit tuon tuostakin mustat silmäsi salaisesti minuun, että poskeni kävivät aivan vaaleiksi. Minä näen sinut nytkin aivan semmoisena, arka lintuni. Tiedätkö, että minä olin niin lapsellinen, kun se jätti minun, tiedätkö, että minä itkin?"

"Voi, ei! et suinkaan itkenyt?"

"Todellakin, minä luulen, että niin tein."

"Kerro minulle uudestaan, oma Schireneni, itkitkö sinä todella?"

"Todellakin, minä tein sen, minun henkeni!"

"Minä soisin, että nämät kyynelkivet olisivat kristallivaasissa, minä antaisin kokonaisen maakunnan siitä kalliista urnasta."

Hän kiersi käsivartensa Alroy'n kaulaan ja peitti hänen kasvonsa suudelmillansa.

Auringonlasku ilmoitettiin minareteista. He nousivat ja astuivat käsitysten ympäröivässä paradiisissa. Vaalea ja sinipunainen hohde oli levinnyt taivaalle, yksinäinen tähti väikkyi valkoisen kuun vieressä, joka kumotti himmeästi, lempeänä ja soreana kuin helmi.

"Thanata!" huudahti Schirene mieltien, kun hän katseli tähteä. "Voi, minun Alroy'ni, miks'emme aina voi elää yksinämme ja aina paradiisissa!"

"Valta väsyttää minua", vastasi Alroy hymyillen, "paetkaamme!"

"Eikö löydy mitään saarta, jossa on kaikki, joka saattaa elämän suloiseksi, ja johon eivät ihmiset kuitenkaan pääse? Kuinka vähän me tarvitsemme! Voi! jospa tämän vihatun Bagdadin sijasta kaunis valtameri ympäröitsisi näitä puutarhoja!"

"Silmäteräni, paradiisissa me elämme, ja harvoin meitä mikään häiritsee, kiitos olkoon Honainin!"

"Mutta yksin se tieto, että löytyy muita ihmisiä kuin me itse, on minusta tuskallinen. Jokainen, joka vaan ajattelee sinua, näyttää ryöstävän minulta jonkun osan sinun olemisestasi. Paitsi sitä minä olen kyllästynyt koreuteen ja palatseihin. Minä tahtoisin elää jossakin asfalttiluolassa ja maata pehmeällä lehtivuoteella!"

Tämän hupaisen keskustelun katkaisi yksi kääpiö, joka ei ainoastaan ollut kovin pieni ja ruma, vaan myöskin mykkä. Hän kumarsi prinsessaa ja turvasi sitten kaikenlaisiin pantomimillisiin temppuihin, joista ymmärrettiin, että oli päivällisten aika. Ei kukaan muu olisi rohjennut häiritä kuninkaallista paria, kuin tämä vähäinen olento, joka oli heidän erittäin suosittu lemmikkinsä.

Näin Alroy ja Schirene saapuivat seraljiin. Äärettömän suuri lamppu, jossa poltettiin hyvänhajuisia öljyjä, levitti miellyttävää valoansa komeaan huoneeseen. Tämän toisessa päässä seisoivat joukko eunukkeja tulipunaisissa puvuissa, itsekukin pitäen pitkää hopeasauvaa kädessään. Kalifi ja sultaninna heittäisivät divanille, joka oli peitetty sadoilla tyynyillä; toisella puolella seisoivat vartiakunnan päällikkö ja muita kuninkaallisen perheen upseereita, vaan toisella kauniita naisorjia muhkeissa vaatteissa.

Huoneen toisessa päässä olevain palveliain rivi aukeni, ja joukko orjia astui esiin, kantaen norsunluu-, kulta-, ebenholtsi- ja hopea-astioita, jotka olivat täytetyt makeilla, varsin omituisella tavalla laitetuilla herkuilla. Läsä ovat palveliat tarjosivat näitä perätysten kalifille ja sultaninnalle. Prinsessa otti lusikan, joka oli tehty yhdestä ainoasta helmestä ja jonka pitkä, ohut kultakahva oli rubineilla koristettu, ja alkoi syödä vähäisen saharilientä, johon hän oli erittäin mieltynyt. Tämän perästä hän maisteli nuoren joutsenen rintaa, joka oli täytetty manteleilla ja haudotettu orvonkukilla ja kermalla. Kun hän näin oli jotenkin tyydyttänyt ruokahalunsa ja tahtoi osoittaa suosiotansa jollekin erityiselle henkilölle, käski hän vartiakunnan päällikön heti viedä tälle annoksen seuraavasta ruokalajista ynnä tervehdyksensä. Hänen huomionsa kiintyi nyt noihin oivallisiin ortolani-varpusiin, jotka elävät Schirazin viiniköynnösten lehdillä ja joita Nishaburin kuvernööri runsaasti toimitti hänelle. Paloitellen näitä sieviä lintuja vielä sievemmillä sormillansa hän tahtoi syöttää niitä Alroy'lle, joka tietysti suostui hänen pyyntöönsä. Tällä välin he virvoittivat itseänsä kranaati-omenoilla puserretulla mielisorbetillänsä ja kultaisella Libanonin viinillä. Kun kalifi ei enää jaksanut syödä ortolaneja, vaikka näin hienot sormet niitä hänelle ojensivat, hänen täytyi käskä esiin "riisiä", joka oli sama kuin käsky päättää päivälliset. Palveliat toivat nyt kummankin eteen kultavadin ja vuorikristallista tehdyn pesukannun, jotka olivat täytetyt ruusuvedellä, ynnä käsiliinoja, jotka olivat kudotut siitä harvinaisesta Egyptin palttinasta, jota saadaan ainoastaan Niilin rannoilla kasvavasta puuvillasta. Sillä välin kuin he huviksensa söivät sokuripapuja ja joivat kanelilla maustettua kahvia, tanssivat naisorjat heidän edessään mitä sulokkaimmilla liikenteillä samalla kuin näkymättömät soittoniekat näitä säestivät.

"Ihastuttava Schireneni", lausui kalifi, "minä olen syönyt, kiitos olkoon sinun vaarinpitosi, varsin hyvästi. Nämät sinun orjasi tanssivat erinomaisella tavalla ja ovat mainion kauniit. Sinun soittoasi ei myöskään voi kylliä kiittää; vaan itse puolestani olisin mieluisammin ihan yksinäni ja kuuntelisin jotakin sinun lauluasi."

"Minä olen sepittänyt uuden runoelman tänä päivänä. Sinä saat kuulla sen." Näin puhuen hän taputti pienoisia, valkoisia käsiänsä, ja kaikki palveliat katosivat viipymättä.

III.

"Tähdet hiipivät pois, ja niin minäkin teen. Surkea näky! kun näkee Jabasterin salaa kulkevan niinkuin

häväistyn konnan! Voi! jospa tarkoitus pyhittäisi teon! arpa on heitetty."

Näin lausuen ylimmäinen pappi pukeusi vaippaansa ja astui palatsistaan vireille kaduille. Yötistä aikaa itämaitten vilkas elämä astuu parhaiten silmiin. Soukat, mutkikkaat kadut täynnänsä ihmisiä, jotka hengittävät jälleen jähtynyttä ilmaa, valaistut kahvilat, iloiten, vielä juopumatonten yökulkiaien joukot, soitto ja tanssi ja runoiliain ja tarinoitsiain elähyttävät sadut, kaikki yhtyvät antamaan tähtivaloisille tunneille pettävää, jopa lumoaavaakin ilon ja kummallisten seikkain luontoa.

Oli ensi yö siitä kuin Abidan ja profetissa olivat käyneet Jabasterin luona. Hän oli luvannut kohdata Abidania suuren moskean edustalla kaksi tuntia päivänlaskun jälkeen, ja sinne hän nyt meni.

"Minä tulen vähän ennen aikaani", hän sanoi, kun hän saapui isolle neliskulmaiselle kentälle, johon kohoava kuu vuodatti valovirtansa tulvan. Ainoastaan muutamia mustia haamuja nähtiin liikkuvan kaukana. Kaikki olivat kaduilla taikka kahviloissa. "Minä tulen vähän ennen aikaani", lausui Jabaster. "Salaliittolaiset ovat valppaat. Minä ikävöitsen tätä kokousta, vaan kuitenkin minä pelkään sitä. Siitä asti kuin hän esitteli tämän tuuman minulle, minä en ole ollenkaan saanut unta. Minun mieleni on hämmentynyt. Minä en tahdo ajatella. Jos se täytyy tapahtua, se tapahtukoon heti. Minun tekee ennemmin mieli syöstä tämä tikari Jabasterin kuin Alroy'n rintaan. Jos kysyttäisiin vaan henkeä tai valtaa, minä päättäisin semmoisen elämän, joka ei nyt voi tuoda mitään iloa, ja luopuisin vallasta, joka on kokonaan suloa vailla; mutta Israel, Israel, sinä, jota varten minä olen kärsinyt niin paljon — anna minun unhottaa, että Jabasterilla oli äiti!"

"Jollei tämä ajatus, joka sitoo minut minun Jumalaani ja kohottaa mieltäni, jollei tämä ajatus olisi, kuinka mitätön ja kurja, kuinka vaikea ja tyhjä tämä sanan synnyttämä maailma olisi, johon he ovat kiintyneet! Jollei tämä ajatus olisi, minä saattaisin vaipua maahan ja kuolla. Niin! minun suuri sydämeni saattaisi haljeta, surkastuneena, surkastuneena; minun ankarat intohimoni, nuot tuliset, mutta häilyvät liekit saattaisivat heiketä ja sammua; ja nämät vahvat aivot, jotka ovat aina suunnitelleet tietäni ja yllyttäneet minua alinomaisilla ajatuksilla, saattaisivat heittää sen melan, jolla he niin kauan ovat viiletelleet, ikäänkuin toivoton perämies keskellä outoa merta."

"Lukeminen ja työskenteleminen, levottomuus ja murhe, voimakas vaikutus, kenties myöskin aika ja pettyneet toiveet, jotka ovat kaikkien pahimmat, ovat tehneet työtänsä eikä turhaan. Minä en ole enää sama Jabaster, joka katseli Kaukason tähtiä. Minusta nekin näyttävät himmeämmiltä kuin muinoin. Minun elämäni kunnia on lakastumallansa. Minun lehteni ovat kuivettuneet, kellastuneet, mutta ei saastutetut. Minä olen vielä sama yhdessä suhteessa — minä en ole luopunut Jumalastani, ei teoissa eikä ajatuksissa. Ah! kuka sinä olet?"

"Yksi Israelin ystävä."

"Minua ilahuttaa, että Israelilla on joku ystävä. Jalo Abidan, minä olen tarkoin ajatellut kaikkia, joista me keskustelimme. Totta puhuakseni, sinä olet satuttanut semmoista kieltä, jota olen virittänyt ennen, vaikka vaan yksinäisyydessäni; huikea sävel, todella huikea sävel, mutta niin nyt on asia, ja koska niin on, laske minut heti ystäväsi luo, Abidan."

"Jalo Jabaster, sinä olet se, joksi sinua luulin."

"Abidan, sanotaan, että tieto, että tekee oikein, on onnellisen mielen paras perustus."

"Juuri niin."

"Ja sinä uskot sitä?"

"Tietysti."

"Me teemme aivan oikein?"

"Se on heikko sana näin pyhää tarkoitusta varten."

"Minä olen kovin onneton!"

IV.

Ensimmäinen pappi ja hänen kumppaninsa astuivat Abidanin huoneeseen. Jabaster puhutteli jo kokoontuneita vieraita.

"Urhoollinen Scherirah, minua ilahuttaa, että sinä olet täällä. Kun oli kysymys Israelista, milloin Scherirah'ta kaivattiin? Aimollinen Zalmunna, me emme ole nähneet kylläksi toisiamme: vika on minun. Jalo profetissa, sinun siunauksesi!"

"Hyvät ystävät, te tiedätte kaikki, minkä vuoksi olemme yhtyneet täällä. Kun astuimme Tigrin poikki, me emme voineet odottaa mitään tämmöistä kokousta. Mutta se ei tee mitään. Me olemme tulleet toimimaan eikä todistelemaan. Meidän uljaat mielemme ovat tehneet päätöksensä: meidän juhlallinen tarkoituksemme ei vaadi mitään keskustelua. Jos meidän joukossamme löytyy joku, joka suo, että Israel on Ismaelin orja, joka tahtoo kadottaa kaikki, jota me olemme rukoilleet, kaikki, jota varten me olemme taistelleet, kaikki, mitä me olemme voittaneet, ja kaikki, jonka puolesta me olemme alttiit kuolemaan — jos meidän joukossamme löytyy joku, joka sallii, että arkkia häväistään ja Jehovan alttari saastutetaan pakanallisilla uhreilla — jos meidän joukossamme löytyy joku, joka ei huokaile Sionia, joka ei heittäisi henkeänsä, että temppele rakennettaisiin ja isien menetetty perintö takaisin saataisiin, no, hän menköön matkaansa! Ei löydy ketään semmoista tästä joukossa: jääkää siis tänne ja vapauttakaat isänmaanne!"

"Me olemme valmiit, suuri Jabaster; me olemme valmiit, kaikki, kaikki!"

"Minä tiedän sen; te olette niinkuin minä itse. Pakko on opettanut nopea-neuvoisuutta. Ryhtykäämme tuumiimme. Puhukaat, Zalmunna."

"Jalo Jabaster, meitä kohtaa monta vastusta. Alroy ei lähde enää mihinkään palatsistansa. Meidän on, niinkuin hyvin tiedätte, mahdoton päästä huomaamatta sisään. Mitä te, Scherirah, arvelette?"

"Minä en epäile minun miehiäni, mutta kuinka sota Alroy'ta vastaan päättynee, on varsin epätietoista, jollemme vaarasta puhukaan."

"Minä olen altis kuolemaan, mutta ei tappioon joutumaan", lausui Abidan. "Meidän täytyy olla varmat. Julkista sotaa minä pelkään. Suurin osa armeijasta seuraa päälliköitänsä, ja nämät pitävät tyrannin puolta. Tehkäämme teko, ja heidän täytyy yhtyä meihin."

"Eikö olisi mahdollista saada häntä johonkin uhrijuhlaan, jonka panemme toimeen jonkun voitettun tappelun muistoksi — mitä luulette?"

"Minä epäilen suuresti, Jabaster. Tähän aikaan hänen ei tee mieli kunnioittaa meidän kansallisia juhlamenojamme kuninkaallisella läsnä-olollansa. Tuo nainen estää häntä varmaan. Ja, vaikka hän tulisikin, menestys on vaikea ja sentähden epätietoinen."

"Jalot soturit, kuulkaat naisen ääntä", huudahti profetissa astuen esiin. "Se on heikko, vaan semmoisia välikappaleita, yksin lapsen henkäystäkin, Herra käyttää valittua kansaa neuvoakseen. Löytyy salainen tie, jota myöten minä pääsen palatsin puutarhoihin. Huomisyönä, juuri kuin kuu on astunut sydän-yön tummaan tupaan, katso, tuo kirottu linna leimahtaa tuleen. Abidanin soturit olkoot kaikki valmiina, ja, kun liekit ensiksi kohoavat, lähtekööt seraljin portin luo ikäänkuin auttamaan. Pelästynyt vartioväki ei tee mitään vastusta. Sillä aikaa kuin sotamiehet valloittavat portit, te itse, Zalmunna, Abidan ja Jabaster riennätte kuninkaalliseen huoneeseen ja toimitatte teon. Sillä välin urhoollinen Scherirah saartakoon palatsin koko osastollansa, ikäänkuin hän ei ollenkaan tietäisi tuosta ankarasta teosta. Silloin te tulette esiin ja, jos tarvitaan, vedet silmissä näytätte kohtalonsa saavuttaneen ruumiin satureille ja julistatte pappisvallan."

"Se on Herra, joka puhuu", lausui Abidan, joka epäilemättä ennaltaan tiesi tästä ehdoituksesta. "Hän on jättänyt heidät meidän käsiimme."

"Rohkea tuuma", sanoi Jabaster miettien, "vaan kuitenkin minä mielistyn siihen. Se on nopea, ja siinä on jo paljon. Minä luulen, että se saattaa perille."

"Se on mahdotonta, että se pettää", huudahti Zalmunna, "sillä, jollei liekki nousekaan, me olemme vaan samalla kannalla kuin ennen."

"Minä hyväksyn sitä", lausui Scherirah.

"Olkoon menneeksi siis", sanoi Jabaster. "Huomis-ilta näkee meidät jälleen täällä varustettuina. Hyvää yötä."

"Hyvää yötä, hurskas pappi. Miltä tähdet näyttävät, Jabaster?"

"Kovin levottomilta; niin ne ovat olleet muutamat päivät. Mitä ne ennustavat, minä en tiedä."

"Onnea Israelille!"

"Toivokaamme sitä. Hyvää yötä, kalliit ystävät."

"Hyvää yötä, hurskas Jabaster. Sinä olet meidän kulmakivemme."

"Israelilla ei ole muuta toivoa kuin Jabaster."

"Herrani", lausui Abidan, "jääkää vielä hetkeksi tänne."

"Mitä nyt? minä menisin mielelläni."

"Alroy'n täytyy kuolla, herrani, mutta luuletko sinä, että yksi ainoa kuolema vahvistaa liittoa?"

"Nainenko?"

"Niin! nainen! minä en muistanut häntä. Asriel, Ithamar, Medad?"

"Kelvollisia sotureita! minä en epäile, että meillä on heistä hyöty. Minä en pelkää tuommoista irtainta väkeä. He seuraavat johdattajaansa niinkuin muut olennot, jotka ovat syntyneet tottelemaan. Kun heiltä itseltä puuttuu järkeä, heidän täytyy seurata meitä, joilla sitä on."

"Niin minäkin luulen. Lieneekö ketään muuta, joka on vaarallinen?"

Zalmunna ja Scherirah loivat silmänsä maahan. Haudankaltainen äänettömyys syntyi. Profetissa keskeytti sen.

"Tuomio on laskettu Honainia vastaan!"

"Ei! hän on Jabasterin veli", lausui Abidan. "Siinä on syytä kyllin pelastaa vaikka vielä paatuneempikin Israelin vihollinen, jos semmoista löytyy."

"Minulla ei ole mitään veljeä, herra. Sitä miestä, josta puhutte, minä en tahdo surmata, koska löytyy muita, jotka tehnevät sen. Ja siis taas, hyvää yötä."

V.

Oli sydän-yö; yksinäinen lamppu paloi eräässä huoneessa, jonka ovi johdatti kaaritettuun galleriaan, josta useita portaita myöten pääsi seraljin puutarhoihin.

Naisen haamu astui portaita ylös verkalleen ja varovasti. Hän seisahtui galleriaan, hän katseli ympärilleen, toinen jalka huoneessa.

Hän meni sisään. Hän tuli vähäiseen, mutta kalliisti koristettuun huoneeseen. Perimmässä nurkassa oli norsunluinen vuode, jonka edessä ohut, hopeakankainen uudin riippui, semmoinen, joka ei estänyt hengitystä, vaan kuitenkin suojeli nukkujaa itämaisen yön vaivalloisista hyönteisistä. Iso, vanhan-aikainen vaskikilpi seisoi yhden ottomanin nojalla ja lähellä sitä muutamia kypäriä ja kummallisia aseita.

"Vastustamaton halu on saattanut minut tähän huoneeseen!" huudahti profetissa. "Tuo valo vainosi minua ikäänkuin kummitus; ja missä hyvänsä minä liikuin, se näytti kutsuvan minua."

"Vuode ja nukkuja!"

Hän lähestyi, hän veti hiljalleen pois uutimen. Vaaleana ja syvästi hengittäen hän taantui, vaikka kepein askelin. Hän näki Alroy'n!

Hän nojauti hetkeksi seinää vastaan tunteittensa vointeessa. Taas hän astui eteenpäin ja katseli uhriansa, joka ei tietänyt mistään.

"Voiko viallinen nukkua niinkuin viaton? Kuka uskoisi, että tämä rauhallinen nukkuja on pettänyt korkeimman luottamuksen, jonka taivas on koskaan kuolevaiseseen pannut? Hän ei näytä tyrannilta eikä rikolliselta: hänen otsansa on tyven, ja hänen hengityksensä hiljaista. Hänen pitkät, mustat hiuksensa, mustat kuin kaarneen siipi, ovat irtaantuneet siteistänsä ja leviävät ikäänkuin raju ja myrskyinen yö hänen vaalealle, kuunvalaisemalle otsallensa. Hänen poskensa on kalpea, vaan lepo on painanut punansa siihen; ja hänen huulillansa näkyy muutamia lemмен sanoja, jotka eivät henno luopua niistä. Onko tämä sama Alroy, joka ihastutti meidän silmiämme, kun hän, niinkuin raitis ja hohtava aamutähti, nousi erämaasta, ja, saattaen iloa muille, tuotti minulle vaan —"

"Oi! vaiti sydämeni ja anna salaisuutesi säilyä särkyneen mieleni kalmistossa. Kova on naisen kohtalo: hän on tuomittu rakastamaan ja rakkauttansa salaamaan! Voi katkeraa elämää! Voi luonnotonta osaa! Miehet loivat yhteiskunnan ja tekivät meidät orjiksi. Ja niin me lakastumme ja kuolemme taikka muutoin turvaamme tyhjiin mielenjohteisin, joihin tuhlaamme sen innon, joka on aiottu jalompiin tarkoituksiin."

"Ihana sankari! vihaanko vai rakastanko sinua enemmän, sitä minä en voi sanoa. Kuolla sinun täytyy;

kuitenkin minä tunnen, että minun on kuoleminen sinun kanssasi. Oi! jospa tämä yö samalla kertaa saattaisi meidät aviovuoteesemme ja hautausroviollemme, Täytyykö tuon valkoisen poven veri vuotaa? ja täytyykö näitten hentojen jäsenten joutua noitten verihimoisten teurastajain silvottavaksi ja pideltäväksi? Onko tämä oikeutta? He valehtelevat, nuot kavaltajat, kun sanovat, että sinä olet pettänyt Jumalamme. Sinä olet itse jumala, ja minä voisin palvella sinua! Katso noita ihania huulia — ne liikkuvat. Kuule niitten suloisia sävellä!"

"Schirene, Schirene!"

"Ei tarvittu kuin tämä sana, että tointuisin jälleen. Mielelön! minne ajatuksesi eksyvät? Minä en odota verkkaista oikeutta. Minä teen itse tuon teon. Eikö minun tule surmata Siseraani?" Hän otti tikarin ottomanilta. Sen terä oli harvinaista laatua ja oivasti karaistu. Hän kohotti sen ilmaan ja sysäsi sen tavattomalla voimalla hänen sydämeensä. Se sattui siihen talismaniin, jonka Jabaster oli antanut Alroy'lle ja jota tämä jonkunlaisesta vielä kytevästä taika-uskosta yhä kantoi; se sattui siihen ja lensi tuhansiin pirstaleisiin. Kalifi kavahti ylös vuoteeltansa, hänen silmänsä kohtasivat profetissan, joka nojautui hänen ylitsensä tyrmistyneenä, tikarin kahva kädessään.

"Mitä tämä kaikki on! Schirene! — Kuka sinä olet? Ester!" Hän hypähti ylös vuoteelta, huusi Pharezia ja tarttui profetissan molempiin käsiin. "Puhu!" hän jatkoi. "Oletko sinä Ester? Mitä sinä täällä teet?"

Ester purskahti hurjaan nauruun; hän koetti kimmeltä Alroy'n käsistä ja veti häntä galleriaa kohden. Alroy näki seraljin päätornin ilmitulessa. Hän kouristi Esterin molemmat kädet toiseen käteensä ja kulettaen häntä ottomania päin sieppasi kypärän ja viskasi sen suurta kilpeä vastaan. Se kumahti ikäänkuin gong-gongi. Pharez heräsi unestansa ja syöksähti huoneeseen.

"Pharez! Kapina! kapina! Lähetä heti käsky, ettei palatsin portteja milläkään ehdolla avata. Juokse, riennä! Puhuttele päällikköä itseä. Kutsu kokoon perheenväkeni. Käske kaikki aseisiin. Joudu, henkemme tähden!"

Koko palatsi oli nyt liikkeellä. Alroy jätti Esterin uupuneena ja nähtävästi taidotonna eunukkivartiostolle. Orjia ja palvelioita kiirehti sisään joka taholta. Ennen pitkää Schirenekin saapui sinne, hiukset hajallansa ja hätäisesti puettuna, sata tyttöä perässä, kukin kantaen tulisoittoa.

"Minun sieluni, mikä sinun on?"

"Ei mikään, sydänkäpyni; kaikki muuttuu pian hyväksi," vastasi Alroy, poimien ylös ja tutkistellen murtuneen tikarin palasia, jotka hän juuri oli huomannut.

"Minun henkeäni on tavoitettu; palatsi on tulella; minä luulen, että kaupunki on nousnut kapinaan. Katsokaat emäntäännne, tytöt." Schirene kaatui heidän syliinsä. "Minä palajan heti." Näin puhuen hän juoksi isolle pihalle.

Monta tuhatta ihmistä, sillä seraljin ja sen aluskunnan väestö oli varsin lukuisa, olivat kokoontuneet isolle pihalle; eunukkeja, naisia, paageja, orjia, palvelioita ja muutamia sotureitakin — kaikki sekaseuroin ja peloissaan; valkea riehui sisäpuolella, ja salamyhkäisiä ja kauheita huutoja kuului ulkoa. Huuto "kalifi! kalifi!" ilmoitti Alroy'n tulon ja tuotti jommoistakin hiljaisuutta.

"Missä vartiakunnan päällikkö on?" hän huudahti. Se on hyvä. Älkää avatko portteja kenellekään. Kuka tahtoo kiivetä muurin yli ja viedä sanoma Asrielille? Tekö? Se on myöskin hyvä. Huomenna te itse komennatte. Missä Mesroure on? Ottakaat eunukki-vartiosto ja puutarhurit ja sammuttakaat liekit, maksoi mitä maksoi. Hajottakaat estävät rakennukset. Abidanin soturit tulevat auttamaan, minä en epäile sitä. Minä odotin heitä. Älkää avatko kenellekään. He tunkevat sisään, minä ajattelin sitä. Tuo keihäs tappoi yhden kavaltajan. Tuokaat minulle aseita. Minä puollustan portteja. Pankaat taas sana Asrielille. Missä Pharez on?"

"Teidän vieressänne, herrani."

"Kiirehtikääät kuningattaren luo, uskollinen Pharez, ja kertokaat hänelle, että kaikki on hyvin. Minä soisin, että niin olisi! Kuuluiko koskaan niin kauheata tohinaa? Minusta tuntuu kuin kaikkia kaupungin tamburineja ja symbaleja soitettaisiin. Pahaa leikkiä, minä arvaan. Voi! jospa Asriel olisi täällä! Onko Pharez palannut?"

"Minä olen teidän luonanne, herrani."

"Kuinka kuningattaren laita on?"

"Hän tahtois mielellään olla teidän vieressänne."

"Ei, ei! varjelkaat portteja tuolla. Kuka sanoo, että he sytyttävät valkeita niitten eteen? Se on tosi."

Meidän täytyy hyökätä ulos ja, kävi kuinka tahansa, kumminkin kaatua kuin sotamiehet. Oi Asriel! Asriel!"

"Katsokaat, teidän korkeutenne, sotajoukot virtaavat tänne joka haaralta."

"Se on Asriel."

"Ei! teidän korkeutenne, se ei ole vartiakunta. Minun luullakseni he ovat Scherirah'n miehiä."

"Hm! Mitä tämä kaikki on, sitä minä en tiedä; mutta kovin pahaa leikkiä, sitä en epäile. Missä Honain on?"

"Kuningattaren luona, herra."

"Se on hyvä. Mitä tuo huuto tietää?"

"Tässä on sanansaattaja Asrielin tyköä. Tehkää tilaa! tilaa!"

"No, kuinka käy?"

"Teidän korkeutenne mieliksi, minä en päässyt vartiakunnan luo."

"Te ette päässeet vartiakunnan luo! Isieni Jumala! Kuka esti teitä?"

"Herrani, minä jouduin vangiksi."

"Vangiksi! Sinain salamain kautta, elämmekö sodassa? Ken vangitsi teidät?"

"He ovat julistaneet teidät kuolleeksi."

"Ketkä?"

"Vanhempain neuvosto. Niin minä kuulin. Abidan, Zalmunna —"

"Kapinoitsiat ja koirat! Ketkä lisäksi?"

"Ylimmäinen pappi."

"Haa! Onko niin laita? Pharez, tuokaat minulle jotakin juotavaa. Onko totta, että Scherirah on yhtynyt heihin?"

"Hänen joukkonsa saartavat seraljia. Ei mikään apu pääse tänne, elleivät katkaise heidän rivejensä."

"Voi! jospa minä olisin siellä hyvän vartiakuntani kanssa! Täytyykö meidän kuolla tähän kuin surmatut hiiret? Pelokkaita konnia! Pitäkää puoltanne, pitäkää puoltanne, soturini! Tässä on luja työ, mutta muutamat meistä nauravat varmaan sitä jälkeinpäin. Ken tänä yönä taistelee urhoollisesti ja uskollisesti Alroy'n rinnalla, hänen sydämensä on oleva tyytyväinen huomenna. Älkää pelätkö: minä en syntynyt henkeäni heittämään missään yksinäisessä eripuraisuudessa. Minä olen lumottu. Eteenpäin siis!"

VI.

"Mene kalifin luo, hyvä Honain, mene nyt, kun minä pyydän. Minä tulen yksin toimeen, vaan hän tarvitsee sinun neuvoasi. Sano, ettei hän saa panna kallista henkeänsä alttiiksi. Nuot häijyt! Asriel on varmaan pian täällä. Mitä sinä arvelet?"

"Meidän ei tarvitse pelätä mitään. Heidän tuumansa ovat huonosti rakennetut. Minä olen kauan odottanut tätä myrskyistä yötä ja olen nytkin enemmän levoton kuin säikähtynyt."

"Minä se olen, jota he tarkoittavat — minua he vihaavat. Ylimmäinen pappi myöskin! Niin, niin! minun ylpeä veljeni, hyvä Honain, minä olen aina tuntenut, ettei hän tyytyisi, ennenkuin hän on karkoittanut minut tältä valta-istuimelta, johon minulla on oikeus; taikka sydänverelläni pyyhkinyt vihatun nimeni pois aikakirjoistamme. Häijy Jabaster! Hän katseli minua karsaasti heti alusta, Honain. Onko hän todella sinun veljesi?"

"Minä en huoli muistaa sitä. Hän tavoittaa jotakin enempää kuin sinun henkeäsi; vaan aika opettaa meitä paremmin kuin kaikki meidän ajatuksemme."

VII.

Seraljin linnoitukset vastustivat kaikkia kapinoitsiain ponnistuksia. Scherirah pysyi majassansa, soturit aseissa, ja palautti ne vähäiset joukot, joita hän oli alusta lähettänyt ulos yhtä paljon katsomaan asiain menoa kuin auttamaan Abidania. Asriel ja Ithamar käyttäyttivät kolonninsa viime mainitun päällikön takajoukkoa vastaan, ja päivän valjetessa oli yksi vartiakunnan osasto tunkenut joen poikki, joka oli jätetty Scherirah'n vartioittavaksi, sekä rientänyt palatsiin. Näitten vereksien sotamiesten etupäässä Alroy ryntäsi porteista ulos. Hänen läsnä-olonsa kautta asia sai semmoisen päätöksen, jota aina oli sopinutkin varmaan odottaa. Abidanin osasto taisteli rajulla uskaliaisuudella, jommoista heidän tilansa itsestänsäkin vaati. Verenvuodatus oli hirveä, vaan heidän tappionsa täydellinen. He eivät ryhtyneet enää miehissä mihinkään toimiin eivätkä menetelleet minkään yleisen käskyn mukaan. He ajattelivat kukin vaan omaa pelastustansa taikka kuinka he myisivät henkensä mitä kalliimpaan hintaan. Muutamat joutuivat hajalle, toiset pakenivat. Moniaat linnoittivat kartanoita, toiset basaaria. Kaikki sodan kauhut nähtiin nyt kaduilla. Rakennukset olivat tulella, kadut verestä tulvillaan.

Muutamain uskollisten seuralaisten johdattajana Abidan miehuutensa ja pikaneuvoisuutensa kautta osoitti itsensä menestystä ansaitsevaksi. Viimeiseltä hän oli yksinään taikka aivan keskellä vihollisten joukkoa. Selkänsä suojaksi käyttäen jotakin rakennusta kapean kadun varrella, jossa suuri lukumäärä vaan haittasi hänen vastustajiansa, hän kaatoi kauhealla käyräapelillansa kolme etumaista vihollistaan. Suljettu ovi antoi myöten päälle tunkevan joukon painosta. Abidan riensi kaitoja portaita ylös, ja, saapuen jollekin astuinten lomapaikalle, kääntyi yhtäkkiä ja halkaisi lähimmäisen takaa-ajajansa pään. Hän paiskasi kookkaan ruumiin seuraavia vastaan, viivytti näin heidän edistymistänsä ja ennätti rakennuksen katolle. Kolme vartiakunnan soturia kiiti hänen jälessään. Yksi heistä, joka oli varustettu keihäällä, heitti tämän päällikön perään. Se haavoitti vähäisen Abidania, joka tempasi sen käsivarresta ja lennätti sen takaisin omistajan sydämeen. Toiset kaksi soturia, joilla oli vaan miekka aseena, pääsivät häntä lähemmäksi. Hän ehti nyt viimeiselle katolle rakennusten rivissä. Hän asettui vastarintaan syvänteen reunalle. Hän hengitti jälleen alttiisti. He likenivät häntä. Hän väistyi heidän tieltänsä. Yhtäkkiä hän ihmeteltävällä taidolla viskasi käyräapelinsa, terä edellä, tuonnetman vihollisen jalkoihin, joka heti seisattui ja vaikeroitsi kivusta. Päällikkö karkasi kiinni läheisempään ja mättäsi hänet alas kadulle, johon hän rusentui mähyksi. Toivoton kapinoitsia havaitsi yhden lasku-oven. Hän astui tämän kautta alas ja tuli huoneesen, joka oli naisia täynnä. Nämät alkoivat huutaa. Hän töyttäsi ulos niitten välitse ja, juosten portaita alas, joutui huoneesen, jossa vuoteen-omainen ijäkäs mies oleskeli. Vanhus tiedusteli metelin syytä, vaan ennen vastauksen kuultuaan kuoli pelosta, kun hän näki edessään hirmuisen olennon, joka oli paksulta peitetty verellä. Abidan sulki oven, pesi veriset kasvonsa puhtaaksi ja, pukeutuen kuolleen Armenianlaisen tomuisiin vaatteisiin, kiirehti ulos taisteloa katsomaan. Kaukainen katu oli äänetönnä. Päällikkö eteni kenenkään estämättä. Kulmassa hän näki sotamiehen, joka pysytteli yhtä ratsua päällikköänsä varten. Aseeton Abidan sieppasi tikarin soturin vyöstä, survasi sen toisen rintaan, hyppäsi hevosen selkään ja laski täyttä neliä virtaa kohden. Venhettä ei ollut saatavilla; hän ajoi aaltoihin vankan ratsunsa selässä. Hän pääsi vastapäiselle rannalle. Joukko kameleja lepäsi suihkulähteen partaalla. Säikähdys oli hajottanut heidän johdattajansa. Hän nousi sen selkään, joka näytti nopeimmalta; hän juoksutti sitä lähimmäistä kaupunginporttia kohden. Portinvartia kielsi häneltä tietä. Hän salasi levottomuutensa. Hääjoukko, joka palasi maalta, saapui paikalle. Hän ratsasti keskelle sitä ja kaatoi morsiamen kultavaunuinensa kumoon. Kesken hämminkiä, huutoja, kirouksia ja hälinää hän avasi tien itselleen portin kautta, samosi kedon poikki eikä pysähtynyt, ennenkuin hän pääsi erämaahan.

VIII.

Melske laantui. Soturein huudot, naisten parku, sodan kauhea kohina, kaikki vaikenivat. Valkea oli sammutettu, verenvuodatus tauonnut. Kapina oli kukistettu ja järjestys jälleen saavutettu. Voitolliset sotajoukot kulkivat vartioitten ympäri kaupunkia, jossa kaikki huoneet olivat suljetut, ja päivänlaskussa voittaja itse vastaan-otti juhlasalissaan päällikköjensä kertomukset ja onnentoivotukset. Jabasterin vangitseminen näytti palkitsevan Abidanin paon. Kummastuttavia sankaritöitä toimitettuansa ylimmäinen pappi vihdoon oli voitettu ja pidettiin nyt vankina seraljissa. Scherirah'n käytöstä ei tarkastettu erittäin ankarasti; toimikunta asetettiin tutkimaan salaista asiata, ja Alroy vetäytyi kylpemään virvoittaaksensa itseään voiton vaivoista, ensimmäisen voiton, jota hän ei voinut katsoa triumfiksi.

Kun hän synkkämielisenä ja uupuneena lepäsi vuoteellansa, ilmoitettiin Schirene tulleeeksi. Prinsessa heittäysi hänen kaulaansa ja syleili häntä syleilemistään. Kalifin sydän lientyi hänen puolisonsa hellyydestä, hänen mielensä virkistyi, hänen alakuloisuutensa katosi.

"Rubinini!" lausui Schirene, ja hän puhui matalalla, hiljennetyllä äänellä, kasvot kätkeytyinä Alroy'n rintaa vastaan. "Rubinini! rakastatko sinä minua?"

Alroy hymyili lempeästi, kun hän painoi häntä sydäntänsä vastaan.

"Rubinini, sinun helmesi on niin pelästynyt, ettei se tohdi katsella sinua. Nuot häijyt miehet! minä se olen, jota he vihaavat, minua he aikovat surmata."

"Ei ole mitään vaaraa, suloiseni. Se on ohitse nyt. Älä puhu — niin, älä edes ajattele sitä."

"Voi häijyjä! Ei löydy mitään iloa tässä maailmassa, niin kauan kuin he elävät. Kun aikoivat murhata Alroy'n, mahtavan hallitsiansa, joka on tehnyt heidät viheliäisistä orjista ruhtinaiksi! Kiittämättömät pedot! Minä olen niin levoton — minä en koskaan enää nuku. Kuinkas aikoivat tappaa minun viattoman lintuni, minun ihanan lintuni, minun oman sydämeni! Minä en saata uskoa sitä. Minä se olen, jota he vihaavat. Minä olen varma siitä, että he tahtovat surmata minut. Sinä et saa koskaan jättää minua, ei, ei, ei! Sinä et saa jättää minua, armaiseni, ei milloinkaan, ei milloinkaan! Kuulitko sinä mitään melua? Minusta tuntuu kuin he olisivat täällä taas valmiina sysäämään tikarinsa sydämeemme — meidän hellään, hellään sydämeemme! Minä luulen, että sinä rakastat minua, lapseni, todella, minä luulen, että niin teet!"

"Rohkaise mielesi, kultaiseni! Meidän ei tarvitse pelätä mitään, sieluni; minä en voi rakastaa sinua enemmän, muutoin minä sen tekisin."

"Kaikki ilo on mennyt! Minä en koskaan nuku enään. Voi minun sieluni! olenko sinä todella hengissä? Halailenko minä omaa Alroy'tani, vai onko kaikki vaan hurjaa ja häirittynyttä unen-näköä? Ovatko minun käsivarteni kierretyt varjoisen haamun ympäri, ja olenko minä itse hautakammion kummitus? Häijyt, häijyt ihmiset! Lieneekö se toden totta? Kuinka, surmata Alroy'n! minun iloni, koko minun elämäni! Voi! voi minua! meidän kirkas onnemme on paennut ijäksi!"

"Ei niin, suloinen lapseni; me olemme vaan, mitä ennen olimme. Muutamia lyhyitä hetkiä, ja kaikki on oleva yhtä valoisaa, kuin jos ei mikään myrsky olisi pimittänyt meidän selkeitä päiviämme."

"Oletko nähnyt Asrielia? Hän kertoo niin kauheita asioita!"

"Kuinka niin?"

"Voi minua! minä olen niin yksinäinen. Minulla ei ole yhtään ystävää."

"Schirene!"

"He himoitsevat minun vertani; minä tiedän, he himoitsevat minun vertani."

"Todellakin tyhjä luulo."

"Tyhjä! kysy Asrielilta, kysy Ithamarilta. Tyhjä! niin on kirjoitettu heidän tauluihinsa, heidän veriseen ryöstön ja murhan luettelonsa. Sinun surmasi oli aikaan saattava minun kuolemani, ja jos he olisivat voineet toivoa, että minun lintuni vaan olisi luopunut hellästä toveristaan, he olisivat säästäneet hänet. Niin! niin! minä se olen, jota he vihaavat, minua he tahtovat surmata. Tämän vartalon — minä pelkään, että se on kadottanut sulonsa, vaan se on vielä sinun, ja kerta sinä sanoit, että sinä rakastit sitä — tämän vartalon he olisivat pilkanneet ja teloittaneet, tämän lumivalkoisen poven he olisivat repineet ja raadelleet, ja tämän lämpimän veren, joka liikkuu ainoastaan sinua varten, tämän lämpimän veren tulvan julma Jabaster olisi vuodattanut vanhan kostonsa alttarilla. Hän vihasi minua aina!"

"Jabaster! Schirene! Missä me olemme, ja mitä me olemme? Elämä, elämä, ne valehtelevat, jotka nimittävät sinua luonnoksi! Luonto ei lähettänyt koskaan tämmöisiä tuskan vihureita. Oi! minun sydämeni on pakahtumallaan. Minä karkoitin hänet ajatuksistani, ja nyt puolisoni palauttaa hänet mieleeni, ja nyt minun täytyy muistaa, että hän on minun — vankini! Taivaan Jumala, isieni Jumala, näihinkö nyt on jouduttu? Miksi hän ei paennut? Miksi sai Abidan, tavallinen murhaaja, pelastaa ilkeän henkensä, ja tämä suuri mies, tämä vakava ja mahtava olento — voi minua! minä olen elänyt kyllin. Jospa he olisivat menestyneet, jospa —"

"Herkeä, herkeä, Alroy! Minä rukoilen sinua, armaani, ole levollinen. Minä tulin tyynnyttämään sinua eikä intohimojasi sytyttämään. Minä en sano, että Jabaster halasi sinun kuolemaasi, vaikka Asriel sanoo niin; minä se olen, jota vastaan hän sotii; ja jos Jabasterin täytyy todella olla niin lähellä sinun sydäntäsi — jos hän on todella niin tarpeellinen sinun onneasi varten eikä voi elää sovinnossa sinun orjasi kanssa, joka nyt seisoo tässä, minä tiedän velvollisuuteni, herrani. Minä en soisi, että sinun onnesi himmentyisi sen vuoksi, että pelastat tämän yksinäisen sydämen, vaikka minä tunnen, että se halkeaa. Minä tahdon mennä, minä tahdon kuolla ja pitää elämän vaikeimpia vaiheita sulana autuutena, jos se hyödyttää sinua."

"Oi Schirene! mitä sinä tahdot? Tämä — tämä on tuskalloista."

"Nähdä sinut turvallisena ja onnellisena; ei mitään muuta."

"Minä olen niin, jos vaan sinä olet."

"Älä minusta huoli, minulla ei ole mitään väliä."

"Sinä olet kaikki — minulle."

"Rauhoitu, rakkaani. Minua surettaa kovin, että, kun tulin sinua viihdyttämään, minä vaan kiihdytin sinua. Kaikki on hyvin, kaikki on hyvin. Sano, että Jabaster elää. Entä sitten? Hän elää, ja osoittakoon hän itseänsä kuuliaisemmaksi kuin ennen; siinä on kaikki."

"Hän elää, hän on minun vankini, hän odottaa tuomiotansa. Se on laskettava."

"Niin, niin!"

"Annammeko hänelle anteeksi?"

"Herrani tekee mieltänsä myöten."

"Ei, ei, Schireneni, ole ystävällisempi. Minä olen aivan onneton. Sano, mitä sinä pyydät?"

"Jos minun täytyy sanoa, minä sanon kerrassaan — hänen henkeänsä."

"Voi minua!"

"Jos meidän entisellä rakkaudellamme on mitään suloa, jos vastaisen, yhtä runsaan ilon toivo on se, joka sitoo sinut tähän varjokkaaseen maailmaan, niinkuin se sitoo minut, sitoo yksistänsä, minä pyydän hänen henkeänsä. Hän seisoo meidän ja meidän rakkautemme välillä, Alroy, ja on seisonut aina. Ei löydy mitään onnea, niin kauan kuin Jabaster elää; enkä minä voi olla sama Schirene sinulle, kuin tähän asti olen ollut, jos tämä ylpeä kapinoitsia elää käytöstäni salaa urkkiaksensa."

"Aja hänet maankulkeuteen, aja hänet maankulkeuteen!"

"Yhtymään kapinoitsioihin! Tämähkö sinun valtioviisautesi on?"

"Voi Schirene! Minä en rakasta tätä miestä, vaikka minusta tuntuu, että minun pitäisi; vaan kuitenkin, jospa tietäisit kaikki?"

"Minä tiedän liian paljon, Alroy. Alusta alkaen hän on inhottanut minua. Anna nyt, anna, suloinen lintuni, yksi lahja, yksi ainoa lahja vaan omalle Schirenellesi, jota nuot häijyt miehet niin säikäyttivät! Minä pelkään, että he tekivät enemmän pahaa, kuin sinä voit arvata. Niin! ryöstivät pois meidän toivomme. Kenties. Yksi lahja, yksi lahja vaan! minä en vaadi paljon — pettäjän päätä. No, anna minulle sinettisormuksesi. Sinä et anna; no, minä otan sen siis. Mitä, sinä vastustat! Minä muistan, kuinka sinä usein sanoit, että suudelma voisi taivuttaa sinun mieltäsi vaikka mihin. Tuossa saat yhden. Maistuiko se makealta? Saat toisen — ja vielä yhden. Minä sain jo sormuksen. Jää hyvästi, armas lintuni, minä palajan heti lepäämään sinun pesässäsi."

IX.

"Hän on saanut sormuksen! Mitä tämä on? mitä tämä on? Schirene! oletko sinä mennyt? Ei, ei suinkaan. Hän laskee leikkiä. Jabaster! Pettäjän pää! Kuulkaat! Pharez, Pharez!"

"Herra."

"Menikö kuningatar tuota tietä?"

"Meni, herra."

"Kyönelet silmissä?"

"Ei! hyvin iloisena!"

"Nouda Honain — nouda nuolen nopeudella. Honain! — Honain! Hän vartioi tuossa ulkona. Minä olen elänyt elämäni parhaan osan, se on aivan varmaa. Minun sydämeni halkee. Schirene laskenee leikkiä! Haa! Honain. Suo anteeksi tämä hämmentynyt katsanto. Joudu asesaliin! joudu, joudu!"

"Miksi, herra?"

"Niin! miksi — miksi! Päätäni pyörryttää. Sinun veljesi — sinun suuri veljesi — kuningatar — kuningatar on vienyt minun sinettisormukseni, se on, minä annoin sen hänelle. Joudu, joudu! taikka hetken perästä Jabaster ei ole enää. Hän on mennyt. Pharez! sinun käsivartesi — minä tainnun!"

X.

"Hänen korkeutensa on kovin huonoissa voimissa tänään."

"He sanovat, että hän meni tainnoksiin tänä aamuna."

"Ei, ei kylvyssä. Vaan kun hän kuuli Jabasterin kuolemasta."

"Millä tavalla hän kuoli, herra?"

"Hän kuristi itsensä. Hänen jalo sydämensä ei voinut kärsiä epäsuosiota, ja niin hän päätti kaikki kunniakkaat tekonsa."

"Hän oli suuri mies!"

"Hänen vertaistansa me emme saa äkkiä nähdä. Kuningatar oli aikaan saanut hänen anteeksi-antamuksensa ja kiirehti itse asesaliin tätä tietoa viemään — voi! liian myöhään."

"Nyt on kummalliset ajat. Jabaster kuollut!"

"Hyvin merkillinen tapaus."

"Kuka nyt pääsnee ylimmäiseksi papiksi?"

"Minä en luule, että siihen virkaan asetetaan ketään!"

"Syöttekö illallista tänään herra Ithamarin luona?"

"Syön."

"Niin minäkin. Mennään yhdessä. Kuningatar on aikaan saanut hänen anteeksi-antamuksensa. Hm! se on kummallista."

"Todellakin. Hoetaan, että Abidan on paennut."

"Niin aina. Tapaammeko Medadin tänään?"

"Luultavasti."

KYMMENES OSA.

I.

"Hän ei tule vielä! hänen iloinen muotonsa ei kumota vielä sumealta taivaaltamme. Hän ei tule vielä! varjokkaat tähdet näyttävät murheellisilta ja himmeiltä, kun heidän kuningattarensa on poissa. Hän ei tule vielä!"

"Me olemme kuun vartioita ja elämme yksinäisyydessä valoa ilmoittaaksemme."

"Hän ei tule vielä! hänen pyhä muotonsa ei kutsu meitä vielä hurskaasen juhlaamme. Hän ei tule vielä! Meidän veljemme odottavat kaukana, äänettöminä ja liikkumatta, hänen pyhää sädettänsä. Hän ei tule vielä!"

"Me olemme kuun vartioita ja elämme yksinäisyydessä valoa ilmoittaaksemme."

"Hän tulee, hän tulee! hänen ihana muotonsa väikkyä lempein loistoinensa hohtavissa ilmoissa. Hän tulee, hän tulee! Syttykää tulitornit ja kertokaat kansalle, että kuukausi alkaa! Hän tulee, hän tulee!"

"Me olemme kuun vartioita kansalle kertoaksemme, että kuukausi alkaa."

Viipymättä hurskaat vartiat virittivät valkean kunnaan huipulle, ja tuhannet liekit leimahtivat ilmi ympäri maata. Kaukasosta Libanoniin joka vuorella valokruunu!

II.

"Herra! joku Tatari on saapunut Hamadanista, joka ei tahdo puhua kuin teidän itsenne kanssa. Minä sanoin jo hänelle, ettei teidän korkeutenne sopinut vastaan-ottaa häntä, ja toimitin häntä Honainin luo; vaan kieltäminen ei vaikuta häneen mitään. Ja siinä luulossa, että kenties prinsessa Miriam —"

"Hamadanistako? Te teitte hyvin, Pharez. Laskekaat hänet sisään."

Tatari tuli.

"No, herrani; hyviä uutisia; minä toivon!"

"Herrani, suokaat minulle anteeksi, mitä pahimpia. Herra Abner lähetti minut ja käski minun mennä kalifin eikä kenenkään muun puheille."

"Hyvä, te puhutte kalifin kanssa. Teidän asianne? Mitä varakuninkaalle kuuluu?"

"Herrani, hän käski minun kertoa sinulle, että samana hetkenä, jolloin se tulitorni, joka ilmoitti uuden kuun juhlan, sytytettiin Kaukasolla, Karmanian pelätty kuningas, suuri Alp Arslan, astui sinun kuningaskuntaasi, ja leviää joukkoinensa koko Persian ylitse."

"Haa! Entä Abner?"

"Hän lähtenyt häntä vastaan ja pyytää apua."

"Se on annettava hänelle. Nämät ovat todella tärkeitä uutisia! Koska te Hamadanin jätitte?"

"Yöt päivät minä olen matkustanut nopeimmalla dromedarilla. Kolmas aamu näkee minut Bagdadissa."

"Te olette tehneet velvollisuutenne. Katsokaat, että tätä uskollista sanansaattajaa hoidetaan hyvin, Pharez. Kutsukaat herra Honain tänne."

"Alp Arslan! Haa! hyvin kuuluisa soturi. Samana hetkenä, jolloin tulitornissa valkea sytytettiin. Ei siis mikään äkkinäinen tuuma, vaan kauan valmistettu. Se ei ole minun mieleeni."

"Herrani", lausui Pharez, astuen jälleen huoneeseen, "joku Tatari on saapunut maakunnan rajoilta, joka ei tahdo puhua kuin teidän itsenne kanssa. Minä sanoin jo hänelle, että teidän korkeudellanne oli tärkeitä tehtäviä, vaan, kun minä ajattelin, että hän toi samanlaisia uutisia, minä —"

"Se Oli hyvin luultavaa; vaan älkäätkö koskaan ajatelko, hyvä Pharez. Minun tekee mieli nähdä hänet."

Tatari tuli.

"No, mitä nyt! — mistä?"

"Mogulista. Kuvernööri käski minun mennä kalifin eikä kenenkään muun puheille ja kertoa teidän korkeudellenne, että samana hetkenä, jolloin se tulitorni, joka ilmoitti uuden kuun juhlan, vuorilla sytytettiin, julma kapinoitsia Abidan nosti Judan lipun maakunnassa, julistaen sotaa teidän majestettiänne vastaan."

"Suurellako miesvoimalla?"

"Kuninkaallinen osasto pysyy teille uskollisena sisäpuolella vallejansa."

"Riittävä vastaus. Tämä yhtyy tuohon toiseen vehkeeseen. Meille tulee vähäisen vaivaa. Oletteko kutsuneet Honainia?"

"Olen, herrani."

"Menkäätkö ja katsokaat, että tästä lähettiläystä pidetään huolta soveliaalla tavalla, ja, Pharez — tulkaat likemmäksi; älkäätkö antako kenenkään puhua heidän kanssaan: Te ymmärrätte?"

"Teidän korkeutenne luottakoon minuun."

"Abidan jäi henkiin. Hän ei pääsne yhtä onnellisesti tällä kertaa. Minun täytyy tavata Scherirah'ta. Minä epäilen suuresti — mitä tämä on? Enemmän uutisia!"

Kolmas Tatari astui sisään.

"Teidän korkeutenne mieliksi, tämä Tatari oli saapunut Syrian rajoilta."

"Käy vastainen tuuli, minä en epäile enään. Puhukaat suunne puhtaaksi, mies!"

"Herra! Suokaat minulle anteeksi; minä tuon vaan surullisia sanomia."

"Sanokaat kaikki!"

"Herra Medad lähetti minut."

"No! Onko hän nostanut kapinaa? Tämä näyttää tarttuvalta taudilta."

"Voi! ei, ankara hallitsia, herra Medad ei ole ajatellut kuin sinun kunniaasi. Voi! voi! hänen täytyy nyt suojella sitä pelättäviä, monin verroin väkevempiä vihollisia vastaan. Herra Medad käski minun mennä kalifin eikä kenenkään muun puheille ja kertoa teidän korkeudellenne, että samana hetkenä, jolloin se tulitorni, joka ilmoitti uuden kuun juhlan, sytytettiin Libanonilla, Rumin sultani ja entinen arabialainen kalifi levittivät profeettansa lipun suuren sotarinnan eteen ja astuvat nyt Bagdadia päin."

"Ilmeinen salaliitto! Onko Honain tullut? Kutsukaat heti kokoon visirien neuvosto. Maailma on nousnut minua vastaan. Hyvä! rauha on alkanut iljettää minua. He eivät tapaa minua uinailemasta!"

III.

"Te näette, hyvät herrat", Alroy lausui, ennenkuin neuvoskunta erosi, "että meidän tulee ahdistaa heitä yksittäin. Sitä ei käy epäileminen. Jos he pääsevät yhtymään, meidän täytyy taistella lukuisampia vihollisia vastaan. Meidän tulee kukistaa heidät erikseen. Minä menen itse Persiaan. Ithamar heittäyty sultanan ja Abidanin väliin. Medad peräytyy Ithamarin luo. Scherirah varjelee pääkaupunkia. Honain, te olette hallitsia väli-aikana. Ja niin, jääkää hyvästi. Minä lähden tänä iltana matkaan. Rohkaiskaat mielenne, urhoolliset kumppanini. Myrsky on valloillansa, mutta moni seeteri jää ukon-nuolilta pirstaamatta."

Kokous päättyi.

"Oma Scherirah'ni!" lausui kalifi, kun erottiin, "viipykää hetkinen. Minä tahdon puhua kahden kesken teidän kanssanne. Honain", jatkoi Alroy, seuraten suuri-visiriä ulos huoneesta ja jättäen Scherirah'n yksikseen; "Honain, minä en ole vielä saanut puhua yksityisesti sanaakaan teidän kanssanne. Mitä arvelette kaikista näistä?"

"Herrani, minä varon pahaa, mutta toivon hyvää."

"Se on viisaasti tehty. Jospa Abner vaan jaksaisi pitää tuota Karamanialaista kurissa! Minä aion puhutella Scherirah'ta erityisesti. Minä epäilen häntä kovasti."

"Minä takaan — hänen petoksensa."

"Haa! minä epäilen häntä. Sentähden minä en annakaan hänelle mitään päällikön virkaa. Minä en tahtoisi asettaa häntä liian lähelle hänen entistä kumppaniansa. Me panemme hänen kapinamieliset soturinsa kaupunkia puollustamaan."

"Herrani, näinä tämmöisinä hetkinä ei käy jalomielisyyttä harjoittaminen. Scherirah on varsin kunnollinen päällikkö, varsin kunnollinen päällikkö, mutta — lainatkaat minulle sinettisormuksenne, minä pyydän teitä, herrani."

Alroy kävi vaaleaksi.

"Ei, minä olen kerta luopunut siitä enkä milloinkaan enää luovu. Te olette koskeneet semmoiseen aineeseen, joka saattaa minut murheelliseksi. Raskas kuorma painaa minun omaatuntoani — miksi tai mikä, sitä minä en tiedä. Minä olen viaton, te tiedätte, että minä olen viaton, Honain!"

"Minä vastaan teidän korkeutenne puolesta. Sitä, jossa on niin paljon inhimillisen hyvyyden hunajaa, että hän säästää semmoista miestä kuin Scherirah'ta, vaikka tämä on hänen tiellensä, sitä todellakin luulee vielä paljon laupeammaksi, kun on kysymys jalommasta miehestä."

"Voi minua! ajatukseni ovat hämmennyksissä. Miksi hän ei ole täällä? Jospa minä vaan olisin seurannut — mitäpä siitä! mitäpä siltä! Kiirehtikää kuningattaren luo ja kertokaat hänelle kaikki, mitä on tapahtunut. Minä menen Scherirah'n puheille."

Kalifi palasi.

"Antakaat minulle anteeksi, urhoollinen Scherirah; tällaisina aikoina minun ystäväni suonevat minulle anteeksi jonkun kohteliaisuuden virheen."

"Teidän korkeutenne on liian hyvä."

"Te näette, Scherirah, mistäpäin tuuli käy, te, urhoollinen sydän. Me saamme epäilemättä paljon työtä. Minä kaipaankin kovasti oikein luotettavaa ystävää, jonka uskolliseen poveen voisin kätkeä kaikki huoleni. Minun oli aikomus lähettää teidät tuota Abidania vastaan, vaan ehkä se on parempi, että minä menen itse. Nämät ovat niitä hetkiä, joita ei tulisi hämmästyä, vaan emme kuitenkaan tiedä, kuinka asiat päättyvät — ei, emme tiedä sitä. Pääkaupunki, ympäröivä maakunta — joku tappio ja nämät petolliset Mahomettilaiset noussevat meitä vastaan. Minun tarvitsisi jäädä tänne, vaan jos jätän Scherirah'n, minä jätän itseni. Minä tunnen sen täydellisesti — se lohduttaa minua. Saattaa tapahtua, että minun täytyy perääntyä kaupunkiin. Olkaat varotettuna, Scherirah. Laittakaat niin, että minä peräännyn lujien ystävien turviin. Minun luottamukseni teihin on suuri. Oi! käyttäkää sitä viisaasti! Te ette voi menetellä kuin jalosti."

"Teidän korkeutenne olkoon vakuutettu, ettei minulla ole kuin yksi ajatus, teidän etunne ja kunnianne. Älkää epäilkö minun ystävyttäni, herrani. Minä en ole noita kainostelevia nuorukaisia, jotka ovat täynnä omia tekojansa ja imartelemista, herrani, mutta minun elämäni on kokonaan teidän, ja minä olen aina valmis panemaan teitä varten kaikki alttiiksi."

"Minä tiedän sen, Scherirah, minä tiedän sen, minä tunnen sen täydellisesti. Mitä te arvelette vihollisten liikunnoista?"

"Ne ovat hyvin viisaasti suunnitellut, vaan en minä missään tapauksessa epäile, että teidän majesteettinne asia on oivallisesti onnistuva."

"Luuletteko, että sotamiehet ovat hyvällä mielellä?"

"Minä vastaan omieni puolesta. He ovat tylyjä poikia, ehkä vähän liiaksi raakoja, teidän korkeutenne. Ei meistä ole juhlapäivien vartioväeksi, mutta me tiedämme velvollisuutemme, ja me teemme sen."

"Se on hyvä, siinä on kaikki, mitä minä tarvitsen. Minä aion tarkastella sotajoukot, ennenkuin lähden. Antakaat jaella lahjoja heille; ja ohitse menen sanottu, minä olen aina unhottanut, että teidän legionanne tästä lähtien nimitetään Syrian legionaksi. Meidän tulee kiittää heidän aseitaan parhaasta maakunnastamme."

"Minä ilmoitan heille teidän korkeutenne tahdon. Jos olisi mahdollista, se enentäisi heidän rakkauttansa."

"Minä en pyydä sitä. He ovat minun omat lapseni. Syökää illallista minun kanssani tänä yönä seraljissa, Scherirah. Vaan aivan kahden kesken. Juodaan vielä kerta, ennenkuin eroamme. Me olemme vanhat ystävät, niinkuin tiedätte. Muistatteko vielä autiokaupunkiamme?"

IV.

Alroy astui Schirenen huoneeseen. "Oma henkeni! sinä tiedät kaikki?"

Prinsessa juoksi esiin ja laski käsivartensa hänen kaulaansa.

"Älä pelkää, sydänkäpyni, kuningattaremme ei tarvitse hävetä meitä. Tämän työn me toimitamme nopeasti. Kaksi kolmannesta heistä olemme jo ennen kukistaneet eivätkä meidän laakerimme suinkaan lakastu tuon uuden vastustajan tähden, vaan hänen verensä saa kasvattaa uusia."

"Rakkahin Alroy, älä mene itse, minä rukoilen sinua. Eiköhän Asriel voittane?"

"Minä toivon niin — minun seurassani. Vähäksi aikaa me eroamme — varsin vähäksi. Tämä on meidän ensimmäinen eroamisemme: jospa se olisi viimeinen!"

"Voi! ei, ei, ei: voi! älä sano, että eroamme."

"Sotajoukot ovat aseissa; huomisaamu kuuluu sotatorveni."

"Minä en jätä sinua, ei! Minä en jätä sinua. Mitä Schirenellä on toimittamista ilman Alroy'ta? Etkö sinä ole usein lausunut, että minä innostutan sinua? Vaaran hetkenäkö minä olisin poissa? Ei suinkaan! Minä en jätä sinua; ei, minä en jätä sinua."

"Sinä olet aina läsnä minun ajatuksissani, armaani. Taistelossa minä ajattelen häntä, ainoata, jonka vuoksi voitan."

"Ei, ei, minä lähden sinua kanssasi, minun täytyy todellakin lähteä, Alroy. Minusta ei ole mitään haittaa, usko minua, suloinen poika, ei ole. Minä en pyydä mitään saattokuntaa, ei, ei yhtäkään palveliatarta. Usko minua, minä tiedän, kuinka todellisen sotamiehen puolison tulee itseänsä käyttää. Minä valvon sinun vuoteellasi, kun sinä nukut, ja hoidan sinua, kuu olet haavoitettu, ja kun lähdet taisteluun, minä vyötän sinun sankarilliset lanteesi miekallasi ja kuiskailen triumfia voitokkailla suudelmilla."

"Minun oma Schireneni! voitto loistaa sinun silmistäsi. Me kukistamme heidät, tyttö."

"Abidan, kaksin kerroin vilpillinen Abidan! minä soisin, että hän kaksi kertaa hirtettäisiin! Ennenkuin tuo turmiokas profetissa kuoli, hän ennusti tätä aikaa ja viittasi ilkastellen Abidanin vastaiseen petokseen."

"Älä ajattele häntä."

"Entä Karakonialainen — luuletko, että hän on kovinkin väkevä?"

"Kylläksi, kallihin, kunniamme varten. Hän on ankara soturi. Minä toivon, ettei Abner riistä meiltä aiottua voittoamme."

"Niin sinä voitat, minä en huoli kenen miekan kautta. Lähdetkö todella huomenna?"

"Päivän valjetessa. Jää nyt tänne, minä pyydän sinua, armaiseni!"

"Ei millään muotoa! — minä en jätä sinua. Minä olen aivan valmis. Päivän valjetessako? Sydän-yö on kohta käsillä. Minä panen vähäisen maata tälle sohvalle, ja matkustan kantovuoteellani. Oletko varma, että Alp Arslan itse on lähtenyt sotaan?"

"Aivan varma, kultaseni."

"Perikato hänen kruunullensa! Me voitamme. Tuleeko Asriel meidän kanssamme?"

"Tulee!"

"Se oli hyvä; päivän valjetessa. Minua nukuttaa pikkuisen. Minä luulen, että panen tuokioksi maata."

"Tee niin, lintuseni; minä menen huoneeseni, ja aamun koittaessa minä herätän sinut suudelmalla."

V.

Kalifi palasi kammioonsa, jossa hänen kirjurinsa paraikaa työskentelivät. Astuessansa edestakaisin permannolla hän lausui heille tarpeelliset käskyt.

"Kuka on vartioiva upseeri?"

"Benaiah, herra."

"Minä muutan hänen. Hän pelasti minun pääni Tigrin partaalla. Tämä on häntä varten. Kuningatar seuraa meitä. Hän olkoon Benaiah'n turvissa. Nämät paperit ovat visirille annettavat. Sotajoukot olkoot aseissa päivän valjetessa. Tämä päiväkäsky on herra Asrielia varten. Toimittakaat tämä heti Hamadaniin. Onko Tatari lähetetty Medadin luo? Se on hyvä. Te olette tehneet velvollisuutenne. Nyt levolle, Pharez!"

"Herra!"

"Minä en mieli nukkua tänä yönä. Tuokaat minulle minun juomani. Menkäätsä makaamaan, hyvä poikani. Minä en tarvitse mitään. Hyvää yötä."

"Hyvää yötä, armollinen herra!"

"Jos mieltäisin! Minä olen yksinäni. Minä olen levollinen eikä minun sieluni kuitenkaan ole iloinen. Minä en ole, mikä minä olin. Ken olisi voinut neljäkolmatta tuntia takaperin uneksia näitä? Kaikki jälleen vaaran alttiina! Kerta vielä sotakentällä ja taistellen samalla valtakunnan ja hengen puolesta! Minulta puuttuu entisten päivien mahtava into. Minä en ole, mikä minä olin. Minulla ei ole luja usko. Kaikki ympärilläni näyttää muuttuneelta ja untelolta ja elottomalta. Missä ovat nyt nuo säihkyvät silmät ja voittoja ennustavat kasvot, jotka ympäröitsivät minua taistelun aattona, minua, Herran voideltua! Minä en näe niitä nyt. Ne ovat muuttuneet niinkuin minä. No! tuo Abidan oli yksistänsä koko sotajoukon veroinen, ja nyt hän on nousnut minua vastaan. Schirene puhui profetissasta; mieleeni

muistuu, kuinka tämä tyttö oli meidän riviemme innostuttava sotatorvi, vaan missä hän nyt on? Oikeuteni rankaisema! Ja missä hän on, tuo paljoa voimakkaampi, tuo ystävä, neuvon-antaja, ainainen johdattaja, nuoruuteni opettaja; kaiken mainehikkaan elämänjuoksuni vakava, lempeä, uskollinen kaitsia; joka työskenteli yöt päivät herkeämättä, että minä tulisin kuuluisaksi! Voi! minusta tuntuu kuin olisin pikemmin tuomittu ja toivoton uskonsa pettäjä kuin nuori sankari taistelun aattona, jota alinomaisten triumfi muisto elähyttää!"

"Haa! mikä kauhea haamu sinä olet, joka nouset mustasta maasta edestäni? Sinä olet jonkun näköinen, jota en tohdi nimittää, mutta nimitän kuitenkin — Jabasterin haamu. Pois! miksi katselet minua niin synkästi? En minä sinua surmannut. Elätkö minä vai uneksinko vai mitä? Minä näen hänen, niin! minä näen sinun. Minä en pelkää sinua, minä en pelkää mitään. Minä olen Alroy.°

"Puhu, oi puhu! Minä vannotan sinua, mahtava aave, puhu. Koko entisyyden muiston kautta, vaikka se on mielettömyyttä, minä vannotan sinua, anna minun kuulla lapsuuteni säveliä jälleen."

"*Alroy, Alroy, Alroy!*"

"Minä kuuntelen, niinkuin kuuntelisin viimeisen pasunan ääntä."

"*Kohtaa minua Nehavendin lakealla.*"

"Hän on mennyt! Puhuessaan hän katosi. Se oli Jabaster! Isieni Jumala, se oli Jabaster! Tämä kääntyy liian kamalaksi. Minun rohkeuteni on höltynyt! Minä olisin valmis laskeumaan maahan ja kuolemaan. Se oli Jabaster! Tuo ääni soi minun korvissani niinkuin kaukainen ukkosen jyrynä: '*kohtaa minua Nehavendin lakealla.*' Minä tulen, jalo aave, vaikka kohtaankin tuomioni. Jabaster! Olenko minä nähnyt Jabasterin. Todellakin! Minusta tuntuu kuin olisin mieletön. Haa! mitä tämä on?"

Kauhea ukkosen jyskäys paukahti palatsin kohdalla; sitä seurasi outo kolina, joka tuntui tulevan jostakin huoneesta; seraljin muurit järkkäyivät.

"Maantärähys!" Alroy huudahti. "Jospa maa aukenisi ja nielaisisi kaikki! Haa! Pharez, onko se havauttanut sinuakin? Pharez! me elämme eriskummaisissa ajoissa."

"Teidän korkeutenne on kovin vaalea."

"Niin sinäkin olet, poikani! Tahtoisitko sinä minua iloiseksi? Vaalea! me lienemme kylläkin vaaleat; jos tietäisit kaikki. Haa! tuo kauhea ääni taas! Minä en kestä sitä, Pharez, minä en kestä sitä. Minä olen kestänyt paljon, mutta tätä minä en kestä."

"Herrani, se tulee asosalista."

"Juokse katsomaan. Ei, minä en tahdo jäädä yksikseni. Missä Benaiah on? Anna hänen mennä. Jää minun luokseni, Pharez, jää minun luokseni. Minä pyydän sinua, jää tänne, lapseni."

Pharez talutti kalifin vuoteelle, johon hän heittäysi vaaleana ja vapisevana. Tuokion kuluttua hän kysyi, oliko Benaiah palannut.

"Hän tulee juuri nyt, herrani!"

"Hyvä, kuinka laita on?"

"Herrani! Varsin hirveä tapaus. Kun ukkonen jymähti palatsin yli, pyhä lippu putosi asemiltansa ja särkyi tuhansiksi kappaleiksi. Kumma kyllä, Salomonin valtikkaa ei myöskään voi löytää eikä mitään jälkeä siitä näy."

"Älkää puhuko tästä kenellekään, jos rakastatte minua, poikani. Älkää laskeko ketään asesaliin. Jätä minut, Benaiah, jätä minut, Pharez."

He vetäytyivät pois. Alroy katseli heidän lähtönsä sanomattoman tuskaisella silmäyksellä. Samalla hetkellä, kuin he katosivat, hän riensi vuoteen luo, ja heittäytyen polvillensa ja peittäen kasvonsa käsillään, purskahti rajuun itkuun, ja huudahti. — "Oi! Jumalani, minä olen hylännyt sinun, ja nyt sinä olet hylännyt minun!"

VI.

Vähitellen uni valloitti voipuneen ja toivottoman kalifin. Hän laskeusi divanillensa ja nukkui ennen pitkää sikeään uneen. Hän lienee levännyt tunnin aikaa, kun hän yhtäkkiä heräsi. Siitä kammiosta, jossa hän makasi, tultiin isoon saliin korkean ja lavean holvikaaren kautta, joka tavallisesti oli vaatteella verhottu, mutta nyt oli paljastettu. Ihmeeksensä Alroy näki, että tämä eteishuone nyt hohti valosta. Hän

nousi vuoteeltansa, hän astui eteenpäin; hän havaitsi uuteliaisuuden ja pelon tunteilla, että sali oli täynnä olentoja, hirveät tosin katsella, mutta hänelle enemmän hirveät kuin oudot. Hän tunsi, että nämät tavattoman isot ja mystilliset haamut, jotka seisovivat ympäri avaran huoneen seiniä ja joista jokainen piti ojennetussa kädessään leiskuvaa tulisoittoa, olivat noita kammottavia Afriteja. Salin päässä istui komealla valta-istuimella, jota papit ja hovimiehet ympäröivät, eräs hallitsia, jonka Alroy oli ennen nähnyt, suuri Salomon! Alroy näki tässä vartalon ja muodon puolesta saman Salomonin, jonka valtikan Vankeuden Ruhtinas oli ottanut Judan kuninkaallisista hautakammioista.

Näytti siltä kuin ei tämä kummallinen kokous olisi ensinkään tietänyt, että yksi tämän maailman lapsi oli läsnä, joka epätoivon uskaliaisuudella nojasi jotakin holvin pylvästä vastaan ja hämmästyneenä katseli tätä äänetöntä ja liikkumatonta seuraa. Ei mitään sanottu, ei mitään tehty. Ei kukaan hievahtanut paikaltansa, ei kukaan vähimmälläkään liikenteellä osoittanut, että hän arvasi, jotta joku muu oli läsnä paitsi hän itse.

Yhtäkkiä juhlakulkue ilmestyi salin päästä, aivan läheltä sitä paikkaa, jossa Alroy seiso. Paageja ja tanssivia tyttöjä hehkuvilla silmillä ja hekumallisilla liikenteillä, satureita, joilla oli jykeät aseet ja kunnian-arvoinen muoto, väljät vaipat ja löyhyvä parta, ja kun he etenivät, ei syntynyt mitään ääntä, vaikka he astuivat sangen vilkkaasti; eivätkä soittoniekatkaan, joita oli suuri joukko ja jotka soittivat harppuja ja psaltareita ja käsirumpuja ja torvia, vähintäkään häirinneet kaikkialla vallitsevaa äännettömyyttä.

Tämä lukuisa seurue virtaili esiin hyvässä järjestyksessä loppumattomana jaksona, kävi kolme kertaa ympäri salin, kumarsi häntä, joka istui valta-istuimella, ja sioittui riveihin Afritein eteen.

Ja nyt nähtiin kaksitoista haamua, kantaen suurta sinettiä — viheriäistä kiveä, jossa kirjaimet näyttivät hohtavilta liekeiltä ja olivat samat kuin siinä Jabasterin talismanissa, jota Alroy vielä säilytti lähellä sydäntänsä. Ja nuot kaksitoista haamua asettivat suuren sinetin Salomonin eteen ja lankesivat polvillensa, ja kuningas nyykäytti päätänsä. Samalla silmänräpäyksellä Alroy tunsi ankaran pistoksen sydämensä kohdalla. Hän pani äkkiä kätensä kipeälle paikalle, ja katso! talismani hajosi tomuksi.

Juhlakulkue päättyi; yksinäinen haamu astui esiin. Ainoastaan äskeiset tapaukset estivät Alroy'ta vaipumasta maahan Jabasterin edessä. Sillä hän tuo yksinäinen ilmiö oli. Se astui eteenpäin, kantaen valtikkaa. Se astui eteenpäin, se lankesi polvillensa valta-istuimen eteen, ja tarjosi valtikkaa kruunatulle ja juhlalliselle olennolle. Ja Salomon ojensi kätensä ja otti valtikan, ja samalla korkea kokous katosi!

Alroy syöksähti heti esiin huoneesen, vaan kaikki oli pimeätä ja hiljaista. Sotatorvi raikkui. Hän tunsi oman sotaväkensä sävelet. Hän haperoitsi ikkunan varjostinta, ja vetäen sitä syrjälle näki koittavan auringon ensimmäiset säteet.

VII.

Kerta vielä ratsunsa selässä, kerta vielä keskellä legionejansa, kerta vielä lumottuna ja innostuneena, kun hän näki heiluvat liput ja kuuli elähyttäviä sotatorvia, kerta vielä katsellen sitä voimaa, joka yhä oli hänen käskynsä alaisena, ja ajatellen sitä suurta saalista, josta nyt oli taistelemisen, Alroy saavutti suurissa määrin jälleen tavallisen rohkeutensa ja itsehillintönsä. Hänen jäntevyytensä palasi samalla kuin hänen verensä kiihtyi, ja uhkaavan vaaran suuruus nätti vaan enentävän hänen neronsa tuotteliaisuutta.

Hän kiirehti viidenkymmenen tuhannen miehen kanssa riento-marssissa Mediaa kohden. Toisen päiväyksen päässä vereket sanansaattajat tulivat Abnerin tyköä, ilmoittaen, että tämä ei ollut jaksanut vastustaa Karamanian kuninkaan urhoollisia ja melkein lukemattomia joukkoja, vaan oli kokonaan luopunut Persiasta ja koonnut kaikki voimansa Luristanissa. Näitten tietojen johdosta Alroy lähetti sanan Scherirah'lle, että hän viipymättä käyttäytyisi osastonsa Abnerin luo ja jättäisi pääkaupungin omille onnillensa.

He astuivat taas Kerrundin vuorten ylitse ja yhtyivät Abzah'n virralla Abneriin ja Median armeijaan, joka oli kolmenkymmenen tuhannen miehen suuruinen. Tässä Alroy levähti päivän satureitansa virkistytäkseen, ja lähti seuraavana aamuna Persian rajalle, karkasi odottamatta Alp Arslanin edistyneisin vartiojoukkoihin ja ajoi ne suurella tappiolla takaisin. Mutta Karamanian kuninkaan armeija oli niin suuri, ettei kalifi uskaltanut ryhtyä yleiseen tappeluun, vaan vetäytyi takaperin ja asettui sotarintaan läheiselle Nehavendin lakealle, tälle yhden hänen ensimmäisen ja loistavimman voittonsa näkymölle, jossa hän vartoi Scherirah'n hetkestä hetkeen toivottua tuloa.

Karamanian kuningas, joka halusi saattaa asiat pikaiseen päätökseen ja oli ylpeä suuremmasta

voimastansa, eteni vitkastelematta. Korkeintaan kahden kolmen päivän perästä oli silminnähtävästi taistelo taisteltava, joka ratkaisisi Idän kohtalon.

Toisena aamuna sen jälkeen, kuin he olivat tulleet Nehavendille, joukko Karamanialaisia hyökkäsi yhtäkkiä väijyksistä kalifia vastaan, joka oli lähtenyt metsästämään ainoastaan muutamien upseerien kanssa. Alroy ja hänen kumppaninsa puollustivat itseensä semmoisella vimalla, että heidän vihdoin onnistui torjua päältänsä ahdistajansa, vaikka näitä oli kolme kertaa enemmän. Peräytyessään Karamanialaisten johdattaja paiskasi keihäänsä kalifia päin, joka epäilemättä olisi saanut surmansa, jollei nuori vartiakunnan upseeri olisi heittänyt Alroy'n eteen ja omaan rintaansa vastaanottanut kuolettavan haavan. — Hämmentyneenä seurue palasi joutuin leiriin, Alroy itse kantaen lujan uskollisuuden ja sotamiehen innon menehtyvää uhria.

Haavoitettu upseeri kuljetettiin kuninkaalliseen telttaan ja laskettiin kalifin omalle vuoteelle. Taitavin lääkäri tuotettiin; hän tutki haavaa, vaan pudisti päätänsä. Kuoleva soturi tunsu itse toivottoman tilansa. Hänen tuskansa saatiin vaan sillä lievitetyksi, että keihäs vedettiin ulos, joka kohta aikaan saattaisi hänen kuolemansa. Hän tahtoi puhua kahden kesken hallitsiansa kanssa.

"Herrani!" upseeri lausui, "minun täytyy nyt kuolla; ja minä kuolen ilman mitäkään kipua. Minä olen aina katsonut suurimmaksi kunniaksi, että saisin kuolla teitä palvellessani. Sallimus on suonut sen minulle; ja jos kohta minä en ole tappelutanterella saavuttanut kohtaloani, se on joksikin lohdutukseksi, että minun kuulemani on pelastanut kaikkein arvokkaimman elämän. Herrani! minulla on sisar."

"Älä tuhlaa voimiasi, kallis ystävä, hänen nimeänsä nimittämällä. Ole varma siitä, että minä aina pidän sinun sukulaisiasi omaisinani."

"Minä en epäile sitä. Minä tahtoisin tuhat kertaa panna henkeni alttiiksi semmoista hallitsiaa varten! Raskas taakka painaa minun omaa tuntoani, herrani, enkä minä voi kuolla levollisena, jollen saa sitä huojentaa."

"Puhu, puhu pelkäämättä. Jos sinä olet loukannut ketään ja Alroy'n valta taikka varat voivat vapauttaa sinun ahdistetun sielusi, hän ei säästä mitään — ei säästä mitään, ole varma siitä."

"Jalo, jalo hallitsia, minun tulee puhua lyhyesti; sillä, vaikka minä elän niin kauan, kuin tämä keihäs on ruumiissani, minun tuskani kuitenkin ovat kovat. Herrani, se teko, josta minä puhun, koskee teitä."

"No."

"Minä olin vartiana sinä päivänä kuin Jabaster kuoli."

"Taivaitten kautta! minä kuuntelen tarkkaan. Puhu, puhu!"

"Hän kuristi itsensä, eikö niin sanota?"

"Niin minulle aina kerrottiin."

"Sinä olet syytön, sinä olet syytön! Minä kiitän Jumalaani, kuninkaani on syytön!"

"Ole yhtä varma siitä, kuin että Israelilla on toivo. Minä pyydän sinua, kerro minulle kaikki."

"Kuningatar tuli, sinettisormus kädessä. Semmoista valtaa minun täytyi totella. Hän astui sisään, ja hänen perässään herra Honain. Minä kuulin ankaria sanoja; minä kuulin Jabasterin äänen. Hän taisteli vastaan, niin! hän taisteli; vaan haavoitettuna ja kahletettuna hänen vankka ruumiinsa ei voinut kauan tehdä vastarintaa. Rumaa leikkiä, rumaa leikkiä, herrani! Mitä minä semmoisten vastustajain voin? He lähtivät huoneesta hiipivin askelin. Kuningattaren silmät kohtasivat minun silmäni. Minä en ole koskaan saattanut unohtaa noita julmia ja hehkuvia kasvoja."

"Sinä et ole koskaan puhunut tästä kauheasta lopusta?"

"Ei kenellekään muulle kuin sinulle. Ja miksi sen nyt ilmoitan, sitä minä en tiedä, paitsi että tuntuu siltä, kuin joku sisällinen vaikutus vaatisi sitä, ja minusta näyttää kuin ne, jotka tekivät tämän, olisivat valmiit tekemään pahempiakin, jos niin sopisi."

"Sinä olet ryöstänyt minulta kaiken rauhan, vieläpä rauhan toivonkin — vaan kuitenkin minä kiitän sinua. Nyt minä tiedän elämän arvon. Minä en ole tahtonut koskaan ajatella tuota surullista päivää; vaan kuitenkin, vaikka minä olen välisti varonut jotakin konnan työtä, pahimmat asiat olivat vähäpätöiset tämän hirmuisen kertomuksen rinnalla."

"Se on kerrottu; ja nyt minä pyydän, että säilytät salaisuutesi sillä, että vedät tämän keihään vaivaantuneesta ruumiistani."

"Uskollinen sydän, se on surullinen työ."

"Minä kuolen ilolla, jos sinä sen toimitat."

"Se on tehty."

"Jumala varjelkoon Alroy'ta!"

VIII.

Sillä välin kuin Alroy ajatuksiinsa vaipuneena seiso i upseerin ruumiin vieressä, iloisen soiton sävelet kaikkuivat ja teltaan astuva eunukki ilmoitti, että Schirene oli saapunut Kerrundista. Melkein kohta sen perästä prinsessa hypähti kantovuoteestansa ja kiirehti sisään; Alroy tempasi vaippansa päältään ja heitti sen ruumiin ylitse.

"Armaani", prinsessa huudahti, kun hän juoksi kalifin luo. "Minä olen kuullut kaikki. Älä ole levoton minun puolestani. Minä rohkenen katsella kuolleita. Sinä tiedät, että minä olen soturin morsian. Minä olen tottunut vereen."

"Voi! voi!"

"Miksi olet niin vaalea? Sinä et suutele minua! Onko tämä niin hämmäntänyt sinua? Tämä on surullinen tapaus; vaan kuitenkin koittanee huomispäivä tuhansia yhtä kauheita kohtaloita katsoaksensa. No! sinä vapiset! Voi! hellä sielu! Tuon rakkaan uskollisen ystävän kuolema on siis yksistään kokonaan karkoittanut sinun rakkautesi minuun. Sinä olet kuitenkin tottunut taisteluun. No! tämä on hulluutta. Etkö sinä ole iloinen, kun näet minun? Kuinka, sinä et hymyilekään! Ja minä olen tullut sotimaan sinun puolestasi! Mieleni tekee suudelmia!"

Hän heittäysi Alroy'n kaulaan. Alroy syleili häntä heikosti ja kantoi hänet vuoteelle. Hän taputti käsiänsä, ja kaksi soturia astui sisään ja veivät pois kuolleen ruumiin.

"Teltani, Schirene, on nyt soveliaampi sinulle. Levähdä; minä palajan heti." Näin puhuen hän jätti hänet.

Hän jätti hänet; mutta Schirenen murheellinen, loukkaantunut katsanto tunkeusi hänen sydämeensä. Hän ajatteli koko hänen rakkauttansa ja sulouttansa, hän muistutti mieleensä koko heidän yhteisten vaihettensa ihmeellistä juoksua. Hän tunsi, että hänen tähtensä, ja ainoastaan hänen tähtensä hän huoli elämästä, että ilman hänen vilkasta samantunteisuuttansa yksin menestyskin näytti tukalalta. Hänen päätöksensä vaarui intohimojen ja järjen pyörteessä. Intohimot pääsivät voitolle. Hän karkoitti ajatuksistansa kaiken hyvän ja pahan eroituksen; hän päätti, tuli mitä tuli, ijäksensä pysyä kiinni hänessä; hän riisti mielestään kaikki viimeisen ilmoituksen muistot. Hän palasi teltaansa, kasvat hohtaen rakkaudesta; hän tapasi Schirenen itkemästä, hän sulki hänet syliinsä, hän suuteli häntä tuhansin kerroin ja kuiskaili joka suudelman välillä palavaa rakkauttansa.

IX.

Oli sydän-yö. Schirene lepäsi Alroy'n sylissä. Kalifi, joka oli levoton ja huolestunut Scherirah'n tulon tähden, oli tuskin ennättänyt nukkua, kun joku ääni tykkänään herätti hänet. Hän katseli ympärillensä; hän näki Jabasterin haamun. Hänen hiuksensa nousivat pystyyn, hänen jäsenensä tuntuivat irtaantuvan, kylmä hiki hiipi hänen ruumiinsa ylitse, kun hän katseli tuota kammottavaa aarretta, joka seiso i kyynärän päässä hänen vuoteestansa. Huomaamatta hän hellitti ihanan taakkansa ja, kohoten vuoteeltansa, nojautui eteenpäin.

"*Alroy, Alroy, Alroy!*"

"Minä olen tässä."

"*Huomenna Israel kostetaan!*"

"Kuka se on?" huudahti prinsessa heräten.

Pelon hallussa ja unhottaen kokonaan kummituksen, Alroy kääntyi ja pani kätensä prinsessan silmille. Kun hän taas katseli ympärillensä, näky oli kadonnut.

"Mitä sinä tahdoit, Alroy?"

"Ei mitään, armaiseni! Sotamiehen puoliso saa nähdä omituisia näkyjä, minä tahtoisin kuitenkin säästää sinulta muutamia. Yksi minun satureistani, joka ei muistanut, että sinä olit täällä, tuli teltaani

semmoisessa puvussa, jota ei naissilmän sovi katsoa. Minun täytyy lähteä pois, lapseni. Minä kutsun tänne orjasi. Yksi suudelma! Jää hyvästi! hetkeksi vaan."

X.

"Huomenna Israel kostetaan". Kuinka, Karamanialaisten hurmeessa! Minussa ei ole mitään uskoa. Vähät siitä. Ei mikään ole enää vallassani. Rientävä kohtalo saattaa minut eteenpäin. Minä en voi pidättää kulkuani enkä haahtani johdattaa. Kuinka nyt! Ken on vartioiva upseeri?"

"Benomi, herra, sinun palveliasi."

"Toimittakaat sana varakuninkaalle. Käskekää häntä tänne minun puheilleni. Kuka tuo on?"

"Scherirah'n lähettiläs, joka juuri saapui tänne. Scherirah kulki viime yönä Kerrundin vuorten ylitse, herrani, ja on teidän luonanne päivän koitteessa."

"Hyviä uutisia. Menkää noutamaan Abneria. Joutukaat! Hän tapaa minut täällä. Minä käyn sillä välin leiriä katsomassa. — Hyvä, urhoolliset kumppanit, te olette tulleet tänne jälleen voittamaan Alroy'n kanssa. Te olette taistelleet ennen, minä voin todistaa sen, Nehavendin lakealla. Se on mehukasta maata, ja Karamanialaisten veri on sitä vielä enemmän höystöttävä."

"Jumala varjelkoon teidän majesteettianne! Meidän henkemme on teidän."

"Suokaat anteeksi, nuori hallitsiani", lausui joku soturi, puhutellen Alroy'ta; "suokaat anteeksi minun rohkeuteni, vaan minä tunsin teidät, ennenkuin olitte kalifi."

"Oiva sydän, sinun pelottomuutesi on minun mieleeni. Jatka puhettasi."

"Minä hankin sanoa, että minä toivon, jotta huomenna viette meidät rynnäkköihin. Muutamat väittävät, ettette aio."

"He ovat väärässä."

"Sitä minäkin ajattelin. Minä takaan aina nuoren kuninkaani — entä kuningatar?"

"Hän on todellinen sotamiehen puoliso ja asuu leirissä."

"Se on urhoollista! Näettekö, sanoinhan minä sen jo teille, toverit; te ette uskoneet minua, vaan minä tunsin meidän nuoren kuninkaamme, ennenkuin te. Minä asuin lähellä Hamadanin porttia, teidän korkeutenne mieliksi — vanhan Shelomin poika."

"Anna minulle kättä — kunnan ystävä. Mitä te syötte täällä, pojat? Malttakaat, minä maistan teidän ruokaanne. Minä soisin, että minun ruoankeittäjäni osaisi laittaa minulle tämmöistä pilau'ta! Se on mainiota!"

Sotamiehet kokoontuivat päällikkönsä ympärille, ja heidän silmänsä loistivat ihastuksesta. Ihana näky — sankari keskellä, useat soturiparvet ympäri, mitkä puhuen hänen kanssaan, mitkä valmistaen ruokaa, mitkä paahtaen kahvia, kaikki tarjoten hänelle, sanalla tai teolla, jotakin rakkautensa osoitetta ja käyttäen itseänsä samalla haavaa aivan likeisen tuttavalla tavalla.

"Me kukistamme heidät, pojat!"

"Se on varmaa, kun teitä seuraa, te voitatte aina."

"Minä teen parastani, ja niin tekin teette. Kelpo päällikkö ilman kelvollisia sotamiehiä ei ole juuri minkään arvoinen."

"Niin, se on totta! Tarvitsee olla kelvollisia sotamiehiä. Mitä te arvelette Alp Arslanista?"

"Minä luulen, että hän tuottaa meille yhtä paljon vaivaa kuin kaikki muut viholliset yhteensä, eikä siinä ole paljon."

"Hyvä! hyvä! Jumala varjelkoon Alroy'ta!"

Benomi lähestyi ja ilmoitti, että varakuningas odotti häntä.

"Minun täytyy jättää teidät, lapseni", Alroy lausui. "Me syömme kerran vielä illallista yhdessä, kun olemme voittaneet."

"Jumala varjelkoon teitä, herra; ja me hämmennämme teidän vihollisenne."

"Hyvää yltä, pojat. Ennenkuin päivä koittaa, meidän kenties on kova työ edessä."

"Me olemme valmiit, me olemme valmiit. Jumala varjelkoon Alroy'ta!"

"He ovat hyvällä mielellä, vaan toinen henki elähytti kuitenkin entisiä päiviämme. Sen minä syvästi tunnen. Nämät miehet ovat uskollisia semmoiselle päällikölle, joka ei ole koskaan pettänyt heidän toiveitaan, ja luottavat semmoiseen asiaan, joka johdattaa ryöstöön. He ovat vaan komeita palkkasotureita. Ei mitään muuta. Voi! missä nyt Judan soturit ovat! Missä nyt ne miehet, jotka käyräsapeleitansa paljastaessaan yhtyivät pyhän riemun voittovirteen! Taistelun aattona olisit luullut kenttää äärettömäksi synagogaksi. Pappeja ja alttareita, palavia uhreja ja savuavia suitsutus-astioita, tulisia uskonkiihkolaisia, jotka hartaasti kuuntelivat profeetallisia puheita ja vahvistivat verellänsä ja pyhimmillä lupauksillansa sitä juhlallista liittoa, että Kanaan valloitettaisiin. Kaikki on muuttunut, niinkuin minä itsekin. Kuinka nyt, Abner? Sinä olet hyvin umpimielinen?"

"Onko tosi, että Scherirah lähestyy?"

"Sitä en epäile, että kaikki on oikeassa. Minä tahtoisin, että päivä rupeisi valkenemaan!"

"Vihollinen liikenee. Muutamat kolonnit näkyvät jo. Minun vakojani ovat välttäneet heidät. He aikovat varmaan asettua sotarintaan lakealle."

"He näkyvät jo! Me käymme siis heti heihin käsiksi, ennenkuin he järjestyvät. Oivallista, oivallista! Me voitamme heidät vielä. Rohkaise mielesi, kallis veljeni. Scherirah on täällä hyvissä ajoin auringon nousussa, hyvissä ajoin — varmaan hyvissä ajoin."

"Minä hyväksyn tätä tuumaa."

"Sotamiehet ovat uskallusta täynnä. Karkaa aamun koitteessa kolmellakymmenellä tuhannella ratsumiehellä heidän järjestyviin riveihinsä. Minä ryntään oikeata, Asriel vasenta siipeä vastaan. Tästä tulee aika sievä ottelu, rakas Abner. Kuinka Miriam jaksaa?"

"Minä sain tietoja häneltä tänä aamuna, aivan hyvästi. Hän lähettää teille tuhansia terveisiä ja rukoilee teidän puolestanne. Onko kuningatar täällä?"

"Hän tuli tänä iltana. Hän voi aivan hyvin."

"Hän saa kaivata kaikenlaista mukavuutta."

"Älä siitä puhu. Hän on sotamiehen puoliso. Hän rakastaa sinua suuresti, kallis Abner."

"Minä tiedän sen. Minä toivon, että minun miekkani saa varjella hänen lastensa valta-istuinta."

"Hyvä, anna käskysi. Tappelu nyt kohta, mitä arvelet?"

"Minulla on kokonaan sama ajatus."

"Minä lähetän sanansaattajia Scherirah'ta jouduttamaan. Kaikki näyttää hyvältä. Säästä vartiakuntaa."

"Kyllä, kyllä. Jääkää hyvästi, kallis herrani. Kun jälleen yhdymme, minä toivon, että teidän vihollisenne ovat teidän orjanne!"

XI.

Aamun ensi koitteessa Hebrealaisten ratsuväki, paitsi vartiakunta, hyökkäsi vastustamattomalla voimalla Karamanialaisten lähestyvien kolonnein puoleen ja hajotti ne perinjuurin. Alp Arslan kokosi jälleen soturinsa, ja hänen onnistui vihdoin asettaa pääjoukkonsa hyvään järjestykseen. Alroy ja Asriel veivät esiin osastonsa, ja tappelu kävi nyt yleiseksi. Se riehui useita tunteja, ja sitä kannatettiin hyvästi molemmin puolin. Karamanialaisten veri vuoti runsaasti, mutta vakavan luontonsa ja suuremman lukumääränsä kautta he jonkun aikaa hillitsivät Hebrealaisten tuimuutta ja näitten johdattajan jänteveyttä. Tämä päivä himmensi loistollansa Alroy'n kaikki entiset urhotyöt. Kaksitoista kertaa hän ryntäsi esiin Pyhän Vartiakuntansa etupäässä, ja usein hän tunki aivan Alp Arslanin teltaan saakka.

Turhaan hän koetti päästä käsikähmään tämän kuuluisan päällikön kanssa. Molemmat kuninkaat taistelivat riveissänsä, vaan kuitenkin sallimus oli säätänyt, etteivät heidän miekkansa koskaan kohtasi toinen toistansa. Neljä tuntia ennen puolta päivää näki Alroy selvään, että, jollei Scherirah saapuisi paikalle, hän ei jaksaisi lannistaa kauheata ylivoimaa. Hänen oli täytynyt varhain kutsua varaväkensä avuksi, ja vaikka Arslanin kuolleitten lukumäärä oli suurempi kuin missään Hebrealaisten edellisessä voitossa, Karamanialaiset yhä pitivät tarjolla ääretöntä sotarintaa, jota vereket joukot taukoamatta

kartuttivat. Paljouteensa luottaen ja huomaten vihollisensa heikkouden Arslan vaan puollusti itseänsä ja uuvutti ahdistajiansa sillä, että hän ei muuta kuin hääti heidän hirveitä ja moniteltuja päällekkarkauksiansa.

Alroy oli hetkeksi peräyttänyt Pyhän Vartiakuntansa taistelosta. Abner ja Asriel yhä jatkoivat tappelua, ja kalifi mielti väli-ajalla uusia ponnistuksia ja odotti huolestuneena Scherirah'n tuloa. Viidennellä tunnilla hän näki riemuiten joltakin kunnaalta varrottujen apujoukkojen likenevät liput. Siinä vahvassa luulossa, että päivä oli voitettu, hän julisti elähyttävän uutisen sotamiehillensä ja, kun nämät nyt olivat innoissansa tästä ilahuttavasta sanomasta, johdatti heitä kerran vielä rynnäkköön. Tätä ei mikään pidättänyt; Scherirah näytti tulleen vaan pakenevia takaa ajamaan, vaan voittoa aikansa täydellisentämään. Kuinkapa suureksi kävi sen vuoksi Alroy'n kauhu ja hämmästyks, kun Benaiah täytti riiviä ratsasti hänen luokseen ja ilmoitti, että nuot kauan odotetut apujoukot olivat Scherirah'n ja Abidanin yhdistyneet osastot, jotka takaa kävivät hänen kimppuunsa. Inhimillinen nero ei voinut keksiä mitään pelastuskeinoja. Nääntyvät Hebrealaiset, joitten voimia oli koetettu viimeisiin asti, piiritettiin. Karamanialaiset täyttivät kaikkialta ja yhtä haavaa esiin. Ennen pitkää Hebrealaisten armeija oli saatettu epäjärjestykseen. Lujimmat soturit heittivät epätoivosta pois aseensa. Jokainen ajatteli vaan oman henkensä säilyttämistä. Abnerkin pakeni Hamadania päin. Asriel surmattiin. Havaiten, että kaikki oli hukassa, Alroy syöksähti noin kolmen sadan vartiakuntalaisen etupäässä teltansa luo, tarttui taintuvaan Schireneen, nosti hänet eteensä satulaan, ja, kaataen kaikki edestänsä, kiidähti erämaahan.

Kahdeksaanviidettä tuntiin he eivät ollenkaan pysähtyneet. Heidän joukkonsa oli pian huvennut, ettei ollut kuin kolmasosa jälellä. Kolmannen päivän aamuna he astuivat ratsahilta ja virvoittivat itseänsä jonkun lähteen luona. Ainoastaan puolet pääsivät jälleen satulaansa. Schirene ei puhunut mitään. Eteenpäin he riensivät taas, joka hetki jättäen perässään jonkun voipuneen kumppanin. Vihdoin he viidentenä päivänä saapuivat, noin kahdeksankymmentä luvultansa, johonkin palmupuun vehmastoon. Täällä he astuivat hevosensa selästä. Ja Alroy otti Schirenen syliinsä, ja varjo näytti elvyttävän häntä. Hän avasi silmänsä ja pusersi hänen kättänsä ja hymyili. Alroy poimi hänelle muutamia taateleita, ja hän joi vähäisen vettä.

"Meidän vaivamme päättyvät pian, kultaiseni", hän kuiskasi Schirenelle; "minä olen menettänyt kaikki, paitsi sinut."

He alkoivat uudestaan ratsastaa ja, kulkuansa hiljentäin, joutuivat iltapuoleen autiokaupungin luo, johon Alroy koko ajan oli pyrkinyt. Rientäen isoa katuja alaspäin he saapuivat viimein tuohon vanhaan amfiteateriin. He astuivat ratsahilta. Alroy laitti heidän vaipoistansa vuoteen Schirenelle. Muutamat keräsivät polttopuita, joita löytyi suuria varoja, ja sytyttivät isoja tulia. Toiset pyysivät metsäkauriita, niin kauan kuin vielä oli päivä, ja heidän onnistui saada kyllin ateriaansa varten, taikka noutivat vettä tuosta lähteestä, joka oli tiedossa heidän johdattajallansa. Tunnin kuluttua he nähtiin parveilevan valkeittensa ympärillä ja syövän yksinkertaista ruokaansa, ja olisi pikemmin luullut heitä tämän jylhän asunnon varsinaisiksi asukkaiksi kuin mahtavan hallitsian hajotetuksi ja yllellisyyteen tottuneeksi vartioväeksi.

"No poikani", Alroy lausui, kun hän hieroi käsiänsä kohoavan liekin vieressä, "parempi tämä kuitenkin on kuin erämaa!"

XII.

Kaikkien ponnistustensa perästä Alroy vaipui syvään ja häiritsemättömään uneen. Kun hän heräsi, oli jo aurinko kauan aikaa ollut ylhäällä. Schirene nukkui vielä. Alroy syleili häntä ja Schirene avasi silmänsä ja hymyili.

"Sinä olet nyt rosvon morsian", hän lausui. Miltä uusi elämämme tuntuu sinusta?"

"Hyvältä! yhdessä sinun kanssasi."

"Lepää tässä, armaani; minun täytyy havauttaa soturimme ja katsoa, kuinka asiat käyvät." Näin puhuen ja herkästi astuen monen makaavan ylitse hän koski Benaiah'aan.

"Kas niin! urhoollinen päällikköni vielä nukuksissa! No! nouskaat, nouskaat."

Benaiah hypähti ylös iloisella muodolla. "Minä olen aina valmis, herrani.

"Minä tiedän sen; mutta muistakaat, etten minä enään ole mikään hallitsia, vaan toveri. Lähtekää pois minun kanssani, ja pannaan toimeen jotakin järjestystä täällä."

Kumppanit jättivät amfiteaterin ja tarkastivat läheisiä rakennuksia. He löysivät paljon varoja, jäännöksiä menneiltä ajoilta, mattoja, teltoja ja poltaksia, viinimaljoja ja muita yksinkertaisia

huonekaluja. He määräsivät yhden kartanon hevospihaksi ja muut seurueensa käytettäväksi. He kutsuivat kumppaninsa sille aukealle paikalle, jossa Hassan Subah kohtasi kuolemansa, ja täällä Alroy puhutteli heitä, selittäen heille aikomuksiansa. He jaettiin komppanioihin; itsekullekin tuli oma velvollisuus. Mitkä asetettiin vartioiksi eri paikkoihin; mitkä lähetettiin metsästämään taikka kokoamaan taateleita kosteikolta; mitkä taluttivat hevosia likeisille laitumille taikka jäivät kotiin talouden askareita hoitamaan. Amfiteateri tyhjennettiin. Yksinkertainen, mutta mukava telta rakennettiin Schirenelle. He peittivät sen permannon matoilla ja koettivat kaikki kilvan tiedustella, mitä hänen mielensä teki. Schirenen lempeät sanat ja kehoittavat hymyt virittivät samalla heidän ahkeruuttansa ja keksiväisyyttänsä.

He tottuivat pian kovaan, mutta eriskummaiseen elämänlaatuunsa. Sen outous miellytti heitä. Painavan pakon ainainen kiihdytys ei jättänyt heille mitään aikaa huolehtia tilansa kauheaa muutosta. Niin kauan kuin Alroy eli, toivo ei koskaan paennut heidän lujista rinnoistaan. Ja semmoinen oli hänen neronsa vaikutus, että alakuloisimmatkin arvelivat, että tappio hänen kanssaan oli parempi kuin voitto muitten kanssa. He olivat uskollinen ja luopumaton joukko, eikä iloisia kasvoja puuttunut, kun he illalla kokoontuivat amfiteaterissa yhteistä ateriaansa varten.

Tuskin oli Alroy päättänyt järjestystensä, kun hän jo lähetti vakoojia kaikille haaroille hankkimaan tietoja ja erittäin neuvottelemaan, jos mahdollista oli, Ithamarin ja Medadin kanssa, siinä tapauksessa, että nämä vielä elivät ja heidän sotajoukkonsa pysyivät johonkin määrin koossa.

Kaksi viikkoa meni, jolla aikaa he eivät nähneet ketään vierasta; mutta nyt ilmestyi heidän leirissään neljä miestä, jotka eivät olleet erittäin suotuisat Alroy'lle, vaikka hän kuitenkin salasi, että hän oli suuttunut heidän tulostaan. Nämät olivat Kisloch, Kurdilainen, ja Kalidas, Indialainen, ynnä näitten eriämättömät kumppanit, Guebriläinen ja Neekeri.

XIII.

"Jalo päällikkö", Kisloch lausui, "me toivomme, että te sallitte meidän liittyä teidän joukkoonne. Tämä ei ole ensi kerta kuin olemme palvelleet teitä tässä paikassa. Vanhat toverit tosiaankin, jotka olemme yhdessä kokeneet sekä hyviä että pahoja. Meitä aavisti, mistä me löytäisimme teidät, vaikka, kiitetty olkoon ihmisten aina hyvä keksiväisyys, yleisesti luullaan, että te kaaduitte taisteluun. Minä toivon, että teidän majesteettinne voi hyvin", lisäsi Kisloch, kumartaen Schireneä.

"Te olette hyvin tervetulleet, ystäväni", Alroy vastasi; "minä tiedän teidän arvonne. Te olette minun kanssani kokeneet, niinkuin itse sanotte, sekä hyviä että pahoja, ja näette vielä, minä olen varma siitä, parempia aikoja. Kaatunut taisteluun! haa! — se on hyvä."

"Niin jutellaan", Kalidas sanoi.

"Ja mitä uusia kuuluu ystävistämme?"

"Ei järin hyviä, mutta kummallisia."

"Kuinka niin?"

"Hamadan on valloitettu."

"Minä odotin sitä; kertokaat kaikki."

"Vanha Bostenag ja prinsessa Miriam ovat viedyt vankeina Bagdadiin."

"Vankeina!"

"Niin; mutta luullakseni heidän ei ole mikään hätä. Herra Honain on suurissa määrin valloittajan suosiossa ja puollustaa heitä epäilemättä."

"Honain suosiossa!"

"Aivan niin. Hän kaupungin sovinto-ehdot suoritti, vieläpä oiva tavalla."

"Haa! hän oli aina viisas. No! jos hän vaan pelastaa sisareni, minä en pidä hänen suosioillansa väliä."

"Sitä ei tarvitse ollenkaan epäillä. Kaikki päättynee vielä hyvin, herrani."

"Työ on parempi kuin toivo. Missä Abner on?"

"Kuollut."

"Millä lailla?"

"Tappelussa."

"Oletteko varma siitä?"

"Minä näin hänen kaatuvan, ja taistelin hänen vieressänsä."

"Sotamiehen kuolo on nyt paras osa meille kaikille. Minua ilahuttaa, ettei hän joutunut vangiksi. Missä Medad, Ithamar ovat?"

"Paenneet Egyptiin."

"Meillä ei ole minkäänlaista armeijaa siis."

"Ei minkäänlaista paitsi vartiakuntanne täällä."

"He ovat kyllin voimakkaat karavaneja ryöstämään. Honain, sanoitte te, suosiossa?"

"Hyvin suuressa. Hän toimittaa varmaan hyvät ehdot meille."

"Kummallisia uutisia."

"Kovin, mutta todenperäisiä."

"Hyvä! te olette tervetulleet! Ottakaat osaa meidän ateriaamme; se on yksinkertainen ja kenties vähävarainenkin; mutta me olemme juhlaileet ja kenties juhlailemme vastakin. Paenneet Egyptiin, haa?"

"Niin! herrani."

"Schirene, haluttaisiko sinua nähdä Niiliä?"

"Minä olen kuullut krokodileista."

XIV.

Jos kohta Kislochin ja hänen kumppaninsa läsnä-olo ei erittäin ollut Alroy'n mieleen, he ennen pitkää joutuivat koko muun joukon erityiseen suosioon. He tiesivät tyyni kaikki paikat ja olivat kauan kokeneet erämaan oloja, jonka vuoksi he olivat suuren-arvoiset liittolaiset. Heidän vallaton pilapuheisuutensa ja ainainen hilpeytensä suvaittiin hyvästi pakolaisten nykyisessä yksitoikkoisessa elämässä. Mitä Alroy'hin itseensä tulee, hän mietti paetaksensa Egyptiin. Hän päätti ensi tilaisuudessa hankkia itselleen muutamia kameleja, sitten laskea hajalle joukkonsa paitsi Benaiah'n ja pari kolme uskollista palveliata; ja hän arveli, että heidän onnistuisi kauppamiehen puvussa kulkea Syrian läpitse ja Palestinan kautta päästä Afrikaan. Nämät tuumat ja näky-alat edessään hän kävi päivästä päivään iloisemmaksi ja toivokkaammaksi tulevaisuuden suhteen. Hänellä oli vielä muutamia juveleja, joita hän aikoi myydä Kairossa semmoisesta hinnasta, joka riitti hänen tarkoituksiinsa; ja kaikkia elämän intohimoja jo nuorena tyydytettyänsä hän tahtoi vartoa olemisensä levollista loppua jossakin ihanassa yksinäisessä paikassa kauniin toverinsa kanssa.

Kun he eräänä iltana palasivat kosteikolta, Alroy taluttaen sitä kamelia, joka kantoi Schireneä, ja tuon tuostakin katsoen ylös hänen elähttäviin kasvoihinsa, Schirenen virkeä mieli kääntyi suloiseen tulevaisuuteen.

"Näin me siis silloin kuljemme erämaan poikki", lausui Schirene.
"Lieneekö tämä vaivalloista?"

"Rakkaus ei tunne mitään vaivoja", Alroy vastasi.

"Ja me olemme luodut rakkautta eikä valtaa varten", Schirene lisäsi.

"Entisyys ei ole kuin pelkkä unelma", Alroy lausui. "Niin viisaat sanovat; vaan siksi kuin me itse toimimme, heidän viisautensa on tyhjää tuulta. Minä tunnen sen nyt. Olemmeko koskaan asuneet kuin erämaissa, olemmeko koskaan eläneet kuin taateleilla? Minusta tämä elämä näyttää aivan luonnolliselta. Jollei kaukaisten maitten turvallisuus houkuttelisi minua, minä saattaisin jäädä tänne vapaaksi ja onnelliseksi lainhylyksi. Aika, tottumus ja pakko muuttavat meidän luontoamme. Kun minä ensiksi kohtasin Scherirah'n näissä raunioissa, minä kavahdin huonontunutta ihmistä; vaan nyt minua haluttaisi olla hänen perillisensä. Me emme saa ajatella!"

"Ei, kultaseni, me toivomme vaan", vastasi Schirene; ja he astuivat sisään porteista.

Ilta oli ihana, ilma oli vielä lämmin ja suloinen. Schirene katseli loistavia taivaita. "Me emme muistaneet noita korkeita tanterea, kun asuimme Bagdadissa", hän huudahti; "vaan kuitenkin, armaani, mikä oli palatseimme komeus näihin verrattuna? Kaikki on meille annettu, mitä ihmiset halajavat: vapaus, kauneus ja nuoruus. Minä luulen, Alroy, että me ennen pitkää katsomme takaisin ihmeelliseen entisyyteemme ikäänkuin toiseen ja alhaisempaan maailmaan. Minä soisin, että tämä olisi Egypti! Se on minun ainoa toivoni."

"Ja se toteutuu pian. Ennen pitkää on kaikki valmisna. Vähäisen aikaa vaan, ja Schirene nousee kamelinsa selkään pidempää matkaa varten kuin juuri taateleihin poiminta-paikalle. Sinusta tulee kai oiva matkustavainen!"

"Aivan varmaan; te väsytte kaikki ennenkuin minä."

He ehtivät amfiteaterin luo ja istuutuivat leimuavan valkean äärelle. Harvoin oli Alroy siitä ajasta, kuin hän kukistettiin, näyttänyt iloisemmalta. Schirene lauloi arabialaisen laulun sotureille, jotka yhtyivät vilkkaaseen kööriin. Oli jo myöhäinen yö, ennenkuin he lähtivät levolle; ja he panivat maata toivokkaina ja tyytyväisinä.

Muutamia tunteja jälestäpäin, päivän koitossa, Alroy heräsi unestansa siitä, että joku kovasti painoi hänen rintaansa. Hän säpsähti; julma sotamies notkistui hänen ylitensä; hän koetti sysätä tätä pois; hän huomasi, että hänen kätensä olivat kahleissa. Hän koetti nousta; hänen jalkansa olivat sidotut. Hän katsoi Schireneä ja huusi häntä nimeltä; hän ei saanut vastaukseksi kuin parahuksen. Amfiteateri oli täynnä Karamanialaisia sotureita. Hänen omat miehensä joutuivat hämmennyksiin ja voitettiin. Kisloch ja Guebriläinen olivat pitäneet vahtia. Hän nostettiin maasta ja viskattiin kamelin selkään, joka kohta talutettiin ulos amfiteaterista. Hän näki kaikkialla ympärillensä kauheata sekasortoa ja pelästystä. Hän ei voinut puhua vihoissaan ja epätoivossansa. Kameli ajettiin erämaahan. Joukko ratsumiehiä ympäröitsi sitä heti, ja nyt aljettiin kiireesti kulkea eteenpäin. Kaikki näytti tapahtuneen vaan silmänräpäyksessä.

Kuinka monta päivää oli kulunut, sitä Alroy ei tietänyt. Hän ei ollut pitänyt ajasta mitään vaaria. Yö ja päivä teki hänen yhtä. Hän eli huumauksissa. Vaan ilman sulous ja vihantava maa virittivät viimein johonkin määrin hänen huomiotansa. Hän tunsu juuri, että he olivat jättäneet erämaan. Hänen edessään suikersi jalo virta; hän näki Eufrateen ihan samalta paikalta, kuin hän oli ensin nähnyt sen pilgrimiretkellensä. Vaikutusten suuri yhtäläisyys sai hänen muistonsa heräämään jälleen. Kyynel puhkesi hänen poskellensa; katkera pisara valui hänen kuiville huulilleen; hän pyysi jotakin juotavaa lähimmäiseltä ratsumieheltä. Vartia tarjosi hänelle kosteata sientä, jolla hän hankalasti pyyhkäsi suutansa, ja antoi sen sitten pudota maahan. Karamanialainen löi häntä.

He tulivat virran luo. Vanki nostettiin kamelin selästä ja muutettiin katettuun venheeseen. Moniaitten tuntien perästä he pysähtyivät ja nousivat maalle vähäisen kylän kohdalla. Alroy asetettiin aasin selkään takaperin istumaan. Hänen vaattensa soaistiin ja revittiin. Lapset nakkasivat lokaa hänen päällensä. Vanha ämmä pani kauheilla kirouksilla paperikruunun hänen päähänsä. Vaivoin hänen kovien vartiainsa onnistui estää, ettei heidän uhriansa raadeltu kappaleiksi. Ja semmoisella tavalla David Alroy neljäntenätoista päivänä keskellä päivää astui jälleen Bagdadiin.

XV.

Sanoma Alroy'n vangitsemisesta levisi kaupunkiin ja pani kaikki asukkaat liikkeelle. Mollat hyörivät ympäri ikäänkuin olisivat vastaan-ottaneet uuden osoituksen profeetallisen lähetyksensä todellisuudesta. Kaikki dervishit alkoivat kerjätä. Miehet keskustelivat asiasta kahviloissa, ja naiset laskivat lorujansa suihkulähdetten luona.

"Sanokaat mitä tahansa, mutta minä suon hänelle hyvää", lausui soma arabialainen nainen, kun hän järjesteli huntua. "Hän olkoon petturi, mutta hän on hyvin kaunis petturi."

"Kaikki naiset pitävät hänen puoltansa, se on totta", vastasi toinen; "mutta emme kuitenkaan voi tehdä hänelle mitään hyötyä."

"Me voimme repiä heiltä silmät päästä", lausui kolmas.

"Mitä te oikein ajattelette Alp Arslanista?" kysyi neljäs.

"Minä soisin, että hän olisi savi-astia, ja silloin minä katkaisisin hänen kaulansa", lausui viides.

"Ajatelkaat prinsessaa!" lausui kuudes.

"No! hänellä oli loistavat päivät", vastasi seitsemäs.

"Ei mikään ollut kyllin hyvä hänelle", säisti kahdeksas.

"Minä pidän todellisesta rakkaudesta", arveli yhdeksäs.

"No! minä toivon, että Alroy vielä saa voiton heistä kaikista", lausui kymmenes.

"Sitä minä en kummeksisi", sanoi yhdestoista.

"Hän ei voi", lausui kahdestoista, "hän on kadottanut valtikkansa."

"Älkääät sanoko niin", intti kolmastoista.

"Se on ihan totta", vakuutti neljästoista.

"Luuletteko, että hän osasi noitua?" kysyi viidestoista.

"Minä vannon, että joku tuosta puitten takaa salaa katselee meitä."

"Hävytön konna!" lausui kuudestoista. "Minä soisin, että se olisi Alroy. Huudetaan kaikki ja lasketaan alas hunnut."

Ja koko liuta juoksi tiehensä.

XVI.

Kaksi rotevaa soturia pelasi shakkia jossakin kahvilassa.

"Surma vieköön äitini", sanoi toinen, "minä en voi siirtää mitäkään. Minä taistelin hänen johdollansa Nehavendin lakealla; ja vaikka minulle suotiin täydellinen anteeksi-anto, minun tekee puoleksi mieli vetää miekkani ja tappaa ensimmäinen Turkkilainen, joka astuu sisään."

"Se olisi aivan oikein tehty", vastasi hänen kumppaninsa. "Isäni autuuden kautta, se mies tiesi rynnäköitä johdattaa. Sanokoot mitä hyvänsä, mutta häneen verrattuna Alp Arslan on valkomaksainen giauri."

"Lempo periköön hänet ja sinun viimeinen siirtosi. Tuossa on dirhemi, minä en voi pelata enää. Surma vieköön äitini, minä en olisi luullut, että hän antaisi vangita itsensä."

"Isäni autuuden kautta, en minäkään; mutta hän nukkui silloin."

"Se on toista. Hän petettiin."

"Kaikki urhoolliset miehet petetään. Sanotaan, että Kisloch ja hänen joukkonsa siinä kaupassa pistivät taskuunsa viisikymmentä tuhatta."

"Jospa jokainen dirhemi muuttuisi ruttopaiseksi!"

"Amen! Muistatko Abneria?"

"Surma vieköön äitini, minä en koskaan unhota häntä. Hän puhui miehillensä kuin lampaille. Kuinka hänen puolisonsa Miriamin on käynyt?"

"Hän on täällä."

"Se viiltänee Alroy'n sydäntä."

"Hän rakasti aina sisartansa. Muistatko, että hän pelasti Adoramin hengen?"

"Oi! hän sai kaikkia aikaan — kuningattaren jälkeen."

"Enemmän kuin hän, minä sanon, enemmän kuin kuningatar. Alroy on kieltänyt kuningattarelta, mutta ei koskaan Miriamilta mitään."

"Sentähden, ettei tämä pyytänyt niin paljoa."

"Tiedätkö, että minun mielestäni asiat Jabasterin kuoleman jälkeen eivät koskaan oikein menestyneet?"

"Niin minustakin näyttää. Siinä oli jotakin, eikö niin?"

"Kyllä. Jotakin kummallista, jotakin omituista."

"Sinä olet hyvästi kuvaillut sitä. Jokaisesta tuntui samoin. Minä olen usein maininnut sen kumppaneilleni. Sanokaat mitä sanotte, lausuin minä, surma vieköön äitini, jos siitä asti kuin tuo vanha

kunnan mies kuristi itsensä, asiat ovat käyneet luonnollista menoansa. Juuri näitä sanoja minä käytin."

"Varsin soveliaat sanat. Jollei kaikki käy luonnollista menoansa, parhaitenkin järjestetyt asiat menevät huntingolle. Oli miten oli, aasi näkee kauemmaksi kuin hänen ratsastajansa, ja aivan niin oli myöskin Alroy'n laita, oivallisimman päällikön, jota minä koskaan palvelin."

"Lähdetään ulos ja katsotaan, millä kannalla asiat ovat."

"Niin, mennään vaan. Jos kuulemme jonkun herjaavan Alroy'ta, me lyömme hänen päänsä halki."

"Tehdään niin. Täällä liikkuu joko joukko meidän reippaita kumppaneitamme; ehkäpä saamme vielä jotakin aikaan."

"Kuka tietää?"

XVII.

Yksi Bagdadin linnan maan-alaisista vankihuoneista talletti nyt kolkossa suojassansa Aasian entistä hallitsiaa. Vanki ei huokaillut, ei itkenyt eikä valittanut. Hän ei puhunut mitään. Hän ei edes ajatellut. Useat päivät hän oli jonkunlaisessa huumaustilassa. Neljännen päivän aamuna hän melkein tietämättänsä söi sitä viheliäistä ruokaa, jota hänen vartiansa asettivat hänen eteensä. Heidän tulisoittonsa, joitten ympäri yölepakot lensivät ja räpyttivät siipiänsä ja puivat pikkuisia silmiänsä, levittivät kalmankaltaista valoa vankihuoneen läheisemmille seinille, joitten toista päätä vanki ei voinut laisinkaan selittää; ja kun vartiat menivät pois, Alroy jäi umpipimeään.

Entiset päivät kuvautuivat hänen mieleensä. Hänen silmänsä koettivat turhaan tunkea ympäröivän hämärän läpitse. Hänen kätensä olivat kahleissa, hänen jalkansa raskaissa raudoissa. Se ajatus, että hänen henkensä ehkä oli julmuudesta säästetty, jotta hän vähitellen näntyisi tähän tietyn perikadon kauheaan tilaan, täytti hänet vimalla. Hän olisi paiskanut rautansa vasten otsaansa, mutta siteet estivät häntä. Hän heittäysi kostealle ja epätasaiselle permannolle. Kaatuessaan hän säikäytti liikkeelle tuhansia ilkeitä eläviä. Hän kuuli, kuinka käärme nopeasti luikahti ohitse, kuinka skorpioneja joukottain mateli piilopaikkoihinsa ja hiiret kiireisesti juoksivat pakoon. Hänen suuret vaurionsa tuntuivat mitättömiltä näitten vähäisten kiusausten suhteen. Hänen uljas mielensä ei voinut pitää häntä pystyssä näissä kurjissa ja häväisevissä oloissa. Hän kavahti inhoten seisaalle eikä uskaltanut liikahtaa siitä pelosta, että joka askel tuottaisi uutta kauhua. Hänen uupuneet voimansa alkoivat vihdoin luopua hänestä. Hän astui hapuillen sen yksinkertaisen istuimen luo, joka oli hakattu kallioseinään ja oli ainoa hänelle jäänyt mukava paikka. Hän ojensi kättänsä. Se sattui jonkun otuksen näljaiseen nahkaan, joka heti juoksi pois kiiluvilla, pimeässä hehkuvilla silmillä. Alroy säpsähti haikean pelon vointeessa. Hänen ärtyneet hermonsä eivät kestäneet tässä halvassa vaarassa ja näissä loukkaavissa ja uusissa koetuksissa. Hän ei voinut pidättää epätoivon huudahusta; ja kun hän ajatteli, että hän nyt oli kaukana kaiken inhimillisen lohdutuksen ja osan-oton, jopa kaiken inhimillisen avunkin tuolla puolen, hänen järkensä näytti hetkeksi jättävän hänet, ja hän väänteli käsiänsä yksinäisessä ja melkein mielettömässä tuskassansa.

Kauheata on — kun mahtavan hengen voima pettää. Ken ehdottomasti luottaa omaan neroonsa, hän huomaa varmaan kerta itsensä masentuneeksi ja hyljätyksi. Se on katkeraa! Arin metsäkauriskin näyttää elävän vaan teitä pilkatakseen. Hidas on tosiaan semmoinen mieli uskomaan, että nuot aina auttaneet apukeinot voivat viimein puuttua. Vaan niin kuitenkin on. Ikäänkuin kunehtunut lähde tuo alituinen tultua ja loistava hedelmällisyys ovat tauonneet, ja tauonneet ijäksi. Silloin alkaa takaisin katsominen, joka viepi järjen.

Ummista verho! ummista verho! ja sulje siihen tämä kuolettava tutkinto.

Lapsuuden päivät, hänen sulaisen sisarensa ääni ja hymyilevä rakkaus, heidän viattomat huvituksensa ja uskollisten palveliain hellät huolet, kaikki armaan koti-elämän vähäiset tapaukset — nämät olivat ne näyt ja muistot, jotka hurjasti leikkien hyörivät Alroy'n palavan silmän edessä ja ilmestyivät hänen vaivaantuneessa mielessään. Valta ja maine, hänen pyhä kansakuntansa, hänen ruhtinaallinen morsiamensa — nämät, nämät eivät olleet mitään. Näitten arvo oli kadonnut sen luovan sielun kanssa, joka ne synnytti. Ainoastaan luonnon puhtaat tunteet jäivät jälille, ja kaikki hänen ajatuksensa ja surunsa, koko hänen järkensä ja kaikki hänen tunteensa olivat yhtyneet hänen sisarensa.

Oli seitsemäs aamu. Vartia tuli sisään tavattomaan aikaan, pisti tulisoittonsa johonkin seinän komeroon ja ilmoitti, että ulkopuolella oli vieras, jolla oli lupa puhua hänen kanssaan. Nämät olivat ensimmäiset inhimilliset sävelet, jotka olivat kohdanneet Alroy'n korvaa hänen vankeudessaan, joka tuntui hänestä koko vuosisadalta, pitkältä, pimeältä ajalta, joka juurtajaksain hävitti kaikki. Häntä värisytti, kun hän kuuli karhean äänen. Hän yritti vastaamaan, mutta hänen tottumattomat huulensa

kieltäytyivät tottelemasta. Hän nosti ylös raskaat kätensä ja koetti osoittaa, että hän ymmärsi, mitä oli lausuttu. Hän oli kuitenkin kuullut sanoman jonkunlaisella liikutuksella. Hän katsoi ristikköä kohden oudolla uuteliaisuudella; ja katsoessaan hän vapisi. Vieras astui sisään puettuna mustaan kauhtanaan. Vartia poistui; ja maahan pudotessaan kauhtana ilmaisi Honainin.

"Rakas Alroy", lausui Jabasterin veli; ja hän lähestyi ja painoi Alroy'ta rintaansa vastaan. Jos se olisi ollut Miriam, Alroy olisi ehkä paikalla menehtynyt; vaan tämän mailmallisen miehen läsnä-olo palautti hänen mailmallisuutensa. Hänen tunteittensa muutos oli kummallinen. Ylpeys, ehkäpä toivokin, joutui hänen avuksensa; koko asema näytti vaativan ponnistusta; hetken aikaa hän näytti entiseltä Alroy'lta.

"Minua ilahuttaa, kun näen, että kumminkin sinä olet turvassa, Honain."

"Niin minuakin, jos vaan minun turvallisuuteni aikaan saattaisi saman sinulle."

"Yhä lausuen toivoa!"

"Epätoivoon vaan mieletön pakenee."

"Voi Honain! tämä on suuri kosto. Minä taivun kohtalooni, vaan kuitenkin tuntuu minusta kuin olisi ollut parempi, jollemme olisi tavanneet toisiamme jälleen. Kuinka Schirenen laita on?"

"Hän ajattelee sinua."

"Se on jotakin, että hän osaa ajatella. Minä en sitä osaa. Missä Miriam on?"

"Hän on vapaa."

"Se on myös jotakin. Sinä olet sen toimittanut. Hyvä, hyvä Honain, ole hellä tätä suloista lasta vastaan, jos kohta vaan minun tähteni. Sinä olet nyt ainoa, mitä hänellä on jäljellä."

"Olethan sinäkin jäljellä."

"Hänen onnettomuutensa tuottaja."

"Elä ja ole hänen tukenansa."

"Kuinka se kävisi laatuun? Nämät muurit — pako? Ei, ei; se on mahdotonta."

"En minä sitä luule."

"Todella! Minä teen kaikki. Puhu! Voimmeko lahjoa heitä? voimmeko rusementa heidän päänsä? voimmeko —"

"Tyynny, ystäväni. Meidän ei tarvitse lahjoa, meidän ei tarvitse vuodattaa verta. Meidän tulee hieroa sovintoa."

"Sovintoa! Meidän olisi tullut hieroa sitä Nehavendin lakealla. Sovintoa! Sovintoako vangitun uhrin kanssa?"

"Miksi uhri?"

"Onko Arslan siis niin jalomielinen?"

"Hän on peto, julmempi kuin metsäkarju, joka hioo hampaitansa hänen kotimaansa metsässä."

"Miksi siis toivosta puhuit?"

"Minä puhuin varmuudesta. Minä en toivoa mainintukaan."

"Kallis Honain, minun aivoni ovat heikot; mutta minä kestan kummallisia seikkoja, muutoin minä en olisikaan täällä. Minä tunnen sinun huolikkaan ystävytytesi; vaan totta puhuen sinun ei tarvitse kiertämällä kertoa minulle minun kohtaloani. Minä pyydän sinua, puhu suoraan kaikki."

"Sanalla sanottu, sinun henkesi on turvassa."

"Kuinka säästetty!"

"Jos itse tahdot."

"Jos itse tahdon! Elämä on suloinen. Minä tunnen sen suloisuuden. Minä en tarvitse paljon. Vapaus ja yksinäisyys on kaikki, mitä minä pyydän. Minun henkeni säästetty! Minä en saata sitä uskoa. Sinä olet tehnyt tämän teon, sinä mahtava mies, joka hallitset kaikkia sieluja. Sinä et ole unhottanut minua, sinä

et ole unhottanut menneitä päiviä, sinä et ole unhottanut omaa Alroy'tasi. Ken väittää sinua itsekkääksi, hän on panettelia. Oi Honain! sinä olet ylen uskollinen!"

"Minä en ajattele muuta kuin sinun etuasi, ruhtinas."

"Älä nimitä minua ruhtinaaksi, nimitä minua omaksi Alroy'ksesi. Minun henkeni säästetty! Se on kummallista! Milloinka pääsnen menemään? Älä anna kenenkään nähdä minua. Sovita niin, Honain. Sinä saat kaikki aikaan. Minä lähdän Egyptiin. Sinä olet käynyt Egyptissä, etkö ole, Honain?"

"Varsin ihmeellinen maa, se miellyttää varmaan sinua suuresti."

"Milloin pääsnen menemään? Kerro minulle, milloin minä pääsen. Milloin minä saan jättää tämän pimeän ja ilkeän luolan? Se on pahempi kuin kaikki heidän kidutuksensa, rakas Honain. Ilmaa ja valoa, ja minä luulen todella, ettei minun miehuuteni koskaan hölly, mutta tämä kauhea vankihuone — minä saatan tuskin eroittaa sinun kasvojasi, kunnon ystäväni. Se on täysi tosi."

"Tahtoisitko nähdä minut iloisena?"

"Kyllä! jos olemme vapaat."

"Alroy! sinussa on suuri henki, suurin, jonka minä olen ikinä tuntenut taikka josta olen kirjoissa lukenut. Minä en koskaan nähnyt sinun vertaistasi, enkä milloinkaan nähne."

"Hiljaa, hiljaa, suloinen ystäväni. Minä olen särkynyt ruoko, mutta minä olen kuitenkin vapaa. Meillä ei ole mitään aikaa kohteliaita lauseita varten. Menkäämme pois, menkäämme heti."

"Silmänräpäys, armas Alroy. Minä en ole mikään imartelia. Mitä minä sanoin, lähti sydämeni pohjasta ja koskee meihin suuresti ja pian. Minä sanoin, ettei sinussa ole mikään tavallinen henki, Alroy — todella sinussa on toinen henki kuin kaikissa muissa. Kuuntele minua, ruhtinaani. Sinä olet tutkinut ihmiskuntaa tarkasti ja juurtajaksain. Harva on nähnyt enemmän kuin sinä eikä kenelläkään ole niin runsas vara siitä omaperäisestä sukukuntamme tiedosta, joka on kallis kivi, jota kokemus vaan tahkoo juveliksi ja jonka puutteessa ei mikään teko voi hyödyttää meitä."

"No, no!"

"Malta tuokio vaan. Sinä olet astunut triumfissa Bagdadiin ja sinä olet astunut samaan kaupunkiin kaikilla häväistykseen merkeillä, joilla ihmiskunnan huonoin saatti kohdella uhriansa. Se oli ankara opetus."

"Minä tunnen sen siksi."

"Ja se osoittaa meille, kuinka halpa ja arvoton kanssa-ihmistemme päätökset itse suhteemme ovat."

"Voi! se on tosi."

"Minä olen iloinen, kun näen sinun joutuneen tähän järkevään mieli-alaan. Se on täynnä viisautta."

"Onnettomat ovat usein viisaat."

"Mutta usko ei ole mitään ilman toimintaa. Mietinnön tulisi vaan teroittaa käytäntö. Se aika on tullut, jolloin saat näyttää lujaa uskoasi tähän filosofiaan. Minä ilmoitan sinulle, että me voimme tehdä sovintoa. Minä olen jo suunnitellut ehtoja. Oli määrätty, että Alroy kuolisi huomenna, ja mimmoisen kuoleman! Äärettömän kidutuksen kuoleman! Oletko sinä koskaan nähnyt ihmistä seivästettävän?"

"Haa!"

"Pelkkä näkeminen on rangaistus."

"Taivaan Jumala!"

"Se on niin kauheata, että on aina havaittu, jotta, kun tämä hirmuinen teloitus tapahtuu, kaupungin kuolleitten keskimäärä suuresti nousee. Se tulee veren kuohunnasta niissä, jotka katselevat ja joita jonkunlainen hillitsemätön mielettömyys aina ajaa rangaistuspaikalle. Minä puhun jommoisellakin tiedolla — minä puhun lääkärinä."

"Älä puhu enää. Minä en jaksa kuulla sitä."

"Huomenna tämä tuomio odotti sinua. Mitä Schireneen tulee —"

"Ei suinkaan häntä, voi! ei suinkaan häntä!"

"Ei, he olivat sääliväisiä. Hän on kalifin tytär. Sitä ei ole unhotettu. Teloittajan kirveen oli määrä päättää hänen elämänsä. Hänen kaunis kaulansa ei kysyisi suurta mestaajan taitoa. Vaan mitä sinun sisareesi tulee, vaan mitä Miriamiin tulee — hän on velhovaimo, juutalainen velhovaimo! He olisivat polttaneet hänet elävänä."

"Minä en voi uskoa sitä, ei, ei, minä en voi uskoa sitä: ilkeät, verenhimoiset pedot! Kun minä olin hallitsia, minä armahdin kaikkia — kaikkia, paitsi — voi minua! voi minua! miksi minä synnyin!"

"Sinä unhotat itsesi! minä puhun siitä, mikä oli tapahtumallansa eikä siitä, mikä tapahtuu. Minä olen puhutellut voittajaa. Minä olen hieronut sovintoa."

"Mimmoinen — mimmoinen se lienee?"

"Helppo. Alroy'n kaltaiselle filosofille muutamia ulkonaisia menoja."

"Puhu lyhyesti, puhu lyhyesti."

"Sinä tiedät, että sinun elämänjuoksusi on suuri loukkaus Mahomettilaisille. Minä huomaan heidän heikkoutensa ja olen käyttänyt sitä eduksemme. Sinun tappiosi taikka kuolemasi eivät voi yksistään pestä pois häpeäpilkkua heidän lipustansa ja heidän uskostaan. Yleisön mieli on hurjistunut harhaluuloista siitä asti, kuin Alroy ilmestyi. Ihmisten ajatukset häilyvät sinne tänne sillä pelottavalla nopeudella, joka ennustaa asiain vastaistakin epävakaisuutta. Ei kukaan tiedä, mistä pitää kiinni eikä mihin luottaa. Uskontoa epäilläään, valtaa vastustetaan. He katsoisivat mielellänsä sinun voittojasi ylikuulattujen keinojen tuotteiksi, vaan kuitenkin heidän täytyy kieltää sinun kutsumustasi. Tässä on myöskin kaunis ja ylhäinen prinsessa, heidän kalifeinsa tytär, jonka mainetta he kernaasti tahtoisivat puhdistaa. Minä huomaan kaikki nämät, tutkistelen ja käytän eduksemme. Niin, jos vaan keksisimme jonkun keinon, jonka avulla saisimme sinun yhä uskovat lahkolaisesi ijäksi vaikenemaan, suuren loukkauksen sievään poistetuksi ja yleisön mielen saatetuksi terveellisempään ja levollisempaan tilaan, no, he myöntäisivät paljon, paljon, hyvin paljon."

"Sinun tarkoituksesi on selvä, mutta ei sinun keinosi."

"Ne ovat sinun vallassasi."

"Minun vallassani? Se on syvämielinen arvoitus. Selitä se minulle."

"Huomenna puolipäivän aikana sinä kutsutaan Arslanin eteen. Siinä, kokoontuneen kansan läsnä ollessa, saman kansan, joka pitää nyt hänen puoltansa yhtä paljon kuin se ennen piti sinun puoltasi, sinua syytetään noituudesta ja yhteydestä pahojen henkien kanssa. Tunnusta itseäsi vikapääksi."

"No! mitä lisäksi?"

"Vähäinen asia. He kysyvät sitten sinulta prinsessasta. Se ei ole mikään vaikea tunnustus, että Alroy voitti kalifin tyttären jonkun vastustamattoman lumouksen kautta — joka nyt on lakkautettu."

"Vai niin. Siinäkö kaikki?"

"Pää-asia ainakin. Sinun sopii sitten laskea muutamia sanoja hebrealaisille vangeille, kieltää jumalista lähetystäsi ja niin edespäin — että yleisön mieli, näetkö, kerrassaan rauhottuu tässä kohden."

"Niin, niin, entä sitten?"

"Ei mitään muuta, paitsi mitä muotoon tulee (kun täytät nämät ehdot, muista vaan, sinä viedään mihin maahan ikänänsä tahdot, ja sinulle annetaan niin paljon aarteita kuin haluat), siinä ei jää mitään muuta kuin, minä sanon, mitä muotoon tulee, jos minä olisin sinä (kenties odottavat sitä) minä olisin julkisesti luopuvinani uskostamme ja kumartaisin heidän profeettaansa."

"Haa! Siihenkö sinä pyritkin? Sekö sinun vapautesi on? Mene pois luotani, kiusaaja! — Ei koskaan, ei koskaan, ei koskaan! minä en luovu sanastakaan, ei sanastakaan: Minä en kiellä ainoatakaan sanaa. Vaikka kohta minun tuomioni olisi ijankaikkinen kidutus, minä hylkään nämät ehdot! Tämäkö sinun korkea ylenkatseesi sukukunta raukkamme suhteen on — minäkö häväisisin Jumalaani! minäkö menettelisin niinkuin viheliäisin kaikista viheliäisistä ja huonoin huonoista. Omituinen filosofia! Voi Honain! minä soisin, ettemme olisi koekaan toisiamme kohdanneet!"

"Taikka toisistamme eronneet. Se on totta. Jos minun sanojani olisi noudatettu, ei Alroy'ta milloinkaan olisi petetty."

"Herkeä, herkeä; minä pyydän sinua, herkeä. Jätä minut."

"Jos tämä olisi palatsi, minä menisin. Ankarat sanat lientyvät ystävän korvassa, kun niitä

ahdistuksessa lausutaan."

"Sanokoot mitä hyvänsä, minä olen Herran voideltu. Semmoisena minun olisi pitänyt elää, semmoisena minä tahdon kumminkin kuolla."

"Entä Miriam?"

"Herra ei hylkää häntä: hän ei koskaan hylännyt Herraa."

"Ja Schirene?"

"Schirene! oi! hänen tähtensä yksistänsä minä kuolisin kuin sankari! Tuleeko meidän sanoa, että hän rakasti pelokasta orjaa, halpaa petturia, ilkeätä uskonsa kieltäjää, konnantapaista myrkkujen ja taikaneuvojen käyttäjää? Ei! ei, ei, ei! vaikka vaan hänen tähtensä, hänen, tuon suloisen, suloisen olennon tähden, minun kuolemani on oleva samanlainen kuin minun uljas elämäni. Niinkuin aurinko minä nousin, niinkuin aurinko minä lasken. Vielä minun kirkas maineeni kaikkuu maailmassa eikä minun viimeinen hetkeni saa pimittää minun keskipäivääni, tuota myrskyistä, mutta kunniakasta!"

Honain otti tulisoiton komerosta ja lähestyi ristikkoja. Se ei ollut kiinni, hän veti sen hiljaan auki ja talutti esiin hunnulla verhotun naisen. Verhottu nainen heittäysi Alroy'n jalkojen juureen, joka ei näyttänyt huomaavan, mitä tapahtui hänen ympärillensä. Hieno huuli suuteli hänen kättänsä. Hän hypähti ylös, hänen rautansa kalisivat.

"Alroy!" lausui lempeästi nainen polviltansa.

"Mikä ääni tämä on?" Vankeuden Ruhtinas huudahti rajusti. "Se kohtaa minun korvaani, ikäänkuin aikaa unhottunut soitto. Minä en voi sitä uskoa. Ei! minä en voi sitä uskoa. Oletko sinä Schirene?"

"Minä olen se kurja olento, jota he sanoivat sinun morsiameksesi."

"Voi! tämä on todella kidutusta! Mikä seivästys vetää vertoja tälle vaikealle hetkelle? Älä katsele minua, älä anna meidän silmiemme kohdata toisiansa. Ne ovat kohdanneet toisiansa ennen ikäänkuin kaksi välkkyvää virtaa, jotka yhtyvät hohtavaan valojuovaan. Viekät pois tulisoitto, Honain. Yön pimeys peittääkään meidän vielä pimeämmän kohtalomme."

"Alroy!"

"Hän puhui taas. Onko hän mieletön, niinkuin minä, kun hän näin leikitsee tuhon kanssa?"

"Herrani", Honain lausui lähestyessään ja pannen lempeästi kätensä vangin olkapäälle, "hillitse intosi. Sinulla on muutamia uskollisia ystäviä, jotka mielellänsä tahtoisivat levollisesti keskustella sinun onnestasi."

"Onnestasi! Hän pilkkaa minua."

"Minä rukoilen sinua, herrani, rauhoitu. Jos minä todella puhuttelen sitä suurta Alroy'ta, jota kaikki pelkäsivät ja vielä peljännevät, minä pyydän sinua muistamaan, ettei ainoastaan palatseissa ja tappelutanterella sankarillinen sielu voita ja vallitse. Tällaiset tilat ovat ylevän sielun suuri koetuskivi. Niin kauan kuin elämme, meidän ruumiimme on temppele, jossa neromme luo jumalankaltaisen innostuksensa, ja niin kauan kuin tämä alttari ei ole kumottu, jumaluus saattaa vielä toimittaa ihmetöitä. Nouse siis, suuri herrani; ajattele, että, oli kalifi taikka vanki, ei löydy koko maailmassa ketään Alroy'n kaltaista miestä. Saako semmoinen olento kaatua ilman taistelematta, niinkuin halpa kavaltaija, jolla ei ole mitään, mihin turvata, kuin sattumuksen vilpilliset vaiheet? Minä olen myöskin profeetta, ja minä tunnen, että sinä vielä voitat."

"Tuo minulle valtikkani jälleen, tuo minulle valtikkani! — mutta minä puhun väärälle veljelle! — se et ollut sinä — se et ollut sinä, joka annoit sen minulle."

"Saavuta se kerta vielä. Herra hylkäsi Davidin ajaksi; vaan kuitenkin hän antoi hänelle anteeksi, ja kuitenkin hän kuoli kuninkaana."

"Nainen oli syy hänen lankeemukseensa."

"Mutta sinua nainen kohottaa. Tämä suuri prinsessa, eikö hän myöskin ole kärsinyt? Hänen mielensä on kuitenkin masentumatta. Kuule hänen neuvoansa: se on syvämielinen ja hellä."

"Niin meidän rakkautemme oli."

"Ja on, minun Alroy'ni!" huudahti prinsessa. "Ole levollinen, minä pyydän sinua! Minun tähteni ole levollinen; minä olen levollinen sinun tähtesi. Sinä olet kuullut kaikki, mitä Honain on lausunut sinulle

— tämä viisas lääkäri, minun Alroy'ni, joka ei erehtynyt koskaan. Ei hän kehoita sinua kuin yhteen sanaan, tyhjiin sanaan, mitä vähäpätöisimpään muodon-asiaan. Mutta lausu se, ja sinä olet vapaa, ja Alroy ja Schirene yhdistävät jälleen kunniakkaat elämänvaiheensa ja suloiset nautintonsa. Etkö muista, kuinka sinä usein, kun me, valtaamme väsyneinä, kävelimme iloisissa puutarhoissamme, huokailit suloista, muille tuntematonta saarta, jossa saisit viettää päiviäsi ainoastaan minun, uskollisen, seurassani, ja ilman muita tapauksia kuin palavan rakkautemme tuottamia? Voi lemmittyni, tämä elämä on vielä tarjona sinulle! Ja epäiletkö sinä? Sanotko sinä itsesi hyljättyksi, kun sinulla on tämmöinen ystävä, ja pidätkö itseäsi onnettomana, kun paradiisi kaikin ihanin portteinensa vaan vartoo sinun tuloasi? Oi! ei, ei, ei! sinä olet unhottanut Schirenen, minä pelkään sitä suuresti, hellän Schirenesi, joka rakastaa sinua kahleissasi enemmän kuin silloin, kuin nämät suloiset sormesi olivat timanteissa ja leikitsivät hänen tuuheain suortuviensa kanssa!"

"Hän puhuu toisesta maailmasta. Minä muistan jotakin. Kuka on lähettänyt tämän soiton vankihuoneeseni? Hänen lempeät sanansa lievittävät sydäntäni. Minun silmäni ovat kosteat. Minä itken! Se tuntuu hyvältä. Suru on ilo minun tuskani rinnalla. Minä en luullut, että vuodattaisin koskaan kyyneliä enään. Otsani tuntuu kylmemmältä."

"Itke, itke, hyvinkin itke, vaan anna minun suudella pois sinun kyynesi! Luulitko sinä, että sinun Schirenesi oli jättänyt sinut? Voi! se se oli, joka teki minun lintuni niin murheelliseksi. Se pääsee vapaaksi ja saa lentää suloisiin ilmoihin ja elää kukilla uskollisen kumppaninsa keralla. Voi minua! minä olen kerran vielä onnellinen oman poikani kanssa. Ei mikään muu ollut vaikeata, kuin se, että sinä olit poissa! Minusta tuntuu kuin tämä vankihuone olisi meidän komea kioskimme! Auringonsädekö vai sinun hymysikö saattaa nämät muurit niin iloisiksi?"

"Hymyilinkö minä? — minä en usko sitä."

"Hymyilit vainen. Voi! katso hän hymyilee taas. No, tämä on vapaus! Ei löydy maailmassa minkäänlaista surua. Se on valhe, jolla yksinkertaisia peloitetaan."

"No, Honain, mitä tämä on? Näyttää siltä kuin olisin todella iloinen. Jokaisessa hänen henkäyksessään on innostusta. Minä olen muuttunut. Ei! älä suutele näitä rumia rautoja."

"Minusta tuntuu kuin ne olisivat kullasta." He vaikenivat. Schirene veti Alroy'n yksinkertaiselle kivi-istuimelle ja, istuutuen hiljalleen hänen syliinsä, kiersi käsivartensa hänen kaulaansa ja kätki kasvonsa hänen rintaansa vastaan. Hetken perästä hän nosti päätänsä ja kuiskasi Alroy'n korvaan suloisien riemun vastustamattomilla sävelillä: "me pääsemme vapaaksi huomenna!"

"Huomenna! onko tutkinto niin lähellä?" huudahti vanki levottomalla äänellä ja muuttuvalla muodolla. "Huomenna!" Hän sysäsi Schirenen melkein kiivaasti syrjälle ja nousi istuimeltansa. "Huomenna! minä soisin, että se olisi ohitse! Minusta tuntuu kuin tässä ainoassa sanassa olisi vuosisatojen kohtalo! Saavatko he huomenna sanoa, että Alroy — haa! kuka sinä olet, joka nyt kohoat minun eteeni? Kauhea, mahtava haamu, sinä olet tullut hyvään aikaan, että pelastaisit minut lopullisesta perikadosta. Paina minua rintaasi vastaan, se ei ole lävistetty. He eivät pistäneet sinua puhki. Sinä näet minun keskustelevan murhaajiesi kanssa. Entä sitten? minä olen viaton. Kysy heiltä, kauhea haamu, ja vaadi heidän häijyt sielunsa sanomaan, että minä olen puhdas. He tahtoisivat tehdä minut yhtä mustaksi kuin he itse ovat, vaan heidän ei onnistu."

"Honain, Honain!" huudahti prinsessa kamalalla kuiskauksella, kun hän pakeni lääkärin luo. "Hän on hurja taas. Tyynnytä häntä, tyynnytä häntä. katso! kuinka hän seisoo ojennetuin käsivarsin ja tuijottavin silmin, mutisten mitä julmimpia sanoja! Voimani pettävät minun. Se on liian hirveätä."

Lääkäri astui eteenpäin ja seisattui Alroy'n viereen, mutta yritti turhaan vetää hänen huomiotansa puoleensa. Hän rohkeni tarttua hänen käsivarteensa. Ruhtinas vavahti, kääntyi ja, tuntien hänet, huudahti isolla äänellä: "pois, velimurhaaja!"

Honain vetäytyi takaperin, vaaleana ja väristen. Schirene juoksi hänen luokseen. "Mitä hän sanoi, Honain? Sinä et puhu mitään. Minä en koskaan ennen nähnyt, että sinä vaalenit. Onko sinultakin järki mennyt?"

"Minä soisin, että niin olisi."

"Kaikki ihmiset käyvät hulluiksi. Hän varmaan sanoi jotakin. Kerro se minulle. Mitä se oli?"

"Kysy häneltä itseltä."

"Minä en tohdi. Kerro minulle — kerro minulle, Honain!"

"Minä en rohkene."

"Oliko se mikään sana?"

"Oli! semmoinen sana, joka herättää kuolleet. Menkäämme pois."

"Tarkoitustamme saavuttamatta. Pelkuri! Minä puhuttelen häntä. Minun oma Alroy'ni", lausui prinsessa lempeällä äänellä, kun hän astui hänen eteensä.

"Kuinka, onko kettu jättänyt tiikerin jällelle! Vai niin? Eikö löydy mitään kosta? Ainoastaan viattomiako vainotaan? Minä olen viaton; minä en sinua kuristanut! Hän sanoi syystä: 'varo vaan! ne, jotka tekivät tämän, ovat alttiit tekemään pahempiakin.' Ja tässä he nyt hyöriivät kiroitussa toimeensa. Sinun kärsi vaan ruumiisi, suuri Jabaster, mutta minun he tahtoisivat kuristaa sekä ruumiini että sieluni!"

Prinsessa huudahti ja kaatui esiin rientävän Honainin syliin, joka kantoi hänen pois vankihuoneesta.

XVIII.

Hamadanin kukistuksen jälkeen Bostenag ja Miriam olivat viedyt vankeina Bagdadiin. Honainin välityksen kautta vankeuden tavalliset rasitukset heiltä huojennettiin; vaan he olivat kuitenkin suljetut huoneisinsa linnaan. Turhaan oli Miriam tähän asti koettanut saada tavata veljeänsä. Honain oli ainoa henki, jolta hänen kävi apua anominen, vaan kaikkiin hänen pyyntöihinsä tämä vastasi, että hän ei mihinkään kyennyt. Turhaan hän oli koettanut tarjota vahdeille, joihin hänen suloinen ja lempeä käytöksensä oli suuresti vaikuttanut, muutamia jällelle jääneitä juvelejä, että nämätkin rupeisivat hänen puolelleen. Hänen ei ollut onnistunut edes saada mitään sanaa Alroy'lle. Vaan kohta sen jälkeen kuin Honainin käynti vankihuoneessa oli niin huonosti menestynyt, etsi entinen visiri vangin sisarta ja, uhkaavaa loppua taitavasti ilmoittaen, kertoi, että hän vihdoin oli hankkinut hänelle halutun luvan käydä veljensä luona; ja kun Miriamia värisytti se ajatus, että se tapaus lähestyi, johon hän oli kauan aikaa valmistanut itseänsä, Honain lausui muutamilla muutoksilla niitä keinoja, joitten avulla hän luuli voivansa vielä sitä poistaa. Miriam kuunteli häntä ääneti eikä Honain kaikella suurella taidollansa saanut häntä vähimmälläkään tavalla sanomaan ajatustansa näitten keinojen soveliaisuudesta. He erosivat, Honain yhtä toivokkaana kuin häijyt aina ovat.

Koska Miriam pelkäsi sekä oman että Alroy'n puolesta äkki-arvaamattoman yhtymyksen ankaraa vaikutusta, hän käytti Honainin valtaa ja lähetti Kalebin veljensä luo, että hän valmistaisi tätä hänen tulonsa suhteen. Kaleb tapasi entisen isäntänsä, kun tämä uupuneena makasi vankihuoneen permannolla. Alusta hän ei tahtonut puhua taikka edes nostaa päätänsä eikä hän pitkään aikaan näyttänyt tuntevan heimolaisensa uskollista palveliaa. Vaan viimein hänen mielensä lientyi, ja kun hän täydellisesti ymmärsi, kuka sanansaattaja oli ja mitä hän tarkoitti, hän näytti ensiksi kokonaan paheksivan sisarensa aiottua käyntiä, vaan lopulta lykkäsi heidän yhteentulonsa tuonneemmaksi ja, syyttäen suurta väsymystänsä, määräsi seuraavan aamun ensimmäisen tunnin tähän surulliseen tehtävään.

Kunnian-arvoisa Bostenag ei ollut puhunut paljon ollenkaan siitä anti, kuin Alroy oli kukistunut; se oli todella aivan ilmeistä, että hänen hengenvoimansa, vaikka kohta ne eivät olleet kokonaan luopuneet hänestä, olivat kumminkin suuresti tylstyneet. Hän ei jättänyt koskaan vuodettansa; hän ei pitänyt mitään vaaria siitä, mitä tapahtui. Hän ei osoittanut mitään uuteliaisuutta, tuskinpa mitään tuntoakaan. Jos hän todesti sattumalta lausui jotakin, se tapahtui tavallisesti ärtyneessä mielentilassa eikä hän näyttänyt tyytyväiseltä, jos kukaan muu lähestyi häntä kuin Miriam, jonka kädestä hän yksistään tahtoi vastaan-ottaa sen vähäisen ruoan, johon hän aina vastahakoisesti koski. Kesken kaikkia kalvavia surujaan tämä hänen nuori, uskollinen heimolaisensa aina tiesi säästää lapsuutensa holhojalle lempeän katsannon, valppaan silmän, lempeän sanan ja alttiin käden. Jumalanpelko ja hyvät avut, luja luottamus ja viattomuus tukivat tätä puhdasta ja onnetonta naista kaikissa hänen ansaitsemattomissa ja verrattomissa huolissansa.

Oli iso aika kulunut sydän-yöstä; Abnerin nuori leski lepäsi vuoteellansa levollisessa unessa. Armas Beruna ja ihana Batseba vartoivat, varjostimet syrjään vedettyinä, aamun tuloa.

"Herätänkö minä hänen?" kysyi ihana Batseba. "Minusta tähdet näyttävät vaaleammalta! Hän käski minun nostattaa itseänsä aikaa ennen päivän koittoa."

"Uni tekee hänen niin hyvää! Älkäämme herättäkö häntä", vastasi suloinen Beruna. "Me nostatamme hänen vaan suruun."

"Jospa edes hänen unelmansa olisivat onnelliset;" vastasi ihana Batseba. "Hän nukkuu rauhallisesti kuin kukka."

"Huntu on vierinyt hänen päästänsä", sanoi armas Beruna. "Minä panen sen sievästi jälleen hänen

otsallensa. Onko se hyvin nyt, Batsebani?"

"On, rakas Beruna. Shaalilla verhottuina hänen kasvonsa ovat niinkuin helmi kuoressansa. Katso! hän liikkuu!"

"Batseba!"

"Minä olen täällä, kallis emäntä."

"Joko päivä pian koittaa?"

"Ei vielä, kallis emäntä; nyt on vielä yö. On kulunut pitkä aika sydän-yöstä, kallis emäntä; minusta tuntuu kuin aamun nouseva henkäys hajahtaisi; vaan nyt on vielä yö, ja kasvava kuu kumottaa ikäänkuin sirppi taivaan vainioilta keskeltä tähtilaihoa."

"Beruna, hyvä tyttö, ojenna minulle käsivarttasi. Minä nousen."

Neitsyet likenivät, ja emäntäänsä hiljaan nostaen saattivat hänet ikkunan luo.

"Siitä asti kuin onnettomuutemme alkoi", Miriam lausui, "minä en ole nauttinut koskaan niin levollista unta. Minun unelmani olivat vähäpätöiset, vaan rauhoittavat. Minä näin hänen, mutta hän hymyili. Olenko minä nukkunut kauan, suloiset tytöt! Te olette hyvin valppaat."

"Kallis emäntä, anna minä tuon shaalisi. Ilma on viileä."

"Mutta mieluisa; kiitoksia paljon, älä huoli. Minun otsani ei ole niin kylmä, että se kaipaa peitettä. Tämä on ihana yö!"

Miriam katseli laveata, kuun valaisemaa pääkaupunkia. Linnan korkea asema tarjosi avaraa katsantoa rakennusten suuriin ryhmiin, näitten rakennusten, joista kukin itsekseen oli kokonainen kaupunki. Tätä näky-alaa keskeytti vaan joku suunnattoman suuri ja katettu kupoli, moskeain pitkät, soikeat ja valkoiset minaretit taikka yksinäisen sypressin musta ja kierteinen kuva, samalla kuin Tigris, hohtaen valosta, vieritti eteenpäin väljiä, kiiltäviä laineitansa. Kaikki oli hiljallansa; ei yhtäkään venhettä liikkunut nopealla virralla, ei yksikään ääni häirinnyt nukkuvien miljonain lepoa. Hän katseli, ja katsellessaan hän ei voinut kuin verrata nykyistä näkymöä, joka oli hänen silmissään ikäänkuin sukukuntamme kaikkien intohimojen hauta, siihen määrättömään vilkkauteen, joka vallitsi Bagdadissa, kun Alroy'n häitä vietettiin. Kuinka toisenlainen hänenkin tilansa silloin oli! Rakkaan veljen, Aasian herran ja hallitsian, ainoa sisar, tämän voittoisimman päällikön morsian, semmoisen päällikön, joka hyvin ansaitsi kaikki hänen hyvät avunsa, ja jonka otsaa nuorekas urhoollisuus oli seppelöinyt diademilla. Korkea asema ei ollut tuottanut Miriamille huolia eikä rikoksia. Se oli vaan tehnyt hänen armeliaisuutensa yleisemmäksi ja hänen hyväntahtoisuutensa kaikkivaltiaaksi.

Hän ei voinut syyttää itseänsä — tämä oivallinen nainen — hän ei voinut syyttää itseänsä, ei edes tänä itsetutkinnon hetkenä — hän ei voinut kaikessa leppeydessään ja häveliäisyydessään ja nöyryydessään syyttää itseään, että hän olisi hetkeksikään unhotannut luottamustansa Jumalaan taikka velvollisuuksiensa lähimmäisiänsä kohtaan.

Vaan kun hänen ajatuksensa kääntyivät sen olennon puoleen, jonka luona ne melkein aina viipyivät; ja kun hän muisti hänet ja koko hänen elämänsä ja kaikki hänen nuoruutensa tuhannet tapaukset, joita ei maailma, vaan ainoastaan hän tunsi, mutta jotka kuitenkin ennustivat hänen mainettansa, ja ajatteli kaikkia hänen erinomaisia luonnonlahjojaan ja koko hänen suloista rakkauttansa, hänen verratonta kunniatansa ja sitä kohtaloa, joka uhkasi häntä, kynelet alkoivat hiljaisesta tuskasta vuotaa hänen vaalealle ja mieltävälle poskellensa. Hän notkisti päätänsä Batseban olkapäätä vastaan, ja suloinen Beruna pusersi hänen vapisevaa kättänsä.

Kuu laskeusi, tähdet kävivät vaaleiksi ja katosivat toinen toisensa perästä. Kaukaisen Tigrin tasangon, hääkemujen näkymön ylitse mustanpunainen taivas välkkyi uhkeilla valkean- ja ruskeankeltaisilla juomuilla. Muezzein juhlalliset sävelet kaikkuiivat minareteista. Joku koputti ovea. Se oli Kaleb.

"Minä olen valmis", Miriam lausui; ja hetkeksi hän peitti kasvonsa oikealla kädellensä. "Ajatelkaat minua, suloiset tytöt; rukoilkaat minun puolestani!"

XIX.

Kalebiin nojautuen Miriam astui niitä kosteita ja epätasaisia portaita alaspäin, jotka johdattivat vankihuoneeseen ja joita vartia tulisoitollansa valaisi. Hän horjui, kun hän saapui ristikon luo. Hän pysähtyi ja asettui kylmää ja kolkkoa muuria vastaan. Vankivartia ja Kaleb kävivät edellä. Hän kuuli Alroy'n äänen. Se oli luja ja suloinen. Sen sävelet toinnuttivat häntä. Kaleb tuli hänen luokseen,

tulisoitto kädessään, ja piti sitä hänen jalkojensa edessä; ja kun hän kumartui alas, hän lausui: "herrani käski minun pyytää teitä olemaan hyvällä mielellä, sillä niin hän on itse."

Tulisoittonsa komeroon pistettyään vankivartia poistui. Miriam tahtoi, että Kaleb jäisi ulkopuolelle. Kooten kaikki voimansa hän sitten astui kauheaan huoneeseen. Alroy seiso valmiina häntä vastaanottamaan. Valo kohtasi hänen kasvojansa. Hän hymyili. Miriam ei voinut kauemmin pidättää itseänsä. Hän juoksi esiin ja painoi häntä sydäntänsä vastaan.

"Voi, suuresti, kauan rakastettu", Alroy lausui; "tämmöinen yhtymys vangitsee todella itse vankeudenkin!"

Mutta hänen sisarensa ei kyennyt puhumaan. Hän nojasi päätänsä hänen hartioitansa vastaan ja ummisti silmänsä, ettei hän rupeisi itkemään.

"Rohkeutta, kallis sydän; rohkeutta, rohkeutta!" sanoi vanki. "Minä olen todella hyvin onnellinen!"

"Veljeni, veljeni!"

"Jos olisimme kohdanneet toisemme eilen, sinä olisit tavannut minut ehkä vähän tuskastuneena. Vaan tänä päivänä minä olen kokonaan saavuttanut itsehillintöni jälleen. Siitä asti kuin minä astuin Tigrin poikki, minä en ole ollut niin tyytyväinen. Minulla on ollut suloisia unelmia, kallis Miriam, täynnänsä lohdutusta, ja enemmän kuin unelmia. Herra on antanut minulle anteeksi, totisesti minä luulen niin."

"Voi, veljeni! sinun sanasi ovat täynnä virvoitusta; sillä todella minäkin olen uneksinut ja uneksinut lohdutuksesta. Minun mieleni ei ole koskaan ollut, siitä asti kuin kukistuit, niin levollinen."

"Minä olen tosiaan hyvin onnellinen."

"Sano jälleen niin, minun Davidini; sano minun kuullakseni nämät lohdutuksen sanat!"

"Se on aivan tosi, uskollinen ystävä. Minä en sano sitä, että sillä saattaisin sinut iloiseksi. Sillä tiedä, että sinä iltana — lieneekö Herra katunut vihaansa vai lienevätkö muutamat kauheat koetukset, joita en tahdo mainita enkä huoli muistaa, sovittaneet minun monenkaltaiset syntini — vaan niin se oli, että siihen aikaan kuin enkelini Miriam lähetti tyynnyttävät sanomansa, rauhallisuuden tunto valloitti minut, semmoinen tunto, jota olen kauan kaivannut. Minä vaivuin heti uneen, syvään ja suloiseen, ja noitten hurjien ja hyöriävien kuvien sijasta, jotka näinä aikoina ovat syntyneet minun aivoissani, kun niitten olisi pitänyt levähtää — vallan ja salaliiton vivahduksia, tulisten sotien ja petollisen rakkauden näkyjä — minä seisoin kotimme suihkulähteen reunalla ja poimin kukkia varhaisimman ystäväni kanssa. Kun minä puetin näitä lemuavia vankeja sinun liehuviin hiuksiisi, Jabaster tuli, tuo suuri, väärä karsinut mies, ei enää vakavana ja kammottavana, vaan lempein, rakkaudesta loistavin silmin. Ja hän lausui: 'David, Herra on huomannut sinun uskollisuutesi vankihuoneenkin pimeydessä!' Niin hän katosi. Hän puhui, sisareni, muutamista kummallisista kiusauksista, joita minä olin taivaan avulla kestänyt. Ei enempää siitä. Minä heräsin. Ja katso! minä kuulin nimeäni vielä nimitettävän. Ajatellen aamuista untani, minä luulin, että se olit sinä, ja vastasin: 'kallis sisar, oletko sinä täällä?' Mutta ei kukaan vastannut; ja sitten mieltien tunsin nuot vävähyttävät sävelet, jotka kutsuivat Alroy'ta Jabasterin luolassa."

"Äänen Tytärkö?"

"Juuri tuo pyhä sanansaattaja. Minä olen uskoa täynnä. Herra on antanut minulle anteeksi. Ole varma siitä."

"Minä en voi epäillä sitä, David. Sinä olet toimittanut suuria töitä Israelille; ei yksikään muu ole näinä viimeisinä aikoina nousnut niinkuin sinä. Jos sinä olet kukistunut, se tuli siitä, että sinä olit nuori ja kovasti kiusattiin."

"Kuitenkin Israel, Israel! Jos minä en tuntisi, että soveliaampi johdattaja vielä ilmestyy isänmaatani vapauttamaan, minun sydämeni halkeisi. Minä olen pettänyt isänmaani!"

"Oi ei, ei, ei! Sinä olet näyttänyt; mitä me voimme tehdä ja vielä teemme. Sinun muistosi yksistään innostuttaa. Suuri elämänjuoksu, jos kohta se on seisautettu lopullansa, osoittaa kuitenkin inhimillistä järkevyyttä. Hairaus, kun se on ylevä, ei ole ilman tarkoitustansa. Suurissa teoissa on suuri perintö, joka kasvattaa ison koron. Mitä, mitä ihmiset ovat tehneet, me päätämme, mitä ihmiset saavat aikaan; ja näemme sukukuntamme voiman ja toiveet."

"Voi! ei löydy ketään, joka säilyttäisi nimeäni. Se häväistään taikka, mikä pahempi on, se unhotetaan!"

"Ei suinkaan! suurten tekojen muisto ei milloinkaan sammu. Kunnian aurinko, vaikka se ajaksi

pimenee, loistaa viimein kirkkaana. Ja niin, suloinen veljeni, ehkä jollakin kaukaisella aikakaudella joku runoilija, jonka suonissa meidän pyhä veremme juoksee ja jonka mielikuvitus on kiintynyt kansalliseen aineeseemme, virittää kanneltansa Alroy'n huiman elämänjuoksun ylistykseksi ja saattaa liian kauan unhotetun nimen ikuisiksi."

"Jospa rakkaus tekisi sinut ennustajaksi!" huudahti Alroy, kun hän painoi alas päätänsä ja syleili häntä. "Älä viivy enää", hän lausui hiljaisella äänellä. "Se on parempi, että me eroamme tässä lujassa mieli-alassa."

Miriam syöksähti hänen luotansa; hän pani kätensä ristiin. "Me emme saa erota", hän huudahti vakavalla äänellä; "minä kuolen sinun kanssasi."

"Rakas sisar, tyyntä! Älä lannista rohkeuttani."

"Minä olen tyyni. Katso! Minä en itke. Ei kyyneltäkään, ei kyyneltäkään. Ne ovat kaikki sydämässäni."

"Mene, mene, oma Miriamini, sinä taivaan lapsi. Älä viivy kauemmin: minä rukoilen sinua, mene. Minä en tahtoisin ajatella entisyyttä. Anna kaikkien minun ajatusteni yhtyä nykyisyyteen. Sinun läsnäolosi muistuttaa mieleeni menneitä päiviä ja hellyttää liiaksi sydäntäni. Sano terveisiä heimolaiselleni. Mene, kallis sisareni, mene!"

"Sinua jättääkseni, sinua jättääkseni — oi! minun Davidini, sinä olet nähnyt, sinä olet kuullut — Honain?"

"Ei enää; älä anna tuon kirokun nimen häväistä sinun pyhiä huuliasi. Älä herätä pahaa henkeä minussa."

"Minä vaikenen. Se on kuitenkin mielettömyyttä! Voi! minun veljeni, sinun on hirvittävä tutkinto edessäsi."

"Israelin Jumala on minun turvani. Hän pelasti meidän esi-isämme palavasta pätsistä. Hän pelastaa minunkin."

"Minä olen uskoa täynnä. Minä rukoilen sinua, anna minun jäädä."

"Minä tahtoisin olla ääneti; minä tahtoisin olla yksinäni. Minä en voi puhua, Miriam. Minä pyydän yhtä suosiota, viimeistä ja kalliinta, häneltä, joka ei ole koskaan ajatellut muuta kuin toivojeni täyttämistä — suloinen olento, jätä minut."

"Minä menen. Voi! Alroy, jää hyvästi! Anna minun suudella sinua. Uudestaan, vielä kerta! Anna minun langeta polvilleni ja siunata sinua. Veli, rakastettu veli, suuri ja kunniakas veli, minä ansaitseen olla sinun sisaresi: minä en itke. Minä olen tänä kauheana hetkenä ylpeämpi sinun rakkaudestasi kuin kaikki sinun vihollisesi ovat julmasta voitostaan!"

XX.

Beruna ja Batseba vastaan-ottivat emäntänsä, kun hän palasi huoneeseensa. He näkivät hänen surullisen katsantonsa. Hän oli ääneti, vaalea ja kylmä. He kantoivat hänet hänen vuoteellensa, johon hän istui aivan huolettomalla ja tylsistyneellä muodolla; hänen vapisevat huulensa erkanivat, hänen tuijottavat silmänsä olivat kiintyneet lattiaan, ja hänen hermottomat käsivartensa vaipuivat hänen polvillensa. Beruna astui hiljaa hänen taakseen ja tuki hänen selkäänsä tyyntä, ja hellävaraisesti Batseba pyyhki pois vähäisen vaahtoa hänen suustaan. Tässä tilassa pysyi Miriam useat tunnit, ja hänen uskolliset neitsyensä vartioivat turhaan jotakin osoitetta, että hän oli tointunut.

Yht'äkkiä kaikkui torvi.

"Mikä se on?" Miriam huudahti huikalla äänellä ja katsahti ylös hämmentyneillä silmillä.

Ei kumpikaan heistä vastannut, sillä he tiesivät, että se ilmoitti Alroy'n lähtöä tutkijainsa eteen.

Miriam jäi samaan asemaan, ja sama kiihkeä kysymys kuvautui niinkuin ennen hänen kasvoissansa. Torvi kaikkui toistamiseen, ja sen jälkeen kuului kansan huutoja. Silloin hän nosti kätensä taivasta kohden ja painoi päänsä alas — ja kuoli.

XXI.

"Onko torvi toistamiseen kuulunut?"

"On: joudutaan, joudutaan, että saamme hyvän paikan. Missä Abdallah on?"

"Hän myypi sorbetia torilla. Kyllä me tapaamme hänen. Onko Alroy jo tuotu ulos?"

"On! hän tulee toista tietä. Me emme ennätäkään. Ajattelepas Abdallah'ta, joka seisoskelee torilla ja myypi sorbetia!"

"Isä, anna minunkin tulla!"

"Sinä olet vaan tiellä, sinä olet liian nuori; sinä et näkisi mitään. Pikku poikien tarvitsee jäädä kotiin."

"Ei, ei heidän tarvitse. Minä tahdon tulla. Sinä saat nostaa minut selkääsi."

"Missä Ibrahim on? Missä Ali on? Meidän täytyy kaikkien pysyä koossa. Me saamme ponnistaa voimiamme sitä varten. Minä soisin, että Abdallah olisi täällä. Ajatteleppas häntä, joka seisoskelee torilla ja myypi sorbetia!"

"Astukaat suoraan eteenpäin. Se on oikein. Siitä ei olisi mitään hyötyä, että astuisimme tuota tietä. Basaari on suljettu. Tuossa on Jafreddin, tuossa on Osman Effendi. Hän on saanut uuden palvelian."

"Niinpä kyllä, minä näen; ja vieläpä aika kauniin pojan."

"Isä, aikovatko he seivästä Alroy'n elävältä?"

"Minä en ole varma siitä. Älä koskaan kysy, sydänpäpyni. Pikku poikien ei tarvitse koskaan kysyä."

"Kyllä, kyllä heidän tarvitsee. Minä tahtoisin, että he seivästävät hänet elävältä. Minä suuttuisin oikein, jos eivät sitä tee."

"Painukaamme vasemmalle. Juostaan teurastajain basaarin läpitse: se on auki. Eteenpäin, eteenpäin. Tuuppasitteko minua, herra?"

"Vaikka olisinkin tuupannut sinua — entä sitten, herra?"

"Tule pois, älä riitele. Se on Karamanialainen. He luulevat saavansa tehdä, mitä he tahtovat. Tosin meitä on viisi yhtä vastaan, mutta ei löydy kuitenkaan mitään niin hyvää kuin rauha ja lepo. Minä soisin, että Abdallah olisi täällä vahvoin hartioinensa. Ajatteleppas häntä, joka seisoskelee torilla ja myypi sorbetia?"

XXII.

Ison moskean neliskulma, sama paikka, jossa Jabaster ja Abidan olivat välipuheen johdosta yhtyneet, oli määrätty Alroy'n valetutkintoa varten. Pääkaupungin uuteliaita asukkaita oli tuhansittain päivän valjetessa lähtenyt sinne. Neliskulman keskellä oli suuri ala aidattu karmosiinipunaisella köydellä, ja Karamanialaisten sotamiehet vartioivat sitä; tämän ympärille kasvavat väkijoukot sulloivat ikäänkuin valtameren toisiansa ajavat aallot, mutta milloin hyvänsä vuoksi liian rajusti virtaili esiin, nuot julmat Karamanialaiset taannuttivat hillitöntä elementtiä sillä, että nostivat sotatapparoitansa ja raa'asti rusentelivat lähimmäisten uhriensa päälakea taikka huimivat heidän hartioitansa. Sitä myöten kuin aamu kului, ympäröivien rakennusten katot, jotka olivat suojatut varjostimilla, täytyivät katselioista. Koko Bagdad oli liikkeellä. Alroy'n häistä asti ei ollut koskaan ollut niin hauskaa aamua kuin hänen seivästyksensä päivänä.

Aitauksen toiseen päähän oli komea valta-istuun rakennettu. Keskivaiheilla, mutta likempänä valta-istuinta, seisoivat komppania eunukkeja, hirveät katsella, jotka, puettuina valkoisiin ja varustettuina erinkaltaisilla kidutuskoneilla, ympäröivät noita isoja seipäitä, pitkiä, ohuita ja teräviä, jotka olivat aiotut lopulliseen juhlamenoon.

Sotatorvien räikkinä, symbalein helinä ja tamburinein kauhea jyminä ilmoittivat Alp Arslanin lähtöä seraljista. Pääsotie aidattuun paikkaan oli jätetty auki väkijoukon keskeltä. Kuninkaallisen juhlasaaton eroitti helposti kansasta, kun näki kunniatöytäjäitä väkijoukon keskeltä. Kuninkaallisen juhlasaaton eroitti helposti kansasta, kun näki kunniatöytäjäitä väkijoukon keskeltä. Kuninkaallisen juhlasaaton eroitti helposti kansasta, kun näki kunniatöytäjäitä väkijoukon keskeltä. Kuninkaallisen juhlasaaton eroitti helposti kansasta, kun näki kunniatöytäjäitä väkijoukon keskeltä.

Karamanian kuningas oli hyvin pitkä varreltansa ja jokseenkin laiha muodoltaan. Hän oli valkeaverinen taikka oikeammin punaisenoipa iholtaan, hänellä oli ruskea parta, siniset silmät ja litteä nenä. Samalla silmänräpäyksellä kuin hän istuutui, torvi kaikkui kaukaa vastapäiseltä taholta, ja pian

koko yleisö oivalsi, että korkea vanki oli ilmestymällänsä.

Joukko Karamanialaisia vartiakuntalaisia astui ensin ympyrän sisään ja levisi pitkin köyttä selin katselioita päin. Näitten perästä tuli viisikymmentä etevintä hebrealaista vankia, joitten kädet olivat taakse sidotut, mutta nähtävästi enemmän muodon kuin varmuuden vuoksi. Nyt nähtiin vähäiset katetut vaunut, joita muulit vetivät ja osa vartiakunnasta ympäröi ja joista talutettiin esiin, jalat irroitettuina kahleista, mutta kädet vielä raskaissa raudoissa, David Alroy!

Osan-oton ja kummastuksen ja pelon ja voitonriemun sekainen hyminä nousi ihmisjoukosta. Jokaista sykähti vasten tahtoakin. Lukuista kansa liikkui edestakaisin kiihdyksissänsä. Vaatteet tahrattuina ja rikkeiminä, pää paljaana ja nuot pitkät kiharat otsalta vedettyinä, vaaleana ja laihtuneena, mutta yhä sortumatonna, Bagdadin entinen valloittaja ja kalifi loi ympärillensä tyvenen ja hallitsiankaltaisen katseen noihin, jotka niin nykyisin olivat olleet hänen orjansa.

Torvet kaikkuiivat jälleen, vaadittiin järjestystä, ja kuuluttaja julisti, että hänen korkeutensa Alp Arslan, Karamanian mahtava hallitsia, heidän herransa, suojeliansa ja kuninkaansa, joka oli kostanut Allah'n ja Profeetan puolesta kaikille kapinoitsioille ja pahankurisille Juutalaisille ja uskottomille, aikoi puhua. Syvä ja yleinen äänettömyys syntyi, ja silloin kuului ääni, luja kuin kotkan huuto myrskyssä.

"David Alroy!" voittaja lausui, "sinua ei ole tänä päivänä tuotu tänne tutkintoa eikä tuomiota varten. Vangittuna, kun ryhdyit aseisin oikeata hallitsiaasi vastaan, sinä tiedät, niinkuin muutkin kapinoitsiat, odottaa tuomiotasi. Semmoinen rikos yksistänsä vaatii ankarinta rangaistusta. Sitä siis sinä ansaitset, joka olet syyppää tuhansiin ilkitöihin, joka olet pilkannut Allah'ta ja Profeettaa, ja noitakeinojen harjoittamisella ja pahojen voimien avulla rikkonut valtakuntien rauhan, aikaan saattanut rajatonta verenvuodatusta, loukannut kaikkia lakeja, uskontoa ja säädyllisyyttä, erhetyttänyt houkutelujen seuralaistesi mieltä, ja erittäin suoran liiton kautta Ebliin kanssa ja kauheain loihтусanojen ja jumalattomien taikausten käyttämisellä kietonut mainion prinsessan tunteet, joka ennen oli kuuluisa hyvistä avuistaan ja itse Profeetan jälkeläinen."

"Katso noita palmupuun seipäitä, terävämmät kuin mikään keihäs! Kaikkein hirmuisin rangaistus, jonka inhimillinen nero on keksinyt pahantekiöitä varten, odottaa sinua. Mutta sinun rikoksesi saattavat kaiken inhimillisen koston häpeään. Pyydä tyydyttävää palkintoa noilta manalan hengiltä, joitten kamalalla avulla sinä olet matkaan saanut tämmöiset vauriot. Sinun rangaistuksesi on julkinen, että kaikki ihmiset tietäisivät, ettei rikollinen koskaan välty ja että, jos sinun sydämesi tuntee ensinkään omantunnon soimauksia sinun lukuisien uhriesi suhteen, sinä tänä päivänä, suoraan tunnustain, millä vastustamattomilla keinoilla vieroittelit heitä, pelastaisit uhrisi siitä tuskallisesta ja häpeällisestä kuolemasta, joka nyt sinun tähtesi uhkaa heitä. Huomatkaa, oi kokoontunut kansa, Allah'n varahallitsian ääretöntä laupeutta! Hän sallii viheliäisen miehen tunnustaa jumalattomuutensa ja tunnustuksellansa pelastaa onnettomat uhrinsa. Minä olen lausunut sen. Kunnia olkoon Allah'n!"

Ja kansa huusi: "hän on lausunut sen, hän on lausunut sen! kunnia olkoon Allah'n! Hän on suuri, hän on suuri! ja Mahomet on hänen profeettansa!"

"Onko minun sallittu puhua?" Alroy kysyi, kun hälinä oli asettunut. Hänen äänensä sävelet synnyttivät yleistä äänettömyyttä.

Alp Arslan nyykäytti päätänsä suostumuksensa osoitteeksi.

"Karamanian kuningas! Minä seison tässä syytettynä monesta rikoksesta. Nyt kuulkaat minun vastaukseni. On sanottu, että minä olen kapinoitsia. Minä väitän, että minä olen ruhtinas, niinkuin sinäkin olet, pyhää ja paljoa vanhempaakin sukuperää. Minä en tunnusta kuuliaisuutta kuin Jumalalleni, ja jos olen rikkonut sen, minä nyt opin, että Alp Arslan on kostaja hänen puolestansa. Mitä sinun jumalaasi ja profeettaasi tulee, minä en tunne heitä, vaikka he myöntävät minun Jumalani kaikkivallan. Se tiedetään hyvin, että jokaisessa yhteiskunnassa minun kansani pysyi erinänsä muista kansakunnista ja on aina pysyvä mistään kärsimisestä huolimatta. Tämä olkoon sanottu pilkkaamisen suhteen; minulla on semmoinen usko muinaisilta ajoilta, jota sinunkin kansasi pyhät kirjoitukset yhä kunnioittavat. Mitä harjoittamiini noitakeinoihin koskee, niinkuin myöskin siihen yhteyteen manalan henkien kanssa, jossa minun sanotaan olleen, tiedä kuningas, minä nostin uskoni lipun oman Jumalani, koko maailman suuren Luojan suorasta käskystä. Miksi siis noitakeinoja tarvittiin? Miksi juonia vähäväkisiä vihollisia vastaan, kun hänen kaikkivaltansa tuki minua? Hänen innostuksensa oli minun tenhovoimani. Tarvitseeko minun osoittaa, miksi, kun tämmöinen apu oli tarjona, minun kansani kokoontui ympärilleni? Semmoinen aika on tuleva, jolloin meidän vanhasta siemenestämme parempi johdattaja sikiää, jota et sinäkään, herrani, kykene kukistamaan."

"Mitä onnettomaan prinsessaan tulee, josta ei minun mielestäni puhuttu juuri arvostelevalla tavalla, hän on minun puolisoni, minun vapaa-ehtoinen puolisoni, vaikka teidän seipäänne ennen pitkää tehnevät hänet leskeksi. Minä en seiso tässä naisten taipumuksia selittääkseni. Uskokaat minua, herra,

hän antoi kauneutensa minun innokkaalle syleilylleni ilman mitään muuta suostuketta, kuin semmoista, joka sopii soturille ja kuninkaalle. Se näyttäneen oudolta sinusta sinun valta-istuimellasi, että niin kurja olento, kuin minä olen, poimin Aasian kauniimman kukan. Muista vaan, että onnen vaiheet ovat kummalliset. Minä en ollut aina, mikä nyt olen. Me olemme yhtyneet ennen. Oli semmoinen päivä, eipä aivan kaukainenkaan, jolloin sallimus näytti puoleksi taipuvan kohtalomme vaihttamiseen, jollei muutamia kavalia konnia olisi ollut, jotka minä näen täällä. Jos minä olisin voittanut, minä luulen, että olisin osoittanut enemmän sääliväisyyttä."

Karamanian kuningas oli mitä kiivaimpia miehiä. Hän oli laittanut puheensa neuvon-antajiensa mietteitä ja ohjauksia myöten. Nämät olivat vakuuttaneet hänelle, että se tapa, jota hän noudatti, saattaisi Alroy'n tunnustamaan kaikki, mitä hän tahtoi, ja erittäinkin puhdistamaan prinsessa Schirenen mainetta — tämä oli jo koettanut uskotella Alp Arslania, ettei kukaan nainen koko maailmassa ollut niin paljon vääryyttä kärsinyt kuin hän. Karamanian kuningas polki kolmesti jalkaansa valta-istuimensa lattiaan ja huudahti kovin suuttuneena: "partani kautta, te olette pettäneet minut! Se koira ei ole tunnustanut mitään!"

Kaikki neuvon-antajat ja etevimmät päälliköt ja mollat ja imamat ja kadit ja kaupungin päähenkilöt olivat suuresti hämmästyksissään. He alkoivat heti tuumailta keskenänsä ja päättivät, ankarasti väiteltynsä, että, ennenkuin viimeisiä koetettaisiin, oli paras näyttää todeksi, mitä vanki ei tahtonut ilmoittaa. Hyvin arvoisa sheiki, joka oli puettu väljiin, viheriäisiin vaatteisiin ja jolla oli pitkä, valkoinen parta ja turbani, kuin Babelin torni, nousi nyt. Hänen tunnettu hurskautensa vaati kaikkia äänettömyyteen, sillä välin kuin hän itse lausui pitkän rukouksen, pyytäen Allah'ta ja Profeettaa hämmentämään kaikkia häväiseviä Juutalaisia ja uskottomia ja vuodattamaan totuuden sanoja jumalisten ihmisten suuhun. Ja nyt kunnian-arvoisa sheiki kutsui esiin kaikki todistajat David Alroy'ta vastaan. Heti Kisloch, Kurdilainen, joka oli koroitettu Bagdadin kadiksi, astui esiin, veti samettikukkarostansa paperikäärnyn ja luki semmoisen todistuksen, jossa arvoisa Kisloch vakuutti, että hän ensin tutustui vangin, David Alroy'n kanssa joissakin erämaan raunioissa — muutamain rosvojen pesässä, joita Alroy johdatti; että hän, Kisloch, oli rehellinen kauppias ja että nämät konnat olivat ryöstäneet hänen karavaninsa ja hän itse joutunut vankeuteen; että hänen vankeutensa toisena yönä Alroy oli ilmestynyt hänen eteensä leijonan muodossa ja kolmantena tuimasilmäisenä härkänä; että hänen oli tapa alinomaa muuttaa itsensä; että hän usein nosti henkiä; että viimein eräänä kauheana yönä Eblis itse tuli suurella juhlasaatolla ja antoi Alroy'lle Salomonin, Davidin pojan valtikan; ja että tämä seuraavana päivänä kohotti lippunsa ja kohta sen jälkeen kukisti Hassan Subah'n ja tämän Seldshukit useitten hirmuisten paholaisten silminnähtävällä avulla.

Kalidaan, Indialaisen, Guebriläisen ja Neekerin ja muutamien muitten saman hengen lapsien todistukset vetivät täysin määrin vertoja Kisloch Kurdilaisen uhkealle kertomukselle. Hebrealaisen valloittajan vastustamaton menestys oli kieltämättömällä tavalla selitetty, Mahomettilaisten aseitten kunnia ja Moslemin uskon puhtaus olivat asetetut jälleen entiseen loistoonsa ja saastuttamattomaan maineesensa. Todeksi saatiin, että David Alroy oli Ebliin lapsi, noitamies, taikakalujen ja myrkkujen käyttäjä. Kansa kuunteli kauhulla ja harmilla. He olisivat tunkeneet vartiaväen läpitse ja repineet hänet kappaleiksi, jolleivät olisi pelänneet Karamanialaisten sotatapparoita. Niin he lohduttivat mieltänsä sillä, että he ennen pitkää saisivat nähdä hänen kidutuksensa.

Bagdadin kadi kumarsi Karamanian kuningasta ja kuiskasi soveliaan matkan päästä jotakin kuninkaalliseen korvaan. Torvet kaikkuiivat, kuuluttajat vaativat äänettömyyttä ja kuninkaan huulet liikkuiivat taas.

"Kuule, oi kansa, ja ole viisas. Pääkadi aikoo nyt lukea kuninkaallisen prinsessan Schirenen, noiturin etevimmän uhrin todistuksen."

Ja todistus luettiin, joka vakuutti, että David Alroy omisti ja kantoi lähinnä sydäntänsä erästä talismania, jonka Eblis oli antanut hänelle ja jonka voima oli niin suuri, että, jos sitä kerta painettiin naisen rintaa vastaan, tämä ei enää voinut hallita tahtoansa. Tämmöinen kova onni oli kohdannut oikeauskoisten hallitsian tytärtä.

"Onko siinä niin kirjoitettu?" vanki kysyi.

"On", kadi vastasi, "ja sen alla on vielä prinsessan kuninkaallinen allekirjoitus."

"Se on väärennetty."

Karamanian kuningas kavahti valta-istuimeltansa ja oli vihoissansa astumallaan sen portaita alas. Hänen kasvonsa olivat veripunaiset, hänen partansa kuin tulen liekki. Joku lempiministeri rohkeni vienosti pidättää häntä hänen kuninkaallisesta vaipastansa.

"Tapa paikalla pois se koira", Karamanian kuningas mutisi.

"Prinsessa on itse täällä", lausui kadi, "todistamassa niitä noitakeinoja, joitten alaisena hän oli, vaan joitten vaikutuksesta hän nyt Allah'n ja Profeetan voiman kautta on pääsnyt."

Alroy'ta vävähti!

"Astu esiin, kuninkaallinen prinsessa", kadi sanoi, "ja jos se todistus, jonka kuulit, on perustettu, nosta ylös se kuninkaallinen käsi, joka koristi sen allekirjoituksellaan."

Lähellä valta-istuinta oleva eunukkien joukko teki tilaa; naishaamu, joka oli verhottu hunnulla jalkoihin saakka, astui esiin. Hän nosti ylös kätensä; koko kerääntynyt kansa tuskin hengitti mielenliikutuksesta; eunukkien rivit ummistuivat jälleen; huuto kuului ja hunnustettu haamu katosi.

"Minä odotan kidutuskoneitasi, kuningas", Alroy lausui raskaan surun äänellä. Hänen lujutensa näytti luopuneen hänestä. Hänen silmänsä olivat luodut maahan. Hän oli nähtävästi vaipunut syvään miettimiseen taikka heittänyt epätoivoon.

"Valmistakaat seipäät", käski Alp Arslan.

Koko kansan joukkoa värisytti vasten mieltäkin.

Yksi orja lähestyi ja tarjosi paperikäärä Alroy'lle. Hän tunsu Nubialaisen, joka oli Honainin palveluksessa. Hänen entinen ministerinsä ilmoitti hänelle, että hän oli saapuvilla; että ne ehdot, joita hän vankihuoneessa tarjosi, vielä myönnettäisiin; että jos Alroy, jota asiaa hän ei epäillyt ja jota hän rukoili, suostuisi niitä vastaan-ottamaan, hänen tuli pistää paperikäärö poveensa, mutta, jos hän yhä oli taipumaton, jos hänen yhä oli mieletön päätös kuolla hirveä ja häväisevä kuolema, hänen tuli repiä se rikki ja heittää se tanterelle. Silmänräpäyksellä Alroy otti paperikäärän ja repi sen kiivaasti tuhansiin palasiin. Tuulen puuska levitti kappaleet laajalle yliympäri. Alhaiso riiteli näistä David Alroy'n viimeisistä muistoista; ja tämä vähäinen tapaus tuotti paljon hämminkiä.

Tällä välin Neekerit varustivat kidutuksen ja kuoleman koneita.

"Tuon juutalaisen koiran itsepintaisuus tekee minun hulluksi", lausui Karamanian kuningas hovimiehillensä. "Minua haluttaa puhutella häntä vähän, ennenkuin hän kuolee." Lempiministeri pyysi hallitsiaansa olemaan levollisena; mutta kuninkaallinen parta kävi niin punaiseksi, ja kuninkaalliset silmät iskivät niin kauheata tulta, että lempiministerikin lopulta myöntyi.

Torvi kaikkui, kuuluttajat vaativat vaiti-oloa, ja Alp Arslanin ääni erotettiin jälleen.

"Senkin koira, näetkö sinä, mikä on tarjonasi? Tiedätkö sinä, mikä vartoo sinua sinun herrasi Eblin asunnoissa? Voiko väärä ylpeys viehättää Juutalaistakin? Eikö elämä ole suloista? Eikö olisi parempi olla minun varvaskenkieni kantaja kuin tulla seivästetyksi?"

"Jalomielinen Alp Arslan", vastasi Alroy ilmeisen ylenkatseen äänellä; "luuletko, että mikään kidutus rasittaa niin, kuin se muisto, että sinä olet voittanut minun?"

"Partani kautta, hän ivaa minua!" Karamanialaisten hallitsia huudahti; "hän tekee kiusaa minulle! Älkäätkö koskeko vaippaani. Minä tahdon puhua hänen kanssaan. Te ette näe kauemmaksi kuin hunnustettu haukka, te sokean äidin lapset. Se on noita; hänellä on vielä jäljellä joku päätaika; hän pelastaa vielä henkensä. Hän lentää ilmaan taikka vaipuu maan sisään. Hän nauraa meidän kidutuksiamme." Karamanian kuningas astui tuota pikaa valta-istuimensa portaita alaspäin; häntä seurasivat hänen lempiministerinsä ja hänen neuvon-antajansa ja hänen etevimmät päällikkönsä ja kadit ja mollat ja imamat ja kaupungin päähenkilöt.

"Sinä noita!" Alp Arslan huudahti, "hävytön noita! halvan äidin halpa poika! koirien koira! niskotteletko sinä meitä vastaan? Kuiskaako herrasi Eblis toivoa sinun korviisi? Nauratko meidän rangaistuksiamme? Aiotko lentää ylös ilmaan? vai painua alas maahan? Niinkö, niinkö?" Hengästyneenä ja vihastansa uupuneena hallitsia vaikenä. Hän repi partaansa ja polki maata rajussa vimmassaan.

"Sinä olet viisaampi kuin neuvon-antajasi, kuningas Arslan; minä en nöyryy sinun edessäsi. Minun Herrani, vaikka hän ei ole Eblis, ei ole hylännyt minua. Minä nauran sinun rangaistuksiasi. Sinun kidutuksiasi minä ylenkatson. Minä sekä vaivun maan sisään että kohoan ilmaan. Tyydytkö nyt vastaukseeni?"

"Partani kautta", huudahti tulistunut Arslan, "minä tyydyn vastaukseeni. Pelastakoon Eblis sinut, jos hän voi;" ja Karamanian kuningas, Aasian mainioin miehen piteliä veti säilänsä, ikäänkuin salaman, tupesta ja silpasi yhdellä säväyksellä Alroy'lta päin. Se kaatui, vaan, kun se kaatui, riemuitsevan pilkan hymy näytti vivahtelevan sankarin kylmenevillä kasvoilla ja kysyvän hänen vihollisiltansa: "missä kaikki teidän kidutuksenne nyt ovat?"

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this

eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement

or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to

maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.